

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Юрчишена Людмила Вікторівна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

навчально-методичний посібник
для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння
навчального матеріалу з дисципліни

Вінниця 2018

УДК 336.221.4 (477)(075.8)

Ю 83

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 2 від «25» вересня 2017 року)

Рецензенти:

Є. Є. Іонін, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту Донецького національного університету імені Василя Стуса;

О. О. Прутська, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів та кредиту Вінницького національного аграрного університету;

М. Ю. Мироненко, д-р наук з державного управління, проф. кафедри фінансів Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Юрчишена Л. В.

Ю 83 Податкова система: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни / Л. В. Юрчишена. – Вінниця, 2018. – 230 с.

Навчально-методичний посібник розроблено відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та 071 «Облік і оподаткування», включає 15 тем, які характеризують сучасну податкову систему і відображають зміст Податкового кодексу України.

У навчально-методичному посібнику викладені теоретичні положення до кожної теми відповідно до чинного податкового законодавства, наводиться план практичних завдань і завдань для самостійної роботи студента, тести і запитання для самоконтролю.

Цей посібник буде корисним для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, викладачів, аспірантів, бухгалтерів, фінансистів, практиків і всіх тих, хто вивчає питання оподаткування та використовує їх у практичній діяльності.

УДК 336.221.4 (477)(075.8)

© Юрчишена Л. В., 2018

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2018

ЗМІСТ

Вступ	7
Навчальна програма курсу «Податкова система»	9
Навчально-методичне забезпечення	16
Тема 1. Сутність та види податків	16
1.1. Основні положення теми	16
1.2. План практичного заняття	21
1.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	22
1.4. Термінологічний словник	22
1.5. Тести для самоперевірки знань	23
1.6. Запитання для самоконтролю	27
Тема 2. Податкова система	28
2.1. Основні положення теми	28
2.2. План практичного заняття	30
2.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	31
2.4. Термінологічний словник	32
2.5. Тести для самоперевірки знань	32
2.6. Запитання для самоконтролю	36
Тема 3. Податкова політика в системі державного регулювання економіки	37
3.1. Основні положення теми	37
3.2. План практичного заняття	45
3.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	45
3.4. Термінологічний словник	46
3.5. Тести для самоперевірки знань	47
3.6. Запитання для самоконтролю	51
Тема 4. Державна фіскальна служба України	52
4.1. Основні положення теми	52
4.2. План практичного заняття	57
4.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	57
4.4. Термінологічний словник	58
4.5. Тести для самоперевірки знань	58
4.6. Запитання для самоконтролю	63

Тема 5. Податковий менеджмент	64
5.1. Основні положення теми.....	64
5.2. План практичного заняття.....	73
5.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів.....	74
5.4. Термінологічний словник	74
5.5. Тести для самоперевірки знань	76
5.6. Запитання для самоконтролю	80
Тема 6. Податок на додану вартість	81
6.1. Основні положення теми.....	81
6.2. План практичного заняття.....	93
6.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів.....	95
6.4. Термінологічний словник	97
6.5. Тести для самоперевірки знань	97
6.6. Запитання для самоконтролю	101
Тема 7. Акцизний податок	102
7.1. Основні положення теми.....	102
7.2. План практичного заняття.....	114
7.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів.....	116
7.4. Термінологічний словник	117
7.5. Тести для самоперевірки знань	118
7.6. Запитання для самоконтролю	122
Тема 8. Мито	123
8.1. Основні положення теми.....	123
8.2. План практичного заняття.....	136
8.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів.....	138
8.4. Термінологічний словник	140
8.5. Тести для самоперевірки знань	141
8.6. Запитання для самоконтролю	145
Тема 9. Податок на прибуток підприємств	146
9.1. Основні положення теми.....	146
9.2. План практичного заняття.....	157
9.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів.....	158
9.4. Термінологічний словник	159
9.5. Тести для самоперевірки знань	160
9.6. Запитання для самоконтролю	165

Тема 10. Податок на доходи фізичних осіб	166
10.1. Основні положення теми	166
10.2. План практичного заняття	176
10.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	179
10.4. Термінологічний словник	181
10.5. Тести для самоперевірки знань	181
10.6. Запитання для самоконтролю	185
Тема 11. Екологічний податок	187
11.1. Основні положення теми	187
11.2. План практичного заняття	195
11.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	197
11.4. Термінологічний словник	197
11.5. Тести для самоперевірки знань	198
11.6. Запитання для самоконтролю	201
Тема 12. Рентна плата	202
12.1. Основні положення теми	202
12.2. План практичного заняття	223
12.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	225
12.4. Термінологічний словник	226
12.5. Тести для самоперевірки знань	227
12.6. Запитання для самоконтролю	232
Тема 13. Місьцеве та майнове оподаткування в Україні	233
13.1. Основні положення теми	233
13.2. План практичного заняття	246
13.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	248
13.4. Термінологічний словник	250
13.5. Тести для самоперевірки знань	250
13.6. Запитання для самоконтролю	254
Тема 14. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва	255
14.1. Основні положення теми	255
14.2. План практичного заняття	265
14.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів	266
14.4. Термінологічний словник	267
14.5. Тести для самоперевірки знань	267
14.6. Запитання для самоконтролю	271

Тема 15. Перекладання та ухилення від податків.....	272
15.1. Основні положення теми.....	272
15.2. План практичного заняття.....	282
15.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів.....	282
15.4. Термінологічний словник	283
15.5. Тести для самоперевірки знань	284
15.6. Запитання для самоконтролю	287
Список використаних джерел.....	289
Додатки	293

ВСТУП

Навчально-методичний посібник розроблено відповідно до освітньої програми та робочої програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та 071 «Облік і оподаткування», включає 15 тем, які характеризують сучасну податкову систему і відображають зміст Податкового кодексу України, формує загальні, фахові компетентності та програмні результати навчання.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів загальних і фахових компетентностей щодо комплексного уявлення про податкову систему України, податкову політику, види податків і зборів, які сплачують юридичні і фізичні особи, методи податкового адміністрування, використання альтернативних систем оподаткування при організації бізнесу.

Навчальна дисципліна «Податкова система» формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами, такими як: «Макроекономіка», «Фінанси», «Бюджетна система України», «Гроші та кредит», «Бухгалтерський облік», «Економіка підприємств», «Фінанси підприємств» та ін.

У процесі вивчення **навчальної дисципліни «Податкова система» здобувачами набуваються загальні та професійні компетентності:**

- здатність аналізувати, реагувати на зміни податкової політики та виявляти її вплив на порядок адміністрування податків і зборів;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нормативно-правового забезпечення питань оподаткування в Україні, механізму нарахування і сплати податків і зборів;
- знати еволюцію контролюючих органів у сфері оподаткування та здатність використовувати знання щодо прав органів ДФС, їхніх обов'язків і відповідальності;
- знати основні складові податкового менеджменту та їхні відмінності на практиці;
- здатність використовувати базові знання і практичні навички під час сплати та адміністрування загальнодержавних та місцевих податків і зборів;
- здатність визначати переваги, недоліки та доцільність застосування загальної або спрощеної системи оподаткування суб'єктами господарської діяльності;
- використання знань щодо формування бази оподаткування, визначення податкових зобов'язань та можливість застосування податкових соціальних пільг, знижок платниками в межах чинного законодавства;

– здатність застосовувати набуті знання щодо оптимізації податкових платежів, виявлення незаконних способів ухилення від сплати податків та застосування законних методів зниження податків і зборів.

Програмними результатами навчання (ПРН) навчальної дисципліни «Податкова система» є:

– використання теоретичних, нормативно-правових знань та навичок щодо визначення об'єкта оподаткування, бази та застосування податкових пільг, знижок, ставок;

– обчислення суми податкових зобов'язань за податками і зборами, здійснення процесу їхнього адміністрування як на державному, так і місцевому рівнях;

– знання функціональних обов'язків, прав представників контролюючих органів та платників податків;

– оцінювання рівня податкового навантаження як на макро- так і на мікро-рівні, застосування методів щодо його оптимізації;

– володіння понятійно-категоріальним апаратом податкового законодавства та механізмом здійснення податкових розрахунків;

– виконання професійних функцій під час адміністрування податків і зборів;

– уміння правильно обрати загальну або спрощену систему оподаткування при організації власної професійної діяльності;

– володіння методами перекладання податків і вміння виявляти способи ухилення від них.

Навчально-методичний посібник включає 15 тем, які характеризують сучасну податкову систему і відображають зміст Податкового кодексу України.

Цей посібник буде корисним для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, викладачів, аспірантів, бухгалтерів, фінансистів, практиків і всіх тих, хто вивчає питання оподаткування та використовує їх у практичній діяльності.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПОБУДОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ПОДАТКІВ

Сутність податків. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків.

Поняття податку і збору (обов'язкового платежу). Функції податків: фіскальна, регулююча.

Елементи податку: платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строк та порядок сплати податку, строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку. Податкова ставка. Методи побудови податкових ставок. Класифікація податкових ставок. Порядок встановлення та зміни податкових ставок.

Уведення та скасування податків і зборів. Повноваження Верховної Ради України, сільських, селищних, міських рад у частині податків і зборів. Права органів місцевого самоврядування щодо встановлення порядку сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), ставок оподаткування та податкових пільг.

Податкове зобов'язання. Механізм узгодження податкового зобов'язання.

Класифікація податків. Розподіл податків за економічним змістом на прямі і непрямі. Види податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування: податки на доходи, капітал, споживання.

Види прямих податків. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння. Види непрямих податків: акцизи, податок на додану вартість, мито. Переваги та недоліки непрямих податків. Види податків за ознакою органів державної влади, що їх встановлюють: загальнодержавні та місцеві податки.

ТЕМА 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави. Поняття податкової системи і вимоги до неї. Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів.

Принципи побудови та організації системи оподаткування. Фактори, що визначають структуру податкової системи. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Критерії оптимального оподаткування.

Обсяг видатків бюджету як визначальна база побудови податкової системи. Рівень централізації валового національного продукту в бюджеті. Його залежність від обсягу і характеру функцій держави.

Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства. Рівноцінність в оподаткуванні різних суб'єктів.

ТЕМА 3. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Поняття податкової політики. Місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки. Мета, принципи та ієрархія задач податкової політики.

Фактори, які визначають напрями та характер податкової політики. Особливості податкової політики України в період формування ринкових відносин. Елементи й основні принципи податкової політики.

Ефективність податкової політики.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Еволюція контролюючих органів у сфері оподаткування. Генезис контролюючих органів у сфері оподаткування. Порівняльна характеристика контролюючих органів у сфері оподаткування протягом 1991–2015 років.

Органи державної фіскальної служби України. Структура фіскальної служби України. Організаційна структура державної фіскальної служби в Україні.

Законодавство України про державну фіскальну службу.

Функції Державної фіскальної служби України та її завдання. Функції середнього та базового рівня Державної фіскальної служби. Права органів Державної фіскальної служби. Обов'язки та відповідальність посадових осіб фіскальних органів.

Податкова міліція: склад, функції, завдання, повноваження, права.

Залежність рівня податкової роботи від чіткості податкової політики і налагодженості державної фіскальної служби.

ТЕМА 5. ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Поняття податкового менеджменту. Суб'єкти, об'єкт та мета податкового менеджменту. Елементи податкового менеджменту. Податковий менеджмент як система управління. Функції і завдання податкового менеджменту. Принципи податкового менеджменту.

Платники податків, податкові агенти та представники платника податків.

Державний та корпоративний податковий менеджмент.

Облік платників податків – юридичних осіб. Єдиний банк даних юридичних осіб. Процедура подання документів та реєстрації юридичних осіб.

Облік платників податків фізичних осіб. Державний реєстр фізичних осіб – платників податків.

Підстави та порядок проведення органами державної фіскальної служби планових і позапланових виїзних перевірок.

Скасування рішень органів державної фіскальної служби України.

Оскарження дій службових осіб державних фіскальних інспекцій України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

ТЕМА 6. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Сутність податку на додану вартість і його роль у формуванні дохідної частини бюджету. Законодавча і нормативна база оподаткування.

Платники податку на додану вартість. Реєстрація осіб як платників податку на додану вартість. Об'єкт оподаткування. Операції, що не є об'єктом оподаткування. Особливості визначення бази оподаткування. Ставки податку на додану вартість. Види операцій, що оподатковуються за нульовою ставкою.

Електронне адміністрування податку на додану вартість. Податкова накладна. Реєстр та порядок складання податкових накладних. Визначення дат виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит. Податкові зобов'язання і податковий кредит. Умови, що визначають право платника на податковий кредит.

Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету. Податкові періоди. Строки подання податкової декларації та розрахунків із бюджетом. Система пільг з податку на додану вартість.

ТЕМА 7. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК

Економічна сутність акцизного податку. Законодавча і нормативна база оподаткування. Особливості застосування акцизного податку в Україні.

Платники. Об'єкт оподаткування. Перелік підакцизних товарів. Ставки акцизного податку. Порядок визначення сум акцизного податку. Строки та порядок сплати. Строки подання звітності.

Особливості оподаткування операцій з імпорту підакцизних товарів. Акцизний податок в операціях з переробки давальницької сировини. Організація і податкове забезпечення транзиту підакцизних товарів.

Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

Механізм застосування пільг для юридичних та фізичних осіб з акцизного податку.

ТЕМА 8. МИТО

Мито як джерело доходів бюджету і як засіб регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митна політика. Законодавча і нормативна база оподаткування.

Об'єкти оподаткування. Поняття митної вартості товарів і методи її визначення. Експортне та імпорتنе мито. Антидемпінгове, компенсаційне і спеціальне мито. Платники мита. Види ставок мита (звичайні, пільгові, преференційні) та механізм їх застосування. Справляння мита та порядок його перерахування до бюджету. Пільги.

ТЕМА 9. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Особливості оподаткування прибутку підприємств. Платники податку на прибуток підприємств. Ставки податку. Об'єкт оподаткування. Порядок розрахунку оподаткованого прибутку. Податкові канікули для малого бізнесу.

Формування доходів звітного періоду, їх склад і визначення. Порядок коригування доходів звітного періоду. Формування витрат звітного періоду та їх склад. Види витрат, які не входять до складу витрат звітного періоду. Витрати подвійного призначення. Дата збільшення доходів і витрат звітного періоду. Мінімумально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів.

Різниці, визначені Податковим кодексом України для коригування фінансового результату до оподаткування: при нарахуванні амортизації необоротних активів, при формуванні резервів (забезпечень), при здійсненні фінансових операцій.

Особливості оподаткування окремих видів діяльності та операцій.

Оподаткування операцій особливого виду. Пільги щодо податку на прибуток підприємств. Строки сплати податку та подання звітності.

ТЕМА 10. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Визначення доходів фізичних осіб. Платники податку. Визначення об'єктів оподаткування та ставки. Особливості застосування податкової соціальної пільги. Податкова знижка в оподаткуванні доходів фізичних осіб. Порядок нарахування,

утримання та сплати податку до бюджету. Особливості нарахування та сплати податку за окремими видами доходів.

Порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна. Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна.

Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав.

Визначення суми процентів, сплачених платником податку за користування іпотечним житловим кредитом з метою нарахування податкової знижки. Забезпечення виконання податкових зобов'язань.

Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності. Визначення чистого доходу. Витрати, зв'язані з підприємницькою діяльністю. Ставки податку. Порядок сплати податку до бюджету.

Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).

ТЕМА 11. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК

Екологічний податок як інструмент впливу на економне та раціональне використання ресурсів. Платники податку. Платники, які звільняються від екологічного податку. Визначення об'єкта і бази оподаткування. Види ставок екологічного податку. Порядок обчислення екологічного податку.

Ставки екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення. Ставки екологічного податку для забруднюючих речовин (сполук), на які не встановлено клас небезпечності (крім двоокису вуглецю); ставки податку залежно від установлених орієнтовно безпечних рівнів впливу речовин (сполук) в атмосферне повітря населених пунктів.

Ставки податку за скиди окремих забруднюючих речовин у водні об'єкти. Ставки податку за скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин, на які встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовно безпечний рівень впливу. Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу безпеки та рівня небезпечності відходів.

Ставки податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

ТЕМА 12. РЕНТНА ПЛАТА

Рентна плата за спеціальне використання води: платники, об'єкт оподаткування та звільнені об'єкти оподаткування, ставки, порядок нарахування і сплати податкових зобов'язань.

Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України: платники, об'єкт оподаткування та звільнені об'єкти оподаткування, ставки, порядок нарахування і сплати податкових зобов'язань.

Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин: платники, об'єкт оподаткування та звільнені об'єкти оподаткування, ставки, порядок нарахування і сплати податкових зобов'язань.

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин: платники, об'єкт оподаткування та звільнені об'єкти оподаткування, ставки, порядок нарахування і сплати податкових зобов'язань.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів: платники, об'єкт оподаткування та звільнені об'єкти оподаткування, ставки, порядок нарахування і сплати податкових зобов'язань.

Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України: платники, об'єкт оподаткування та звільнені об'єкти оподаткування, ставки, порядок нарахування і сплати податкових зобов'язань.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ ТА ПОДАТКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ТЕМА 13. МІСЦЕВЕ ТА МАЙНОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Економічна сутність та значення місцевих податків: податок на майно, єдиний податок.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Платники податку. Об'єкт оподаткування. Ставка податку. Податковий період. Порядок обчислення суми податку. Строки сплати податку.

Транспортний податок. Платники податку. Об'єкт і база оподаткування. Порядок обчислення та сплати податку. Строки сплати податку.

Плата за землю. Платники податку: власники земельних ділянок, земельних часток (паїв), землекористувачі. Об'єкт і база оподаткування. Поняття вартісної оцінки землі. Податковий період для плати за землю. Строк сплати податку за землю. Пільги щодо сплати земельного податку для фізичних та юридичних осіб. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком.

Орендна плата. Індикація нормативної грошової оцінки земель.

Економічна сутність та значення місцевих зборів: збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Туристичний збір як один із видів місцевих зборів. Платники туристичного збору. Ставка та база справляння збору. Податкові агенти. Особливості справляння та порядок сплати збору.

Збір за місця для паркування транспортних засобів. Характеристика платників збору. Об'єкт і база оподаткування збором. Ставки збору. Особливості встановлення, порядок обчислення та строки сплати збору.

ТЕМА 14. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Законодавча і нормативна база оподаткування.

Визначення суб'єктів малого підприємництва. Порядок переходу на роботу за спрощеною системою оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності.

Платники єдиного податку. Ставки єдиного податку для юридичних осіб. Об'єкт і база оподаткування. Ставки єдиного податку для фізичних осіб. Перелік податків і зборів, у рахунок яких сплачується єдиний податок.

Строки сплати єдиного податку до бюджету. Розподіл єдиного податку між бюджетами і державними цільовими фондами. Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку.

Порядок та строки подання звітності суб'єктами малого підприємництва.

ТЕМА 15. ПЕРЕКЛАДАННЯ ТА УХИЛЕННЯ ВІД ПОДАТКІВ

Суб'єкти оподаткування: резиденти, нерезиденти, податкові агенти. Розмежування суб'єктів оподаткування та носіїв податку.

Теорії перекладання податків.

Ціноутворення і механізм перекладання непрямих податків. Особливості та умови перекладання податку на прибуток та інших прямих податків. Просте та складне перекладання. Створення умов для запобігання перекладанню податків.

Види податкових правопорушень. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом.

Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ПОДАТКІВ

1.1. Основні положення теми

Етапи розвитку податків:

I-й етап – Стародавній світ і початок середніх віків. Характеризується нерозвиненістю і випадковим характером податків. Основним джерелом доходів держави були не податки, а здобич, отримана у війнах, контрибуції, данина з переможених народів, дарування, добровільні підношення.

II-й етап – XVI–XVIII ст. *Податки стають постійним джерелом державних доходів, хоч і не займають лідируючих позицій.* Утримання регулярної армії і розширення адміністративного апарату вимагають суттєвих фінансових ресурсів. Уведені податки відрізняються своєю різноманітністю, вимагають більш складної системи обліку, визначення об'єкта оподаткування і податкової бази.

Основу податкових систем складали непрямі податки у вигляді *акцизів за реалізацію або ввезення товарів і фіскальні монополії* (повна або часткова монополія держави на виробництво і продаж деяких товарів (спиртні напої, тютюнові вироби, сіль і т. ін.) з метою збільшення за цей рахунок доходів державного бюджету). З прямих податків основними були поземельний та подушний.

III етап припадає на XIX ст. і продовжується дотепер. Характеризується визначенням податків основним джерелом доходів бюджету держави. Податки виступають важливим регулятором економічного розвитку суспільства. Їх кількість значно зменшується, однак розширюється база оподаткування. У XX столітті формуються податкові системи, проводяться податкові реформи.

Податки – це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб, які забезпечують фінансування державних витрат.

Основними характерними особливостями податку є те, що він:

– *стягується на умовах безповоротності.* Повернення податку можливе тільки в разі його переплати або тоді, коли законодавством передбачено пільги щодо цього податку;

– *має односторонній характер встановлення.* Податки стягуються в односторонньому порядку від платника до держави. Сплата платником податку не породжує зустрічного зобов'язання держави вчиняти будь-які дії на користь конкретного платника;

– на відміну від інших обов'язкових платежів *може бути сплачений лише до бюджету*, а не до іншого грошового централізованого або децентралізованого фонду;

– *форма перерозподілу національного доходу*. При сплаті податкового платежу відбувається перехід частини коштів із власності окремих платників у власність всієї держави, на відміну від державних підприємств;

– *індивідуальна безоплатність* виражається в тому, що при його стягненні держава не бере на себе обов'язків із надання кожному окремому платникові певного еквівалента, що дорівнює їхньому платежу.

Обов'язкові платежі можуть здійснюватися у кількох формах: податки, плата за ресурси, цільові відрахування.

Суспільне призначення податків виявляється у **функціях**:

- фіскальна;
- регулююча;
- контролююча.

Додаткові функції податку утворюють підсистему, що охоплює кілька видів функцій.

1. **Розподільна функція** являє собою своєрідне відображення фіскальної: наповнити скарбницю, щоб потім розподілити отримані кошти.

2. **Стимулююча (дестимулююча) функція** створює орієнтири для розвитку або згортання виробничої діяльності.

3. **Накопичувальна функція** являє собою своєрідне узагальнення всіх попередніх функцій і голівну – з позицій реалізації цілей держави в податковій системі.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, встановленому відповідними законами держави.

Елементи системи оподаткування:

1. **Платники податку.**

2. **Об'єкт оподаткування.**

3. **База оподаткування.** Базою оподаткування визнаються конкретні вартісні, фізичні або інші характеристики певного об'єкта оподаткування.

4. **Ставка податку** – це встановлений у законодавчому порядку розмір податку на одиницю оподаткування.

5. **Порядок обчислення податку.** Обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із застосуванням (чи без застосування) відповідних коефіцієнтів.

6. Податковий період.

Види податкового періоду:

- календарний рік;
- календарне півріччя;
- календарні три квартали;
- календарний квартал;
- календарний місяць;
- календарний день.

7. Строк та порядок сплати податку та збору. Строком сплати податку та збору визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку зі сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством.

Момент виникнення податкового обов'язку платника податків, у тому числі податкового агента, визначається календарною датою.

Строк сплати податку та збору обчислюється роками, кварталами, місяцями, декадами, тижнями, днями або вказівкою на подію, що повинна настати або відбутися.

Строк сплати податку та збору встановлюється відповідно до податкового законодавства для кожного податку окремо. Зміна платником податку, податковим агентом або представником платника податку чи контролюючим органом встановленого строку сплати податку та збору забороняється, крім випадків, передбачених Податковим Кодексом.

Зміна строку сплати податку та збору здійснюється шляхом перенесення встановленого податковим законодавством строку сплати податку та збору або його частини на більш пізній строк. Зміна строку сплати податку здійснюється у формі:

- відстрочки;
- розстрочки;
- податкового кредиту.

8. Строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Ставки податків і зборів (обов'язкових платежів) встановлюються Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим і сільськими, селищними, міськими радами й не можуть змінюватися протягом бюджетного року. Зміни податкових ставок, механізми справляння податків і зборів (обов'язкових платежів) не можуть встановлюватися Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік.

По всіх загальнодержавних податках ставки встановлюються винятково Верховною Радою України.

Що стосується місцевих податків і зборів, то їхні межі також визначені, і місцеві органи самоврядування, установлюючи по них ставки, не мають права перевищувати визначеного показника.

Існують два підходи до встановлення податкових ставок: *універсальний і диференційований*. При універсальному підході встановлюється єдина для всіх платників ставка, при диференційованому – кілька. Диференціація ставок може відбуватися у двох напрямках.

Перший – відповідно до платників, коли для більшості платників виділяється основна ставка, а також знижені й підвищені ставки для окремих платників.

Другий – відповідно до різних характеристик і оцінок об'єкта оподаткування.

Встановлення єдиних або диференційованих ставок має на меті створення однакових або різних умов оподаткування для платників відповідних податків.

Залежно від методу побудови податкові ставки поділяються на:

1. **Абсолютні** (у гривнях на одиницю оподаткування).

2. **Відносні** (у відсотках до об'єкта оподаткування у грошовій формі), які, у свою чергу, поділяються на:

- постійні (незмінні);
- прогресивні;
- регресивні.

В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори.

До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені Податковим кодексом і є обов'язковими до сплати на усій території України, крім випадків, передбачених Кодексом.

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

До загальнодержавних податків належать:

1. Податок на прибуток підприємств.
2. Податок на доходи фізичних осіб.
3. Податок на додану вартість.
4. Акцизний податок.
5. Екологічний податок.
6. Рентна плата.
7. Мито.

Відносини, пов'язані з установленням та справлянням мита, регулюються митним законодавством, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Зарахування загальнодержавних податків та зборів до державного і місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

До місцевих податків належать:

1. Податок на майно.
2. Єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

1. Збір за місця для паркування транспортних засобів.
2. Туристичний збір.

Установлення загальнодержавних та місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим Кодексом, забороняється.

Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

Прямі податки встановлюються відносно платників. Їх розмір залежить від розміру об'єкта оподаткування. Кінцевим платником прямих податків є той, хто одержує дохід, володіє майном.

До прямих податків належать усі прибуткові та майнові податки.

Вони встановлюються на дохід або майно платника податку і сприяють такому розподілу податкового тягаря, при якому більше податків платить той, хто має більш високі доходи та більше майна.

Непрямі податки – обов'язкові платежі, які сплачуються платниками опосередковано через цінові механізми, причому сума податку не зменшує об'єкта оподаткування, а збільшує ціну товару (ПДВ, акцизний збір, мито). Непрямі податки ще називають податками на споживання.

Оскільки платниками непрямих податків є споживачі продукції самі податки включаються до ціни товарів, робіт і послуг, то їхній розмір для окремого платника податку прямо не залежить від одержаних ним доходів або наявного у нього майна.

Переваги прямих податків:

1. Пряма залежність між доходами платника та його платежами в бюджет.
2. Дієвий фінансовий регулятор економічних процесів.
3. Сприяють розподілу податкового тягаря.
4. Фіскальні служби вступають у безпосередні взаємовідносини з платниками податку.

Недоліки прямого оподаткування:

1. Не може бути стабільним джерелом доходів державного бюджету.
2. Складний механізм стягнення.
3. Складний контроль за сплатою прямих податків платниками.

Переваги непрямих оподаткування:

1. Непрямі податки дають великі і регулярні доходи до бюджету.
2. Вони стимулюють деякі виробництва.
3. Зручні для кінцевого споживача.
4. Непрямий податок входить до ціни товару.
5. Від них тяжко ухилитись, а їх сплату досить легко контролювати.

Недоліки непрямих оподаткування:

1. Непрямий податок входить до ціни товару.
2. На суму непрямих податків зростають витрати підприємств.
3. Якщо ПДВ не відшкодовується, то на його суму зростають витрати на виробництво.
  4. У разі закупівлі товарів за імпортом сплата непрямих податків до бюджету здійснюється при їх розмитненні.
  5. Лягають тягарем на малозабезпечені верстви населення.

1.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків.
2. Поняття податку і збору, їх функції та елементи.
3. Класифікація податків та їхня характеристика.
4. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння.
5. Переваги та недоліки непрямих податків.

II. Обговорення проблемних питань теми та підготовлених презентацій

III. Ділова гра «Функції податків як інструмент реалізації інтересів держави і платників»

Тема гри: Збалансування інтересів платників податків, держави та суспільства.

Мета: визначити функції, які мають виконувати податки з метою реалізації інтересів як держави, так і платників, та визначальної бази побудови податкової системи.

Хід гри. Формується три групи студентів:

I група представляє інтереси держави.

II група представляє інтереси платників податків.

III група представляє інтереси осіб, які отримують виплати з бюджету.

Кожна група обґрунтовує функції, які має виконувати держава задля задоволення її інтересів, і має переконати в цьому присутніх на гри. Студенти, які не ввійшли до складу жодної з груп, у ході дискусії мають визначити свою прихильність до певної групи під впливом аргументів учасників гри. Виграє команда, в якій буде більше прихильників.

1.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Історія виникнення податків.
2. Етапи розвитку податків світу.
3. Надзвичайні податки світу.
4. Сутність та порівняння прямих і непрямих податків.
5. Цікаві факти про податки.

1.4. Термінологічний словник

База оподаткування – це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

Базовий податковий (звітний) період – період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів, крім випадків, передбачених Податковим кодексом, коли контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання платника податку.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Непрямі податки – обов'язкові платежі, які сплачуються платниками опосередковано через цінові механізми, причому сума податку не зменшує об'єкта оподаткування, а збільшує ціну товару.

Об'єктом оподаткування можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

Платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з Податковим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок зі сплати податків та зборів.

Податковий період – це встановлений Податковим кодексом період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів.

Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку.

Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу.

Прямі податки – податки, що стягуються державою безпосередньо з доходів або майна платника податків.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, встановленому відповідними законами держави.

1.5. Тести для самоперевірки знань

1. Перші ознаки сучасної податкової системи з'явилися у:

- а) Стародавньому Римі;
- б) Древній Греції;
- в) Китаї;
- г) Стародавньому Єгипті.

2. Податок на додану вартість як форму універсального акцизу вперше було впроваджено у:

- а) Англії;
- б) Франції;
- в) Германії;
- г) на Русі за часів правління Петра I.

3. Згідно з Податковим кодексом України податком є:

а) встановлений вищим органом державної законодавчої влади обов'язковий платіж, що сплачується юридичними особами і громадянами в бюджет у розмірах і в строки, передбачені законодавством;

б) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку;

в) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників, з умовою отримання ними спеціальної вигоди;

г) примусовий платіж, який держава чи уповноважений нею орган стягує з фізичних та юридичних осіб на підставі чинного законодавства.

4. У Податковому кодексі України збором (платою, внеском) визнається:

а) примусовий платіж, який держава чи уповноважений нею орган стягує з фізичних та юридичних осіб на підставі чинного законодавства;

б) сума коштів, яка повертається державі за тимчасове або постійне користування ресурсами;

в) платіж, який стягується до державних цільових фондів та місцевих бюджетів;

г) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників, з умовою отримання ними спеціальної вигоди.

5. Основною відмінністю збору (плати, внеску) від податку є:

а) цільове призначення платежів;

б) призначення платежів на задоволення потреб місцевих органів самоврядування;

в) обов'язковість платежу до відповідного бюджету;

г) отримання платником спеціальної вигоди.

6. Під податковим періодом розуміється:

а) встановлений Податковим кодексом період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів;

б) період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки);

в) період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку і завершується останнім днем строку сплати податку чи збору;

г) календарний рік, або інший період, після закінчення якого визначається податкова база.

7. Суспільне призначення податків виявляється у таких функціях:

а) розподільча, контрольна, захисна;

б) фіскальна, регулююча, контролююча;

- в) розподільча, відтворювальна та політична;
- г) економічна, політична та соціальна.

8. Фіскальна функція податків передбачас:

- а) забезпечення фінансування державних видатків;
- б) підтримку соціальної рівноваги за рахунок зміни співвідношення між прибутками окремих соціальних груп із метою згладжування нерівності між ними;
- в) державне регулювання економіки;
- г) формування грошових доходів держави.

9. Регулююча функція податків передбачас:

- а) використання системи пропорційного оподаткування;
- б) формування фінансових ресурсів держави, які акумулюються у бюджетній системі держави;
- в) вплив через податки на суспільне відтворення;
- г) кількісне відображення податкових надходжень.

10. За ступенем обліку фінансового стану платника податків прямі податки поділяються на такі групи:

- а) особисті і реальні;
- б) загальнодержавні і місцеві;
- в) податки на доходи та податки на споживання;
- г) пропорційні і регресивні.

11. Реальні податки передбачають:

- а) оподаткування доходів платника;
- б) оподаткування майна за зовнішніми ознаками;
- в) оподаткування доданої вартості;
- г) оподаткування прибутку юридичних осіб.

12. Податки на споживання справляються:

- а) у вигляді непрямих податків, що включаються до ціни товарів (робіт, послуг);
- б) у вигляді прямих податків з доходів фізичних осіб;
- в) з одиниці рухомого чи нерухомого майна;
- г) у вигляді прямих податків з доходів юридичних осіб.

13. Прямі податки встановлюються:

- а) безпосередньо щодо платників, їхній розмір прямо залежить від масштабів об'єкта оподаткування;
- б) безпосередньо щодо джерел податків, їхній розмір прямо залежить від масштабів об'єкта оподаткування;

в) безпосередньо щодо носіїв податків, їхній розмір прямо залежить від масштабів об'єкта оподаткування;

г) безпосередньо щодо платників, їхній розмір прямо залежить від обсягів виробництва.

14. Непрямі податки сплачуються:

а) опосередковано через цінові механізми, а їхній розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів;

б) з доходів юридичних та фізичних осіб, а їхній розмір для окремого платника залежить від його доходів;

в) у загальній сумі відповідно до потреб у доходах, а їхній розмір для окремого платника залежить від його доходів;

г) опосередковано через цінові механізми, а їхній розмір для окремого платника прямо залежить від його доходів.

15. За способом зарахування податкових надходжень податки поділяються на:

а) прямі та непрямі;

б) окладні та розкладні;

в) закріплені та регулюючі;

г) податки на доходи та податки на капітал.

16. За джерелами оподаткування податки поділяються на:

а) закріплені та регулюючі;

б) окладні та розкладні;

в) прямі та непрямі;

г) податки на доходи та податки на капітал.

17. За способом стягнення (методом обчислення відносно платника) податки поділяються на:

а) окладні та розкладні;

б) закріплені та регулюючі;

в) податки на доходи та податки на капітал;

г) прямі та непрямі.

18. До загальнодержавних податків не належить:

а) єдиний податок;

б) рентна плата;

в) податок на прибуток підприємств;

г) податок на додану вартість.

19. На всі загальнодержавні податки ставки встановлюються винятково:

- а) Міністерством фінансів України;
- б) Державною казначейською службою;
- в) Верховною Радою України;
- г) Кабінетом міністрів України.

20. До загальнодержавних податків не належить:

- а) єдиний податок;
- б) рентна плата;
- в) податок на прибуток підприємств;
- г) податок на додану вартість.

1.6. Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризувати етапи розвитку податків.
2. У чому полягає сутність поняття податку і збору? Навести класифікацію податків.
3. Визначити сутність функцій податків.
4. Навести елементи податку та охарактеризувати їх.
5. Які види податкових ставок застосовуються в Україні та існують в теорії та практиці? Визначити порядок їх встановлення.
6. Уведення та скасування податків і зборів: повноваження Верховної Ради України, сільських, селищних, міських рад, права органів місцевого самоврядування щодо встановлення порядку сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), ставок оподаткування та податкових пільг.
7. Сутність податкового зобов'язання та механізм його узгодження.
8. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння.
9. Переваги та недоліки непрямих податків.

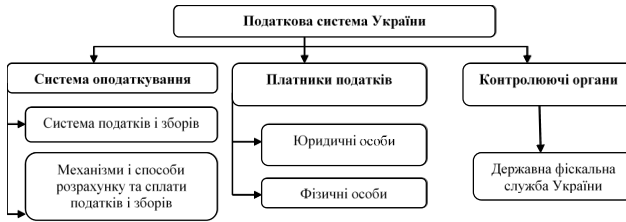
ТЕМА 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

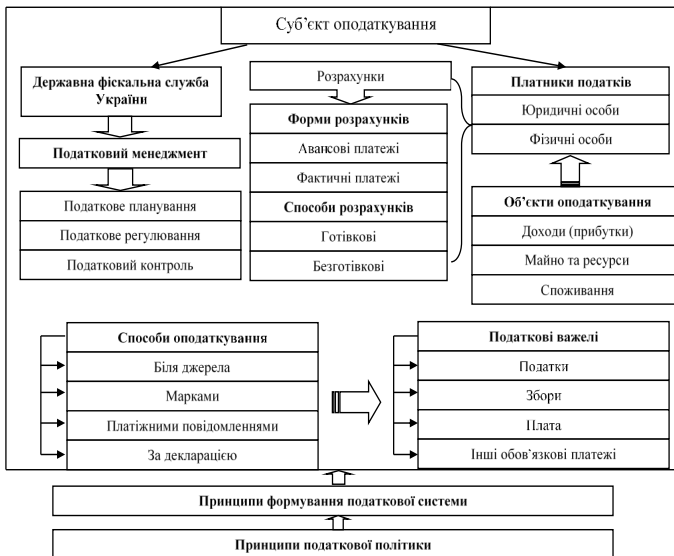
2.1. Основні положення теми

У ринкових умовах господарювання та існування різних форм власності основним методом формування доходів держави є податки, які складають податкову систему.

У широкому розумінні *податкова система* представляється як регламентована нормами фінансового права, закріпленими в законах та інших нормативно-правових актах з питань оподаткування, сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків, і проявляються в конкретних формах оподаткування.

Рис. 2.1 – Структура податкової системи України

Рис. 2.2 – Механізм дії принципів податкової політики

Основними складовими, які характеризують податкову систему є:

1. Порядок встановлення і введення в дію податків і зборів та їх скасування.
2. Класифікація податків.
3. Права та обов'язки платників податків.
4. Порядок розподілу податків між бюджетами різних рівнів.
5. Відповідальність учасників податкових відносин.

Вимоги до побудови податкової системи:

- системність;
- встановлення визначальної бази податкової системи;
- формування правової основи;
- формування вихідних принципів.

Фактори, які впливають на структуру податкової системи:

1. Кількість податків у системі оподаткування.
2. Співвідношення між податками, які справляються з юридичних і фізичних осіб.
3. Співвідношення між прямими і непрямими податками.
4. Прогресивність чи пропорційність податкової системи у цілому.
5. Взаємоузгодженість податкового законодавства.
6. Наявність певних економічно необґрунтованих чи цільових пільг.
7. Частка податків на майно та капітал.
8. Розмежування податків між бюджетами різних рівнів.
9. Диференціація податкових ставок чи їх уніфікація.

Основою формування принципів оподаткування більшості країн світу, в тому числі і України, подальшого розвитку теорії і практики побудови податкових систем стали принципи, узагальнені А. Смітом, які викладені у *чотирьох основних правилах*:

- *справедливості* – стверджує загальність оподаткування і рівномірність розподілу відповідно до доходів;
- *визначеності* – час сплати податку, спосіб і сума платежу повинні бути з точністю і заздалегідь відомі платнику і не залежати від суб'єктивних факторів;
- *зручності* – кожен податок повинен стягуватися у такий час і такий спосіб, які найбільш зручні для платника;
- *економії (раціональності)* – будь-який податок повинен стягуватися таким чином, щоб із доходів платника вилучалося якомога менше із того, що надходить до державної скарбниці.

Принципи побудови податкової системи визначені в Податковому кодексі України: загальність оподаткування, рівність усіх платників перед законом, відповідальність за порушення податкового законодавства, презумпція правомірності рішень платника податку, фінансова достатність, соціальна справедливість, економічність оподаткування, нейтральність оподаткування, стабільність, рівномірність та зручність сплати, єдиний підхід до встановлення податків та зборів.

Устрій податкової системи України включає:

1. Порядок встановлення і скасування податків і зборів.
2. Види податків і зборів, які функціонують у державі.
3. Порядок розподілу податків між бюджетами різних рівнів.
4. Повноваження сільських, селищних та міських рад у податковому процесі.

Рис. 2.3 – Права місцевих рад щодо податків та зборів

2.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Характеристика та склад податкової системи України.
2. Еволюція змін податків і зборів, що входили до податкової системи України.
3. Принципи побудови системи оподаткування.
4. Устрій податкової системи України.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів проведених досліджень з питань становлення податкової системи України

2.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Провести дослідження щодо змін у складі податків і зборів, що входили до податкової системи України у процесі її дослідження. Результати дослідження навести в табл. 1.

Таблиця 1

Склад загальнодержавних та місцевих податків, зборів в Україні

Закон України «Про систему оподаткування»			Податковий кодекс України		
1991 р.	1994 р.	1997 р.	на 01.01.2011 р.	на 01.01.2015 р.	на поточний момент

Охарактеризувати позитивні та негативні зміни у структурі податків України.

Завдання 2

Проаналізувати зміни ставок оподаткування щодо бюджетоформуючих податків, таких як: ПДВ, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб. Визначити підходи щодо встановлення ставок податків: універсальні чи диференційовані. Зробити висновки з питань ефективності їх зміни.

Таблиця 2

Зміни ставок податків України

Види податків	Закон України «Про систему оподаткування»			Податковий кодекс України		
	1991 р.	1994 р.	1997 р.	2011 р.	2015 р.	2017 р.
ПДВ						
Податок на прибуток						
Податок на доходи фізичних осіб						

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Дослідити податкове навантаження в Україні в динаміці.
2. Основні тенденції становлення податкової системи України та її відповідність класичним принципам оподаткування.
3. Податкові системи розвинутих країн світу.
4. Необхідність та шляхи реформування податкової системи України.

2.4. Термінологічний словник

Податковий кодекс – це зібрання законодавчих актів про оподаткування, об'єднаних в один цілісний документ.

Податкове навантаження – питома вага усіх податкових платежів за певний час (фінансовий рік) у величині валового доходу платника податків.

Податкова система – сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів, які справляються в установленому законодавством порядку.

2.5. Тести для самоперевірки знань

1. Згідно з Податковим кодексом України податкова система – це:

- а) сукупність встановлених чинним законодавством держави податків і зборів;
- б) сукупність встановлених чинним законодавством держави податків і зборів, а також механізмів і способів їх розрахунку і сплати до бюджету та інших державних цільових фондів;
- в) сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів, що справляються в установленому законодавством порядку;
- г) сукупність усіх видів податків, зборів, механізмів і способів їх справляння, а також податкової інфраструктури (податкових органів).

2. Принцип економічності оподаткування передбачає:

- а) скорочення витрат щодо стягнення податків;
- б) всебічність оподаткування та рівномірність розподілу між громадянами податкових надходжень відповідно до їх прибутків;
- в) установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;
- г) стягнення податку у такий час і таким чином, який є найбільш вигідним для платника податку.

3. Принцип соціальної справедливості оподаткування передбачає:

- а) установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;
- б) стягнення податку у такий час і таким чином, який є найбільш вигідним для платника податку;
- в) всебічність оподаткування та рівномірність розподілу між громадянами податкових надходжень відповідно до їх прибутків;
- г) установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків.

4. Принцип нейтральності оподаткування передбачас:

- а) рівномірність розподілу між громадянами податкових надходжень відповідно до їх прибутків;
- б) стягнення податку у такий час і таким чином, який є найбільш вигідним для платника податку;
- в) установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;
- г) установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків.

5. Принцип загальності оподаткування передбачас:

- а) забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;
- б) кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені законодавством податки та збори, платником яких вона є;
- в) визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку;
- г) встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями.

6. Перелік місцевих податків та зборів, установлення яких належить до компетенції сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, визначас:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики;
- г) сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад.

7. Встановлення ставок місцевих податків та зборів у межах ставок, визначених Податковим кодексом, здійснюється:

- а) Верховною Радою України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики;
- г) сільськими, селищними, міськими радами та радами об'єднаних територіальних громад.

8. Рішення про встановлення місцевих податків та зборів офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування у строк:

а) до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів;

б) до 1 жовтня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів;

в) до 1 грудня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів;

г) до 31 грудня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів.

9. До місцевих податків згідно з Податковим кодексом України належить:

а) податок на доходи фізичних осіб;

б) податок на майно;

в) екологічний податок;

г) рентна плата.

10. До загальнодержавних податків згідно з Податковим кодексом України належить:

а) податок на доходи фізичних осіб;

б) податок на майно;

в) єдиний податок;

г) транспортний податок.

11. Податкові знижки – це:

а) пільги, спрямовані на зменшення податкової ставки, суми податку або відсоточка здійснення платежу;

б) сума, на яку допускається зменшення оподатковуваного доходу окремих об'єктів оподаткування;

в) податкові знижки для окремих суб'єктів оподаткування;

г) пільги, спрямовані на скорочення податкової бази за рахунок визначених витрат.

12. До місцевих податків належить:

а) податок на прибуток підприємств;

б) рентна плата;

в) єдиний податок;

г) податок на додану вартість.

13. Принцип фіскальної достатності означає:

- а) установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;
- б) встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;
- в) визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку;
- г) установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків.

14. Порядок розподілу загальнодержавних і місцевих податків та зборів між бюджетами різних рівнів регламентується:

- а) Податковим кодексом;
- б) Законом про державний бюджет України;
- в) Бюджетним кодексом;
- г) Конституцією України.

15. Хто є дійсним платником ПДВ та акцизного збору?

- а) виробник товару;
- б) торговельне підприємство;
- в) споживачі товарів та послуг;
- г) усі відповіді правильні.

16. Про що свідчить значна частинка непрямих податків?

- а) фіскальний характер податкової системи;
- б) неефективну систему стягнення податків;
- в) низький рівень податкової культури;
- г) немає правильної відповіді.

17. Фізичні та юридичні особи, які зобов'язані сплачувати податок за законом, є:

- а) носіями податку;
- б) об'єктами податку;
- в) джерелами податку;
- г) суб'єктами податку.

18. Зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки – це принцип:

- а) плановості;
- б) загальності оподаткування;

- в) стабільності;
- г) немає правильної відповіді.

19. Уряд може знизити податки для того, щоб:

- а) уповільнити темпи інфляції;
- б) уповільнити швидке зростання процентних ставок;
- в) скоротити ділову активність;
- г) збільшити витрати на споживання і стимулювати економіку.

20. Що оподатковується?

- а) об'єкт податку;
- б) носій податку;
- в) суб'єкт податку;
- г) джерело податку.

2.6. Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризувати податкову систему як засіб реалізації податкової політики держави.
2. Наукові основи побудови податкової системи.
3. Податки в системі державних доходів.
4. Принципи побудови та організації системи оподаткування.
5. Фактори, що визначають структуру податкової системи.
6. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту.
7. Рівень централізації валового національного продукту в бюджеті. Його залежність від обсягу і характеру функцій держави.
8. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту.
9. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість.
10. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства.

ТЕМА 3. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

3.1. Основні положення теми

Податкова політика розглядається з двох сторін: як напрям діяльності; як система відносин.

Податкова політика – це складова фінансової політики держави, що виникає з приводу становлення і правового регламентування податків з метою розподілу та перерозподілу частини ВВП і формування централізованих фондів грошових ресурсів шляхом встановлення та зміни елементів податків (податкових ставок, бази оподаткування, податкових пільг, податкових санкцій, суб’єктів, об’єктів оподаткування тощо).

Ознаки податкової політики:

- діяльність держави в сфері оподаткування;
- сукупність правових, економічних і організаційних заходів у сфері регулювання податкових відносин;
- ставляться цілі щодо забезпечення податкових надходжень і стимулювання економічного зростання;
- складова частина загальної фінансової політики держави на середньострокову і довгострокову перспективу.

Заходи держави у сфері оподаткування визначаються цілями і завданнями податкової політики (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Цілі та завдання податкової політики

Ціль податкової політики		Завдання податкової політики
Фіскальна	забезпечення наповнення бюджетів усіх рівнів і, відповідно, реалізація функцій держави	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення формування дохідної частини бюджету; – забезпечення рівномірного розподілу сум податкових надходжень між ланками бюджетної системи; – стабілізація загальнодержавного та регіонального рівня соціального забезпечення громадян та забезпечення соціальних гарантій; – досягнення високого рівня соціальної інфраструктури; – забезпечення потреб науки, освіти, охорони здоров’я та навколишнього середовища, оборони та управління
Регулююча	забезпечення державного впливу на економічні процеси та суспільне відтворення	<ul style="list-style-type: none"> – стимулювання розвитку та захист окремих галузей економіки; – створення сприятливих умов розвитку національного виробництва; – стимулювання залучення інвестицій до пріоритетних галузей реального сектора економіки країни; – розширення ресурсного потенціалу країни; – стимулювання розвитку суб’єктів малого підприємництва

Методи податкової політики:

- зменшення або збільшення податкового навантаження на платників податків;
- регулювання складу податків, об'єктів оподаткування, податкових ставок, способів обчислення податкової бази, порядку і термінів сплати податків;
- регулювання співвідношення прямого і непрямого оподаткування;
- заміна одних способів і форм оподаткування іншими, введення нових або скасування існуючих податків;
- введення (скасування) податкових пільг, преференцій, знижок та вилучень з податкової бази;
- регулювання співвідношення пропорційних і прогресивних ставок податків і ступеня їх прогресії;
- регулювання видів податкових правопорушень та розміру відповідальності за їх вчинення.

Інструменти податкової політики:

- види податків;
- склад платників податків;
- об'єкти оподаткування;
- база оподаткування;
- податкові ставки;
- податкові пільги.

Вибір державою цілей, завдання, методу та інструменту податкової політики здійснюється залежно від її виду (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Класифікація видів податкової політики

№	Класифікаційна ознака	Вид податкової політики
1	2	3
1	Залежно від впливу податкової політики на соціально-економічний розвиток країни	1) політика максимальних податків; 2) політика економічного розвитку; 3) політика виважених податків
2	Залежно від гнучкості реагування податкової політики на зміну економічної кон'юнктури	1) дискреційна (регульована); 2) недискреційна (автоматична або політика вбудованих стабілізаторів)
3	Залежно від рівня контролю над економічною ситуацією в країні	1) стабілізаційна; 2) деструкуюча
4	Залежно від швидкості реагування податкової політики на зміну зовнішнього середовища	1) динамічна; 2) інерційна
5	Залежно від напрямів антициклічного управління економікою	1) дефляційна; 2) реляційна

Закінчення таблиці 3.2

I	2	3
6	За функціональною ознакою	1) фіскальна; 2) регулююча
7	Залежно від очікувань, покладених на податкову політику	1) оптимістична; 2) песимістична; 3) реальна
8	За територіальною ознакою	1) державна; 2) місцева

Умовно виділяють три типи податкової політики:

I – високий рівень оподаткування: політика характеризується максимальним збільшенням податкового тягаря, що не супроводжується приростом надходжень до бюджетів різних рівнів.

II – низький податковий тягар: держава максимально враховує свої фіскальні інтереси та інтереси платників податків, забезпечується найсприятливіший податковий та інвестиційний клімат, податковий тягар на суб'єктів підприємницької діяльності пом'якшено, але обмежено кількість державних соціальних програм через скорочення бюджетних доходів.

III – податкова політика з істотним рівнем оподаткування для юридичних і фізичних осіб. Така політика передбачає високий рівень соціального захисту, різноманітні державні соціальні гарантії та програми.

Принципи податкової політики:

- наукової обґрунтованості;
- визначеності;
- єдності стратегії і тактики;
- оцінки та обліку очікуваних ефектів;
- стабільності;
- гнучкості;
- фіскальної достатності;
- інтеграційності;
- гласності (прозорості).

Негативні риси податкової системи України:

- фіскальна спрямованість;
- нормативно-правові акти з питань оподаткування є складними та нестабільними;

– витрати на адміністрування окремих податків є більшими порівняно з доходами бюджету;

– механізм митно-тарифного регулювання не дає можливості оперативного реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку.

Метою реформування податкової системи України має бути створення податкової системи, сприятливої для економічного зростання.

Проблеми системного характеру податкової системи:

1) податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами;

2) широкомасштабне ухилення від оподаткування;

3) бюджетна заборгованість із відшкодування податку на додану вартість;

4) нерівномірне податкове навантаження.

Для визначення податкової ефективності у світовій практиці використовується **діагностичний тест** відомого дослідника державних фінансів **В. Танзі**, що складається з визначення восьми індексів: *концентрації, дисперсії, ерозії, запізнювання збору, конкретності, об'єктивності, забезпечення збору податків, витрат при зборі податків* (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Діагностичний тест визначення податкової ефективності

Показник	Відповідас на питання
Індекс концентрації	Чи надходить значна частина сукупних доходів за рахунок відносно невеликої кількості податків та податкових ставок?
Індекс дисперсії	Чи існує невелика група податків з низьким обсягом надходжень, які тільки створюють незручності при проведенні бюджетної політики у сфері доходів, або взагалі такі податки відсутні?
Індекс ерозії	Чи є максимальним збіг фактичних баз оподаткування з потенційними базами?
Індекс запізнювання збору	Чи вносять платники податки без особливих затримок і наскільки своєчасно?
Індекс конкретності	Чи побудована податкова система на найменшій можливій кількості податків, що мають конкретні ставки?
Індекс об'єктивності	Чи збирається більшість податків з бази оподаткування, що об'єктивно вимірюється?
Індекс забезпечення збору податків	Чи повністю забезпечується ефективне стягнення податків?
Індекс витрат при зборі податків	Чи зведені бюджетні видатки по збиранню податків до мінімуму?

Тест В. Танзі заслуговує уваги з позиції оцінювання ефективності реалізації завдання податкової політики щодо забезпечення формування дохідної частини бюджету.

Фіскальна ефективність податкової політики оцінюється за такими кількісними показниками:

1. *Рівень концентрації податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету (Ркпн)* розраховується як відношення суми податкових надходжень до суми доходів Зведеного бюджету, помножене на 100 %.

$$Ркпн = \frac{\Sigma ПН}{\Sigma \text{Доходів Зведеного бюджету}} \times 100 \%. \quad (3.1)$$

Чим більшим є вищезазначений показник, тим ефективніше виконується завдання податкової політики щодо забезпечення дохідної частини бюджету країни.

2. *Коефіцієнт покриття податковими надходженнями витрат Зведеного бюджету (Кпок)* розраховується як відношення суми податкових надходжень до суми витрат Зведеного бюджету.

$$Кпок = \frac{\Sigma ПН}{\Sigma \text{Витрат Державного бюджету}}. \quad (3.2)$$

Чим більшим є показник, тим ефективніше при здійсненні податкової політики дотримується принцип фіскальної достатності та підвищується фіскальна ефективність податкової політики.

3. *Коефіцієнт виконання запланованих податкових надходжень (Квз)* розраховується як відношення суми фактичних податкових надходжень до суми планових.

$$Квз = \frac{\Sigma ПНф}{\Sigma ПНпл}. \quad (3.3)$$

Значення коефіцієнта виконання запланованих податкових надходжень повинно дорівнювати «1». Але чим більшим є відхилення цього коефіцієнта від нормативно-встановленого, тим менш ефективно здійснюється адміністрування податків не тільки податковою службою, але й митною.

4. *Коефіцієнт своєчасності (Ксп)* розраховується як відношення податкових платежів, які вчасно, у запланований звітний період, надійшли в бюджет, до нарахованих за звітний період податкових платежів.

$$Ксп = \frac{\Sigma ПНв}{\Sigma ПНн}. \quad (3.4)$$

5. *Коефіцієнт якості сплати податків (Кясп)* розраховується як відношення фактичних податкових надходжень без урахування надходжень від штрафних санкцій та надходжень у негрошовій формі (ПНф) до запланованих (ПНз).

$$Кясп = \frac{\Sigma ПНф}{\Sigma ПНз}. \quad (3.5)$$

6. Рівень оподаткування економіки (Poe) розраховується як відношення суми податкових надходжень, єдиного соціального внеску (внесків на обов'язкове соціальне страхування) (СВ) та суми заборгованості за цими платежами (З) до ВВП за вирахуванням прихованої оплати праці й змішаних доходів, що використовуються при обчисленні ВВП (ПО).

$$Poe = \frac{\Sigma ПН + СВ + З}{ВВП - ПО} \times 100 \%. \quad (3.6)$$

Чим більшим є вищезазначений показник, тим більшим є податковий тиск на економіку країни. Але надмірний податковий тиск гнітить ринкову економіку, не дає можливості нормально функціонувати підприємствам і знижує життєвий рівень основної маси населення. Надмірно низький податковий тиск не дозволяє державі повною мірою виконувати свої функції із забезпечення економічних агентів необхідними суспільними благами.

7. Рівень втрат доходів Зведеного бюджету від пільгового оподаткування ($Pвт$) розраховується як відношення загальної суми податкових пільг до доходів Зведеного бюджету, помножене на 100 %.

$$Pвт = \frac{\text{Загальна сума податкових пільг}}{\Sigma \text{Доходів Зведеного бюджету}} \times 100 \%. \quad (3.7)$$

Такий показник дає можливість оцінити невикористані резерви підвищення ефективності податкової політики.

Також показниками ефективності податкової політики за фіскальним напрямом може бути:

- обсяг фінансових ресурсів, що спрямовуються на обслуговування державного боргу;
- рівень бюджетної заборгованості внаслідок наявної несплати податкових зобов'язань;
- рівень простроченої заборгованості бюджетних установ через їхнє недофінансування.

При оцінюванні ефективності податкової політики за регулюючою ознакою можна скористатися й такими показниками:

1. Коефіцієнт еластичності податкових надходжень ($Кепн$) розраховується як відношення відсоткової зміни податкових надходжень (за незмінної податкової політики) до відсоткової зміни бази оподаткування.

$$Кепн = \frac{\Delta ПН}{\Delta ВВП}. \quad (3.8)$$

Значення коефіцієнта еластичності податкових надходжень повинно дорівнювати «1». Нестабільність тенденції коефіцієнта еластичності податків обумовлено нестабільністю податкової політики та її регулюючого впливу на економіку країни.

2. *Коефіцієнт ефективності використання податкових пільг підприємствами з інвестиціями (Кевпп)* розраховується як відношення суми податкових надходжень до бюджету від здійснення діяльності підприємств з інвестиціями до суми отриманих пільг із оподаткування підприємств з інвестиціями.

$$\text{Кевпп} = \frac{\Delta \text{ПНпн}}{\Delta \text{ОППпн}}. \quad (3.9)$$

3. *Коефіцієнт інвестиційної віддачі податкових пільг підприємств з інвестиціями (Ків)* розраховується як відношення суми інвестицій, які надаються підприємству, до пільг з оподаткування, що надаються підприємству з інвестиціями.

$$\text{Ківп} = \frac{\text{Інвестиції}}{\text{Пільги з оподаткування}}. \quad (3.10)$$

4. *Коефіцієнт виробничої віддачі інвестицій підприємств з інвестиціями (Квві)* розраховується як відношення обсягів реалізованої продукції підприємств з інвестиціями (ОРП) до інвестицій, що інвестувало підприємство.

$$\text{Квві} = \frac{\text{ОРП}}{\text{Інвестиції}}. \quad (3.11)$$

Нормативне значення коефіцієнта використання податкових пільг підприємствами з інвестиціями, коефіцієнта інвестиційної віддачі податкових пільг підприємств з інвестиціями та коефіцієнта виробничої віддачі інвестицій підприємств з інвестиціями становить більше «1». Якщо, під час проведення регулятивних дій податкової політики, значення вищезазначених коефіцієнтів буде менше «1», то це негативно характеризує податкову політику і свідчить про необхідність внесення коректив щодо реалізації завдань податкової політики з активізації інвестиційних процесів в економіці.

5. *Коефіцієнт випередження обсягів реалізації (Квор)* розраховується як відношення темпів росту обсягів реалізованої продукції у суб'єктів малого підприємництва, які використовують альтернативні системи оподаткування, до темпів росту обсягів реалізації у суб'єктів малого підприємництва на загальній системі оподаткування, а також до темпів росту ВВП та загальних податкових надходжень.

$$\text{Квор} = \frac{\text{Тр.о.р.а}}{\text{Тр.о.р.з'}}. \quad (3.12)$$

де Тр.о.р.а – ланцюгові темпи росту обсягів реалізації у суб'єктів малого підприємництва на альтернативних системах оподаткування;

Тр.о.р.з – ланцюгові темпи росту обсягів реалізації у суб'єктів малого підприємства на загальній системі оподаткування.

Нормативне значення коефіцієнта випередження обсягів реалізації становить більше «1».

6. *Коефіцієнт випередження кількості зареєстрованих суб'єктів малого підприємства (Квк)* розраховується як відношення темпів росту кількості зареєстрованих суб'єктів малого підприємства, які використовують альтернативні системи оподаткування, до темпів росту кількості підприємств на загальній системі оподаткування та по економіці в цілому.

$$\text{Квор} = \frac{\text{Тр.к.смп.а}}{\text{Тр.к.смп.з}}, \quad (3.13)$$

де Тр.к.смп.а – ланцюгові темпи росту кількості суб'єктів малого підприємства на альтернативних системах оподаткування;

Тр.к.смп.з – ланцюгові темпи росту кількості суб'єктів малого підприємства на загальній системі оподаткування.

Нормативне значення коефіцієнта випередження кількості зареєстрованих суб'єктів малого підприємства становить більше «1».

7. *Коефіцієнт випередження кількості зайнятих (Квз)* розраховується як відношення темпів росту кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємства, які застосовують альтернативні системи оподаткування, до темпів росту кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємства на загальній системі оподаткування.

$$\text{Квк} = \frac{\text{Тр.з.а}}{\text{Тр.з.з}}, \quad (3.14)$$

де Тр.з.а – ланцюгові темпи росту кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємства, які застосовують альтернативні системи оподаткування;

Тр.з.з – ланцюгові темпи росту кількості зайнятих у суб'єктів малого підприємства на загальній системі оподаткування.

Нормативне значення коефіцієнту випередження кількості зайнятих становить більше «1».

8. *Коефіцієнт випередження створення нових робочих місць (Квнрм)* розраховується як відношення темпів росту кількості новостворених робочих місць у суб'єктів малого підприємства на альтернативних системах оподаткування до темпів росту кількості новостворених робочих місць у суб'єктів малого підприємства на загальній системі оподаткування.

$$\text{Квор} = \frac{\text{Тр.н.р.м.а}}{\text{Тр.н.р.б.з.}} \quad (3.15)$$

де Тр.н.р.м.а – ланцюгові темпи росту кількості новостворених робочих місць у суб'єктів малого підприємництва на альтернативних системах оподаткування;

Тр.н.р.б.з – ланцюгові темпи росту кількості новостворених робочих місць у суб'єктів малого підприємництва на загальній системі оподаткування.

Нормативне значення коефіцієнта випередження створення нових робочих місць становить більше «1».

3.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Сутність податкової політики в системі державного регулювання економіки.
2. Принципи та задачі податкової політики.
3. Оцінювання ефективності податкової політики.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

3.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Визначити та проаналізувати особливості реалізації податкової політики фіскальної та стимулюючої спрямованості. Яка між ними різниця? Результати досліджень оформити у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика фіскальної та стимулюючої податкової політики

Фіскальна податкова політика	Стимулююча податкова політика
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
...	...

Завдання 2

Оцінити ефективність податкової політики у Вінницькій області за звітний і попередній рік, використовуючи статистичні дані. Зробити відповідні висновки.

Результати розрахунків оформити в табл. 2.

Таблиця 2

Ефективність податкової політики у Вінницькій області, %

№	Показник	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+, -)
1	Рівень концентрації податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету			
2	Коефіцієнт покриття податковими надходженнями витрат Зведеного бюджету			
3	Коефіцієнт виконання запланованих податкових надходжень			
4	Коефіцієнт своєчасності			
5	Коефіцієнт якості сплати податків			
6	Рівень оподаткування економіки			
7	Рівень втрат доходів Зведеного бюджету від пільгового оподаткування			
8	Коефіцієнт еластичності податкових надходжень			

Завдання 3

Проаналізувати за останні 5 років динаміку та структуру доходів бюджету за бюджетною класифікацією (податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти). За результатами аналізу зробити відповідні висновки.

Завдання 4

У державі спостерігається криза перевиробництва, виснаження економіки внаслідок надмірних темпів економічного зростання.

Розробити податкову політику, яка, на ваш погляд, дасть змогу запобігти кризі перевиробництва та не допустити виснаження економіки внаслідок надмірних темпів економічного зростання, та буде спрямована на зниження темпів зростання реальних обсягів ВВП порівняно з досягнутими.

3.4. Термінологічний словник

Ефективність податкової політики – це дієвість обраних інструментів такої політики при визначенні часу, впродовж якого вона проводиться.

Інструмент податкової політики – це знаряддя (засоби), за допомогою яких спрацьовують методи оподаткування і досягаються певні цілі стратегії і тактики податкової політики.

Метод податкової політики – це прийом (спосіб), що використовується для практичного вирішення поставленої мети податкової політики.

Податкова політика – це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації збирання податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів.

Принципи податкової політики – це основоположні ідеї, вихідні правила та положення, що застосовуються в процесі визначення основних характеристик податкової політики.

Спеціальний податковий режим – система заходів, що визначають особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів.

3.5. Тести для самоперевірки знань

1. Забезпечення державного впливу на економічні процеси та суспільне відтворення – це:

- а) регулююча мета податкової політики;
- б) стимулююча мета податкової політики;
- в) фіскальна мета податкової політики;
- г) контрольна мета податкової політики.

2. Залежно від гнучкості реагування податкової політики на зміну економічної кон'юнктури виділяють такі види податкової політики:

- а) оптимістичну та песимістичну;
- б) дефляційну та рефляційну;
- в) дискреційну та недискреційну;
- г) стабілізаційну та деструктуючу.

3. При проведенні податкової політики необхідно забезпечувати таку величину податкових надходжень, яка є оптимально бажаною, виходячи із проголошеної економічної доктрини – це принцип:

- а) фіскальної достатності;
- б) оцінки та обліку очікуваних ефектів;
- в) визначеності податкової політики;
- г) оптимальності податкової політики.

4. Індекс ерозії у діагностичному тесті визначення податкової ефективності В. Танзі відповідає на питання:

- а) чи існує невелика група податків з низьким обсягом надходжень, які тільки створюють незручності при проведенні бюджетної політики у сфері доходів;
- б) чи зведені бюджетні видатки по збиранню податків до мінімуму;
- в) чи є максимальним збіг фактичних баз оподаткування з потенційними базами;
- г) чи надходить значна частина сукупних доходів за рахунок відносно невеликої кількості податків та податкових ставок.

5. Коефіцієнт якості сплати податків (Кясп) розраховується як:

- а) відношення фактичних податкових надходжень без урахування надходжень від штрафних санкцій до доходів Зведеного бюджету, помножене на 100 %;
- б) відношення податкових платежів, які вчасно, у запланований звітний період, надійшли в бюджет, до нарахованих за звітний період податкових платежів;
- в) відношення фактичних податкових надходжень без урахування надходжень від штрафних санкцій та надходжень у негрошовій формі (ПНф) до планованих (ПНз);
- г) відношення суми фактичних податкових надходжень до суми планових.

6. Відношення відсоткової зміни податкових надходжень (за незмінної податкової політики) до відсоткової зміни бази оподаткування – це:

- а) рівень оподаткування економіки;
- б) коефіцієнт еластичності податкових надходжень;
- в) коефіцієнт якості сплати податків;
- г) коефіцієнт виконання запланованих податкових надходжень.

7. До інструментів податкової політики не належить:

- а) база оподаткування;
- б) податкові ставки;
- в) податкові пільги;
- г) аналіз рівня податкового навантаження.

8. До автоматичних (вбудованих) стабілізаторів належить:

- а) пропорційна система оподаткування;
- б) прогресивна система оподаткування;
- в) регресивна система оподаткування;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Держава здійснює дискреційну податкову політику в умовах:

- а) зниження сукупного попиту;
- б) збільшення виробництва товарів;
- в) збільшення доходів населення;
- г) зростання валового національного продукту.

10. Держава здійснює недискреційну податкову політику в умовах:

- а) зниження попиту споживачів;
- б) зростання валового внутрішнього продукту (ВВП);
- в) перевищення сукупного попиту над потенційним ВВП;
- г) перевищення ВВП над сукупним попитом.

11. Рефляційна податкова політика застосовується в умовах:

- а) економічного зростання;
- б) виходу економіки з кризи;
- в) економічної кризи;
- г) спаду економіки.

12. Під час економічного спаду доцільно застосовувати:

- а) дефляційну податкову політику;
- б) рефляційну податкову політику;
- в) регулюючу податкову політику;
- г) фіскальну податкову політику.

13. Показник податкового навантаження характеризує:

- а) частку доходу фізичних і юридичних осіб, що перерозподіляється через бюджет держави;
- б) частку витрат фізичних і юридичних осіб, що перерозподіляється через бюджет держави;
- в) частку накопичень фізичних і юридичних осіб, що перерозподіляється через бюджет держави;
- г) частку доданої вартості, що перерозподіляється через бюджет держави.

14. До показників, за якими оцінюється фіскальна ефективність податкової політики, належить:

- а) коефіцієнт інвестиційної віддачі податкових пільг підприємств з інвестиціями;
- б) коефіцієнт еластичності податкових надходжень;
- в) коефіцієнт випередження обсягів реалізації;
- г) коефіцієнт якості сплати податків.

15. Під час оцінювання ефективності податкової політики індекс концентрації (за В. Танзі) відповідає на питання:

- а) чи побудована податкова система на найменшій можливій кількості податків, що мають конкретні ставки;
- б) чи надходить значна частина сукупних доходів за рахунок відносно невеликої кількості податків та податкових ставок;
- в) чи є максимальним збіг фактичних баз оподаткування з потенційними базами;
- г) чи повністю забезпечується ефективне стягнення податків.

16. Нормативне значення коефіцієнта використання податкових пільг підприємствами з інвестиціями становить:

- а) менше «1»;
- б) від 0,5 до 1,5;
- в) більше «1»;
- г) менше «0,5».

17. Рівень концентрації податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету розраховується як:

- а) відношення суми податкових надходжень до суми доходів Зведеного бюджету, помножене на 100 %;
- б) відношення суми податкових надходжень до суми витрат Зведеного бюджету;
- в) відношення загальної суми податкових пільг до доходів Зведеного бюджету, помножене на 100 %;
- г) відношення суми доходів Зведеного бюджету до суми витрат Зведеного бюджету.

18. Дефляційна податкова політика застосовується в умовах:

- а) економічного зростання;
- б) виходу економіки з кризи;
- в) економічної кризи;
- г) економічного спаду.

19. На дії вбудованих стабілізаторів базується:

- а) дискреційна податкова політика;
- б) недискреційна податкова політика;
- в) стабілізаційна податкова політика;
- г) деструкуюча податкова політика.

20. До інструментів податкової політики не належить:

- а) база оподаткування;
- б) податкові ставки;
- в) податкові пільги;
- г) аналіз рівня податкового навантаження.

3.6. Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки.
2. Мета, принципи та ієрархія задач податкової політики.
3. Визначити фактори, які визначають напрями та характер податкової політики.
4. Особливості податкової політики України в період формування ринкових відносин.
5. Визначити сутність та основні напрями сучасної податкової політики України.
6. Елементи й основні принципи податкової політики.
7. Визначити основні показники, які характеризують ефективність податкової політики.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

4.1. Основні положення теми

Становлення контролюючих органів у сфері оподаткування в період незалежності України (1991–2015 роки):

- I. Державна податкова служба 1991–1995 років.
- II. Державна податкова адміністрація 1996–2012 років.
- III. Міністерство доходів і зборів України 2012–2014 років.
- IV. Державна фіскальна служба України сучасного періоду (14 травня 2014 – дотепер).

Державна податкова служба 1991–1995 років характеризується такими подіями:

- ✓ Закон Української РСР від 04 грудня 1990 року «Про державну податкову службу в Українській РСР»;
- ✓ функціонування на місцях державних податкових інспекцій;
- ✓ впроваджено нові податки: податок на доходи підприємств, на додану вартість, акцизний збір;
- ✓ оподаткування обсягів реалізації, використання диференційованих ставок залежно від сфери та виду діяльності;
- ✓ застосування єдиної ставки 30–35 % та пільг при інвестуванні;
- ✓ основним прямим податком є податок на прибуток підприємств;
- ✓ з II кварталу 1993 року відновлено оподаткування доходу підприємств;
- ✓ у 1993–1994 роках було введено податковий кредит;
- ✓ з 1994 року з'явилися податок на промисел і місцеві податки та збори;
- ✓ 22.12.1994 р. створено державний реєстр фізичних осіб;
- ✓ створено редакцію журналу «Вісник податкової служби України».

Державна податкова адміністрація 1996–2012 років характеризується такими подіями:

- ✓ визнано незалежний статус Державної податкової адміністрації – центральний орган виконавчої влади;
- ✓ Указом Президента України від 22 серпня 1996 року № 760/96 «Про створення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій» створено податкову поліцію та підрозділи МВС по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування;
- ✓ у 1998 р. визначено завдання, права та обов'язки податкових органів, встановлено трирівневу організаційну структуру;
- ✓ впроваджено Подання звітності в електронному вигляді;

- ✓ утворено Департамент обслуговування великих платників податків;
- ✓ розроблено власне програмне забезпечення «Система формування та подання до органів ДПС податкової звітності та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку»;
- ✓ 02 грудня 2010 року прийнято Податковий кодекс України.

Міністерство доходів і зборів України у 2012–2014 рр. 24 грудня 2012 року Указом Президента України № 726/2012 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» адміністративно-правовий статус податкових органів кардинально змінено шляхом ліквідації *Державної податкової служби і Державної митної служби та утворенням Міністерства доходів і зборів України*. Повноваження цього відомства були широкими, однак ситуація податкової політики не зазнала поліпшення. Організаційна структура потребувала удосконалення, функції – усунення дублювання, а вся система – подолання корупції.

Державна фіскальна служба України сучасного періоду (21 травня 2014 – дотепер). 21 травня 2014 р. КМ України прийняв постанову № 160 «Про утворення Державної фіскальної служби», якою реорганізував Міндоходів у ФСК шляхом перетворення та визнав такою, що втратила чинність, постанову № 67 від 1 березня 2014 р. «Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів».

21 травня 2014 р. КМ України також прийняв постанову № 236 «Про державну фіскальну службу України», якою затвердив Положення про Державну фіскальну службу України (скорочена назва – ДФС) і визначив цю службу як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Державна фіскальна служба України (ДФС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок), державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

ДФС у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими

відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

ФС очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра фінансів.

Голова ДФС має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним Міністром фінансів на підставі пропозицій Голови ДФС.

Граничну чисельність державних службовців та працівників ДФС затверджує Кабінет Міністрів України.

Структуру апарату ДФС затверджує її Голова за погодженням з Міністром фінансів.

Штатний розпис, кошторис ДФС затверджує Голова ДФС за погодженням з Мінфіном.

ДФС є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в органах Казначейства.

Головне завдання фіскальних органів України – реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів.

Таблиця 4.1

Функціональні напрями діяльності Державної фіскальної служби України

N з/п	Функціональний напрям	Назва структурного підрозділу
1	2	3
1	Загальне керівництво	<ul style="list-style-type: none"> – Департамент забезпечення діяльності; – Управління захисту державної таємниці; – Департамент персоналу; – Департамент внутрішнього аудиту та контролю; – Департамент правової роботи; – Головне управління власної безпеки
2	Забезпечення сервісної функції	<ul style="list-style-type: none"> – Департамент електронних сервісів; – Департамент по роботі з ВПП; – Департамент оподаткування юридичних осіб; – Департамент оподаткування фізичних осіб; – Департамент забезпечення розвитку та вдосконалення податкової системи

Закінчення таблиці 4.1

1	2	3
3	Забезпечення дотримання податкового і митного законодавства	<ul style="list-style-type: none"> – Координаційно-моніторинговий департамент; – Департамент податкового та митного аудиту; – Департамент боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом; – Департамент управління боргом
4	Забезпечення правоохоронної функції	<ul style="list-style-type: none"> – Головне управління фінансових розслідувань; – Головне міжрегіональне управління оперативного забезпечення зони проведення АТО (м. Київ, м. Краматорськ, м. Слов'янськ)
5	Забезпечення функціонування ДФС	<ul style="list-style-type: none"> – Департамент інфраструктури; – Департамент фінансово-економічної роботи та бухгалтерського обліку; – Департамент ІТ-забезпечення
6	Забезпечення митної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – Департамент організації митного контролю та оформлення; – Департамент митного адміністрування; – Департамент протидії митним правопорушенням

Основне право фіскальних органів – податкова перевірка платника податків. Для реалізації своїх завдань фіскальні органи мають право вимагати від платників податків документи за встановленою формою, які є підставою для нарахування і сплати податків, а також пояснення та документи, що підтверджують правильність обчислення і своєчасність сплати податків.

Постанова Кабінету міністрів «Про Державну фіскальну службу України» визначає **комплекс завдань органів державної фіскальної служби**:

- реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи;
- боротьба з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, сплати єдиного внеску;
- контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів;
- контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;
- контроль за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків;
- контроль за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності;
- внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування політики у підконтрольних сферах.

Відповідно до покладених завдань у Положенні визначений широкий спектр **функцій фіскальної служби**, серед яких можна виділити:

- 1) розробка проектів законів та форм звітності;
- 2) адміністрування податків, зборів та цільового соціального внеску;
- 3) застосування адміністративного арешту майна платників податків;
- 4) погашення податкового боргу;
- 5) верифікація сертифікатів про походження товарів;
- 6) підготовка пропозиції щодо прогнозу доходів бюджетів і надходжень єдиного внеску;
- 7) ліцензування митної брокерської діяльності;
- 8) надання консультацій відповідно до Податкового та Митного кодексів, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску та ін.

Класифікація прав фіскальних органів (ст. 20 ПК):

- 1) права, пов'язані з отриманням і наданням податкової інформації;
- 2) права, пов'язані з проведенням контрольних дій;
- 3) права, пов'язані з організаційним забезпеченням;
- 4) права, пов'язані із застосуванням санкцій за порушення податкового та митного законодавства;
- 5) права, пов'язані зі зверненням до суду для отримання дозволу на проведення окремих дій.

Права й обов'язки, що формують повноваження фіскальних органів:

- 1) група, яка кореспондується та узгоджується з правами та обов'язками платників;
- 2) група самостійних прав і обов'язків, які виникають при взаємодії з іншими органами.

Податкова міліція – спеціалізований підрозділ міліції, що займається боротьбою з податковими правопорушеннями та є органом досудового розслідування у справах про ухилення від оподаткування та порушення в бюджетній сфері.

Склад податкової міліції:

- ✓ *головні управління* (управління, відділи, відділення, сектори);
- ✓ *управління* (відділи, відділення, сектори) податкової міліції відповідних державних податкових служб в Автономній Республіці Крим, областях, округах (на два і більше регіони), містах Києві та Севастополі;
- ✓ *управління, головні відділи* (відділи, відділення, сектори) податкової міліції відповідних державних податкових інспекцій у районах, містах.

Завданнями податкової міліції є:

- 1) запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 2) розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;
- 3) запобігання і протидія корупції у контролюючих органах та виявлення її фактів;
- 4) забезпечення безпеки діяльності працівників контролюючих органів, їх захисту від протиправних посягань, пов'язаних із виконанням службових обов'язків.

4.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Еволюція контролюючих органів у сфері оподаткування.
2. Структура Державної фіскальної служби України.
3. Функції Державної фіскальної служби України та її завдання.
4. Права, обов'язки та відповідальність посадових осіб фіскальних органів.
5. Податкова міліція: склад, функції, завдання, повноваження, права.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

4.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Ситуаційні завдання

Завдання 1

Платник податків подав у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами органу державної фіскальної служби під час проведення планової виїзної перевірки, в якій вимагає повного або часткового скасування результатів відповідної перевірки. Поясніть дії з боку працівників фіскальної служби, який порядок їх дій відповідно до чинного законодавства.

Завдання 2

На основі даних офіційних сайтів податкових служб різних країн світу, а також інших доступних джерел проаналізуйте та складіть порівняльну характеристику мо-

делей податкової системи (англосаксонська, євроконтинентальна, латиноамериканська та змішана), охарактеризуйте особливості її діяльності, визначте позитивні та негативні риси функціонування. Результати оформити в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей податкової системи різних країн світу

Модель податкової системи	Країна	Характеристика діяльності	Переваги	Недоліки
Англосаксонська				
Євроконтинентальна				
Латиноамериканська				
Змішана				

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Роль і місце податкової міліції у функціонуванні ДФС України.
2. Аналіз та оцінка результативності роботи ДФС України.
3. Адміністрування податків, зборів і платежів у межах діяльності ДФС України.

4.4. Термінологічний словник

Державна фіскальна служба України (ДФС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податково-митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Податкова міліція – спеціалізований підрозділ міліції, що займається боротьбою з податковими правопорушеннями та є органом досудового розслідування у справах про ухилення від оподаткування та порушення в бюджетній сфері.

4.5. Тести для самоперевірки знань

1. **Державна фіскальна служба України є:**
  - а) законодавчим органом;
  - б) центральним органом виконавчої влади;
  - в) контрольно-наглядним органом;
  - г) правоохоронним органом.

2. Діяльність Державної фіскальної служби України спрямовується і координується:

- а) Верховною Радою України;
- б) Міністерством фінансів України;
- в) Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів;
- г) Головою ДФС через Міністра фінансів України.

3. У період 1991–1996 рр. функції основного контролюючого органу у сфері оподаткування було покладено на:

- а) Державну податкову адміністрацію України;
- б) Державну податкову службу України;
- в) Міністерство доходів і зборів України;
- г) Державну фіскальну службу України.

4. У період 1997–2012 рр. функції основного контролюючого органу у сфері оподаткування було покладено на:

- а) Міністерство доходів і зборів України;
- б) Державну податкову службу України;
- в) Державну податкову адміністрацію України;
- г) Державну фіскальну службу України.

5. У період 2012–2014 рр. функції основного контролюючого органу у сфері оподаткування було покладено на:

- а) Державну фіскальну службу України;
- б) Державну податкову службу України;
- в) Державну податкову адміністрацію України;
- г) Міністерство доходів і зборів України.

6. Державну фіскальну службу України було створено:

- а) у 1997 році;
- б) у 2012 році;
- в) у 2014 році;
- г) у 2015 році.

7. Граничну чисельність державних службовців та працівників Державної фіскальної служби України затверджує:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Голова ДФС за погодженням з Міністром фінансів України.

8. Структуру апарату Державної фіскальної служби України затверджує:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Голова ДФС;
- г) Голова ДФС за погодженням з Міністром фінансів України.

9. Штатний розпис і кошторис Державної фіскальної служби України затверджує:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Голова ДФС;
- г) Голова ДФС за погодженням з Міністерством фінансів України.

10. На департамент внутрішнього аудиту та контролю Державної фіскальної служби покладається:

- а) загальне керівництво;
- б) забезпечення сервісної функції;
- в) забезпечення дотримання податкового і митного законодавства;
- г) забезпечення функціонування ДФС.

11. Департамент фіскальної служби України являє собою:

а) структурний підрозділ, що утворюється для виконання завдань за окремим напрямом діяльності органу виконавчої влади, функції якого неможливо поєднати з функціями інших структурних підрозділів, з чисельністю не менш як два працівники;

б) структурний підрозділ, що утворюється для виконання основних завдань високого ступеня складності, координації роботи, пов'язаної з виконанням цих завдань, за умови, що у його складі буде не менш як чотири відділи;

в) структурний підрозділ одногалузевого або однофункціонального спрямування. До складу управління входять не менш як два відділи;

г) структурний підрозділ, що утворюється для виконання завдань за одним напрямом (функцією) діяльності органу виконавчої влади, з чисельністю не менш як п'ять працівників.

12. Основне право фіскальних органів – це:

- а) податкова перевірка платника податків;
- б) право надавати податкову інформацію;
- в) застосуванням санкцій за порушення податкового та митного законодавства;
- г) немає правильної відповіді.

13. Голову ДФС призначає на посаду та звільняє з посади:

- а) Президент України за поданням Прем'єр-міністра України;
- б) Міністр фінансів України за поданням Прем'єр-міністра України;
- в) Прем'єр-міністр України;
- г) Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра фінансів.

14. Нарахування пені за непогашене податкове зобов'язання починається:

- а) з двадцятого дня, наступного за днем узгодження податкового зобов'язання платника податків – у випадку адміністративного оскарження податкового зобов'язання;
- б) від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання незалежно від того, ким воно було нараховане (платником чи податківцем);
- в) від першого дня, наступного за днем узгодження податкового зобов'язання платника податків – у випадку адміністративного оскарження податкового зобов'язання;
- г) від третього робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання незалежно від того, ким воно було нараховане (платником чи податківцем).

15. В якості структурного підрозділу Державної фіскальної служби, що утворюється для виконання основних завдань високого ступеня складності, координації роботи, пов'язаної з виконанням цих завдань, виступає:

- а) самостійне управління;
- б) департамент;
- в) самостійний сектор;
- г) відділ у складі департаменту.

16. В якості структурного підрозділу одногалузевого або однофункціонального спрямування Державної фіскальної служби виступає:

- а) самостійний сектор;
- б) департамент;
- в) самостійне управління;
- г) відділ у складі департаменту.

17. В якості структурного підрозділу Державної фіскальної служби, що утворюється для виконання завдань за окремим напрямом діяльності органу виконавчої влади, функції якого неможливо поєднати з функціями інших структурних підрозділів, виступає:

- а) департамент;
- б) самостійний сектор;
- в) самостійне управління;
- г) відділ у складі департаменту.

18. В якості структурного підрозділу Державної фіскальної служби, що утворюється для виконання завдань за одним напрямом діяльності органу виконавчої влади, виступає:

- а) департамент;
- б) відділ у складі департаменту;
- в) самостійне управління;
- г) самостійний сектор.

19. Нарахування пені за непогашене податкове зобов'язання закінчується:

а) у день зарахування коштів на відповідний рахунок Державного казначейства України та / або в інших випадках погашення податкового боргу та / або грошових зобов'язань;

б) у день проведення взаєморозрахунків непогашених зустрічних грошових зобов'язань відповідного бюджету перед таким платником податків;

в) у день запровадження мораторію на задоволення вимог кредиторів (при винесенні відповідної ухвали суду у справі про банкрутство або прийнятті відповідного рішення Національним банком України);

г) усі відповіді правильні.

20. До завдань органів Державної служби України належить:

а) контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів;

б) контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;

в) контроль за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності;

г) усі відповіді правильні.

4.6. Запитання для самоконтролю

1. Визначити та охарактеризувати основні етапи створення і розвитку податкової служби в Україні.
2. Охарактеризувати особливості діяльності та призначення ДФС.
3. Які спільні та відмінні риси функціонування ДФС в Україні та зарубіжних країнах?
4. Визначте роль департаментів у формуванні політики ДФС України. Проаналізуйте розподіл обов'язків між керівництвом служби.
5. Яка роль і значення податкової міліції в діяльності ДФС України?
6. На основі аналізу закордонного досвіду визначте позитивні та негативні сторони об'єднання податкової та митної сфер в діяльності ДФС України.
7. Яка місія, бачення та принципи роботи ДФС України?
8. Охарактеризуйте основні завдання функціонування ДФС України.
9. Назвіть функції ДФС України, які здійснюються відповідно до покладених на службу завдань.
10. Сутність податкового контролю та повноваження ДФС України щодо його здійснення.

ТЕМА 5. ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

5.1. Основні положення теми

Податковий менеджмент є складовою усієї податкової політики як на рівні держави, так і регіону, галузі, підприємства, громадянина. Податковий менеджмент є системою принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з вибором податкової системи, розрахунком податкових платежів, постійним контролем за їх здійсненням.

Податковий менеджмент охоплює три рівні:

1. Державний податковий менеджмент.
2. Податковий менеджмент підприємства або корпоративний податковий менеджмент.
3. Податковий менеджмент громадян.

Головна мета податкового менеджменту підприємства – забезпечення його оптимальними податковими платежами з урахуванням чинного законодавства.

Проблеми податкового менеджменту підприємства:

- дисципліна та культура платників податків;
- поєднання стратегічної та тактичної мети податкового менеджменту;
- мінімізація та оптимізація сплати податків;
- ризик податкових платежів для платників податку.

Суб'єкт оподаткування – це всі платники податків.

Об'єктом оподаткування виступає переважно або майно, або дохід, або приріст вартості виробу, або вид діяльності.

Виділяють два рівня податкового менеджменту:

- **макрорівень** – державний податковий менеджмент;
- **мікрорівень** – податковий менеджмент підприємств (організацій), або корпоративний податковий менеджмент.

Елементи податкового менеджменту

1. Законодавча діяльність.
2. Планування податків.
3. Контроль за правильністю числення і своєчасністю сплати податків та обов'язкових платежів.

Об'єктом податкового менеджменту є податкові потоки, що рухаються в результаті виконання податками своїх функцій, а також податкового процесу на макро- і мікрорівнях.

Суб'єктами податкового менеджменту є держава в особі законодавчих і виконавчих органів влади (Верховна Рада України, Президент країни, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, Державна фіскальна служба, митна служба, органи місцевого самоврядування, інші державні структури і установи).

Специфіка суб'єкта і об'єкта, мети і завдань управління на макро- і мікрорівнях зумовила виокремлення в загальній системі податкового менеджменту двох ланок: державної і корпоративної.

1. Державний податковий менеджмент.

Об'єктом є вхідні і вихідні податкові потоки, які рухаються в межах встановленого податкового процесу від платників податків до бюджетної системи при виконанні податкових зобов'язань та спрямовані на приріст суспільних благ, стимулювання економічного зростання в країні і податкового адміністрування.

Суб'єктами виступають органи державної законодавчої та виконавчої влади, які безпосередньо здійснюють управління потенційними і фактичними податковими потоками. До таких суб'єктів належать Верховна Рада України, законодавчі і виконавчі органи влади, зокрема, органи місцевого самоврядування, Президент України, Адміністрація Президента, Міністерство фінансів України і підвідомчі йому Державна фіскальна служба, Державне казначейство, Державна митна служба.

Мета полягає в забезпеченні стійкої податкової рівноваги, довгострокової збалансованої реалізації податками всіх своїх функцій на основі раціоналізації процедур та елементів податкового процесу, оптимізації вхідних і вихідних податкових потоків.

Завдання:

- оцінка показників економічного зростання, фінансового стану платників податків, державних доходів і витрат;
- забезпечення оптимальної цінової рівноваги між сукупним податковим тягарем та обсягом і якістю суспільних благ;
- розроблення податкової концепції та пріоритетів податкової політики;
- ухвалення довгострокових, стратегічних податкових рішень;
- розроблення дохідної і витратної частини середньострокового і поточного податкових бюджетів;
- інші завдання.

2. Корпоративний податковий менеджмент.

Об'єкт – система податкового обліку підприємства, його функції мають бути спрямовані на управління системою податкового обліку підприємства.

Мета – збільшити доходи (грошові потоки) підприємства за рахунок мінімізації й оптимізації податків.

Завдання:

- мінімізація податків, які сплачуються конкретним підприємством на підставі ухвалення управлінських рішень;
- організація процесу управління податковими потоками на підприємстві;
- корпоративне податкове планування;
- корпоративне податкове регулювання;
- корпоративний податковий контроль (самоконтроль).

Мета державного податкового менеджменту та корпоративного відрізняються.

Держава зацікавлена у зростанні податкових надходжень, а підприємства – у зменшенні податкових платежів. Проте спільна мета податкового менеджменту, незважаючи на його рівень, полягає у зміцненні фінансів, підвищенні економічної ефективності, забезпеченні економічного зростання.

Податковий менеджмент – це наука, оскільки ухвалення податкового рішення вимагає знань концептуальних основ управління грошовими відносинами в суспільстві в цілому та на окремому підприємстві, а також розроблення науково обґрунтованих методів їх реалізації.

Для суб'єктів податкового менеджменту ринкове середовище передбачає:

- формування цілей розвитку залежно від стану економіки, споживання і ринку;
- орієнтацію на попит споживачів та потреби ринку;
- господарсько-фінансову самостійність та відповідальність за ухвалення рішень;
- ефективність діяльності, пов'язаної з управлінням податками (забезпечення максимального результату при мінімальних податкових витратах).

Основною метою податкового менеджменту є:

- отримання оподаткованого прибутку (слід розрізняти фінансовий прибуток та податковий);
- забезпечення фінансової стійкості і прибутковості на основі застосування ефективних податкових форм, методів та інструментів управління, ефективного вкладення (витрачання) податкових доходів та прибутку.

До функцій суб'єкта податкового менеджменту належать загальні функції управління:

- організація податкового процесу;
- податкове планування (прогнозування);
- податкове регулювання і мотивація;
- податковий контроль.

Функціями об'єкта податкового менеджменту слугують функції податків:

- сукупного еквівалента цінності суспільних благ;
- фіскальна;
- регулююча;
- контрольна.

Функції об'єкта передбачають потенційну можливість реалізації об'єктивної суті податків, а функції суб'єкта податкового менеджменту пов'язані з діяльністю щодо реалізації функцій об'єкта на практиці.

Завдання податкового менеджменту містять:

- забезпечення податковими доходними джерелами діяльності суб'єкта управління;
- ефективне використання податкових доходів і податкового прибутку;
- оптимізацію вхідних і вихідних податкових потоків;
- забезпечення зростання податкового прибутку (різниці між податковими доходами і податковими витратами) за допустимого рівня податкових ризиків;
- мінімізацію податкових ризиків при очікуваному обсязі податкового прибутку;
- досягнення фінансової стійкості і платоспроможності суб'єкта управління;
- впровадження в практику управління системи податкового планування і бюджетування;
- підвищення ефективності заходів податкового регулювання і податкового контролю тощо.

Результатом вирішення цих завдань слугує забезпечення податкової рівноваги і збалансованості податкових потоків, тобто належне виконання податковим менеджментом усіх своїх функцій.

Принципи податкового менеджменту:

- взаємозв'язок із загальною системою управління економікою і фінансами;
- комплексний і стратегічний характер прийнятих управлінських податкових рішень;
- динамізм податкового управління;
- багатоваріантність підходів і управлінських рішень;
- врахування фактору ризику при ухваленні рішень.

Платниками податків визнаються фізичні особи, юридичні особи та їхні відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з Податковим кодексом або податковими законами.

Податковим агентом визнається особа, на яку покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків.

Представники платника податків:

- ведуть справи платника;
- можуть здійснювати представництво законних інтересів платника та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, на підставі закону або довіреності;
- користується правами визначеними в Податковому кодексі.

Обов'язки платника податків:

1. Стати на облік у контролюючих органах.
2. Вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність.
3. Подавати до контролюючих органів декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів.
4. Сплачувати податки та збори в строки.
5. Подавати на письмову вимогу контролюючих органів документи з обліку доходів, витрат та інших показників, первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів.
6. Подавати контролюючим органам інформацію, відомості про суми коштів, не сплачених до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, та напрями їх використання.
7. Повідомляти контролюючі органи про зміну місцезнаходження юридичної особи та зміну місця проживання фізичної особи-підприємця.
8. Інші відповідно до Податкового кодексу України.

Стандарти в податковому обліку – це розроблені податковим менеджером документи, в яких установлюються еталонні (припустимі) параметри показників, прийняті за вихідні при зіставленні з фактичними параметрами. При розробці стандартів щодо оцінки ефективності системи податкового обліку менеджер визначає еталонні значення показників для наявних умов функціонування підприємства й граничних припустимих величин відхилень від них.

Перелік та еталонні (припустимі) значення зафіксованих у стандартах показників встановлюються в індивідуальному порядку для кожного підприємства з урахуванням його фінансових можливостей, структури, мотивації керівництва тощо. Наприклад, менеджер може прийняти рішення про використання у стандартах:

Показника величини податкового тягаря (ПТ), %:

$$ПТ = П / ДВ \times 100 \%, \quad (5.1)$$

де П – загальна сума податкових платежів підприємства, грн;

ДВ – додана вартість, створена підприємством, грн.

Додана вартість:

$$ДВ = ЧП + О + П, \quad (5.2)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, грн;

О – витрати на оплату праці персоналу підприємства, грн;

П – загальна сума податкових платежів підприємства, грн.

Коефіцієнта використання податкових пільг (Кпп), %

$$Кпп = Пф / Пз \times 100 \%, \quad (5.3)$$

де Пф – сума податкових пільг, які фактично використовуються підприємством, грн;

Пз – сума податкових пільг, встановлених законодавством, грн.

Коефіцієнта ефективності діяльності служби реалізації податкової політики підприємства (Кф):

$$Кф = Еп / Вс, \quad (5.4)$$

де Еп – економія податкових платежів завдяки заходам, розробленим службою реалізації податкової політики підприємства за певний період, грн;

Вс – витрати на утримання служби за цей період, грн.

Облік платників податків ведеться з метою створення умов для здійснення контролюючими органами контролю за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

З метою проведення податкового контролю *платники податків підлягають реєстрації або взяттю на облік у контролюючих органах за:*

– місцезнаходженням юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб;

– місцем проживання особи (основне місце обліку);

– місцем розташування (реєстрації) їх підрозділів, рухомого та нерухомого майна, об'єктів оподаткування або об'єктів, які пов'язані з оподаткуванням або через які провадиться діяльність (неосновне місце обліку).

Об'єктами оподаткування і об'єктами, пов'язаними з оподаткуванням, є майно та дії, у зв'язку з якими у платника податків виникають обов'язки щодо сплати податків та зборів.

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, визначаються:

- порядок обліку платників податків і зборів;
- перелік документів, які подаються для взяття на облік платників податків, а також порядок подання таких документів;
- форми заяв, свідоцтв та документів з питань реєстрації та обліку платників податків.

Контролюючі органи забезпечують достовірність даних про платників податків та їх захист від несанкціонованого доступу, оновлення, архівування та відновлення даних в:

- Єдиному банку даних про платників податків – юридичних осіб;
- Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків;
- реєстрі платників податку на додану вартість;
- реєстрі неприбуткових організацій;
- інших реєстрах, що формуються та ведуться контролюючими органами згідно з Податковим Кодексом України.

31 березня 2015 року ліквідовано Державну реєстраційну службу України (може використовуватись виключно як джерело архівної інформації) та утворено Департамент державної реєстрації.

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців проводиться державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи-підприємця.

Дані про взяття на облік платника податків та платника єдиного внеску можна отримати через **онлайн сервіс отримання відомостей з ЄДР на сайті usr.minjust.gov.ua** і переглянути у **режимі «Безкоштовний запит»**.

На офіційному веб-сайті ДФС (sfs.gov.ua) щоденно оприлюднюються дані про взяття на облік платників податків та платників єдиного внеску із зазначенням його класу професійного ризику виробництва.

Отримати виписку з єдиного реєстру з інформацією про проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи-підприємця та про взяття на облік **в органах ДФС** тепер можна **не пізніше наступного робочого дня з дня подачі реєстратору відповідних документів.**

Перелік документів для державної реєстрації юридичної особи включає:

- 1) заява про державну реєстрацію створення юридичної особи;
- 2) заява про обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та / або про добровільну реєстрацію як платника ПДВ, та / або заява про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій;
- 3) установчий документ юридичної особи;
- 4) документ про сплату адміністративного збору;
- 5) документ, що підтверджує реєстрацію іноземної особи;
- 6) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) передавального акта – у разі створення юридичної особи в результаті перетворення, злиття або виділення;
- 7) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) розподільчого балансу – у разі створення юридичної особи в результаті поділу;
- 8) документи для державної реєстрації змін про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у разі створення юридичної особи в результаті виділення;

9) документи для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті злиття та поділу – у разі створення юридичної особи в результаті злиття та поділу.

Документи, які подаються юридичними особами для припинення діяльності:

- 1) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення учасників юридичної особи про припинення діяльності юридичної особи;
- 2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) документа, яким затверджено персональний склад комісії з припинення (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) або ліквідатора, реєстраційні номери облікових карток платників податків.

Самозайнята особа – платник податку, який є фізичною особою-підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником у межах підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Незалежна професійна діяльність – участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою-підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб (підпункт 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України).

Порядок взяття на облік самозайнятої особи.

Подача документів здійснюється одним зі способів:

- особисто платником;
- надсилається рекомендованим листом з описом вкладення;

– через уповноважену особу до контролюючого органу за місцем постійного проживання.

Документи для реєстрації самозайнятої особи:

- 1) заява про державну реєстрацію;
- 2) документ про сплату адміністративного збору;
- 3) копія довідки про зміну реєстраційного номера облікової картки;
- 4) копія першої сторінки паспорта та сторінки з відміткою про наявність права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта.

Відмови в розгляді документів, поданих для взяття на облік особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність, виникають у разі:

- 1) наявності обмежень на провадження незалежної професійної діяльності;
- 2) коли документи подані за неналежним місцем обліку;
- 3) коли документи не відповідають встановленим вимогам, подані не в повному обсязі або коли зазначені в різних документах відомості є взаємно невідповідними;
- 4) коли фізична особа вже взята на облік як самозайнята особа;
- 5) неподання для реєстрації свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності.

Для державної реєстрації **припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця** подається один із таких документів:

- 1) заява про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи;
- 2) ксерокопія свідоцтва про смерть фізичної особи, судове рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

Внесення до Державного реєстру запису про припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця чи незалежної професійної діяльності фізичної особи здійснюється у разі:

- визнання фізичної особи недієздатною або обмеження її цивільної дієздатності;
- смерті фізичної особи або визнання фізичної особи безвісно відсутньою;
- припинення підприємницької діяльності фізичної особи;
- реєстрації припинення незалежної професійної діяльності фізичної особи;
- закінчення строку, на який було видано свідоцтво про реєстрацію (дозвіл, сертифікат тощо);
- заборони судом фізичній особі провадити підприємницьку діяльність або незалежну професійну діяльність;

- наявності обмежень права на провадження підприємницької діяльності;
- анулювання чи скасування свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо).

Вимоги до відкриття та закриття рахунків платників податків у банках та інших фінансових установах:

- відкриття рахунків платників податків проводяться лише за наявності документів, виданих органами державної фіскальної служби;
- банки та інші фінансові установи зобов'язані надіслати повідомлення про відкриття або закриття рахунка платника до органу державної фіскальної служби;
- датою початку видаткових операцій за рахунком платника податків є дата отримання банком або іншою фінансовою установою повідомлення органу ДФС про взяття рахунку на облік в органах ДФС;
- порядок подання, форма і зміст повідомлень про відкриття / закриття рахунків платників податків у банках та інших фінансових установах, перелік підстав для відмови органів державної фіскальної служби у взятті рахунків на облік визначаються центральним органом ДФС;
- фізичні особи-підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, зобов'язані повідомляти про свій статус банки та інші фінансові установи, в яких вони відкривають рахунки.

5.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Поняття податкового менеджменту, його функції і завдання.
2. Платники податків, податкові агенти та представники платника податків.
3. Державний податковий менеджмент.
4. Поняття, сутність та функції корпоративного податкового менеджменту.
5. Засади обліку платників податків.
6. Взяття на облік юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб.
7. Облік самозайнятих осіб.
8. Державний реєстр фізичних осіб-платників податків.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

5.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Проаналізувати за три роки статистичні дані, що характеризують різні сторони Державної фіскальної служби у Вінницькій області, а саме:

- кількість зареєстрованих платників податків, окремо юридичних і фізичних осіб;
- кількість платників, що фактично сплачують податки, окремо юридичних та фізичних осіб;
- питому вагу реальних платників у загальній кількості зареєстрованих;
- кількість платників, що мають податковий борг, окремо юридичних і фізичних осіб;
- суми нарахованих фінансових санкцій, адміністративних штрафів.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Правове регламентування податкового менеджменту в Україні.

5.4. Термінологічний словник

Великий платник податків – це юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, у якої:

- обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує 50 мільйонів євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом НБУ за той самий період;
- або загальна сума платежів, сплачених до Державного бюджету України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, за такий самий період перевищує еквівалент 1 мільйона євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом НБУ за той самий період, у разі якщо сума таких податків, зборів, платежів, крім митних платежів, перевищує еквівалент 500 тисяч євро.

Державний податковий менеджмент є системою управління податковими потоками з боку органів державної влади в межах встановлених процедур і елементів податкового процесу за допомогою ринково орієнтованих форм і методів з метою фінансового забезпечення виробництва та надання необхідного обсягу та якості суспільних благ (вигод, послуг).

Корпоративний податковий контроль є систематичною діяльністю, спрямованою на організацію самоконтролю (спостереження, перевірка менеджерами правильності нарахування та своєчасності сплати податків, руху вхідних і вихідних податкових потоків, ефективність використання податкового прибутку, а також виявлення і усунення податкових помилок до перевірки податковими органами).

Корпоративний податковий менеджмент – це система управління податковими потоками підприємства шляхом використання науково обґрунтованих ринкових форм і методів та ухвалення управлінських рішень у сфері податкових доходів і витрат на мікрорівні.

Незалежна професійна діяльність – участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою-підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб (підпункт 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України).

Платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їхні відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з Податковим кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок зі сплати податків та зборів.

Податкове планування – це безперервний процес, спрямований на систематичну постановку мети, завдань і підготовку необхідних для їхнього досягнення заходів у межах наявного або створюваного податкового потенціалу.

Податковий менеджмент – це система державного і корпоративного управління податковими потоками шляхом використання науково обґрунтованих ринкових форм і методів та ухвалення рішень у сфері управління податковими доходами і податковими витратами на макро- і мікрорівнях.

Податковим агентом визнається особа, на яку покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків.

Стандарти в податковому обліку – це розроблені податковим менеджером документи, у яких установлюються еталонні (припустимі) параметри показників, прийняті за вихідні при зіставленні з фактичними параметрами.

5.5. Тести для самоперевірки знань

1. Об'єктом податкового менеджменту є:

- а) майно або дохід;
- б) податкові потоки, що рухаються в результаті виконання податками своїх функцій;
- в) платники податків;
- г) держава в особі законодавчих і виконавчих органів влади.

2. Платник податків зобов'язаний:

- а) вести облік тимчасових і постійних податкових різниць та скласти декларацію з податку на прибуток;
- б) забезпечувати збереження документів, пов'язаних із виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених ПК;
- в) користуватися податковими пільгами за наявності підстав у порядку, встановленому Податковим кодексом;
- г) обирати самостійно, якщо інше не встановлено ПК, метод ведення обліку доходів і витрат.

3. Платник податків має право:

- а) ревізувати і перевіряти у міністерствах бухгалтерські документи;
- б) подавати державним податковим органам документи, що підтверджують право на пільги щодо оподаткування;
- в) подавати до державних податкових органів декларації, бухгалтерську звітність;
- г) забезпечувати збереження документів, пов'язаних із виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених ПК.

4. Податкова вимога – це:

- а) письмове повідомлення платника податку про розмір податкового зобов'язання;
- б) письмова вимога податкового органу до платника податку погасити суму податкового боргу;
- в) письмове повідомлення контролюючого органу про обов'язок платника податку сплатити суму податкового зобов'язання;
- г) немає правильної відповіді.

5. Податковий менеджмент на мікрорівні – це:

- а) система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з мінімізацією податкового навантаження;

б) система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з вибором податкової системи, розрахунком податкових платежів, постійним контролем за їх здійсненням;

в) підсистема фінансового менеджменту підприємства, пов'язана з оптимізацією податкового навантаження;

г) підсистема фінансового менеджменту підприємства, яка виконує функції планування та контролю за правильністю розрахунку і своєчасністю сплати податків та обов'язкових платежів.

6. Пеня – це:

а) плата у вигляді відсотків, нарахованих на суму податкового боргу, що справляється з платника у зв'язку з несвочасним погашенням податкового зобов'язання;

б) плата у фіксованій сумі або у вигляді відсотків від суми податкового зобов'язання, яка справляється з платника у зв'язку з порушенням правил оподаткування;

в) зобов'язання, узгоджене з платником податків або встановлене судом, але не сплачене у встановлений термін;

г) спосіб забезпечення податкового зобов'язання платника податків, не погашеного у встановлений термін.

7. До інформаційного фонду державного реєстру входять:

а) реєстр фізичних осіб-платників податків – суб'єктів підприємницької діяльності;

б) індивідуальні ідентифікаційні номери платників податків;

в) індивідуальні податкові номери платників ПДВ;

г) правильна відповідь а) і б).

8. Державний реєстр фізичних осіб-платників податків передбачає:

а) облік платників податків не за місцем основної роботи;

б) облік громадян, які отримують доходи від підприємницької діяльності;

в) облік громадян, що працюють за межами України;

г) правильна відповідь б) і в).

9. Суб'єктом податкового менеджменту є:

а) держава в особі законодавчих і виконавчих органів влади;

б) система податків та обов'язкових платежів, які сплачують юридичні та фізичні особи;

в) юридичні та фізичні особи, які безпосередньо сплачують податки до бюджету;

г) податкові потоки, що виникають у результаті виконання податками своїх функцій, а також податкового процесу на макро- і мікрорівнях.

10. Юридична особа визнається великим платником податків за критерієм обсягу доходу, якщо обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові квартали перевищує:

- а) п'ятсот мільйонів гривень;
- б) сто мільйонів гривень;
- в) п'ятдесят мільйонів євро;
- г) двадцять п'ятдесят мільйонів євро.

11. Юридична особа визнається великим платником податків за критерієм загальної суми сплачених податків, якщо загальна сума сплачених до Державного бюджету України податків за останні чотири послідовні податкові квартали перевищує:

- а) двадцять мільйонів гривень;
- б) п'ятдесят мільйонів гривень;
- в) дванадцять мільйонів гривень;
- г) сто мільйонів гривень.

12. Податковий агент – це:

а) особа, яка має об'єкт оподаткування або здійснює діяльність, що є об'єктом оподаткування, і яка безпосередньо сплачує податки до бюджету;

б) особа, на яку покладеться обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків;

в) особа, яка має об'єкт оподаткування або провадить діяльність, що є об'єктом оподаткування, і на яку покладено обов'язок із сплати податків та зборів;

г) особа, яка має об'єкт оподаткування або провадить діяльність, що є об'єктом оподаткування і яка має право на податкове відшкодування.

13. Фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання, має назву:

- а) одиниця виміру бази оподаткування;
- б) база оподаткування;
- в) базова (основна) ставка податку;
- г) об'єкт оподаткування.

14. Максимальний або мінімальний розмір ставки за певним податком, встановлений Податковим кодексом, має назву:

- а) базова (основна) ставка податку;
- б) гранична ставка податку;

- в) абсолютна ставка податку;
- г) відносна ставка податку.

15. Ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування, має назву:

- а) базова (основна) ставка податку;
- б) гранична ставка податку;
- в) абсолютна (специфічна) ставка податку;
- г) відносна (адвалорна) ставка податку.

16. Ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування, має назву:

- а) абсолютна (специфічна) ставка податку;
- б) відносна (адвалорна) ставка податку;
- в) базова (основна) ставка податку;
- г) гранична ставка податку.

17. Передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі має назву:

- а) податкова знижка;
- б) податковий кредит;
- в) податковий борг;
- г) податкова пільга.

18. Податкова пільга не може бути надана шляхом:

- а) надання податкового кредиту;
- б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;
- в) встановлення зниженої ставки податку та збору;
- г) звільнення від сплати податку та збору.

19. Сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір, має назву:

- а) погашення податкового боргу;
- б) податкова вимога;
- в) податкове зобов'язання;
- г) податковий обов'язок.

20. До підстав для припинення податкового обов'язку, крім його виконання, не належить:

- а) ліквідація юридичної особи;
- б) смерть фізичної особи, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою;
- в) втрата особою ознак платника податку;
- г) реорганізація юридичної особи.

5.6. Запитання для самоконтролю

1. Визначити поняття, мету та призначення податкового менеджменту.
2. Які основні відмінності між державним та корпоративним податковим менеджментом?
3. Які важелі впливу державного податкового менеджменту?
4. Визначити необхідність впровадження та доцільність використання корпоративного податкового менеджменту.
5. Які особливості практичної реалізації податкового менеджменту громадян?
6. Розкрийте сутність та визначте порядок ведення обліку платників податків.
7. Розмежуйте поняття податкового обліку та обліку платників податку.
8. Яка відмінність між первинним та вторинним обліком платників податків.
9. Охарактеризуйте призначення податкового реєстраційного номера облікової картки платника податків?
10. Як здійснюється облік осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби?
11. Розкрийте особливості взяття на облік юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
12. Надайте характеристику облікової картки фізичної особи-платника податків.
13. Які дані про фізичних осіб включаються до інформаційної бази Державного реєстру?
14. Навести перелік документів, які необхідно подати для взяття на облік платників податку?

ТЕМА 6. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

6.1. Основні положення теми

Податок на додану вартість (ПДВ) – це:

- непрямий податок, що створюється на всіх стадіях виробництва та обігу, входить до ціни товару у вигляді надбавки і повністю оплачується кінцевим споживачем;
- непрямий податок, що створюється на всіх стадіях виробництва та обігу, входить до ціни товару у вигляді надбавки і повністю оплачується кінцевим споживачем;
- непрямий податок, який входить в ціну товару, послуги та сплачується покупцем, але до бюджету його перераховує продавець;
- фінансові відносини між державою та платниками податків з метою створення загального централізованого грошового фонду для виконання державою своїх функцій.

Вперше система ПДВ була запропонована у 1910 р. в Німеччині Вільгельмом фон Сіменсом. Тоді цей податок мав назву «*облагородженого обігового податку*». Процес його впровадження був досить тривалим. Піонером у цьому напрямі стала Франція, яка замінила податок з обороту на ПДВ. Сьогодні цей податок використовують майже всі країни.

В Україні ПДВ був уведений з 1 січня 1992 р. згідно із Законом України «Про податок на добавлену вартість» від 20 грудня 1991 р., замість чинних податків з обороту і продажу і став головним непрямим податком.

На сьогоднішній день податок на додану вартість регламентується в розділі 5 «Податок на додану вартість» Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

Нарахування та стягнення податку на додану вартість потребує чіткого визначення доданої вартості, тобто об'єкта оподаткування. Додана вартість за своїм обсягом наближається до заново створеної вартості, яка вироблена в конкретній господарській структурі. **Додана вартість** за своїм економічним змістом є частиною повної вартості товару і **включає в себе такі складові:**

- *матеріальні витрати* (вартість витрачених у виробництві сировини і матеріалів, послуг виробничого характеру, які формують собівартість продукції);
- *заробітна плата* (заробітна плата за окладами, премії, матеріальна допомога, компенсаційні виплати);
- *відрахування на соціальні заходи*;

– амортизація (сума нарахованої амортизації основних засобів, які задіяні у процесі виробництва товарів, робіт, послуг);

– прибуток.

Додана вартість розраховується за формулою:

$$ДВ = МВ + ВОП + ВСЗ + Ар + П. \quad (6.1)$$

Реєстрація осіб як платників ПДВ.

Усіх суб'єктів господарювання можна розділити на декілька груп (відповідно до статусу платника ПДВ):

1. Особи, що вже зареєстровані платниками.
2. Особи, які не зобов'язані реєструватися та не прагнуть цього.
3. Особи, які зобов'язані зареєструватися.
4. Особи, які не зобов'язані реєструватися, проте мають право.
5. Особи, які прагнуть стати платниками, проте не мають на це права.

Платником ПДВ є особа, яка зобов'язана здійснювати утримання та внесення до бюджету податку, що сплачується покупцем, або особа, яка імпортує товари на митну територію України.

Критерії, яким має відповідати платник ПДВ для реєстрації:

Перший – відповідність критеріям статті 180 ПКУ «Платники податку».

Другий – відповідність вимогам статей 181 Вимоги щодо реєстрації осіб як платників податку (обов'язкова реєстрація) та 182 (добровільна реєстрація).

Особи, які є платниками податку на додану вартість:

1. Особи, які вже зареєстровані.
2. Особи, які реєструються у добровільному порядку (ст. 182 ПКУ).
3. Особи, що підлягають обов'язковій реєстрації (ст. 181 ПКУ).

Платником ПДВ є фізичні або юридичні особи, які:

а) здійснюють або планують здійснювати господарську діяльність та реєструються за своїм добровільним рішенням як платники цього податку;

б) підлягають обов'язковій реєстрації як платники цього податку;

в) імпортують товари (супутні послуги) в обсягах, що підлягають оподаткуванню цим податком згідно з нормами законодавства України.

Обов'язковому реєструванню підлягають особи (згідно зі статтею 181 Податкового кодексу України), в яких загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів / послуг, що підлягають оподаткуванню, у тому числі з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує **1 000 000 гривень** (до 2015 р. було 300 000 грн (без урахування податку на додану вартість)), крім осіб, які є платником єдиного податку.

Види реєстрації платника ПДВ:

1. Обов'язкова реєстрація платником ПДВ

- реєстраційна заява подається до контролюючого органу не пізніше 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій.

2. Реєстрація платником ПДВ новоствореного підприємства

- подається за 20 календарних днів до початку податкового періоду, який становить один календарний місяць.

3. У разі переходу осіб із спрощеної системи оподаткування

- реєстраційна заява подається не пізніше 10 числа першого календарного місяця, в якому здійснено перехід.

Реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку може бути подана державному реєстратору як додаток до реєстраційної картки.

Особі, що реєструється як платник податку, присвоюється **індивідуальний податковий номер**, який використовується для сплати податку.

Індивідуальний податковий номер є єдиним для всього інформаційного простору України і зберігається за платником ПДВ до моменту анулювання реєстрації платника ПДВ:

а) для юридичних осіб – 12-розрядний числовий код такої структури:

- 1–7-й знаки-коди за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України (далі – код за ЄДРПОУ) без контрольного числа;
- 8-й та 9-й знаки – код області за системою кодування, прийнятою в контролюючих органах;
- 10-й та 11-й знаки – код адміністративного району за системою кодування, прийнятою в контролюючих органах;
- 12-й знак – контрольний розряд, алгоритм формування якого встановлює Державна фіскальна служба України;

б) для фізичних осіб – 10-значний реєстраційний номер облікової картки платника податків;

в) для осіб, відповідальних за нарахування та сплату ПДВ до бюджету під час виконання договорів про спільну діяльність без створення юридичної особи, управителів майна за договорами управління майном, інвесторів (операторів) відповідно до угод про розподіл продукції, на яких покладено ведення податкового обліку з ПДВ за вартість за угодами про розподіл продукції, – **9-значний податковий номер**;

г) для постійних представництв – 12-розрядний числовий код, який формується у такому самому порядку, як і для юридичних осіб, або 9-значний податковий номер.

Відмова у реєстрації платника передбачена лише у «Положенні про реєстрацію платників податку на додану вартість» і здійснюється за умови:

1. Не підтвердження відомостей про юридичну особу.
2. Відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням.
3. У заяві не зазначені обов'язкові реквізити.
4. Надані недостовірні або неповні дані.
5. Заяву не скріплено печаткою, не підписано платником або уповноваженою особою.

У разі **відмови**, контролюючий орган зобов'язаний протягом **5 робочих днів** прийняти та направити на адресу особи або надати її уповноваженому представнику **Повідомлення про відмову в реєстрації платником ПДВ** із зазначенням причин відмови у реєстрації особи платником податку на додану вартість та лист із пропозицією надати нову реєстраційну заяву.

Перелік документів та відомостей, необхідних для реєстрації особи платником податку на додану вартість:

1. Копія Виписки з ЄДР.
2. Реєстраційна заява платника податку на додану вартість – форма 1 ПДВ.
3. Копія паспорта та облікового номера платника податків директора та головного бухгалтера.
4. Договори з контрагентами.
5. Рахунки-фактури.
6. Акти прийому-передачі.
7. Виписка з поточного рахунку.
8. Доручення.

Об'єктом оподаткування ПДВ є:

а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, у тому числі операції з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу / орендарю;

б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України;

в) ввезення товарів на митну територію України;

г) вивезення товарів за межі митної території України;

д) постачання послуг із міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Операції, звільнені від оподаткування визначені в ст. 197 ПКУ.

З 1 січня 2018 року не є об'єктом ПДВ:

1) ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1 000 євро, через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення;

2) ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні більше ніж 24 години та яка в'їжджає в Україну не частіше одного разу протягом 72 годин;

3) ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 50 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин.

З 1 січня 2019 року не будуть об'єктами оподаткування ПДВ:

1) ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро у несупроводжуваному багажі;

2) ввезення на митну територію України товарів, сумарна митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, на адресу одного одержувача (юридичної особи, фізичної особи-підприємця) в одній депеші у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника у міжнародних експрес-відправленнях;

3) ввезення на митну територію України на адресу одного одержувача (фізичної особи) у перших трьох міжнародних поштових відправленнях та/або міжнародних експрес-відправленнях протягом одного календарного місяця товарів, сумарна фактурна вартість яких у кожному з відправлень не перевищує еквівалент 150 євро.

Місцем постачання товарів є:

- а) фактичне місцезнаходження товарів на момент їх постачання;
- б) місце, де товари перебувають на час початку їх перевезення або пересилання, у разі якщо товари перевозяться або пересилаються продавцем, покупцем чи третьою особою;
- в) місце, де провадиться складання, монтаж чи встановлення, у разі якщо товари складаються, монтуються або встановлюються (з випробуванням чи без нього) продавцем або від його імені.

Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів / послуг є:

- а) дата зарахування коштів від покупця / замовника на банківський рахунок платника податку;
- б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України.

Дата виникнення податкових зобов'язань:

- постачання товарів або послуг з використанням торговельних автоматів → дата виймання з таких торговельних апаратів або подібного устаткування грошової виручки;
- постачання товарів за договорами товарного кредиту → дата нарахування відсотків;
- постачання товарів / послуг через торговельні автомати → дата постачання жетонів, карток або інших замінників національної валюти;
- орендодавця (лізингодавця) → дата фактичної передачі об'єкта лізингу у користування орендарю;
- постачання товарів / послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів → дата зарахування таких коштів на банківський рахунок платника податку;
- за операціями з постачання послуг нерезидентами → дата списання коштів з банківського рахунка платника.

База оподаткування операцій з постачання товарів / послуг не може бути нижче:

- 1) ціни придбання таких товарів / послуг;
- 2) собівартості для самостійно виготовлених товарів;
- 3) балансової вартості необоротних активів на початок періоду, за винятком: товарів (послуг), ціни на які підлягають державному регулюванню; газу, який постачається для потреб населення;
- 4) у разі відсутності обліку ОЗ – не нижче звичайної ціни;

5) для товарів, що ввозяться на митну територію України, базою оподаткування є контрактна вартість, але не нижча за митну вартість цих товарів, з урахуванням мита й акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

Правило визначення бази оподаткування: «Не нижче ціни придбання».

Нові правила визначення бази обкладення ПДВ:

1. Закріплено, що до бази обкладення ПДВ **не включається акцизний податок** на реалізацію суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів.

2. База оподаткування операцій із постачання самостійно виготовлених товарів / послуг не може бути нижча за звичайні ціни.

3. У разі постачання банками й іншими фінансовими установами майна, набутого ними у власність внаслідок звернення стягнення на таке майно, базою оподаткування є **позитивна різниця між ціною постачання та ціною придбання такого майна**.

4. Операції з постачання послуг із **перевезення** (переміщення, транспортування) **природного газу** транскордонними газопроводами транспортування природного газу територією України визначається виходячи **із договірної (контрактної) вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів**.

Ставки ПДВ встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах (ст. 193.1 ПКУ):

а) 20 відсотків;

б) 0 відсотків;

в) 7 відсотків по операціях з:

– постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

– постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та / або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Податок становить 20 %, 7 % бази оподаткування та додається до ціни товарів / послуг.

Порядок обчислення і сплати ПДВ

Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до державного бюджету України або відшкодуванню з державного бюджету України, строки проведення розрахунків визначено у статті 200 ПК.

Сума податку (Σ ПДВ), що підлягає сплаті (перерахуванню) до державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання (Σ ПЗ) звітного (податкового) періоду і сумою податкового кредиту (Σ ПК) такого звітного (податкового) періоду:

$$\Sigma\text{ПДВ} = \Sigma\text{ПЗ} - \Sigma\text{ПК}. \quad (6.2)$$

Якщо отримуємо позитивне значення, то ПДВ підлягає сплаті до бюджету, якщо від'ємне, то бюджетному відшкодуванню.

Розрахунок суми податку при реалізації товарів, робіт, послуг визначає виникнення податкового зобов'язання.

Податкове зобов'язання (або вихідний ПДВ) – загальна сума податку, отримана або нарахована платником у звітному періоді. Це сума податку, яку суб'єкт господарювання нараховує на вартість, що додається до товару або послуги.

Податкові зобов'язання виникають за правилом «першої події»: або на дату отримання попередньої оплати, або на дату відвантаження товарів (надання послуг, виконання робіт).

При здійсненні операцій із продажу товарів (робіт, послуг) платник податку зобов'язаний надати покупцю податкову накладну.

Податковий кредит (або вхідний ПДВ) – це сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання за звітний період. Податковий кредит сидить у ціні товару, який купує суб'єкт підприємницької діяльності.

Загальне правило формування податкового кредиту, сформульоване в пункті 198.1 ПКУ, залишилося без змін. Право на податковий кредит виникає при проведенні операцій із:

- 1) придбання або виготовлення товарів (у тому числі при їх ввезенні на митну територію України) та послуг;
- 2) придбання (будівництва, спорудження, створення) необоротних активів, у тому числі при їх ввезенні на митну територію України (у тому числі у зв'язку з придбанням і ввезенням таких активів як внесок до статутного фонду, при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);
- 3) отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та при отриманні послуг, місцем постачання яких є митна територія України;
- 4) ввезенню необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного та фінансового лізингу;
- 5) ввезення товарів та / або необоротних активів на митну територію України.

Дата виникнення права на податковий кредит згідно з п. 198.2 ПКУ дорівнює даті події, яка сталася раніше:

1) дата списання коштів із банківського рахунку платника ПДВ в оплату товарів / послуг;

2) дата отримання платником ПДВ товарів / послуг.

Зміни в ПКУ з 01 січня 2015 р. (внесені Законом № 71) не вплинули на визначення дати виникнення права на податковий кредит також за іншими операціями.

Згідно з п. 198.2 ПКУ датою віднесення сум податку до податкового кредиту вважається дата тієї події, що відбулася раніше:

– дати списання коштів з банківського рахунка платника податку на оплату товарів / послуг;

– дати отримання платником податку товарів / послуг;

– для фінансової оренди (лізингу) – дата фактичного отримання об’єкта фінансового лізингу таким орендарем;

– для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України – дата складення платником податкової накладної за такими операціями, за умови реєстрації такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних;

– для довгострокових договорів (контрактів) – дата фактичного отримання замовником результатів робіт (оформлених актами виконаних робіт) за такими договорами (контрактами);

– для товарів / послуг, постачання (придбання) яких контролюється приладами обліку, – факт постачання (придбання) таких товарів / послуг підтверджується даними обліку.

Без відповідного документального підтвердження платник ПДВ не має права на податковий кредит.

До податкового кредиту належать суми ПДВ, сплачені (нараховані) у зв’язку із придбанням товарів (послуг) за умови, що вони підтвержені (п. 198.6 ПК):

– податковими накладними (розрахунками коригування) до таких податкових накладних, зареєстрованими в ЄРПН;

– митними деклараціями;

– іншими документами.

Підставою для нарахування сум податку, що відносяться до податкового кредиту без отримання податкової накладної, згідно з пунктом 201.11 ПК є:

– транспортний квиток;

– готельний рахунок;

– рахунок, що виставляють платникові ПДВ за послуги зв’язку;

– рахунок, що виставляють платникові ПДВ за інші послуги, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, що містять загальну суму платежу, суму ПДВ та податковий номер продавця, крім тих, форму яких встановлено міжнародними стандартами;

– касові чеки, які містять суму отриманих товарів (послуг), загальну суму нарахованого податку (із визначенням фіскального номера та податкового номера постачальника). При цьому з метою такого нарахування загальна сума отриманих товарів (послуг) не може перевищувати 200 грн за день (без урахування ПДВ);

– бухгалтерська довідка.

Головним документом, який підтверджує право платника ПДВ на податковий кредит, є податкова накладна.

Податкова накладна – це первинний документ, що підтверджує виникнення податкового зобов'язання у платника податку у зв'язку із продажем товарів, робіт, послуг і складається у момент виникнення податкових зобов'язань продавця у двох примірниках.

Платник ПДВ зобов'язаний скласти податкову накладну на дату виникнення податкових зобов'язань в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи.

Податкова накладна підлягає реєстрації в ЄРПН з урахуванням граничних строків:

1) для податкових накладних, складених з 1 по 15 календарний день (включно) календарного місяця, – до останнього дня (включно) календарного місяця, в якому вони складені;

2) для податкових накладних, складених з 16 по останній календарний день (включно) календарного місяця, – до 15 календарного дня (включно) календарного місяця, наступного за місяцем, в якому вони складені.

У разі порушення граничного строку застосовують штрафні санкції.

Якщо платник ПДВ у відповідному звітному періоді не включив до податкового кредиту суму ПДВ на підставі отриманих податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН, таке право зберігається за ним протягом 365 календарних днів із дати складення податкової накладної.

Термін чинності податкової накладної, зареєстрованої в ЄРПН, – 365 календарних днів із дати її складання.

Відсутність факту реєстрації платником податку, продавцем товарів (послуг), податкових накладних в ЄРПН не дає покупцеві права включити суми ПДВ до податкового кредиту і не звільняє продавця від обов'язку включити суму ПДВ, зазначену

у податковій накладній, до суми податкових зобов'язань за відповідний звітний період (п. 201.10 ПК).

Податкова накладна має містити:

- порядковий номер;
- дату виписування;
- повну або скорочену назву, зазначену у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість;
- індивідуальний податковий номер платника податку (продавця та покупця);
- місце розташування юридичної особи або місце податкової адреси фізичної особи, зареєстрованої як платника податку на додану вартість;
- опис (номенклатуру) товарів (робіт, послуг) та їх кількість (обсяг, об'єм);
- повну або скорочену назву, зазначену у статутних документах отримувача;
- ціну поставки без врахування податку;
- ставку податку та відповідну суму податку у цифровому значенні;
- загальну суму коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку.

Отже, податкова накладна є звітним податковим документом і одночасно розрахунковим документом.

Електронне адміністрування ПДВ.

Усі податкові накладні та розрахунки коригування до них складають лише в електронному вигляді та реєструють у ЄРПН незалежно від розміру ПДВ. Тобто, реєстрації в ЄРПН підлягають усі без винятку податкові накладні. Навіть ті, що їх не видають покупцям: складені на неплатників ПДВ, у разі умовного постачання, на пільгові операції, операції негосподарської діяльності, а також на послуги нерезидента з місцем постачання в Україні.

Електронне адміністрування ПДВ. Усі податкові накладні та розрахунки коригування до них складають лише в електронному вигляді та реєструють у ЄРПН незалежно від розміру ПДВ. Це означає, що реєстрації в ЄРПН підлягають усі без винятку податкові накладні. Навіть ті, що їх не видають покупцям: складені на неплатників ПДВ, у разі умовного постачання, на пільгові операції, операції негосподарської діяльності, а також на послуги нерезидента з місцем постачання в Україні.

При цьому в системі електронного адміністрування ПДВ зареєструвати в ЄРПН податкову накладну можливо лише за умови дотримання вимог щодо наявності відповідної реєстраційної суми ПДВ (так званого реєстраційного ліміту).

Починаючи з 01.07.2015 платник ПДВ має право зареєструвати податкові накладні та / або розрахунки коригування в ЄРПН на суму податку (ΣНакл), обчислену за такою формулою:

$$\Sigma \text{Накл} = \Sigma \text{НаклОтр} + \Sigma \text{Митн} + \Sigma \text{ПопРах} + \\ + \Sigma \text{Овердрафт} - \Sigma \text{НаклВид} - \Sigma \text{Відшкод} - \Sigma \text{Перевищ}, \quad (6.3)$$

де $\Sigma \text{Накл}$ – реєстраційний ліміт;

$\Sigma \text{НаклОтр}$ – загальна сума ПДВ за отриманими податковими накладними та розрахунками коригування, зареєстрованими в ЄРПН;

$\Sigma \text{Митн}$ – загальна сума ПДВ, сплаченого платником під час ввезення товарів на митну територію України;

$\Sigma \text{ПопРах}$ – загальна сума поповнення з поточного рахунку платника ПДВ рахунку в СЕА ПДВ;

$\Sigma \text{Овердрафт}$ – середньомісячний розмір сум ПДВ, які за останніх 12 звітних (податкових) місяців були задекларовані платником до сплати до бюджету й погашені чи розстрочені або відстрочені, а також задекларовані платником – сільськогосподарським підприємством, що обрав спеціальний режим оподаткування. Цей показник щокварталу (протягом перших шести робочих днів кварталу) підлягає автоматичному перерахунку, який його здійснюють шляхом віднімання суми попереднього збільшення і додавання суми збільшення згідно з поточним перерахунком;

$\Sigma \text{НаклВид}$ – загальна сума ПДВ за виданими податковими накладними та розрахунками коригування, зареєстрованими в ЄРПН;

$\Sigma \text{Відшкод}$ – загальна сума ПДВ, заявлена платником до бюджетного відшкодування;

$\Sigma \text{Перевищ}$ – загальна сума перевищення податкових зобов'язань, зазначених у деклараціях з ПДВ з урахуванням поданих уточнюючих розрахунків до них, над сумою ПДВ, що міститься у складених таким платником податкових накладних та розрахунках коригування до таких податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН.

Система електронного адміністрування ПДВ передбачає запровадження та відкриття для усіх платників ПДВ окремих спеціальних банківських рахунків для сплати ПДВ до бюджету.

Порядок електронного адміністрування податку на додану вартість затверджено постановою КМУ «Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість» від 16.10.2014 № 569 (далі – Порядок № 569). **Електронний ПДВ-рахунок** використовують із метою реєстрації податкових накладних (розрахунків коригування) і сплати до бюджету узгоджених податкових зобов'язань, задекларованих платником у декларації з ПДВ. У разі недостатності коштів на електронному рахунку платник має своєчасно поповнити його з власного банківського рахунку.

Для перерахування ПДВ до бюджету ДФС надсилає реєстр платників органу казначейства, в якому відкриті рахунки платників у СЕА ПДВ. У реєстрі зазначають

назву платника, податковий номер та індивідуальний податковий номер платника, звітний період і суму ПДВ, що підлягає перерахуванню до бюджету. На підставі такого реєстру орган казначейства не пізніше останнього дня строку, встановленого для самостійної сплати податкових зобов'язань, перераховує суми податку до бюджету. Розрахунки з бюджетом у зв'язку з поданням уточнюючих розрахунків платник податку провадить із власного банківського поточного рахунку до відповідного бюджету.

Згідно з пунктом 25 Порядку № 569 з поточного рахунку платника сплачують до бюджету:

- податкові зобов'язання з ПДВ, самостійно донараховані платником ПДВ за уточнюючим розрахунком;
- податкові зобов'язання з ПДВ, визначені контролюючим органом;
- штрафні санкції;
- пеню.

6.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Економічна сутність ПДВ.
2. Реєстрація осіб як платників ПДВ.
3. Об'єкт, база і ставка оподаткування ПДВ.
4. Електронне адміністрування податку на додану вартість.
5. Порядок обчислення і сплати ПДВ.
6. Порядок відкриття і використання електронного ПДВ-рахунку.
7. Відшкодування ПДВ.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Підприємство ТОВ «Ліга» протягом звітного періоду реалізувало побутову техніку, а саме: 20 холодильників MIRTA за ціною 5 799 грн (без ПДВ), пральні машини LG 28 шт. за ціною 9 899 грн (без ПДВ), мультиварки DELFA 18 шт. за ціною 649 грн (без ПДВ). Підприємство придбало товарних запасів для здійснення поточної діяльності на суму 180 000 грн (у т. ч. ПДВ). Розрахувати суму податку на додану вартість, яку необхідно сплатити до бюджету.

Рішення:

1. Розрахуємо суму податкового зобов'язання:

$$\text{ПЗ} = (20 \times 5\,799 + 28 \times 9\,899 + 18 \times 649) \times 0,2 = 80\,966,8 \text{ грн.}$$

2. Розрахуємо суму податкового кредиту:

$$\text{ПК} = 180\,000/6 = 30\,000 \text{ грн.}$$

$$\text{або } \text{ПК} = 180\,000 \times 20/120 = 30\,000 \text{ грн.}$$

3. Розрахуємо суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету:

$$\text{ПДВ} = \text{ПЗ} - \text{ПК} = 80\,966,8 - 30\,000 = 50\,966,8 \text{ грн.}$$

Завдання 2

Магазином спортивного одягу у звітному місяці поточного року було здійснено наступні операції:

1. Реалізовано спортивні костюми роздрібним і оптовим покупцям на суму 45 000 грн (у т. ч. ПДВ).

2. Реалізовано устаткування для фітнесу на суму 116 000 грн (у т. ч. ПДВ).

3. Відпущено спортивного одягу футбольному клубу «Динамо» на суму 36 000 грн (у т. ч. ПДВ).

4. Закуплено товарів у постачальників на суму 124 000 грн (у т. ч. ПДВ).

Необхідно:

1. Визначити базу оподаткування податком на додану вартість за звітний період.

2. Вказати ставки податку на додану вартість, які необхідно застосувати до обчисленої бази оподаткування.

Завдання 3

Підприємство придбало товари на суму 32 000 грн у т. ч. ПДВ та отримало від продавця податкову накладну.

У ціні товарів вже «сидить» податковий кредит (вхідний ПДВ), податкова накладна вчасно зареєстрована. Підприємство формує свою ціну на товари для подальшої реалізації. Для цього воно робить націнку 25 %.

Розрахувати дохід від реалізації товарів із ПДВ і суму ПДВ, яку необхідно перерахувати до бюджету.

Завдання 4

Інтернет-магазин із продажу і складання комп'ютерної техніки реалізував ноутбуків роздрібним покупцям на суму 165 тис. грн з ПДВ, планшетів на 72 тис. грн з ПДВ. Протягом місяця магазин надав послуги з установки й налагодження програмного забезпечення на суму 11 тис. грн з урахуванням ПДВ. Витрати на закупівлю комплектуючих до комп'ютерів склали 145 тис. грн без урахування ПДВ. Розрахувати суму податку на додану вартість, який необхідно сплатити до бюджету.

Завдання 5

Вартість товару складає 8 400 грн, рівень торговельної надбавки – 28 %. Ставка ПДВ – 20 %.

Розрахувати:

- 1) суму ПДВ, яка нараховується на товар і ціну товару з ПДВ;
- 2) суму ПДВ, яка виділяється із ціни (у разі виникнення податкового кредиту) та ціну товару без ПДВ.

6.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

У вересні звітного року підприємством здійснені такі господарські операції:

- відвантажено покупцям-неплатникам ПДВ товари на суму 6 200 грн без ПДВ;
- 6 вересня реалізовано покупцям-платникам ПДВ товари на суму 14 400 грн з ПДВ
- 25 вересня реалізовано покупцям-платникам ПДВ товарів на суму 7 500 грн без ПДВ;
- 10 вересня реалізовано громадянам за готівку товарів на суму 8 000 грн з ПДВ;
- реалізовано покупцям-платникам ПДВ товари медичного призначення за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України на суму 12 000 грн без ПДВ;
- отримано від покупця-платника ПДВ попередню оплату за товари у сумі 1 500 грн з ПДВ;
- отримано від постачальників-платників ПДВ товари на суму 22 500 грн без ПДВ (оплата здійснена 5 вересня);
- отримано від постачальників-платників ПДВ товари на суму 5 360 грн з ПДВ (оплата надійшла на поточний рахунок у вересні 20XX р.);
- отримано від постачальника-неплатника ПДВ товари на суму 4 300 грн без ПДВ (оплата не здійснена);
- отримано і оплачено від постачальника-платника ПДВ товари медичного призначення за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України на суму 2 400 грн без ПДВ;
- сплачено банку кошти за розрахунково-касове обслуговування у сумі 700 грн без ПДВ.

Визначити суму податкового кредиту і зобов'язання за звітний місяць та суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету або бюджетному відшкодуванню.

Завдання 2

ДП «Сумський агролісгосп» здійснив поставку 20 кубічних метрів дров хвойних порід за ціною 600 грн з ПДВ за 1 метр кубічний на користь ТОВ «Укрплит» на загальну суму 12 000 грн (перша подія-відвантаження ТМЦ). Код товару згідно з УКТ ЗЕД 4401210000. Заповнити податкову накладну згідно з формою, наведеною в додатку А.

Завдання 3

ТОВ «Консоль» здійснило поставку ТОВ «Укрплит» 10 кубічних метрів ДСП за ціною 750 грн за 1 метр кубічний з ПДВ імпортного виробництва на загальну суму 7 500 грн (перша подія-відвантаження ТМЦ). Код товару згідно з УКТ ЗЕД 4410111000. Заповнити податкову накладну згідно з формою, наведеною в додатку А.

Завдання 4

ТОВ «Консоль» 06.03.2017 року здійснило ряд поставок ДСП неплатникам ПДВ:

- 10 кубічних метрів ДСП вітчизняного виробництва на загальну суму 6 600 грн з ПДВ;
- 10 кубічних метрів ДСП імпортного виробництва на загальну суму 9 000 грн з ПДВ.

Код товару згідно з УКТ ЗЕД 4410111000.

У результаті було прийнято рішення скласти зведену податкову накладну на ці поставки.

Примітка: у зведеній накладній обов'язково потрібно виділити окремими рядками поставку імпортних і вітчизняних ТМЦ. Заповнити податкову накладну згідно з формою, наведеною в додатку А.

Завдання 5

Скласти зведену ПН (за формою, наведеною в дод. А) за операцією, що не є господарською діяльністю підприємства.

ТОВ «А» придбало у березні 2017 року подарунки до 8 березня з метою подарувати їх своїм працівникам. Вартість одного подарунка складає 1 500 грн, у т. ч. ПДВ. Усього подарунків 10 шт. За цією операцією у березні 2017 р. було визначено податковий кредит на суму 2 500 грн. 8 березня 2017 року подарунки були подаровані працівникам.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Оцінити тенденції зміни податкових надходжень від ПДВ за останні 5 років.
2. Дослідити зарубіжний досвід стягнення ПДВ до бюджету.

6.4. Термінологічний словник

Податкова накладна – це первинний документ, що підтверджує виникнення податкового зобов'язання у платника податку у зв'язку з продажем товарів, робіт, послуг і складається у момент виникнення податкових зобов'язань продавця у двох примірниках.

Податкове зобов'язання (або вихідний ПДВ) – загальна сума податку, отримана або нарахована платником у звітному періоді.

Податковий кредит (або вхідний ПДВ) – це сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання за звітний період.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок, що створюється на всіх стадіях виробництва та обігу, який входить у ціну товару, послуги та сплачується покупцем, але до бюджету його перераховує продавець.

6.5. Тести для самоперевірки знань

1. Хто започаткував розподіл податків на прями та непрямі?

- а) Давид Рікардо;
- б) Джон Локк;
- в) Адам Сміт;
- г) Джордж Мейнард Кейнс.

2. Хто є дійсним платником ПДВ?

- а) виробник товару;
- б) торговельне підприємство;
- в) споживачі товарів та послуг;
- г) усі відповіді правильні.

3. Коли в Україні був введений ПДВ?

- а) з 1 січня 1992 р.;
- б) з 1 січня 1991 р.;
- в) з 2 грудня 2010 р.;
- г) з 1 січня 1994 р.

4. Обов'язковому реєструванню (як платник ПДВ) підлягають особи в яких загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів / послуг, що підлягають оподаткуванню, сукупно перевищує:

- а) 500 000 грн;
- б) 1 000 000 грн;

- в) 300 000 грн;
- г) 1 500 000 грн.

5. Ставка ПДВ складас:

- а) 18 %;
- б) 17 %;
- в) 20 %;
- г) 19 %.

6. Реєстрація податкових накладних та / або розрахунків коригування до них у ЄРПН здійснюється:

- а) протягом 10 робочих днів із дня їх складання;
- б) не пізніше 15 календарних днів, наступних за датою їх складання;
- в) від 16 до 30 календарних днів, наступних за датою складання;
- г) не пізніше 14 календарних днів, наступних за датою складання.

7. Сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання, – це:

- а) бюджетне відшкодування;
- б) податковий кредит;
- в) податкове відшкодування;
- г) правильної відповіді немає.

8. Загальна сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді, – це:

- а) податкове зобов'язання;
- б) податковий кредит;
- в) податкова сума;
- г) база оподаткування.

9. Сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету, визначається як:

- а) різниця між податковим кредитом та податковими зобов'язаннями;
- б) різниця між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом;
- в) сума податкових зобов'язань та податкового кредиту;
- г) правильної відповіді немає.

10. Платниками податку ПДВ можуть бути:

- а) тільки юридичні особи;
- б) тільки фізичні особи;
- в) тільки іноземні юридичні і фізичні особи;
- г) юридичні та фізичні особи.

11. Вкажіть неправильне твердження:

- а) база оподаткування операцій з постачання самостійно виготовлених товарів / послуг не може бути нижчою за звичайні ціни;
- б) база оподаткування операцій з постачання товарів / послуг не може бути нижчою за звичайні ціни придбання таких товарів / послуг;
- в) база оподаткування операцій з постачання необоротних активів не може бути нижчою за балансову (залишкову) вартість;
- г) база оподаткування операцій з постачання самостійно виготовлених товарів / послуг не може бути вищою за звичайні ціни.

12. Податок на додану вартість – це:

- а) непрямий податок з доданої вартості, яка створюється лише на стадії споживання, що включається у вигляді надбавки в ціну товару, робіт та послуг, і цілком оплачується кінцевим споживачем товарів, робіт та послуг;
- б) непрямий податок з доданої вартості, яка створюється на всіх стадіях виробництва та обігу, що включається у вигляді надбавки в ціну товару, робіт та послуг, і цілком оплачується кінцевим споживачем товарів, робіт та послуг;
- в) непрямий податок з доданої вартості, яка створюється лише на стадії споживання, що включається у вигляді собівартості в ціну товарів, робіт та послуг, і цілком оплачується виробником товарів;
- г) правильної відповіді нема.

13. У разі обов'язкової реєстрації особи як платника ПДВ реєстраційна заява подається до контролюючого органу у строк:

- а) не пізніше 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій;
- б) не пізніше 20 числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій;
- в) не пізніше 10 числа календарного місяця, що настає за кварталом, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій;
- г) не пізніше 20 числа календарного місяця, що настає за кварталом, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій.

14. Для оподаткування операцій з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України встановлено ставку ПДВ у розмірі:

- а) 20 %;
- б) 0 %;
- в) 7 %;
- г) операції не оподатковуються.

15. Не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з:

- а) передачі товарів, оформлених у митному режимі експорту під митний режим митного складу, для подальшого вивезення таких товарів з митної території України;
- б) ввезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі імпорту;
- в) передача майна у відповідальне зберігання, у концесію, а також у лізинг, крім передачі у фінансовий лізинг;
- г) поставка товарів та послуг, місце надання яких знаходиться на митній території України.

16. Для товарів, які імпортуються на митну територію України платниками ПДВ, базою оподаткування є:

- а) договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не нижча за митну вартість, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів;
- б) вільна (ринкова) вартість таких товарів, але не менша за звичайну ціну, зазначену у ввізній митній декларації з урахуванням витрат на транспортування, навантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України;
- в) справедлива вартість таких товарів, але не менша за вільну вартість, зазначену у ввізній митній декларації з урахуванням витрат на транспортування, навантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України;
- г) усі відповіді правильні.

17. Податкове зобов'язання з ПДВ – це сума податку на додану вартість, яку платник податку:

- а) перерахував до бюджету у податковому (звітному) періоді;
- б) перерахував постачальникам у податковому (звітному) періоді;
- в) одержав або нарахував у податковому (звітному) періоді;
- г) отримав як бюджетне відшкодування.

18. Податковий кредит з ПДВ – це сума:

- а) податкової заборгованості платника перед бюджетом;
- б) сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді;
- в) заборгованості покупцям за отримані активи;
- г) на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

19. Документом, що підтверджує право платника податку на податковий кредит з ПДВ, є:

- а) реєстр виданих податкових накладних;
- б) видаткова накладна;
- в) податкова накладна;
- г) декларація з ПДВ.

20. Обов'язкова реєстрація податкової накладної повинна бути здійснена у термін:

- а) 15 днів з дати виписки накладної;
- б) 15 днів з дати виникнення зобов'язань;
- в) 20 днів з дати виписки накладної;
- г) 20 днів з дати виникнення зобов'язань.

6.6. Запитання для самоконтролю

1. Назвати, що є базою оподаткування ПДВ.
2. Охарактеризувати взаємовідносини контрагентів при електронному адмініструванні ПДВ.
3. Який документ формує право на податковий кредит? Обов'язкові реквізити і термін сплати.
4. Визначити особливості формування податкового кредиту і податкового зобов'язання.
5. Визначення дат виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит.
6. Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету.

ТЕМА 7. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК

7.1. Основні положення теми

Акцизний податок – це непрямий податок, основою якого виступає диференційований підхід до оподаткування різних товарів та товарних груп, тому його відносять до категорії специфічних акцизів.

Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом України як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції).

Види непрямих акцизів:

1. Універсальні (загальні): податок з продажу, податок з обороту, податок на додану вартість.

2. Специфічні (індивідуальні) акцизи – акцизний податок.

Специфічний акциз – це податок переважно на соціально шкідливі та монополізовані товари, який концентрує грошові ресурси з метою нейтралізації негативних наслідків від споживання, а також забезпечує стягнення частини надприбутків, отриманих монополізованими структурами.

Рис. 7.1 – Особливості стягнення акцизного податку на відміну від ПДВ

Платником акцизу є споживач підакцизного товару, а продавці або виробники виступають лише в якості податкових агентів, які враховують цей податок у складі ціни підакцизного товару, що продається, а потім просто перераховують його в бюджет.

Таблиця 7.1

Платники акцизного збору (відповідно до ст. 212 ПКУ)

Групи	Платники
Виробники підакцизних товарів та замовники	виробники підакцизних товарів / продукції на митній території України, у т. ч. з давальницької сировини
	виробники електроенергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електроенергії і продають її поза оптовим ринком (не є платниками особи, що здійснюють діяльність з виробництва електроенергії за умови її продажу на оптовому ринку та / або з її постачання, крім платників, зазначених у пп. 212.1.12 ПКУ)
Імпортери підакцизних товарів	замовники, за дорученням яких виробляються підакцизні товари (продукція) з давальницької сировини, сплачують податок виробнику
Реалізатори і постачальники підакцизних товарів	госпсуб'єкти, що ввозять підакцизну продукцію в Україну
	фізособи-резиденти або нерезиденти, що ввозять підакцизну продукцію в Україну в обсягах, що підлягає оподаткуванню (відповідно до митного законодавства)
	реалізатори конфіскованої підакцизної продукції / товарів, у т. ч. такої, що визнана безхазайною та за якою не звернувся власник до кінця строку зберігання, а також товари / продукцію, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари / продукція підлягають реалізації (продажу) в законодавчому порядку
	особи, що реалізують чи передають у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари / продукцію, ввезені в Україну зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом (відповідно до п. 213.3 ст. 213 ПКУ)
	госпсуб'єкти роздрібної торгівлі, які здійснюють реалізацію підакцизних товарів оптові постачальники електроенергії
Власник ввезеного вантажного транспортного засобу, що переобладнується у легковий автомобіль	
Особа, на яку покладатиметься дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог	
Особа, на яку покладатиметься виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено нульову ставку податку за 1 літр 100-% спирту, за 1 000 кг нафтопродуктів, у разі порушення таких умов	
Особа, на яку при здійсненні операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню (звільнюються від оподаткування), покладатиметься виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), в разі порушення таких умов	

Не є платниками податку:

- особи, які здійснюють діяльність з **виробництва електричної енергії за умови її продажу на оптовому ринку** електричної енергії та / або з постачання електричної енергії;
- особа-власник ввезеного на митну територію України **вантажного транспортного засобу, що переобладнується у легковий автомобіль**, з якого справляється акцизний податок;
- особа, яка реалізує пальне.

До підакцизних товарів належать:

- 1) спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- 2) тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
- 3) пальне;
- 4) автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- 5) електрична енергія.

Об'єктами оподаткування є операції з:

- 1) реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів;
- 2) ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;
- 3) реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України;
- 4) оптового постачання електричної енергії.

Операції з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню:

- **вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) платником податку за межі митної території України;**
  - ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), у яких виявлено **недоліки, що перешкоджають реалізації** цих товарів на митній території країни імпортера, для їх повернення експортеру;
  - **реалізація електричної енергії**, виробленої кваліфікованими установками та / або з відновлюваних джерел енергії;
  - **реалізація легкових автомобілів для інвалідів**, у тому числі дітей-інвалідів, оплата вартості яких здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;
  - ввезення підакцизних **товарів (продукції) на митну територію України, призначених для офіційного (службового) користування дипломатичними представництвами іноземних держав;**
  - інші операції, визначені ст. 213 ПКУ.

Дата виникнення податкового зобов'язання з акцизного податку для підакцизних товарів:

- а) вироблених на митній території України** – це дата їх реалізації особою, яка їх виробляє, незалежно від цілей і напрямів подальшого використання таких товарів (продукції), крім випадків, зазначених у статтях 225 та 229 Податкового кодексу України (ПК) (п. 216.1 ПКУ);
- б) ввезені на митну територію України** – дата подання контролюючому органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого

податкового зобов'язання контролюючим органом у визначених законодавством випадках (п. 216.4 ПКУ);

в) реалізуються суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі – дата здійснення розрахункової операції відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», а в разі реалізації товарів фізичними особами-підприємцями, які сплачують єдиний податок, – дата надходження оплати за проданий товар (п. 216.9 ПКУ);

г) зіпсованого, знищеного, втраченого підакцизного товару (продукції) – дата складання відповідного акта. При цьому втраченим є товар (продукція), місце знаходження якого платник податку не може встановити (п. 216.2 ПКУ);

д) переданих підакцизних товарів (продукції), вироблених з давальницької сировини – дата їх відвантаження виробником замовнику або за його дорученням іншій особі (п. 216.5 ПКУ);

е) для використаних підакцизних товарів (продукції) для власних виробничих потреб – дата їх передачі для власного використання, крім використання для виробництва підакцизних товарів (продукції) (п. 216.6 ПКУ);

ж) для постачання електроенергії – дата підписання акту прийома-передачі електроенергії (п. 216.10 ПКУ).

Таблиця 7.2

Строки сплати податку з підакцизних товарів, вироблених на митній території України, а також реалізованих суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі

Діяльність з підакцизними товарами	Строк сплати
Платниками акцизного податку	Протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку сплати
З алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований	При придбанні марок акцизного податку
Виробниками тютюнових виробів з урахуванням мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку на тютюнові вироби та діючих ставок податку	Протягом 15 робочих днів після отримання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання податкової декларації. Якщо термін сплати припадає на 1 січня наступного бюджетного року, то сума акцизного податку сплачується виробниками до закінчення бюджетного року, в якому отримані марки
У разі ввезення підакцизних товарів на митну територію України	До або в день подання митної декларації
При реалізації суб'єктом господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	Протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку

Тютюнові вироби оподатковуються за трьома ставками:

- 1) специфічна (грн/1 000 шт.);
- 2) адвалорна (% від вартості);
- 3) ставка мінімального податкового зобов'язання (грн/1 000 шт.).

Обчислення сум податку з тютюнових виробів здійснюється одночасно за адвалорними та специфічними ставками.

При визначенні податкового зобов'язання на сигарети одного найменування сума акцизного податку, обчислена одночасно за встановленими адвалорною та специфічною ставками акцизного податку, не повинна бути меншою встановленого мінімального акцизного податкового зобов'язання.

База оподаткування (при адвалорних ставках):

- вартість реалізованого товару (продукції), виробленого на митній території України;
- вартість товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України;
- вартість реалізованої електричної енергії без податку на додану вартість.

База оподаткування (при специфічних ставках) – величина підакцизних товарів, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках.

Таблиця 7.3

Ставки акцизного податку на тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну на 01.01.2018 р.

Товар	Адвалорна ставка, %	Специфічна ставка, грн / кг (нетто)
Тютюнова сировина, тютюнові відходи	–	2 601,01
Сигари, включаючи сигари з відрізними кінцями, та сигарилі (тонкі сигари), з вмістом тютюну	–	2 601,91
Сигарети без фільтра, цигарки	12	2 071,01
Сигарети з фільтром	12	2 071,01
Тютюн та замітники тютюну, інші, промислового виробництва; тютюн «гомогенізований» або «відновлений»; тютюнові екстракти та есенції	–	2 601,91
<i>Мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів</i>		
Сигарети без фільтра, цигарки		2 770,50
Сигарети з фільтром		2 770,50

Частка загальної суми податкових зобов'язань з акцизного податку на сигарети повинна становити не менше 60 % середньозваженої роздрібною ціною продажу сигарет.

У разі, якщо частка загальної суми податкових зобов'язань з акцизного податку на сигарети за попередній рік менша за 60 % середньозваженої роздрібною ціни продажу сигарет за той самий рік, під час визначення податкового зобов'язання на сигарети за кодами УКТ ЗЕД 2402 20 90 10, 2402 20 90 20 з 1 квітня до 31 грудня 2018 року, сума акцизного податку не повинна бути меншою за встановлене мінімальне акцизне податкове зобов'язання, помножене на коефіцієнт 1,1.

Таблиця 7.4

Ставки акцизного податку на підакцизні товари чинні на 01.01.2018 р.
(згідно зі ст. 215 ПКУ)

Товар	Одиниця виміру	Ставка
<i>Спирт етиловий та інші спиртові дистилати, алкогольні напої, пиво</i>		
Пиво із солоду	гривень за 1 л	2,78
Вина виноградні натуральні	гривень за 1 л	0,01
Вина натуральні з доданням спирту та міцні	гривень за 1 л	8,02
Вина ігристі	гривень за 1 л	11,65
Вина газовані	гривень за 1 л	11,65
Вермути та інші вина виноградні натуральні	гривень за 1 л	8,02
<i>Нафтопродукти, скраплений газ, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, паливо моторне альтернативне</i>		
Бензини авіаційні	євро за 1 000 л	27
Бензини моторні із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового ефіру або їх суміш	євро за 1 000 л	213,50
Інші нафтопродукти	євро за 1 000 л	213,50
<i>Нафтопродукти, скраплений газ, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, паливо моторне альтернативне</i>		
Бензини авіаційні	євро за 1 000 л	27
Бензини моторні із вмістом не менш як 5 мас. % біоетанолу або не менш як 5 мас. % етил-трет-бутилового ефіру або їх суміш	євро за 1 000 л	213,50
Інші нафтопродукти	євро за 1 000 л	213,50
Тільки паливо пічне побутове	євро за 1 000 л	139,50
<i>Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей</i>		
З робочим об'ємом циліндрів двигуна < 1 000 куб. см нові	0,102 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна	
З об'ємом циліндрів двигуна > 1 500 куб. см, але < 2 200 см ³ нові	0,327 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна	
Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів вантажопідйомністю понад 75 т	0,016 євро за 1 куб. см об'єму циліндрів двигуна	
<i>Кузови для автомобілів, зазначених у товарній позиції</i>		
Укомплектовані	218 євро за 1 штуку	
Що використовувалися п'ять років або менше	872 євро за 1 штуку	
Електроенергія	3,2 %	

Роздрібного продажу пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюну та промислових заміників тютюну сплачується акцизний податок в розмірі 5 % з обороту.

Податкова декларація подається щомісяця не пізніше 20 числа наступного періоду. Контролюючому органу за місцем реєстрації декларацію акцизного податку подає:

- 1) платник податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених або переобладнаних на митній території України;
- 2) імпортер алкогольних напоїв та тютюнових виробів;
- 3) суб'єкт господарювання роздрібною торгівлі, який здійснює реалізацію підакцизних товарів;
- 4) оптовий постачальник електричної енергії.

Особливості оподаткування алкогольних напоїв.

Платниками акцизного збору на алкогольні напої та тютюнові вироби є:

- *українські виробники алкогольних напоїв та тютюнових виробів, а також замовники, за дорученням яких виготовляється ця продукція;*
- *суб'єкти підприємницької діяльності, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, та громадяни, що займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи;*
- *юридичні та фізичні особи, міжнародні організації, їхні філії, відділення та інші відокремлені підрозділи, які здійснюють реалізацію алкогольних напоїв та тютюнових виробів на митній території України;*
- *фізичні особи, які ввозять на митну територію України алкогольні напої та тютюнові вироби в обсягах, що підлягають обкладенню ввізним (імпортним) митом.*

НЕ ОПОДАТКОВУЮТЬСЯ:

- вартість та обсяги виробів, без власника і ті, що перейшли у власність держави за правом спадкоємства;
- вартість та обсяги виробів, що перевозяться через територію України транзитом;
- вартість виробів, експортованих за межі митної території України, якщо їх засвідчено вантажною митною декларацією;
- вартість та обсяги імпортованої чи української сировини, що використовується для виробництва підакцизних товарів;
- вартість та обсяги виробів, які призначені для реалізації магазинами безмитної торгівлі;

– обсяги виробів, ввезених на територію України з метою показу чи демонстрації, якщо вони залишаються власністю іноземних юридичних осіб і їх використання на території України не має комерційного характеру.

Особливості сплата акцизного збору по алкогольних напоях.

➤ **Датою виникнення податкових зобов'язань** щодо реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів є **дата здійснення розрахункової операції**, а у разі реалізації товарів фізичними особами – підприємцями, які сплачують єдиний податок, – **дата надходження оплати за проданий товар**.

➤ Сплачується **протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку**, для подання податкової декларації за місячний податковий період.

➤ *Якщо суб'єкти підприємницької діяльності отримують спирт етиловий для переробки на іншу підакцизну продукцію: зобов'язані видати органам державної фіскальної служби податковий вексель і сплатити суми акцизного збору при придбанні марок акцизного збору протягом не більше 90 календарних днів від дня отримання спирту етилового.*

➤ Підприємства вторинного виноградного виноробства та ті, де використовують спирт етиловий неденатурований, сплачують акцизний збір при придбанні акцизних марок на суму, розраховану зі ставок акцизного збору на готову продукцію.

➤ Власник готової продукції, виробленої з давальницької сировини, сплачує податок виробнику (переробнику) не пізніше дати відвантаження готової продукції такому власнику або за його дорученням іншій особі.

Особливості сплати акцизного збору по тютюнових виробах:

➤ Сплачується протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації за місячний податковий період.

➤ Встановлюються роздрібні ціни на продукцію з тютюну шляхом декларування.

➤ Декларація подається не пізніше 10 та 25 числа місяця.

➤ Обчислення сум податку з тютюнових виробів здійснюється одночасно за адвалорними і специфічними ставками.

➤ Українські підприємства-виробники подають відповідним державним податковим інспекціям у строки, визначені законом для місячного звітного періоду, розрахунок суми акцизного збору за минулий місяць, виходячи з фактичних обсягів реалізації та максимальних роздрібних цін.

Відповідальність за порушення законодавства про сплату акцизного збору несуть виробники, імпортери, продавці цих товарів та їхні посадові особи.

Контроль за сплатою акцизного збору на території України та наявністю марок на пляшці (упаковці) алкогольних напоїв та на пачці (упаковці) тютюнових виробів здійснюється державними податковими інспекціями.

Начальники державних податкових інспекцій України та їхні заступники мають право приймати постанови про конфіскацію алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що реалізуються торговельними підприємствами без наявності на пляшці (упаковці), пачці (упаковці) марок акцизного збору.

Конфісковані алкогольні напої підлягають знищенню або промисловій переробці.

Маркуванню підлягають усі алкогольні напої із вмістом спирту етилового понад 8,5 % об'ємних одиниць.

На кожен марку наносяться такі реквізити:

– слова «Україна», «МАРКА АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ», «ТЮТЮНОВІ ВИРОБИ» (для тютюнових виробів);

– позначення виду марки, що складається з початкових літер слів «алкоголь вітчизняний (лікєро-горілочна продукція)» – «АВ ЛГП», «алкоголь вітчизняний (виноробна продукція)» – «АВ ВП» і т. д.;

– індекс регіону України (згідно з додатком), серія із чотирьох літер і шести-значний номер через скісну риску та сума акцизного податку (для алкогольних напоїв), сплаченого за одиницю продукції, з точністю до тисячного знака.

Продаж марок вітчизняним виробникам алкогольних напоїв і тютюнових виробів здійснюється на підставі:

– довідки про сплату суми податку, яка розрахована за ставками для готової продукції;

– заявки-розрахунку кількості марок;

– звіту про використання марок, придбаних у попередньому місяці, за затвердженою ДФС формою у двох примірниках, один з яких залишається у продавця марок, другий – у виробника;

– копії платіжного документа на перерахування плати за марки з відміткою банку про дату виконання платіжного доручення.

Алкогольні напої та тютюнові вироби вважаються такими, що немарковані, за умови:

– алкогольні напої та тютюнові вироби з підробленими марками;

– алкогольні напої та тютюнові вироби, марковані з порушенням вимог законодавства, та / або марками, що не видавалися безпосередньо виробнику або імпортеру зазначеної продукції;

– алкогольні напої з марками, на яких зазначення суми акцизного податку, сплаченого за одиницю маркованої продукції, не відповідає сумі, визначеній з урахуванням чинних на дату розливу продукції ставок акцизного податку, міцності продукції та місткості тари.

Не підлягають маркуванню:

– алкогольні напої і тютюнові вироби, які постачаються для реалізації магазинам безмитної торгівлі безпосередньо вітчизняними виробниками такої продукції за прямими договорами, укладеними між вітчизняними виробниками алкогольних напоїв і тютюнових виробів і власниками магазинів безмитної торгівлі;

– алкогольні напої і тютюнові вироби, які ввозяться в Україну і розміщуються у митному режимі магазину безмитної торгівлі;

– еталонні (моніторингові) чи тестові зразки тютюнових виробів, які не призначені для продажу в роздріб і ввозяться на митну територію України акредитованими державними випробувальними лабораторіями та / або суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на право виробництва відповідної продукції, для проведення досліджень чи випробувань.

Імпортери – юридичні та фізичні особи – мають право ввозити на митну територію України імпортні алкогольні напої і тютюнові вироби, якщо:

1) ввезення їх на митну територію України здійснюється виключно через визначені Кабінетом Міністрів України пункти пропуску через державний кордон, які зазначені покупцями марок (імпортерами) у заявці-розрахунку;

2) маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів здійснюється в установленому порядку з використанням марок встановленого зразка;

3) алкогольні напої в автомобільних і залізничних цистернах, а також у баках, бачках та інших ємностях місткістю більше 5 літрів ввозяться в Україну з метою продажу або обміну на митній території України та не підлягають маркуванню. У такому разі податок сплачується до або під час митного оформлення, контроль за його сплатою здійснюється територіальними органами ДФС;

4) покупець марок (імпортер) подав територіальному органу ДФС митну декларацію, копію декларації про максимальні роздрібні ціни (для тютюнових виробів) та один примірник заявки-розрахунку з відміткою продавця марок про сплату сум податку до відповідного бюджету в повному обсязі.

Електронне адміністрування реалізації пального.

Облік обсягів пального в системі електронного адміністрування реалізації пального ведеться за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД.

Ведення обліку обсягів пального у системі електронного адміністрування реалізації пального здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику.

Одиницею обліку обсягів пального в системі електронного адміністрування реалізації пального є літри, приведені до температури 15 °С. При цьому відпущені літри через паливороздавальні колонки на автомобільних заправних станціях (комплексах), автомобільних газових заправних станціях для цілей цього розділу вважаються як літри, приведені до температури 15 °С. Така одиниця обліку повинна використовуватися в первинних бухгалтерських документах, акцизних накладних / розрахунках коригування до акцизних накладних, декларації з акцизного податку.

Система електронного адміністрування реалізації пального забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД:

- обсягів пального, що містяться у виданих та отриманих акцизних накладних та розрахунках коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних;
- обсягів пального, виробленого на митній території України або ввезеного на митну територію України, з яких сплачено акцизний податок;
- обсягів пального, на які платники податку зареєстрували заявки на поповнення обсягів залишку пального за рахунок сплачених коштів у бюджет у системі електронного адміністрування реалізації пального;
- сум сплаченого акцизного податку, за рахунок яких платники податку можуть зареєструвати заявки на поповнення обсягів залишку пального;
- обсягу залишку пального, на який платники податку мають право зареєструвати акцизні накладні та розрахунки коригування в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Платник податку має право зареєструвати акцизні накладні в Єдиному реєстрі акцизних накладних на обсяг реалізованого пального, обчислений за формулою:

$$\begin{aligned} \text{АНакл} = & \sum \text{АНаклОтр} + \sum \text{АМитн} + \sum \text{ЗаявкиПоповн} - \\ & - \sum \text{КоригЗаявкиПоповн} - \sum \text{АНаклВид} - \sum \text{Втрат}, \end{aligned} \quad (7.1)$$

де $\sum \text{АНаклОтр}$ – загальний обсяг пального за отриманими платником податку акцизними накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та розрахунками коригування до таких акцизних накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

ΣАМитн – загальний обсяг пального, ввезеного на митну територію України, оформленого належним чином митними деклараціями, з якого сплачено акцизний податок;

ΣЗаявкиПоповн – загальний обсяг пального за оформленими та зареєстрованими в СЕАРП заявками на поповнення обсягу залишку пального зі списанням з електронних рахунків грошових коштів сплаченого акцизного податку в бюджет;

ΣКоригЗаявкиПопов – загальний обсяг пального за оформленими та зареєстрованими в СЕАРП коригуваннями до заявок на поповнення обсягу залишку пального, за якими зменшується попередньо збільшений обсяг залишку пального;

ΣНаклВид – загальний обсяг пального за виданими платником податку акцизними накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та розрахунками коригування до таких акцизних накладних, зареєстрованими в Єдиному реєстрі акцизних накладних;

ΣВтрат – загальний обсяг пального, втраченого як у межах, так і понад встановлені норми втрат, зіпсованого, знищеного, включаючи випадки внаслідок аварії, пожежі, повені, інших форс-мажорних обставин чи з іншої причини, пов'язаної з природним результатом, а також внаслідок випаровування в процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування такого пального, що засвідчені відповідним актом втрати, псування чи знищення пального.

Акцизні накладні, які передбачають відвантаження пального на умовах, встановлених статтею 229 ПКУ, можуть бути виписані в межах ліміту квот, встановлених Кабінетом Міністрів України для отримувачів такого пального.

Порядок електронного адміністрування реалізації пального встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Платник податку при реалізації пального зобов'язаний скласти в електронній формі акцизну накладну за кожним кодом товарної підкатегорії.

Реєстрація акцизних накладних та / або розрахунків коригування у Єдиному реєстрі акцизних накладних здійснюється не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання.

Платник податку зобов'язаний скласти акцизну накладну на обсяги пального:

- використаного для власного споживання;
- реалізованого та / або використаного для виробництва непідакцизної продукції на умовах, встановлених ст. 229 ПКУ;
- втраченого як у межах, так і понад встановлені норми втрат;
- зіпсованого, знищеного, в тому числі внаслідок аварії, пожежі, повені, інших форс-мажорних обставин чи з іншої причини, пов'язаної з природним результатом,

а також внаслідок випаровування в процесі виробництва, обробки, переробки, зберігання чи транспортування такого пального.

Акцизна накладна складається платником податку в день реалізації пального при кожній повній або частковій операції з реалізації пального.

Якщо надіслані акцизні накладні та / або розрахунки коригування сформовано із порушенням вимог, протягом операційного дня отримувачу пального / особі, яка реалізує пальне, надсилається квитанція в електронному вигляді у текстовому форматі про неприйняття їх в електронному вигляді із зазначенням причин.

В акцизній накладній зазначаються в окремих полях такі обов'язкові реквізити:

- 1) порядковий номер акцизної накладної;
- 2) дата складання акцизної накладної;
- 3) повна або скорочена назва юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник акцизного податку;
- 4) код ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб);
- 5) повна або скорочена назва юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податків;
- 6) код товарної підкатегорії;
- 7) опис пального;
- 8) обсяг пального в літрах, приведених до t 15 °С.

Акцизні склади утворюються з метою підвищення ефективності роботи із запобігання та боротьби з незаконним виробництвом і обігом спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів, пального, посилення контролю за повнотою та своєчасністю надходжень до бюджету акцизного податку.

Регулювання діяльності акцизних складів відбувається відповідно до статті 230 ПК України.

7.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Економічна сутність та особливості стягнення акцизного податку.
2. Платник, об'єкт, база та перелік підакцизних податків.
3. Дата виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку.
4. Порядок і строки сплати податку.

5. Ставки акцизного податку, порядок визначення суми акцизу та його сплата.
6. Особливості оподаткування алкогольних та тютюнових виробів.
7. Електронне адміністрування реалізації пального.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Компанія-виробник «Форс» реалізувала 6 800 пачок сигарет Parliament оптовому покупцеві. В одній пачці 20 сигарет. Максимальна роздрібна ціна на сигарети задекларована виробником на рівні 32,00 грн за пачку. Оптовий покупець сигарет здійснив їх роздрібну реалізацію за ціною 33,60 грн за пачку.

Визначте суму акцизного податку та суму акцизного податку із роздрібною реалізації, що будуть сплачені до бюджету.

При розрахунках використовувати ставки акцизного податку наведені в ст. 215 ПКУ. На 1.01.2017 р. специфічна ставка становила 445,56 грн за 1 000 штук сигарет; адвалорна – 12 %; мінімальне акцизне податкове зобов'язання – 596,05 грн за 1 000 штук сигарет.

Рішення:

Визначимо суму акцизного податку:

– за специфічною ставкою:

$$6\,800 \times 20 \times 445,56 / 1\,000 = 60\,596,16 \text{ грн};$$

– за адвалорною ставкою:

$$6\,800 \times 32,0 \times 12 \% = 26\,112 \text{ грн};$$

– разом за специфічною та адвалорною ставкою:

$$60\,596,16 + 26\,112 = 86\,708,16 \text{ грн};$$

– за мінімальним акцизним податковим зобов'язанням:

$$6\,800 \times 20 \times 596,05 / 1\,000 = 81\,062,8 \text{ грн};$$

$$86\,708,16 > 81\,062,8, \text{ до сплати } 86\,708,16 \text{ грн.}$$

Визначимо суму акцизного податку з роздрібною реалізації:

$6\,800 \times 33,6 \times 0,05 = 11\,424 \text{ грн.}$ – загальна сума акцизного податку з роздрібною реалізації.

Завдання 2

Роздрібна мережа, яка є платником ПДВ, реалізує сигарети з фільтром Camel, на пачці вказана максимальна роздрібна ціна від виробника – 28,87 грн. Розрахувати максимальну роздрібну ціну реалізації, суму ПДВ і акцизу з обороту, які має сплатити торговець.

Завдання 3

Компанія-виробник «Форс» реалізувала 4 800 пачок сигарет з фільтром по максимальній роздрібній ціні 28,87 грн / пачку та сигарет без фільтра по максимальній роздрібній ціні 14,50 грн / пачку оптовому покупцеві. В одній пачці 20 сигарет.

Визначте суму акцизного податку та суму акцизного податку із роздрібної реалізації, що будуть сплачені до бюджету.

При розрахунках використовувати ставки акцизного податку, наведені в ст. 215 ПКУ. На 01.01.2017 р. специфічна ставка становила 445,56 грн за 1 000 штук сигарет; адвалорна – 12 %; мінімальне акцизне податкове зобов'язання – 596,05 грн за 1 000 штук сигарет.

Завдання 4

ТОВ «КЛВ» реалізувало: 135 пляшок по 0,5 л та 75 пляшок по 0,375 л горілки (40 % вмісту спирту етилового), 109 пляшок по 0,75 л натурального вина, 68 пляшок по 0,75 л шампанського (вино ігристе), 18 пляшок по 0,5 л та 26 пляшок по 0,25 л лікеру (25 % вмісту спирту етилового) та 36 пляшок по 0,5 л та 28 пляшок по 0,375 л коньяку (42 % вмісту спирту етилового). Розрахувати акцизний податок за специфічною ставкою, встановленою ПКУ.

7.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Підприємство реалізувало 254 пачки сигарет з фільтром Winston Classic з максимальною роздрібною ціною 28 грн, 135 пачок сигарет з фільтром Camel JTI за роздрібною ціною 29,93 грн та 140 пачок сигарет з фільтром Chesterfield Blue з максимальною роздрібною ціною 17,50 грн. Розрахувати акцизний податок за специфічною й адвалорною ставкою, які застосовуються одночасно.

Завдання 2

Підприємство «Тріумф» реалізувало 954 пачки сигарет з фільтром Kent HD Blue з максимальною роздрібною ціною 23,92 грн, 1 235 пачок сигарет з фільтром Davidoff Gold Slims із максимальною роздрібною ціною 31 грн та 675 пачок сигарет з фільтром Camel Original Blue з максимальною роздрібною ціною 28,87 грн. Розрахувати акцизний податок за специфічною й адвалорною ставкою, які застосовуються одночасно.

Завдання 3

Підприємство «РКМ» реалізувало 13 кг тютюну для куріння з власною назвою «Тютюн ліванський» та 9 кг тютюну для жування і 7 кг тютюну для жування з власною назвою «Бетель». Розрахувати акцизний податок за специфічною ставкою, встановленою ПКУ.

Завдання 4

ТОВ «СОФТ» реалізувало: 260 пляшок по 0,5 л пива, 112 пляшок вина з додаванням спирту по 0,75 л, 75 пляшок по 0,5 л та 57 пляшок по 0,375 л горілки (40 % вмісту спирту етилового), 34 пляшки по 0,5 л та 41 пляшку по 0,375 л коньяку (42 % вмісту спирту етилового), 8 пляшок по 0,5 л та 5 пляшок по 0,25 л лікеру (25 % вмісту спирту етилового).

Розрахувати акцизний податок за специфічною ставкою, встановленою ПКУ.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Оцінити фіскальне значення акцизного податку в Україні з тютюнових виробів.
2. Дослідити фактори впливу на прогнозування акцизних надходжень від тютюнових виробів.
3. Порівняти надходження акцизного податку від реалізації алкогольних і тютюнових виробів.
4. Проаналізувати надходження від акцизного податку до Державного бюджету України за останні три роки.

7.4. Термінологічний словник

Акцизний склад – це спеціально обладнані приміщення на обмеженій території (далі – приміщення), розташовані на митній території України, де під контролем постійних представників органу державної податкової служби розпорядник акцизного складу провадить свою господарську діяльність шляхом вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів.

Алкогольні напої – продукти отримані шляхом спиртового бродіння цукромістких матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів із вмістом спирту етилового 1,2 % об'ємних одиниць, які відносяться до товарних груп гармонізованої системи опису та кодування товарів під кодами 22 04, 22 05, 22 06, 22 08.

Марка акцизного податку – спеціальний знак, яким відповідно до положень ПКУ маркуються алкогольні напої та тютюнові вироби, її наявність на товарах підтверджує сплату акцизного податку, легальність ввезення і реалізації на території України цих виробів.

Маркування алкогольного напою або тютюнового виробу – наклеювання марки акцизного податку на пляшку (упаковку) алкогольного напою або пачку (упаковку) тютюнового виробу в порядку, визначеному КМУ щодо виробництва, зберігання і продажу марок акцизного податку.

Підакцизні товари – товари, які відповідно до норм ПКУ підлягають обкладанню акцизним податком.

Плата за марки акцизного податку – плата, внесена українськими виробниками та імпортерами на покриття витрат держави на виробництво, зберігання та реалізацію марок акцизного податку.

Продавець марок – органи державної податкової служби України.

Тютюнові вироби – сигарети, цигарки, сигари, а також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн та інші вироби з тютюну та його заміники, які впливають на фізіологічний стан людини під час вживання.

7.5. Тести для самоперевірки знань

1. До операцій з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню, належать:

- а) реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів;
- б) ввезення підакцизних товарів на митну територію України;
- в) вивезення підакцизних товарів платником податку за межі митної території України;
- г) оптові постачання електричної енергії.

2. До операцій з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування, належать:

- а) оптові постачання електричної енергії;
- б) реалізації та передачі в межах одного підприємства підакцизних товарів, вироблених на митній території України, що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів;
- в) ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;
- г) реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів.

3. В Україні до підакцизних товарів не належать:

- а) пальне;
- б) спирт етиловий та інші спирткові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- в) вироби із дорогоцінних металів;
- г) електрична енергія.

4. Ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування, має назву:

- а) базова (основна) ставка податку;
- б) гранична ставка податку;
- в) абсолютна (специфічна) ставка податку;
- г) відносна (адвалорна) ставка податку.

5. Ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування, має назву:

- а) абсолютна (специфічна) ставка податку;
- б) відносна (адвалорна) ставка податку;
- в) базова (основна) ставка податку;
- г) гранична ставка податку.

6. Якщо базою оподаткування підакцизних товарів є величина, визначена в натуральних показниках, то акцизний податок буде обчислено із застосуванням:

- а) специфічної ставки;
- б) адвалорної ставки;
- в) базової ставки;
- г) граничної ставки.

7. Якщо базою оподаткування підакцизних товарів є вартість реалізованого товару (продукції), виробленого на митній території України, то акцизний податок буде обчислено із застосуванням:

- а) специфічної ставки;
- б) адвалорної ставки;
- в) базової ставки;
- г) граничної ставки.

8. Акцизний збір може нараховуватися:

- а) виключно у твердих ставках;
- б) у твердих і відсоткових ставках;

- в) виключно у відсоткових ставках;
- г) у твердих ставках, які є однаковими для всіх видів підакцизних товарів.

9. Датою виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, є:

- а) дата їх реалізації особою, яка їх виробляє;
- б) дата складання податкової декларації;
- в) дата визнання платіжних зобов'язань покупцем продукції;
- г) дата оформлення податкової накладної.

10. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення підакцизних товарів на митну територію України є:

- а) дата перетину митного кордону України;
- б) дата подання контролюючому органу митної декларації;
- в) дата митного оформлення підакцизних товарів;
- г) дата визнання платіжних зобов'язань покупцем продукції.

11. Датою виникнення податкових зобов'язань щодо постачання електроенергії є:

- а) дата визнання платіжних зобов'язань покупцем електроенергії;
- б) дата складання податкової декларації;
- в) дата оформлення податкової накладної;
- г) дата підписання акту прийому – передачі електроенергії.

12. Базовий податковий період для сплати податку відповідає:

- а) календарному року;
- б) календарному кварталу;
- в) календарному місяцю;
- г) декаді.

13. Суми податку перераховуються до бюджету платниками акцизного податку протягом:

- а) 20 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації;
- б) 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації;
- в) 5 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації;
- г) 15 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації.

14. Податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) сплачується платниками податку:

- а) протягом 10 днів після подання митної декларації;
- б) в день подання митної декларації або дата нарахування податкового зобов'язання контролюючим органом;
- в) протягом 5 днів після подання митної декларації;
- г) протягом 20 днів після подання митної декларації.

15. Платник податку з підакцизних товарів, вироблених на митній території України, подає контролюючому органу декларацію акцизного податку у такий термін:

- а) щомісяця не пізніше 5 числа наступного періоду;
- б) щомісяця не пізніше 10 числа наступного періоду;
- в) щомісяця не пізніше 15 числа наступного періоду;
- г) щомісяця не пізніше 20 числа наступного періоду.

16. Кожна марка акцизного податку на тютюнові вироби повинна мати:

- а) окремий номер та позначення про квартал і рік випуску марки;
- б) окремий номер та позначення про місяць і рік випуску марки;
- в) окремий номер та позначення про дату випуску марки;
- г) окремий номер, штрих-код та позначення про місяць і рік випуску марки.

17. Суми податку з алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачуються:

- а) щомісяця не пізніше 5 числа наступного періоду;
- б) щомісяця не пізніше 10 числа наступного періоду;
- в) щомісяця не пізніше 15 числа наступного періоду;
- г) при придбанні марок акцизного податку.

18. Визначте правильне твердження:

- а) акцизний збір сплачується на всіх етапах руху товарів від виробника до споживача;
- б) акцизним збором оподатковуються роботи та послуги;
- в) акцизний збір сплачується лише один раз;
- г) акцизним збором не оподатковуються високорентабельні товари.

19. Які види товарів згідно із законодавством України не віднесено до підакцизних?

- а) автомобілі;
- б) електрична енергія;

- в) алкогольні напої;
- г) продукти дитячого харчування.

20. Порядок електронного адміністрування реалізації пального встановлюється:

- а) Верховною Радою України;
- б) Митним комітетом України;
- в) Державною фіскальною службою України;
- г) Кабінетом Міністрів України.

7.6. Запитання для самоконтролю

1. Економічна сутність акцизного податку.
2. Законодавча і нормативна база оподаткування.
3. Особливості застосування акцизного податку в Україні.
4. Порядок визначення сум акцизного податку.
5. Строки та порядок сплати акцизного податку. Строки подання звітності.
6. Особливості оподаткування операцій з імпорту підакцизних товарів.
7. Акцизний податок в операціях з переробки давальницької сировини.
8. Організація і податкове забезпечення транзиту підакцизних товарів.
9. Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів.
10. Виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів.
11. Механізм застосування пільг для юридичних та фізичних осіб з акцизного податку.

ТЕМА 8. МИТО

8.1. Основні положення теми

Мито – це загальнодержавний податок, установлений Податковим кодексом України та Митним кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Мито – це вид непрямого оподаткування, яке пов'язане із зовнішньоекономічною діяльністю, тобто це є податок з переміщення товарів при експорті, імпорті, транзиті.

Мито є важливою складовою податкової системи і має такі основні риси:

- включається в ціну товару як надбавка і є податком на споживання;
- має чітко виражену фіскальну природу;
- стягується відповідно до встановлених тарифів;
- є загальнодержавним податком і в повному обсязі зараховується до Державного бюджету України.

В Україні застосовуються такі види мита:

- 1) **ввізне мито** встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України;
- 2) **вивізне мито** встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України;
- 3) **сезонне мито** встановлюється на окремі товари на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів із дня встановлення сезонного мита;
- 4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір.

Спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»:

1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та / або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та / або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на

митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Додатковий імпортний збір встановлюється законом відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року (далі – ГАТТ-1994) та Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.

Особливістю справляння мита є те, що контроль за правильністю та своєчасністю сплати мита до бюджету здійснює не ДФС, а митні органи, які відповідають за правильність нарахування і своєчасність справляння мита. ДФС мають право перевіряти лише регіональні відділення митниць з приводу правильності нарахування і своєчасності справляння. Перевірка самих платників податку здійснюється тільки при проведенні зустрічних перевірок.

Митне оподаткування є одним із засобів митного регулювання.

Переміщення товарів при експорті чи імпорті через митний кордон держави обов'язково підлягає митному оформленню. Воно означає процес документального підтвердження факту експорту чи імпорту певної кількості товарів на певну суму. Митне оформлення здійснюють територіальні митниці з метою забезпечення митного контролю та для застосування засобів державного регулювання ввезення, вивезення, транзиту товарів. Основним документом при митному декларуванні для юридичних осіб та СПД є вантажна митна декларація, для фізичних осіб – митна декларація. Декларування здійснюється шляхом заяви у встановленій формі точних даних про назву, параметри товару, їх кількісний та грошовий вимір. Декларування здійснюють як територіальні митниці, так і митниці, що знаходяться на митному кордоні України.

Щоб забезпечити діяльність митних органів, крім статистичних мит стягують митні збори. Це своєрідна плата за здійснення митного оформлення та декларування. Для встановлення митних зборів використовують універсальний підхід, ставки митних зборів можуть бути диференційованими.

Платниками мита є:

1) особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених Митним кодексом;

2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

3) особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та / або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з Митним кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;

б) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби відповідно до статті 243 МКУ.

Об'єктами оподаткування митом є:

1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами;

2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами;

3) товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до статті 243 МКУ.

Датою виникнення податкових зобов'язань зі сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з митної території України є **дата подання фіскальній службі митної декларації** для митного оформлення або **дата нарахування такого податкового зобов'язання контролюючим органом.**

Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, є:

1) для товарів, на які законом встановлено *адвалорні ставки мита*, – **митна вартість товарів;**

2) для товарів, на які законом встановлено *специфічні ставки мита*, – **кількість товарів** у встановлених законом одиницях виміру.

В Україні застосовуються такі **види ставок мита:**

1) **адвалорна** – у відсотках до встановленої бази оподаткування;

2) **специфічна** – у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування;

3) **комбінована**, що складається з адвалорної та специфічної ставок мита.

Ставки мита, крім сезонного та особливих видів мита, встановлюються виключно законами України з питань оподаткування.

Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для підприємств, нараховується за ставками, встановленими Митним тарифом України.

До товарів, що походять з України або з держав-членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом.

До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції».

Єдиний митний тариф України передбачає *три види ставок*, які відрізняються розмірами:

1. *Преференційні ставки* використовуються:

- до товарів, які походять із країн, що входять разом з Україною в митні союзи;
- при встановленні спеціального преференційного митного режиму відповідно до міжнародних договорів;
- до товарів, які походять з країн, що розвиваються (крім продукції тваринництва, харчової промисловості, продуктів рослинного походження).

2. *Пільгові ставки* використовуються до товарів, які походять:

- з країн, що користуються в Україні режимом найбільшого сприяння (Австрії, Великобританії, Італії, Німеччини, Франції та ін.);
- з країн, що розвиваються (за винятком товарних груп, за якими застосовуються преференційні ставки).

3. *Повні (загальні) ставки* застосовуються до інших товарів і предметів.

Від сплати мита звільняються:

- транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення товарів та / або пасажирів;
- предмети матеріально-технічного постачання та спорядження, паливо, сировина для промислової переробки, продовольство та інше майно, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами і організаціями суден, які ведуть морський промисел, а також продукція їх промислу, що ввозиться на митну територію України;
- валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;
- товари, право власності на які набувається державою у випадках, передбачених МКУ та іншими законами України;

– товари, що ввозяться в Україну або вивозяться з України для офіційного і особистого користування особами, які відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і законів України користуються правом ввезення в Україну та вивезення з України таких товарів зі звільненням від сплати мита;

– товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

– товари, що походять з іншої території, за які було сплачено мито при первісному ввезенні на митну територію України, тимчасово, у тому числі з метою ремонту, вивозилися за її межі та знову ввозяться на митну територію України;

– товари, що походять з митної території України, за які було сплачено мито при первісному вивезенні за межі цієї території, тимчасово ввозилися на цю територію та знову вивозяться за її межі;

– документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек. Перелік цих закладів визначається Кабінетом Міністрів України;

– на період виконання робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему – товари (сировина, матеріали, устаткування та обладнання), що надходять в Україну в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній та безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС;

– товари, включаючи продукцію, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі майнового характеру, призначені для виконання угоди про розподіл продукції, а також продукція, видобута у виключній (морській) економічній зоні України, що ввозяться на митну територію України при виконанні угоди про розподіл продукції, а також товари (крім майна та матеріальних цінностей, вартість яких була відшкодована інвестору компенсаційною продукцією і які перейшли у власність держави) та видобута продукція, що вивозяться інвестором з України відповідно до Закону України «Про угоди про розподіл продукції» та угоди про розподіл продукції;

– архівні документи, придбані з метою внесення їх до Національного архівного фонду;

– фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні та класифікуються за товарними групами 28, 29, 30 УКТ ЗЕД, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

– устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

– техніка, устаткування, майно і матеріали, що ввозяться на митну територію України та вивозяться за межі цієї території, призначені для власного використання розвідувальними органами України;

– матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва відновлюваних джерел енергії;

– засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;

– технічні та транспортні засоби, у тому числі самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі і т. ін.

З 2018 року змінилися **правила безмитного ввезення товару** на територію країни – в тому числі і в посылках. Держава дозволяє українцям замовляти за кордоном товари на суму **не більше 150 євро на місяць** без додаткових податкових платежів в кількості **3-х безмитних покупок на місяць**, починаючи з четвертої за місяць посылки обкладатимуться податком, митом і акцизом.

Мито нараховується митним органом України відповідно до положень Митного кодексу України і ставок Єдиного митного тарифу України, чинних на день подання митної декларації, і сплачується як у валюті України, так і в іноземній валюті, яку купує Національний банк України.

При визначенні митної вартості і сплаті мита іноземна валюта перераховується у валюту України за курсом Національного банку України, який застосовується для розрахунків за зовнішньоекономічними операціями і діє на день подання митної декларації. Мито сплачується митним органам України, а стосовно товарів та інших предметів, що пересилаються в міжнародних поштових відправленнях, – підприємствам зв'язку.

Порядок обчислення, сплати та перерахування до бюджету мита.

Митна вартість товарів – це ціна, яка фактично сплачена або підлягає сплаті за них на момент перетину митного кордону України.

При визначенні митної вартості до неї включаються ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі, а також такі фактичні витрати, якщо їх не включено до рахунка-фактури:

- на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України;
- комісійні та брокерські;
- плата за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належить до даних товарів та інших предметів і яка повинна бути оплачена імпортером (експортером) прямо чи побічно як умова їх ввезення (вивезення).

Митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, визначається за такими методами:

1) основний – *за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)*, – митна вартість визначається як ціна операції, що фактично сплачена або підлягає сплаті за товар, що ввозиться, на момент перетину ним митної межі;

2) другорядні:

а) за ціною договору щодо ідентичних товарів – митна вартість визначається як ціна операції з ідентичними товарами. Ідентичність припускає схожість по основних характеристиках (виробник, країна виготовлення, якість, знос). Цей метод використовується після використання основного методу, який не дав можливості визначити митну вартість оцінюваного (імпортованого) товару;

б) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів. Однорідні товари не обов'язково однакові в усіх відношеннях, але мають схожі характеристики і комерційно замінювані. В цьому випадку використовуються ціни аналогічних товарів, які продаються на експорт до України;

в) на основі віднімання вартості – митна вартість визначається як ціна за продаж ідентичних або однорідних товарів на внутрішньому ринку за вирахуванням сум імпортних митних платежів, комісійних винагород, витрат на транспортування;

г) на основі додавання вартості (обчислена вартість) – митна вартість визначається як сума загальних витрат, характерних для продажу ідентичних або однорідних товарів;

д) резервний – використовується при неможливості застосувати попередні методи. Ціна операції визначається з урахуванням світової практики і на основі чинного законодавства. Рішення про використання цього методу ухвалюється митними органами.

Основним методом є метод за ціною договору (вартість операції). Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

2. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України у митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

Залежно від того, які види ставок використовуються для митного оподаткування, існує два методи нарахування суми мита, належної до сплати:

1) у разі використання *процентних ставок мита (M)* розраховується так:

$$M = MB \times \text{Ставка мита}, \quad (8.1)$$

$$MB = \text{Ціна} \times \text{Офіційний курс} + \text{Транспортні затрати до перетину митного контролю} \quad (8.2)$$

Якщо до об'єкта оподаткування включаються митні збори, тоді:

$$M = (MB + M3) - \text{Ставка мита}. \quad (8.3)$$

При явній невідповідності заявленої митної вартості товарів та інших предметів вартості, або у разі неможливості перевірки її обчислення митні органи України визначають митну вартість послідовно на основі ціни на ідентичні товари та інші предмети, ціни на подібні товари та інші предмети, що діють у провідних країнах-експортерах зазначених товарів та інших предметів;

2) якщо використовуються *ставки мита в абсолютних розмірах євро*, то сума мита, належного до сплати, визначається так:

$$M = Q \times \text{Ставку євро} \times \text{Офіційний курс}, \quad (8.4)$$

де Q – кількість товарів, що експортуються чи імпортуються.

Офіційний курс української гривні до євро беруть для розрахунку суми мита, що існував на день подання вантажної митної декларації.

Платники мита самостійно визначають належну до сплати суму. В окремих випадках (наприклад, при імпортуванні автомашин) суму мита визначають митні органи. Документом, який є підставою для внесення мита, є вантажна митна декларація. Без сплати мита та відмітки у декларації пропуск товарів через митний кордон не дозволяється.

Документи, що подаються декларантом для підтвердження заявленої митної вартості:

1) документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок митної вартості;

2) зовнішньоекономічний договір або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності;

3) рахунок-фактура або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);

4) якщо рахунок сплачено, – банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару;

5) за наявності – інші платіжні та / або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;

6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;

7) копія імпоротної ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;

8) якщо здійснювалося страхування, – страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

Сплата мита може здійснюватися:

а) під час перетину митного кордону;

б) при реєстрації товарів, предметів на митній території України;

в) за вексельними розрахунками з відстрочкою платежу.

Належна до сплати сума мита перераховується платниками на рахунки митних органів, які здійснюють митне оформлення товарів чи майна, або вноситься готівкою в касу митного органу, після чого в установлені строки ці суми перераховуються до бюджету.

За заявою декларанта та наявності гарантії банку митниця має право відстрочити або розстрочити сплату мита, але не більше ніж на один місяць. При несплаті рахунку в строк, вказаний митним органом, сума мита стягується в безспірному порядку з нарахуванням пені за кожний прострочений день.

Тарифні пільги (тарифні преференції)

1. Допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

2. Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами.

3. Ввезення товарів на митну територію України поза тарифними квотами здійснюється без зниження ставок ввізного мита.

4. Забороняється знижувати ставки ввізного мита для окремих осіб і за окремими контрактами.

5. У разі якщо імпорт товару є об'єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються або зупиняються чи припиняються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

При справлянні мита встановлена розгалужена система пільг. Так, наприклад, **від сплати мита повністю звільняються:**

1) транспортні засоби, на яких здійснюються регулярні міжнародні перевезення вантажів;

2) валюта України, іноземна валюта та цінні папери;

3) товари, що підлягають поверненню у власність держави;

4) товари та предмети, які внаслідок пошкодження стали непридатними для використання, та багато інших.

Для фізичних осіб встановлені такі пільги. Не підлягають оподаткуванню:

1) товари, сукупна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 200 євро;

2) товари, що були вивезені під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення і ввозяться назад на митну територію України.

Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Види митних режимів (розділ V Митного кодексу України):

1. **Імпорт (випуск для вільного обігу)** – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

2. **Реімпорт** – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. **Експорт (остаточне вивезення)** – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

4. **Реекспорт** – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

5. **Транзит** – це митний режим, відповідно до якого товари та / або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома контролюючими органами України або в межах зони діяльності одного контролюючого органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Строки транзитних перевезень:

- ✓ для автомобільного транспорту – 10 діб;
- ✓ для залізничного транспорту – 28 діб;
- ✓ для авіаційного транспорту – 5 діб;
- ✓ для морського та річкового транспорту – 20 діб;
- ✓ для трубопровідного транспорту – 31 доба;
- ✓ для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) – 90 діб.

6. **Тимчасове ввезення** – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Строки тимчасового ввезення товарів не повинні перевищувати 3-х років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

7. **Тимчасове вивезення** – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

8. **Митний склад** – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від

оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

9. Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, протягом усього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

10. Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

11. Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

12. Переробка за межами митної території – це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.

13. Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

- ✓ використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- ✓ проведення з товарами операцій з переробки;
- ✓ отримання продуктів переробки, включаючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;
- ✓ ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- ✓ використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

14. **Відмова на користь держави** – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

Митні режими встановлюються виключно Митним кодексом України.

Вибір та зміна митного режиму

1. Декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку, що визначені МКУ.

2. Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених МКУ.

3. Митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший, обраний декларантом відповідно до частини першої цієї статті, за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, що поміщуються у такий інший митний режим.

За митним статусом товари поділяються на українські та іноземні.

Усі товари на митній території України (за винятком територій вільних митних зон) вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до Митного кодексу України не встановлено, що такі товари не є українськими.

Мито є важливим інструментом розвитку зовнішньоекономічних відносин, проте має ряд переваг та недоліків.

Переваги мита:

1. Висока швидкість та постійність надходжень до бюджету.
2. Страхування від ризику несплати у разі нерентабельної діяльності (сплата мита не залежить від прибутку).
3. Можливість регулювати рівень споживання населенням певних груп товарів, що імпортуються (експортуються) з (на) митну територію України, здійснювати функцію захисту (протекціонізму) окремих галузей народного господарства, що виробляють ці товари.

4. Мито не формує у кінцевого споживача імпортованого товару так званого «фіскального» синдрому, тобто є для нього менш помітним, оскільки сплачується не як податок, а шляхом включення до ціни товару, що купується.

Недоліки мита:

1. Зниження митної вартості товарів суб'єктами ЗЕД, як наслідок зменшення бази оподаткування та суми митних платежів.

2. Пряме ухилення від сплати мита під час контрабанди та порушенням митних правил.

3. Значні витрати на адміністрування мита.

4. Вплив інфляції на імпортне мито та можливість дестабілізації експортної галузі.

Отже, мито є непрямим податком, який стягується при перетині митного кордону, тобто при імпорті, експорті та транзиті товарів. Цей податок, як і акциз, включається до ціни товарів, сплачується за рахунок покупця, його ставки диференційовані за групами товарів, перелік яких значно ширший, ніж перелік підакцизних товарів.

Введення мита як податку має на меті:

- 1) регулювання процесів імпорту та експорту;
- 2) фіскальне значення;
- 3) політико-правове.

Митна політика – це діяльність органів державної влади, спрямована на формування раціональної структури експорту та імпорту та регулювання процесів ЗЕД.

8.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Соціально-економічна сутність мита і джерело доходів бюджету.
2. Платники та об'єкт оподаткування мита.
3. Порядок обчислення, сплати та перерахування до бюджету мита.
4. Види митних режимів.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

ПрАТ «Консоль» (Україна) на підставі договору купівлі-продажу з підприємством ZEN (Німеччина) отримало 450 одиниць товарів по 100 \$ на загальну суму

45 000 \$. Транспортні витрати з перевезення товарів до митного кордону України склали 280 \$. Товар обкладається митом за ставкою 10 %. Курс НБУ на дату оформлення митної декларації – 25,84 грн / \$.

Розрахувати суму мита та інших митних платежів, що підлягають сплаті до бюджету.

Рішення:

Для визначення бази оподаткування необхідно розрахувати митну вартість (МВ) – вартість товару на момент перетину кордону України:

$$МВ = ФВ + ТВ + БП + КП + ВС,$$

де ФВ – фактурна вартість;

ТВ – транспортні витрати;

БП – брокерські послуги;

КП – комісійні послуги;

ВС – витрати на страхування платежу.

$$ФВ = 45\,000 \times 25,84 = 1\,162\,800 \text{ грн.}$$

$$ТВ = 280 \times 25,84 = 7\,235,2 \text{ грн.}$$

$$МВ = 1\,162\,800 + 7\,235,2 = 1\,170\,035,2 \text{ грн.}$$

$$М = МВ \times \text{Ставка мита.}$$

$$М = 1\,170\,035,2 \times 0,1 = 117\,003,52 \text{ грн.}$$

Згідно з Податковим кодексом України до бази оподаткування ПДВ включається митна вартість товарів, включаючи суму мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

$$ПДВ = (МВ + М) \times S_{ПДВ},$$

де $S_{ПДВ}$ – ставка податку на додану вартість.

$$ПДВ = (1\,170\,035,2 + 117\,003,52) \times 0,2 = 257\,407,74 \text{ грн.}$$

Завдання 2

ПАТ «КАМП» (Україна) на підставі договору купівлі-продажу з фармацевтичним підприємством (Німеччина) отримало фармацевтичну продукцію, яка не виробляється в Україні на суму 51 000 \$. Транспортні витрати з перевезення товарів до митного кордону України склали 315 \$. Курс НБУ на дату оформлення митної декларації – 25,84 грн / \$.

Розрахувати суму мита та інших митних платежів, що підлягають сплаті до бюджету.

Завдання 3

Українське підприємство на підставі договору купівлі-продажу з польським підприємством одержало товарів на суму 24 500 \$, транспортні витрати до митного

кордону склали 315 \$, брокерські послуги – 90 \$, комісійні послуги – 125 \$. Курс НБУ на дату оформлення митної декларації – 25,84 грн / \$.

Розрахувати суму мита та інших митних платежів, що підлягають сплаті до бюджету.

Завдання 4

Згідно з Угодою Про асоціацію та підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС від 01.01.2016 р., в Україну дозволяється ввозити лише авто з екологічним стандартом Євро 5, а це орієнтовно авто не старше 5 років.

На територію України ввозиться автомобіль Peugeot 406 з Польщі, вартістю 6 400 \$ за офіційним курсом НБУ, на дату подання митної декларації – 25,84 грн / \$. Рік випуску – 2014. Двигун – 1 800 см³. Вид палива – бензин.

Ставка ввізного мита – 10 %.

Розрахувати вартість авто після розмитнення та податкові платежі, які сплачуються до бюджету при розмитненні: мито, акциз, ПДВ.

8.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

У країну завезено новий автомобіль Ford Fiesta, придбаний в США за ціною 35 000 \$ (897 645 грн). Автомобіль має наступні характеристики:

Тип двигуна: бензин.

Об'єм двигуна: 1 700 см³.

Вік авто: нове.

Країна походження: США.

Розрахувати вартість авто після розмитнення та податкові платежі, які сплачуються до бюджету при розмитненні: мито, акциз, ПДВ.

Завдання 2

На територію України ввозиться авто Toyota Авенсіс 2014 року випуску за ціною 18 000 дол. (на 14.04.2016 за офіційним курсом НБУ складає 458 640 грн). Двигун – 1,8. Вид палива – бензин.

Згідно з Угодою Про Асоціацію та підписання Угоди Про Зону Вільної Торгівлі між Україною та ЄС від 01.01.2016 р., в Україну дозволяється ввозити лише авто з екологічним стандартом Євро 5, а це орієнтовно авто не старше 5 років.

З 1 січня 2016 скасовано справляння додаткового імпортного збору.

Розрахувати вартість авто після розмитнення та основні платежі при розмитненні: мито, акциз, ПДВ.

Завдання 3

Сім'я Петрових вирішила купити автомобіль Suzuki SX4 2016 року випуску в Португалії і зіткнулася з тим, що їм потрібно проходити митний контроль і розгальмовує своє нове авто. Авто вони купили з такими параметрами: ціна авто 30 000 \$ (765 000 грн), об'єм двигуна 2.3 м³ і використовується тільки бензин. Скільки додаткових витрат вимагає проходження митного контролю? Розрахувати всі податки, які необхідно сплатити при розмитненні.

Завдання 4

Через митний кордон України ввозиться новий легковий автомобіль Honda Accord 2016 року випуску вартістю 35 000 дол. (892 500 грн), об'ємом двигуна – 2,5 см³ з використанням бензину.

Розрахувати сплату наступних податків: ПДВ, мито, імпорتنний збір, акциз та додаткові витрати.

Завдання 5

На митну територію України Фізична особа Міщук О. К. ввозив «Toyota Camry» з ЄС, с двигуном 2 000 см³, вартість цього авто становила 20 000 \$ (518 000 грн). Розрахуємо вартість авто з розмитненням та суму податків під час розмитнення.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Митно-тарифна політика України на сучасному етапі.
2. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами.
3. Організація та практичне використання митного режиму імпорт (випуск для вільного обігу).
4. Організація та практичне використання митного режиму реімпорт.
5. Організація та практичне використання митного режиму експорт (остаточне вивезення).
6. Організація та практичне використання митного режиму реекспорт.
7. Організація та практичне використання митного режиму транзит.
8. Організація та практичне використання митного режиму тимчасове ввезення.
9. Організація та практичне використання митного режиму тимчасове вивезення.
10. Організація та практичне використання митного режиму митний склад.
11. Організація та практичне використання митного режиму вільна митна зона.

12. Організація та практичне використання митного режиму безмитна торгівля.
13. Організація та практичне використання митного режиму переробка на митній території.
14. Організація та практичне використання митного режиму переробка за межами митної території.
15. Організація та практичне використання митного режиму знищення або руйнування.
16. Організація та практичне використання митного режиму відмова на користь держави.

8.4. Термінологічний словник

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України.

Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

Державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки.

Іноземні товари – товари, що не є українськими відповідно, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до ПКУ.

Митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митна процедура – зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання.

Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Митні інтереси України – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи.

Мито – це загальнодержавний податок, установлений Податковим кодексом України та Митним кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Сезонне мито встановлюється на окремі товари на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів із дня встановлення сезонного мита.

8.5. Тести для самоперевірки знань

1. З метою захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та / або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику, використовується:

- а) антидемпінгове мито;
- б) компенсаційне мито;
- в) спеціальне мито;
- г) додатковий імпортний збір.

2. У разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику, встановлюється:

- а) компенсаційне мито;
- б) спеціальне мито;
- в) антидемпінгове мито;
- г) додатковий імпортний збір.

3. У разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику, встановлюється:

- а) антидемпінгове мито;
- б) компенсаційне мито;
- в) спеціальне мито;
- г) додатковий імпортний збір.

4. У разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів, встановлюється:

- а) компенсаційне мито;
- б) спеціальне мито;
- в) антидемпінгове мито;
- г) додатковий імпорتنний збір.

5. Вкажіть, у якому випадку товари, які ввозяться на митну територію України підприємствами, є об'єктами оподаткування митом:

- а) товари, митна вартість яких складає еквівалент 130 євро;
- б) товари, митна вартість яких складає еквівалент 140 євро;
- в) товари, митна вартість яких складає еквівалент 150 євро;
- г) немає правильної відповіді.

6. Якщо базою оподаткування є кількість товарів у встановлених законом одиницях виміру, то мито обчислюється із застосуванням:

- а) специфічної ставки;
- б) адвалорної ставки;
- в) базової ставки;
- г) граничної ставки.

7. Якщо базою оподаткування є митна вартість товару, то мито обчислюється із застосуванням:

- а) специфічної ставки;
- б) адвалорної ставки;
- в) базової ставки;
- г) граничної ставки.

8. Сезонне мито встановлюється на окремі товари на строк:

- а) не менше 30 та не більше 120 послідовних календарних днів із дня встановлення сезонного мита;
- б) не менше 30 та не більше 90 послідовних календарних днів із дня встановлення сезонного мита;
- в) не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів із дня встановлення сезонного мита;
- г) не менше 90 та не більше 150 послідовних календарних днів із дня встановлення сезонного мита.

9. Датою виникнення податкових зобов'язань зі сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з митної території України є:

- а) дата їхньої реалізації особою, яка їх виробляє;
- б) дата складання митної декларації для митного оформлення;

- в) дата визнання платіжних зобов'язань покупцем продукції;
- г) дата подання фіскальній службі митної декларації для митного оформлення.

10. У разі ввезення товарів, які походять із країн, що входять разом з Україною в митні союзи, мито обчислюється із застосуванням:

- а) повних (загальних) ставок;
- б) преференційних ставок;
- в) пільгових ставок;
- г) базових ставок.

11. У разі ввезення товарів, які походять з країн, що користуються в Україні режимом найбільшого сприяння, мито буде обчислено із застосуванням:

- а) повних (загальних) ставок;
- б) преференційних ставок;
- в) пільгових ставок;
- г) базових ставок.

12. У разі ввезення в Україну продукції харчової промисловості, яка походить з країн, що розвиваються, мито буде обчислено із застосуванням:

- а) повних (загальних) ставок;
- б) преференційних ставок;
- в) пільгових ставок;
- г) базових ставок.

13. Не підлягають оподаткуванню митом товари, ввезені фізичною особою, якщо їх сукупна вартість не перевищує суму, еквівалентну:

- а) 100 євро;
- б) 150 євро;
- в) 200 євро;
- г) 250 євро.

14. Вкажіть, які товари, що ввезені на територію України, підлягають оподаткуванню митом:

- а) валюта України, іноземна валюта та цінні папери;
- б) товари, що підлягають поверненню у власність держави;
- в) транспортні засоби, на яких здійснюються регулярні міжнародні перевезення вантажів;
- г) транспортні засоби, призначені для продажу.

15. Який метод визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є основним:

- а) на основі віднімання вартості;
- б) на основі додавання вартості;
- в) за ціною договору щодо ідентичних товарів;
- г) за ціною договору щодо товарів, які імпортуються.

16. До переваг мита належить:

- а) незначні витрати на адміністрування мита;
- б) відсутність інфляційно утворюючого елемента мита;
- в) розрахунок мита до сплати (як правило, адвалорного) ґрунтується на вартісному визначенні бази оподаткування;
- г) страхування від ризику несплата у разі нерентабельної діяльності.

17. Введення мита як податку має на меті:

- а) регулювання процесів імпорту, експорту;
- б) фіскальне значення;
- в) політико-правове значення;
- г) усі відповіді правильні.

18. Контроль за правильністю та своєчасністю сплати мита до бюджету здійснює:

- а) Державна фіскальна служба України;
- б) Митні органи;
- в) ДФС та митні органи;
- г) Державна податкова адміністрація.

19. У разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів встановлюється:

- а) антидемпінгове мито;
- б) додатковий імпорتنний збір;
- в) спеціальне мито;
- г) захисне мито.

20. Об'єктами оподаткування митом є:

- а) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами;
- б) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами;

- в) товари, транспортні засоби, що реалізуються;
- г) усі відповіді правильні.

8.6. Запитання для самоконтролю

1. Мито як джерело доходів бюджету і як засіб регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Сучасна митна політика України та її вплив на економічну безпеку України.
3. Принципи здійснення державної митної справи.
4. Поняття митної вартості товарів і методи її визначення.
5. Експортне та імпортне мито.
6. Антидемпінгове, компенсаційне й спеціальне мито.
7. Платники мита. Види ставок мита (звичайні, пільгові, преференційні) та механізм їх застосування.
8. Справляння мита та порядок його перерахування до бюджету.
9. Види митних режимів: їх призначення, особливості застосування.

ТЕМА 9. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

9.1. Основні положення теми

Платниками податку-резидентами є суб'єкти господарювання – юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами, *крім юридичних осіб*:

- неприбуткових підприємств, установ, організацій;
- суб'єктів господарювання, що застосовують спрощену систему оподаткування.

Платниками податку-нерезидентами є:

1) юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;

2) постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників;

3) постійне представництво до початку своєї господарської діяльності стає на облік в контролюючому органі за своїм місцезнаходженням у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Не є платниками податку неприбуткові підприємства, установи та організації, що одночасно відповідає таким вимогам:

- утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;
- установчі документи якої містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб;
- установчі документи якої передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення);
- внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

До неприбуткових організацій можуть бути віднесені:

- бюджетні установи;
- громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди;
- спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб;
- житлово-будівельні кооперативи, дачні (дачно-будівельні), садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства);
- об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків;
- професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання;
- сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам цього пункту.

Об'єктом оподаткування із податку на прибуток є:

- 1) **прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визнається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку);**
- 2) **дохід за договорами страхування;**
- 3) **дохід (прибуток) нерезидента, що підлягає оподаткуванню, з джерелом походження з України;**
- 4) **дохід операторів, отриманий від діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор з використанням гральних автоматів;**
- 5) **дохід операторів, отриманий від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю.**

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Об'єкт} \\ \text{оподаткування} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Фінансовий} \\ \text{результат до} \\ \text{оподаткування} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline \text{Податкові збитки} \\ \text{минулих періодів} \\ \hline \end{array} \pm \begin{array}{|c|} \hline \text{Різниця} \\ \text{визначені} \\ \text{ПКУ} \\ \hline \end{array} \quad (9.1)$$

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Податок на} \\ \text{прибуток} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Об'єкт} \\ \text{оподаткування} \\ \hline \end{array} \times \begin{array}{|c|} \hline \text{Ставка податку} \\ \text{на прибуток} \\ \hline \end{array} \quad (9.2)$$

Коригування фінансового результату до оподаткування зобов'язані здійснювати всі платники, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) за останній річний звітний (податковий) період **перевищує двадцять мільйонів гривень**, якщо менше, то платник має право прийняти рішення про незастосування коригувань фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), не більше одного разу протягом безперервної сукупності років, у кожному з яких виконується цей критерій щодо розміру доходу, задекларувавши це рішення.

Базою оподаткування є грошове вираження об'єкта оподаткування.

Порядок обчислення податку на прибуток підприємств та сплати:

- податок нараховується платником самостійно;
- відповідальність за повноту утримання та своєчасність перерахування до бюджету податку покладається на платників;
- виробники с/г продукції можуть обрати річний податковий період, який починається з 1 липня минулого року і закінчується 30 червня поточного року.

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків) **перевищує 20 млн грн**, звітний (податковий) період: квартал, півріччя, три квартали, рік.

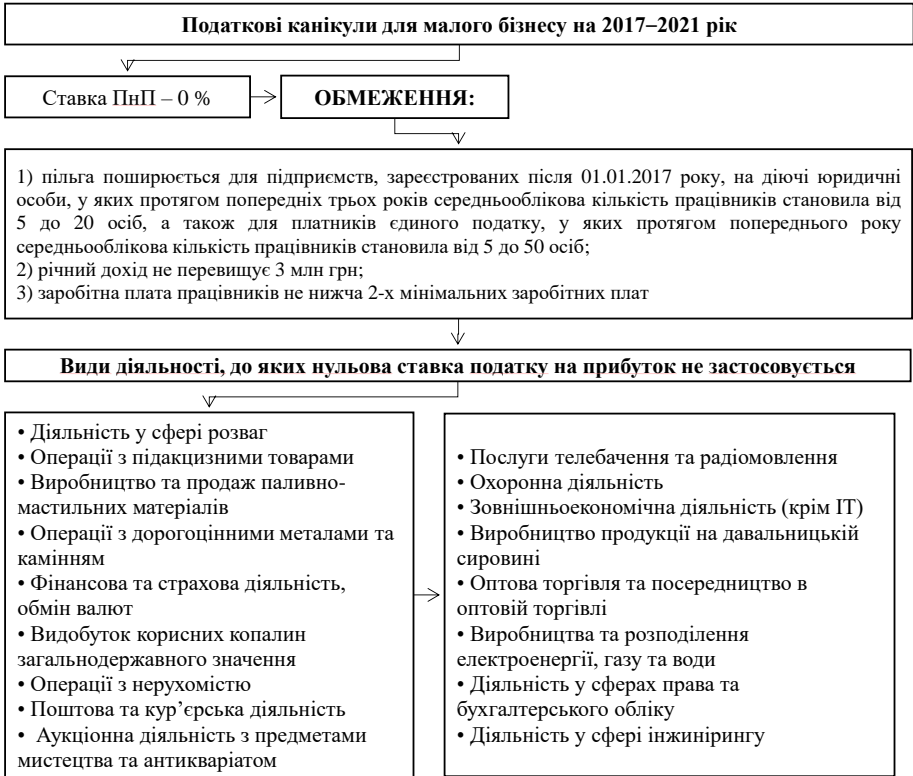
Податкова декларація платниками подається щоквартально наростаючим підсумком до кінця року.

Базова (ст. 136.1 ПКУ):	•18 %
Під час провадження страхової діяльності юридичних осіб-резидентів одночасно із базовою ставкою застосовуються:	<p>3 % – за договорами страхування від об'єкта оподаткування, що визначається у п.п. 141.1.2 ПКУ (страхові платежі, внески, премії за договорами страхування і частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування);</p> <p>0 % – за договорами з довгострокового страхування життя, добровільного медичного страхування та страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії</p>
До доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України застосовуються ставки (пп. 141.4 ПКУ):	<ul style="list-style-type: none"> • 0 % – від суми страхових виплат (відшкодувань) фізособам-нерезидентам за договорами з обов'язкових видів страхування, а також за договорами страхування «Зелена карта» та страхування пасажирських перевезень цивільної авіації; • 4 % – від страхових виплат (відшкодувань) за договорами страхування ризиків за межами України (пп. 141.4.5 ПКУ); • 6 % – від суми фрахту, що сплачується резидентом нерезиденту за договорами фрахту; • 12 % – від страхових платежів, виплат на користь нерезидентів у разі якої не застосовуються ставки 0 % і 4 %; 15 % – від суми виплат нерезидентам у вигляді процентів, дивідендів, роялті, фрахту, доходів від інжинірингу, орендної плати, від продажу нерухомості тощо; • 20 % – від суми виплат нерезидентам за виробництво та розповсюдження реклами
Під час провадження букмекерської діяльності , діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор (у тому числі казино) одночасно з базовою ставкою, встановлюється ставка у розмірі:	<ul style="list-style-type: none"> • 10 % – від доходу, отриманого від діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор з використанням гральних автоматів; • 18 % – від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю

Рис. 9.1 – Ставки податку на прибуток

Платники податку на прибуток, для яких встановлено **річний податковий (звітний) період**, визначені у п. 137.5 ПКУ і включають:

- новостворені підприємства;
  - виробників сільськогосподарської продукції;
  - підприємства з річним доходом, що не перевищує 20 млн. грн.
- Усі інші платники повинні звітувати поквартально (п. 137.4 ПКУ).

Рис. 9.2 – Пільгове оподаткування малого бізнесу на 2017–2021 рр.

Види різниць, які враховуються при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток (див. рис. 9.3).

Рис. 9.3 – Різниця визначені ПКУ для коригування фінансового результату до оподаткування

Таблиця 9.1

Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів

Фінансовий результат до оподаткування збільшується:	Фінансовий результат до оподаткування зменшується:
Амортизаційні різниці	
• на суму нарахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів відповідно до НП(С)БО або МСФЗ;	• на суму розрахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів відповідно до п. 138.3 ПКУ;
• на суму уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів, включених до витрат звітного періоду відповідно до НП(С)БО або МСФЗ;	• на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів, визначеної з урахуванням положень ст. 138 ПКУ, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;
• на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів, визначеної відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;	• на суму дооцінки та вигід від відновлення корисності основних засобів або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат уцінки відповідно до НП(С)БО або МСФЗ;
• на суму витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію чи інші поліпшення невиробничих основних засобів або невиробничих нематеріальних активів, віднесених до витрат відповідно до НП(С)БО або МСФЗ	• на суму первісної вартості придбання або виготовлення окремого об'єкта невиробничих основних засобів або невиробничих нематеріальних і витрат на їх ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення, у т. ч. віднесених до витрат відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, у разі продажу такого об'єкта невиробничих основних засобів або нематеріальних, але не більше за суму доходу (виручки), отриману від такого продажу

Розрахунок амортизації основних засобів або нематеріальних активів здійснюється відповідно до національних П(С)БО або міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням обмежень, встановлених п.п. 14.1.138 ПКУ. При такому розрахунку застосовуються методи нарахування амортизації, передбачені національними П(С)БО, крім «виробничого» методу.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування:

- вартість гудвілу;
- витрати на придбання / самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів.

Якщо строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів у бухгалтерському обліку:

– *менші за мінімально допустимі строки* амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені ПКУ;

– *дорівнюють або є більшими*, ніж ті, що встановлені ПКУ, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку.

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів наведені в табл. 9.2.

Таблиця 9.2

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
1	2
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
із них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та / або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2 500 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 9 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, але **не може становити менше 2 та більше 10 років**.

Під *борговими зобов'язаннями* слід розуміти зобов'язання за будь-якими кредитами, позиками, депозитами, операціями РЕПО, зобов'язання за договорами фінансового лізингу та іншими запозиченнями незалежно від їх юридичного оформлення.

Для платника податку, у якого сума боргових зобов'язань перевищує суму власного капіталу більше ніж в 3, 5 рази (для фінансових установ та компаній, що займаються виключно лізинговою діяльністю, – більше ніж у 10 разів), **фінансовий результат до оподаткування збільшується** на суму перевищення нарахованих у бухгалтерському обліку процентів за кредитами, позиками та іншими борговими зобов'язаннями на 50 % суми фінансового результату до оподаткування, фінансових витрат та суми амортизаційних відрахувань за даними фінансової звітності звітного податкового періоду, в якому здійснюється нарахування таких процентів.

Таблиця 9.3

Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень)

Забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (ст. 139.1 ПКУ)	
Фінансовий результат до оподаткування збільшується:	Фінансовий результат до оподаткування зменшується:
1	2
на суму витрат на формування резервів та забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (крім забезпечень на відпустки працівникам та інші виплати, пов'язані з оплатою праці, та резервів, визначених п. п. 139.2–139.3 ПКУ) відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ	на суму витрат (крім оплати відпусток працівникам та інші виплати, пов'язані з оплатою праці, та резервів, визначених п.п. 139.2–139.3 ПКУ), які відшкодовані за рахунок резервів та забезпечень, сформованих відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ
	на суму коригування (зменшення) резервів та забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (крім забезпечень на відпустки працівникам та інші виплати, пов'язані з оплатою праці, та резервів, визначених п.п. 139.2–139.3 ПКУ), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ
Резерв сумнівних боргів (ст. 139.2 ПКУ)	
на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів відповідно до НП(С)БО або МСФЗ	на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ

Закінчення таблиці 9.3

<i>1</i>	<i>2</i>
на суму витрат від списання дебіторської заборгованості, понад суму резерву сумнівних боргів	на суму списаної дебіторської заборгованості (у тому числі за рахунок створеного резерву сумнівних боргів), яка відповідає ознакам, визначеним п. п. 14.1.11 ПКУ
Резерви банків та небанківських фінансових установ (ст. 139.3 ПКУ)	
на суму використання резерву у зв'язку із припиненням визнання активу при прошенні заборгованості фізичних осіб, які є пов'язаними з таким кредитором або перебувають з таким кредитором у трудових відносинах, або перебували з таким кредитором у трудових відносинах і період між датою припинення трудових відносин таких осіб та датою прощення їхньої заборгованості не перевищує три роки	1) на суму списання у попередніх звітних періодах безнадійної заборгованості; 2) на суму доходів (зменшення витрат) від погашення заборгованості, списаної за рахунок тієї частини резерву, на яку збільшувався фінансовий результат до оподаткування у зв'язку з перевищенням над лімітом

Таблиця 9.4

Різниці, що виникають при здійсненні фінансових операцій

Фінансовий результат до оподаткування збільшується:	Фінансовий результат до оподаткування зменшується:
<i>1</i>	<i>2</i>
Витрати на відсотки за кредитами та іншими борговими зобов'язаннями за операціями з пов'язаними особами-нерезидентами	
Якщо отримано від'ємний фінансовий результат, то він коригується на всю суму нарахованих процентів за борговими зобов'язаннями, що виникли за операціями з пов'язаними особами-нерезидентами	
За доходами і витратами від участі в капіталі та дивідендах	
на суму витрат від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, розрахованих за методом участі в капіталі або методом пропорційної консолідації	на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств, платників єдиного податку четвертої групи та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від інших платників податків, які сплачують авансові внески з податку на прибуток при виплаті дивідендів

Продовження таблиці 9.4

Збитки минулих періодів	
1	2
	на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових років
Доходи і витрати від операцій з інструментами власного капіталу	
	на суму уцінки, врахованої у фінансовому результаті до оподаткування у поточному (звітному) періоді на інструменти власного капіталу, перекласифіковані у фінансові зобов'язання відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ
Між звичайною ціною і ціною продажу або купівлі при здійсненні контрольованих операцій	
на суму перевищення ціни, визначеної за принципом «втягнутої руки», над договірною (контрактною) вартістю реалізованих товарів (робіт, послуг) при здійсненні контрольованих операцій	
на суму перевищення договірної (контрактної) вартості придбаних товарів (робіт, послуг) над ціною, визначеною за принципом «втягнутої руки», при здійсненні контрольованих операцій	
За покупками у нерезидентів з держав, визначених у переліку Кабінету Міністрів України (розпорядження № 449-р)	
на суму 30 % вартості товарів , у т. ч. необоротних активів, робіт і послуг (крім операцій, зазначених у п. 140.2 і пп. 140.5.6 ПКУ, й операцій, визнаних контрольованими відповідно до ст. 39 ПКУ), придбаних у нерезидентів (у т. ч. пов'язаних осіб-нерезидентів), зареєстрованих у державах (на територіях), зазначених у пп. 39.2.1.2 ПКУ	
За витратами в частині роялті	
на суму витрат по нарахуванню роялті (крім операцій, визнаних контрольованими відповідно до ст. 39 ПКУ) на користь нерезидента, що перевищує суму доходів від роялті, збільшену на 4 % чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за даними фінансової звітності за рік, що передє звітному (крім суб'єктів господарювання, які провадять діяльність у сфері телебачення та радіомовлення відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»), а для банків – в обсязі, що перевищує 4 % доходу від операційної діяльності (за вирахуванням ПДВ) за рік, що передє звітному;	

1	2
<p>на суму витрат по нарахуванню роялті у повному обсязі, якщо роялті нараховані на користь:</p> <p>а) нерезидента, який не є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) роялті, за виключенням випадків, коли бенефіціар (фактичний власник) надав право отримувати роялті іншим особам;</p> <p>б) нерезидента щодо об'єктів, права інтелектуальної власності щодо яких вперше виникли у резидента України;</p> <p>в) нерезидента, який не підлягає оподаткуванню у відношенні роялті в державі, резидентом якої він є;</p> <p>г) особи, яка сплачує податок у складі інших податків, крім фізичних осіб, які оподатковуються в порядку, визначеному розділом IV цього Кодексу;</p> <p>д) юридичної особи, яка відповідно до ПКУ звільнена від сплати цього податку чи сплачує цей податок за ставкою, іншою, ніж встановлена в п. 136.1 ПКУ</p>	
За операціями з неприбутковими організаціями	
<p>• на суму 30 % вартості товарів, у т. ч. необоротних активів, робіт і послуг (крім операцій, зазначених у п. 140.2 і пп. 140.5.6 ПКУ, й операцій, визнаних контрольованими відповідно до ст. 39 ПКУ), придбаних у неприбуткових організацій, унесених до Реєстру неприбуткових установ й організацій на дату такого придбання, крім випадків, коли сума вартості товарів, у т. ч. необоротних активів, робіт і послуг, придбаних у таких організацій, сукупно протягом звітного (податкового) року не перевищує 25 розмірів МЗП, установлені законом на 1 січня звітного року, та крім бюджетних установ і неприбуткової організації, яка є об'єднанням страховиків, якщо участь страховика у такому об'єднанні є умовою проведення діяльності такого страховика відповідно до закону;</p>	
<p>на суму перерахованої безповоротної фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг) особам, що не є платниками податку (крім фізичних осіб), та платникам податку, які оподатковуються за ставкою 0 % відповідно до п. 44 підрозділу 4 р. XX «Перехідні положення» ПКУ, крім безповоротної фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг), перерахованої неприбутковим організаціям, унесеним до Реєстру неприбуткових установ й організацій на дату такого перерахування коштів, передання товарів, робіт, послуг, для яких застосовується положення пп. 140.5.9 ПКУ;</p>	

<i>1</i>	<i>2</i>
на суму витрат від визнаних штрафів, пені, неустойок, нарахованих відповідно до цивільного законодавства та цивільно-правових договорів на користь осіб, що не є платниками податку (крім фізичних осіб), і на користь платників податку, які оподатковуються за ставкою 0 % відповідно до п. 44 підрозділу 4 р. ХХ «Перехідні положення» ПКУ;	
на суму доходу, отриманого як оплата за товари (роботи, послуги), відвантажені (надані) під час перебування на спрощеній системі оподаткування	

9.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Особливості оподаткування прибутку підприємств: платники, ставки податку, об'єкт оподаткування.
2. Порядок обчислення податку на прибуток підприємств та сплати.
3. Різниця, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів.
4. Різниця, що виникають при формуванні резервів (забезпечень).
5. Різниця, які виникають при здійсненні фінансових операцій.
6. Особливості оподаткування окремих видів діяльності та операцій.
8. Використання пільги при оподаткуванні податком на прибуток.
9. Строки сплати податку та подання звітності.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Магазин «Телеман» реалізує телефони і аксесуари.

У ході здійснення своєї діяльності магазином за звітний період було реалізовано:

- 4 телефони Samsung Galaxy J7 по 4 999 грн (у т. ч. ПДВ);
  - 6 телефонів Samsung Galaxy J1 по 2 799 грн (у т. ч. ПДВ);
  - 3 телефони Lenovo K5 (A6020a40) Silver по 2 995 грн (у т. ч. ПДВ);
  - 4 телефони Samsung Galaxy J2 по 3 399 грн (у т. ч. ПДВ);
  - 1 телефон Nokia 5 Dual Sim Matte Black по 5 999 грн (у т. ч. ПДВ);
  - 2 телефони Xiaomi Mi4 – 3 199 грн (у т. ч. ПДВ);
- аксесуари до телефона на суму 8 тис. грн з урахуванням ПДВ.

Від спільної діяльності з інтернет-магазином Rozetka отримано прибуток 18 тис. грн.

Виплата заробітної плати працівникам магазину склала 22 тис. грн.

На закупівлю товару витрачено 30 тис. грн з урахуванням ПДВ. Витрати на збут склали 2,5 тис. грн. Балансова вартість основних засобів на початок звітного періоду становила 620 тис. грн.

Сума амортизаційних відрахувань 12,2 тис. грн.

Розрахувати фінансовий результат до оподаткування та суму податку на прибуток, який підлягає сплаті до бюджету.

Завдання 2

ПАТ «СФВ» протягом звітного року отримало виручку від реалізації продукції в сумі 2 354 тис. грн (у т. ч. ПДВ). Собівартість реалізованої продукції складала 60 % чистого доходу, витрати на збут – 14 тис. грн, адміністративні витрати – 48 тис. грн, інші операційні доходи отримано на суму 22 тис. грн, інші операційні витрати – 15 тис. грн, фінансові доходи – 25 тис. грн.

Розрахувати фінансовий результат до оподаткування та суму податку на прибуток, який підлягає сплаті до бюджету.

9.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

ТОВ «АСК» за перший квартал звітного року отримало дохід від реалізації продукції в сумі 876 тис. грн (у т. ч. ПДВ), доходи від іншої діяльності – 423 тис. грн. Протягом звітного періоду підприємство здійснило такі витрати:

- пов’язані з виробництвом продукції – прямі матеріальні витрати – 312 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 185 тис. грн;
- амортизація основних засобів – 21 тис. грн, амортизація нематеріальних активів – 7 тис. грн;
- загальновиробничі витрати – 65 тис. грн;
- адміністративні витрати – 42 тис. грн;
- витрати на збут продукції – 28 тис. грн;
- інші витрати звичайної діяльності, не пов’язані безпосередньо з виробництвом та реалізацією товарів – 12 тис. грн.

Розрахувати фінансовий результат до оподаткування та суму податку на прибуток, який підлягає сплаті до бюджету.

Завдання 2

ПАТ «СКЕП» у звітному кварталі здійснило витрати, пов'язані з організацією та веденням поточної діяльності:

- витрати на закупівлю сировини та матеріалів – 426,0 тис. грн (з ПДВ);
- витрати на купівлю основних засобів – 55 тис. грн;
- перерахування благодійної допомоги неприбутковим організаціям у сумі 16 тис. грн;
- нарахування і виплата дивідендів по акціям на суму 34,0 тис. грн;
- витрати на оплату праці робітникам – 68,0 тис. грн та адмінперсоналу – 41,0 тис. грн;
- витрати на оплату ЄСВ склали 22 % загального ФОП працівників.

Доходи від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства склали 946,0 тис. грн (з ПДВ). За підсумками роботи за попередній рік підприємство отримало 116 тис. грн оподаткованого прибутку.

Виходячи з наведених даних, визначити фінансовий результат до оподаткування та суму податку на прибуток, який підлягає сплаті до бюджету.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Проаналізувати надходження податку на прибуток до бюджету за останні п'ять років.
2. Практичні аспекти використання податкових різниць при визначенні об'єкта оподаткування.
3. Зарубіжний досвід оподаткування податком на прибуток підприємств.

9.4. Термінологічний словник

Інструмент власного капіталу – це контракт, який підтверджує право на частину в активах підприємства, що залишається після вирахування сум за всіма його зобов'язаннями.

Невиробничі основні засоби або невиробничі нематеріальні активи – це основні засоби, нематеріальні активи, не призначені для використання в господарській діяльності платника податку.

Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архів-

них фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6 000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6 000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Податок на прибуток – це прями́й податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій.

Принцип витягнутої руки є стандартом, згідно з яким ціни на угоди між взаємозалежними особами повинні відображати умови, які мали б місце між незалежними підприємствами.

Роялті – це будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а саме на будь-які літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, інших аудіовізуальних творів, будь-які права, які охороняються патентом, будь-які зареєстровані торговельні марки (знаки на товари і послуги), права інтелектуальної власності на дизайн, секретне креслення, модель, формулу, процес, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

9.5. Тести для самоперевірки знань

1. Базова ставка податку на прибуток згідно з Податковим кодексом України становить:

- а) 20 % ;
- б) 18 % ;
- в) 17 % ;
- г) 16 % .

2. Ставка податку на дохід за договорами з довгострокового страхування життя встановлюється для юридичних осіб-резидентів одночасно з базовою ставкою податку на прибуток у таких розмірах:

- а) 6 % ;
- б) 4 % ;
- в) 3 % ;
- г) 0 %.

3. Суми виплат нерезидентам у вигляді процентів, дивідендів, роялті із джерелом їх походження з України оподатковуються за ставкою:

- а) 15 % ;
- б) 12 %;
- в) 6 %;
- г) 0 %.

4. Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування:

- а) вартість гудвілу;
- б) витрати на придбання / самостійне виготовлення та ремонт невикористаних основних засобів;
- в) витрати на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невикористаних основних засобів;
- г) усі відповіді правильні.

5. Для визначення об'єкта оподаткування НЕ враховується:

- а) дохід від операційної діяльності;
- б) дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг;
- в) дохід від реалізації необоротних матеріальних активів, майнових комплексів, оборотних активів, визначений з урахуванням положень ПК;
- г) сума попередньої оплати та авансів, отримана в рахунок оплати товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

6. Для підприємств із річним доходом понад 20 млн грн звітний період з податку на прибуток становить:

- а) 1 рік;
- б) 6 місяців;
- в) 1 квартал;
- г) 1 місяць.

7. Не підлягає амортизації та проводиться за рахунок відповідних джерел фінансування:

- а) вартість багаторічних насаджень;
- б) вартість гудвілу;
- в) вартість довгострокових біологічних активів;
- г) вартість тимчасових (нетитульних) споруд.

8. Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів встановлюються у Податковому кодексі з метою:

- а) достовірної оцінки вартості основних засобів;
- б) достовірного відображення сум амортизації основних засобів у податковому обліку;
- в) недопущення заниження оподаткованого прибутку;
- г) недопущення завищення оподаткованого прибутку.

9. Під час розрахунку амортизації основних засобів або нематеріальних активів для визначення об'єкта оподаткування НЕ може бути використаний:

- а) прямолінійний метод;
- б) метод зменшення залишкової вартості;
- в) кумулятивний метод;
- г) виробничий метод.

10. У разі самостійного визначення строку корисного використання нематеріального активу платником податку цей строк може бути встановлений з урахуванням таких обмежень:

- а) не менше двох та не більше 10 років;
- б) не менше п'яти та не більше 15 років;
- в) не більше 10 років;
- г) не менше двох років.

11. Річний податковий (звітний) період встановлюється для таких платників податку на прибуток:

- а) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності перевищує 50 мільйонів гривень;
- б) виробників сільськогосподарської продукції;
- в) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності перевищує 20 мільйонів гривень;
- г) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності перевищує 25 мільйонів гривень.

12. Під час розрахунку податку на прибуток фінансовий результат податкового (звітного) періоду збільшується:

- а) на суму втрат від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, розрахованих за методом пропорційної консолідації;
- б) на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств;
- в) на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років;
- г) на суму уцінки, врахованої у фінансовому результаті до оподаткування у поточному податковому (звітному) періоді.

13. Об'єктом оподаткування податком на прибуток є:

- а) чистий дохід підприємства;
- б) валовий дохід;
- в) прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку та суму амортизаційних відрахувань;
- г) роздрібна ціна.

14. Під час розрахунку податку на прибуток фінансовий результат до оподаткування збільшується:

- а) на суму нарахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів;
- б) на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;
- в) на суму дооцінки та вигід від відновлення корисності основних засобів у межах попередньо віднесених до витрат уцінки та втрат від зменшення їх корисності;
- г) на суму дооцінки та вигід від відновлення корисності нематеріальних активів в межах попередньо віднесених до витрат уцінки та втрат від зменшення їх корисності.

15. Під час розрахунку податку на прибуток фінансовий результат до оподаткування зменшується:

- а) на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів;
- б) на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування;
- в) на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів;
- г) на суму витрат на формування резервів та забезпечень для відшкодування майбутніх витрат.

16. Не є платниками податку на прибуток підприємств:

- а) юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України;
- б) постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України;
- в) юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;
- г) суб'єкти господарювання, що застосовують спрощену систему оподаткування.

17. Об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці якщо річний дохід від будь-якої діяльності:

- а) дорівнює 20 млн грн;
- б) не перевищує 15 млн грн;
- в) не перевищує 20 млн грн;
- г) не перевищує 10 млн грн.

18. Річний податковий (звітний) період встановлюється для таких платників податку:

- а) новостворених платників податку;
- б) виробників сільськогосподарської продукції;
- в) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати за попередній річний звітний період, не перевищує 20 млн грн;
- г) усі відповіді правильні.

19. Податковим періодом по податку на прибуток підприємств є:

- а) півріччя, квартал;
- б) місяць, декади;
- в) квартал, рік;
- г) рік, місяць.

20. Податок на прибуток сплачується до бюджету не пізніше:

- а) 15 числа місяця, наступного за звітним місяцем;
- б) 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- в) 25 числа кожного місяця;
- г) останньої декади року.

9.6. Запитання для самоконтролю

1. Особливості оподаткування прибутку підприємств: платники, ставки, об'єкт оподаткування.
2. Розрахунок оподаткованого прибутку та термін сплати.
3. Порядок коригування фінансового результату до оподаткування.
4. Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів.
5. Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень).
6. Різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій.
7. Особливості оподаткування окремих видів діяльності.

ТЕМА 10. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

10.1. Основні положення теми

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – одне з основних джерел доходів бюджету держави, яке використовується для регулювання доходів і накопичень різних соціальних груп населення. Він має економічну, фінансову, політичну і соціальну характеристики.

Платниками ПДФО згідно зі ст. 162 ПКУ є:

- **фізична особа-резидент**, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- **фізична особа-нерезидент**, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- **податковий агент** – юридична особа або самозайнята особа, яка зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати податок від імені та за рахунок коштів платника.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України.

Об'єктом оподаткування ПДФО є доходи платника з різних джерел (ст. 163 ПКУ).

Об'єкти оподаткування резидента:

- 1) загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
- 2) доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);
- 3) іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Об'єкти оподаткування нерезидента:

- 1) загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;
- 2) доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Джерелом доходу є місце, в якому дохід створено, тобто в основу його визначення покладено територіальну ознаку. Джерелами походження доходу, згідно зі стандартною міжнародною класифікацією, є *шість основних джерел доходу*:

- трудові доходи;
- підприємницькі доходи;
- інвестиційні доходи;

- доходи від власності;
- державні соціальні трансферти;
- родинна допомога і трансферти.

Усі джерела доходів мають різний податковий статус, тобто різний режим оподаткування.

Базою оподаткування ПДФО є загальний оподатковуваний дохід.

Загальний оподатковуваний дохід – це будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Загальний оподатковуваний дохід складається з доходів, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання), доходів, які оподатковуються у складі загального річного оподаткованого доходу, та доходів, які оподатковуються за іншими правилами.

Загальний місячний оподатковуваний дохід складається із суми оподатковуваних доходів, нарахованих (виплачених, наданих) протягом звітного податкового місяця.

До загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку включаються:

- доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового договору (контракту);
- дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду;
- дохід у вигляді дивідендів, виграшів, призів, процентів (крім процентів у сумі, що не перевищує в рік сімнадцять прожиткових мінімумів для працездатної особи, встановлених законом на 1 січня звітного податкового року);
- суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору;
- доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав;
- кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, які визначені обвинувальним вироком суду незалежно від призначеної ним міри покарання;
- пасивні доходи, доходи у вигляді виграшів, призів;
- інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах;
- дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна;

- сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки;
- кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, які визначені обвинувальним вироком суду незалежно від призначеної ним міри покарання;
- дохід у вигляді неустойки (штрафів, пені), відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди тощо.

Якщо доходи платника нараховуються у будь-якій не грошовій формі, базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який обчислюється за формулою:

$$K = 100 : (100 - Sp), \quad (10.1)$$

де Sp – ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи (ст. 165 ПКУ):

- сума державної та соціальної матеріальної допомоги, державної допомоги у вигляді адресних виплат та надання соціальних і реабілітаційних послуг, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій, винагород і страхових виплат, які отримує платник податку з бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та у формі фінансової допомоги інвалідам з Фонду соціального захисту інвалідів тощо;
- сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податку, що вносяться за рахунок його роботодавця;
- кошти, отримані платником податку на відрядження або під звіт;
- аліменти, що виплачуються платнику податку згідно з рішенням суду або за добровільним рішенням сторін;
- дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою-резидентом, що нараховує такі дивіденди;
- кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку за рахунок коштів благодійної організації або його роботодавця;
- кошти або майно (майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг), отримані платниками податку як дарунок;

– кошти, отримані платником податку в рахунок компенсації (відшкодування) вартості майна (нематеріальних активів), примусово відчуженого державою у випадках, передбачених законом, або вартість такої компенсації, отриманої у негрошовій формі тощо.

Таблиця 10.1

Ставки податку на доходи фізичних осіб

Ставка <i>I</i>	Види доходів <i>2</i>
18 %	Базова ставка податку ПДФО ➤ <i>Доходи</i> , отримані: – у формі заробітної плати, заохочувальних та компенсаційних виплат, винагород тощо; – стипендія (у т. ч. індексація), в сумі перевищення над сумою місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного року, помноженою на 1,4 та округленою до найближчих 10 грн; – фізичною особою-підприємцем від провадження господарської діяльності; – від провадження незалежної професійної діяльності; – від надміру витрачених коштів, отриманих на відрядження або під звіт, та не повернутих у встановлений строк; – від надання майна в лізинг, оренду або суборенду ➤ <i>Інвестиційний прибуток</i> від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, вигушеними в інших, ніж цінні папери ➤ 60 % суми <i>одноразової страхової виплати за договором довгострокового страхування життя</i> у разі досягнення застрахованою особою певного віку, обумовленого у страховому договорі ➤ <i>Виграш чи приз, приз у лотерею</i> на користь резидентів або нерезидентів ➤ <i>Грошові виграші у спортивних змаганнях</i> (крім винагород спортсменам-чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, у тому числі спортсменам-інвалідам, визначених у пп. «б» пп. 165.1.1 ПКУ) ➤ <i>Проценти на поточний або депозитний банківський рахунок</i> та всі інші види процентів ➤ Дивіденди по акціях та / або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування та єдинниками ➤ <i>Роялті</i> ➤ <i>Іноземні доходи</i>
5 %	Доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих:
9 %	– резидентами-платниками податку на прибуток (п. 167.5.2 ПКУ) – неплатника податку на прибуток, нерезидента, інституту спільного інвестування
Продаж нерухомості	
не оподатковується	Дохід від продажу (обміну) не частіше 1 разу протягом звітного року житлового будинку, квартири або їх частини, кімнати, садового (дачного) будинку, а також земельної ділянки та за умови перебування такого майна у власності платника податку понад 3 роки

Закінчення таблиці 10.1

1	2
5 %	Дохід від продажу протягом звітного податкового року більш як одного з об'єктів нерухомості, зазначених у п. 172.1.
5 %	Дохід від продажу об'єкта нерухомості, не зазначеного в п. 172.1
	Дохід від продажу (обміну) об'єкта незавершеного будівництва
Продаж рухомого майна	
5 %	Дохід від продажу (обміну) об'єкта рухомого майна, у т. ч. двох та більше об'єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та / або мотоцикла, та / або мопеда, підлягає оподаткуванню
не оподатковується	Дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового) року одного з об'єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та / або мотоцикла, та / або мопеда, не підлягає оподаткуванню
Пенсії	
18 % суми перевищення	Суми пенсій (включаючи індексації) або щомісячного довічного грошового утримання, отримуваних платником податку з ПФУ чи бюджету згідно із законом, якщо їх розмір перевищує на місяць 10 розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (у розрахунку на місяць), встановленого на 1 січня звітного податкового року
18 %	Пенсії з іноземних джерел
Спадщина	
0 %	<ul style="list-style-type: none"> • члени сім'ї першого та другого ступенів споріднення, які успадковують будь-яку власність; • особа-інвалід I групи або має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування; • дитина-інвалід, яка успадковує нерухоме або рухоме майно; • будь-яка особа, яка успадковує грошові заощадження або цінні папери часів СРСР
5 %	• застосовується для будь-якого майна для спадкоємців, що не оподатковується за ставкою 0 %
18 %	• застосовується для спадкоємця резидента, який отримує спадщину від спадкодавця нерезидента, а також для спадкоємця нерезидента, який отримує спадщину від спадкодавця резидента

Податкова соціальна пільга – сума, на яку платник ПДФО має право зменшити свій загальний місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати від одного роботодавця (ст. 169 ПКУ).

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та винагороди), якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень.

Гранична сума доходу для застосування податкової соціальної пільги:

на 01.01.2017 р.: $1\ 600 \text{ грн} \times 1,4 = 2\ 240 \text{ грн}$.

на 01.01.2018 р.: $1\ 762 \text{ грн} \times 1,4 = 2\ 466,8 \approx 2\ 470 \text{ грн}$.

Види податкової соціальної пільги:

1. Звичайна – 100 % (2018 р.: $1\,762 \times 50\% = 881$ грн).
2. Підвищена – 150 % (2018 р.: $881 \times 1,5 = 1\,321,50$ грн).
3. Підвищена (максимальна) – 200 % (2018 р.: $881 \times 1,5 = 1\,762$ грн).

Граничний розмір доходу, який дає право на застосування податкової соціальної пільги одному з батьків у випадку та у розмірі, передбачених п. п. 2 п. 1 ст. 169 та підпунктами «а» і «б» п. п. 3 п. 1 ст. 169 розділу IV Кодексу, визначається як добуток 2 470 грн та відповідної кількості дітей, тобто:

- за наявності двох дітей – 4 940 грн ($2\,470 \text{ грн} \times 2$);
- за наявності трьох дітей – 7 410 грн ($2\,470 \text{ грн} \times 3$);
- за наявності чотирьох дітей – 9 880 грн ($2\,470 \text{ грн} \times 4$) і т. д.

Вибір місця отримання (застосування) податкової соціальної пільги:

1. Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого платника податку місячного доходу у вигляді заробітної плати *тільки за одним місцем його нарахування (виплати)*.

2. Платник податку подає роботодавцю *заяву про самостійне обрання місця застосування податкової соціальної пільги* (далі – заява про застосування пільги).

Податкова соціальна пільга не може бути застосована до:

- 1) доходів платника податку, інших ніж заробітна плата;
- 2) заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії, грошового чи майнового (речового) забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військово-службовців, що виплачуються з бюджету;
- 3) доходу самозайнятої особи від провадження підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності.

Податкова соціальна пільга до заробітної плати державних службовців застосовується без подання відповідних заяв, але з поданням підтвердних документів для встановлення розміру пільги.

Якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав, то застосовується одна, що передбачає її найбільший розмір.

Таблиця 10.2

Розміри податкових соціальних пільг

№	Особи, яким надають пільгу	Розмір пільги
1	Будь-який платник податку	Звичайна – 100 % (50 % від прожиткового мінімуму)
2	Платник податку, який утримує двох або більше дітей віком до 18 років (пп. 169.1.2. п. 169.1 ст. 169 ПКУ)	Звичайна – 100 % у розрахунку на кожну дитину, яка утримується
3	Платник податку, який утримує дитину-інваліда, одинока мати (батько), вдова (вдівець) або опікун (піклувальник) (пп. «б» пп. 169.1.3 п. 169.1 ст. 169 ПКУ)	Підвищена – 150 % у розрахунку на кожну дитину-інваліда віком до 18 років
4	Платник податку, який є постраждалим від Чорнобильської катастрофи 1-ї або 2-ї категорії, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії ВР УРСР у зв'язку з участю в ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (пп. «в» пп. 169.1.3 п. 169.1 ст. 169 ПКУ)	Підвищена – 150 %
5	Інвалід I або II групи у тому числі з дитинства (пп. «г» пп. 169.1.3 п. 169.1 ст. 169 ПКУ)	Підвищена – 150 %
6	Герой України, герой Радянського Союзу, герой Соціалістичної праці або повний кавалер ордена Слави чи Трудової Слави, особа, нагороджена чотирма й більше медалями «За відвагу» (пп. «а» пп. 169.1.4 п. 169.1 ст. 169 ПКУ)	Підвищена – 200 %

ПДФО сплачується (перераховується) до бюджету під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом.

Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документа на перерахування цього податку до бюджету.

Якщо окремі види оподатковуваних доходів не підлягають оподаткуванню під час їх нарахування чи виплати, але не є звільненими від оподаткування, платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу податку та *подати річну декларацію* з цього податку.

Податкова знижка – це документально підтверджені витрати фізичної особи, резидента України, який не є суб'єктом господарської діяльності, понесені ним на протяжі звітного періоду, на які законодавчо дозволено зменшити суму загального оподаткованого доходу такого платника, отриманого у вигляді заробітної плати. Податкова знижка не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу такого платника.

Платник податку має право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року, підставою для нарахування якої є податкова знижка **із зазначен-**

ням конкретних сум, які відображаються платником податку у річній податковій декларації, що подається по 31 грудня включно наступного за звітним податкового року.

Перелік витрат, дозволених до включення до податкової знижки:

1) частина суми процентів, сплачених платником податку за користування іпотечним житловим кредитом;

2) сума коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, у розмірі, що не перевищує 4 % суми загального оподаткованого доходу звітного року;

3) сума коштів, сплачених платником податку на користь вітчизняних вищих та професійно-технічних навчальних закладів для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти платника податку та / або члена його сім'ї першого ступеня споріднення;

4) сума коштів, сплачених платником податку на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування платника податку або члена його сім'ї першого ступеня споріднення, у тому числі для придбання ліків (донорських компонентів, протезно-ортопедичних пристосувань, виробів медичного призначення для індивідуального користування інвалідів), на користь протезно-ортопедичних підприємств, реабілітаційних установ для компенсації вартості платних послуг з реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, наданих платнику податку або його дитині-інваліду у розмірах, що не переक्रиваються виплатами з фондів загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, крім:

а) косметичного лікування або косметичної хірургії, включаючи косметичне протезування, не пов'язаних з медичними показаннями, водолікування та геліотерапії, не пов'язаних з лікуванням хронічних захворювань;

б) протезування зубів з використанням дорогоцінних металів, порцеляни та гальванопластики;

в) абортів (крім абортів, які проводяться за медичними показаннями або коли вагітність стала наслідком зґвалтування);

г) операції зі зміни статі;

г) лікування венеричних захворювань (крім СНІДу та венеричних захворювань, причиною яких є побутове зараження або зґвалтування);

д) лікування тютюнової чи алкогольної залежності;

е) придбання ліків, медичних засобів та пристосувань, оплати вартості медичних послуг, які не включено до переліку життєво необхідних, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

5) сума витрат платника податку на сплату страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та пенсійних внесків, сплачених платником податку страховику-резиденту, недержавному пенсійному фонду, банківській установі за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення, за пенсійним контрактом з недержавним пенсійним фондом, а також внесків на банківський пенсійний депозитний рахунок, на пенсійні вклади та рахунки учасників фондів банківського управління як такого платника податку, так і членів його сім'ї першого ступеня споріднення, які не перевищують (у розрахунку за кожний з повних чи неповних місяців звітного податкового року, протягом яких діяв договір страхування);

б) сума витрат платника податку на:

- оплату допоміжних репродуктивних технологій, але не більше ніж сума, що дорівнює третині доходу у вигляді заробітної плати за звітний податковий рік;
- оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини, включаючи сплату державного мита;

7) сума коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива;

8) сума витрат платника податку на сплату видатків на будівництво (придбання) доступного житла, визначеного законом, у тому числі на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту, наданого на такі цілі, та процентів за ним.

Обмеження права на нарахування податкової знижки:

1. Податкова знижка може бути надана виключно резиденту, який має реєстраційний номер облікової картки платника податку, а так само резиденту-фізичній особі, яка через свої релігійні переконання відмовилась від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомила про це відповідний контролюючий орган і має про це відмітку у паспорті.

2. Загальна сума податкової знижки, нарахована платнику податку в звітному податковому році, не може перевищувати суми річного загального оподатковуваного доходу платника податку, нарахованого як заробітна плата.

3. Якщо платник податку до кінця податкового року, наступного за звітним, не скористався правом на нарахування податкової знижки, таке право на наступні податкові роки не переноситься.

Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – обов'язкові відрахування на загальнодержавне соціальне страхування. ЄСВ сплачується підприємцем за себе та за кожного

найманого робітника. Він є внеском у загальнодержавну систему соціального страхування з метою захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат.

Платниками єдиного внеску є:

- роботодавці;
- фізичні особи-підприємці;
- особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються незалежною професійною діяльністю;
- особи, які працюють на виборних посадах;
- військовослужбовці та інші категорії платників податків.

Таблиця 10.3

Ставки єдиного соціального внеску у 2017 році

Платники	База нарахування	
	заробітна плата, допомога по тимчасовій непрацездатності та у зв'язку з вагітністю та пологами, %	винагорода фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за договорами ЦПХ, %
Підприємства, фізичні особи-підприємці, самозайняті особи, які здійснюють відрахування з доходів найманих працівників	22	22
Підприємства, які здійснюють відрахування з доходів найманих працівників-інвалідів	8,41	22
ФОП, які здійснюють відрахування з доходів найманих працівників-інвалідів	22	22
Підприємства та організації всеукраїнських громадських організацій інвалідів, зокрема товариств УТОГ та УТОС, в яких кількість інвалідів становить не менш як 50 % загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати таких інвалідів становить не менш як 25 % суми витрат на оплату праці	5,3	5,3

Якщо розмір нарахованої працівникам заробітної плати становить менше ніж мінімальна, то розмір нарахувань та утримань по такій зарплаті має проводитись виходячи із мінімального розміру заробітної плати, а не із фактичного.

Згідно трудового законодавства, якщо строк виплати авансу чи зарплати випадає на вихідний чи святковий день, то зарплату треба виплатити в попередній робочий день.

Мінімальний страховий внесок для всіх платників єдиного внеску (крім пільгових категорій) встановлено у **розмірі 22 % МЗП.**

З 01.01.2018 р. **максимальну величину бази нарахування ЄСВ** збільшено із 25 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (на 01.01.2017 р. – 40 000 грн (1 600 × 25)) до **15 розмірів мінімальної заробітної плати**, установлені законом (3 723 грн) $3\,723 \times 15 = 55\,845$ грн.

Якщо сума доходу (прибутку) на місяць перевищує цю суму, то ЄСВ сплачується лише з максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, яка встановлена законодавством.

Військовий збір.

Платниками збору є (ст. 162 ПКУ):

1) фізичні особи-резиденти, які отримують доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

2) фізичні особи-нерезиденти, які отримують доходи з джерела їх походження в Україні;

3) податкові агенти.

Об'єктом оподаткування є усі доходи, визначені ст. 163 ПКУ.

Ставка військового збору складає у всіх випадках 1,5 % від об'єкту оподаткування.

Термін сплати – за правилами сплати ПДФО (ст. 168 ПКУ).

10.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Податок на доходи фізичних осіб: платники, об'єктів оподаткування та ставки.
2. Особливості застосування податкової соціальної пільги.
3. Порядок нарахування та сплати ПДФО.
4. Оподаткування спадщини та подарунків.
5. Визначення суми процентів, сплачених платником податку за користування іпотечним житловим кредитом з метою нарахування податкової знижки.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Іванов І. І. – фізична особа – протягом звітного 2017 року отримував доходи, як у вигляді заробітної плати, так і ті, що не заборонені чинним законодавством України, зокрема, від продажу нерухомого та рухомого майна, від надання в оренду нерухомого майна, від продажу цінних паперів та іноземний дохід.

Фізична особа здійснює страхування власного життя, витрати на яке в звітному році склали 25 000 грн, а тому має право скористатися податковою знижкою. Доходи у вигляді заробітної плати склали 88 000 грн.

У 2017 році Іванов І. І. отримав такі доходи:

– продав об'єкт нерухомого майна – квартиру, право володіння якою мав 2 роки, сума продажу склала 750 000 грн;

– продав легковий автомобіль за 425 000 грн;

– 12 000 грн від здачі в оренду дачного будинку фізичній особі, яка не зареєстрована як самозайнята;

– відчужено корпоративні права на ТОВ «Робота» за 100 000 грн, до цього, платник був одноосібним власником підприємства, а статутний фонд підприємства складав 90 000 грн;

– за допомогою професійного торговця цінними паперами продав акцій ПАТ «Мет» на суму 135 000 грн, при їх номінальній вартості 130 000 грн. При продажі акцій податковий агент утримав з платника ПДФО в сумі 900 грн та 75 грн військового збору;

– іноземний дохід з Італії – 100 євро. Курс євро на момент отримання доходу 30,6703 грн.

Визначити основні типи заробітків і доходів громадянина, базу нарахування, суму ПДФО і військового збору (ВЗ), що підлягає сплаті до бюджету, термін і місце сплати.

Примітка. Якщо право володіння на нерухомість до трьох років, то ставка ПДФО – 5 % та 1,5 % військового збору, якщо 3 і більше років, і за умови одного продажу на рік, податки сплачувати не потрібно.

Відповідно до п. 173.2 ст. 173 Податкового кодексу (далі – ПК), дохід отриманий від продажу рухомого майна, тобто автомобіля, мотоцикла чи мопеда, у кількості однієї штуки протягом звітного року не оподатковується.

Рішення:

ПДФО з продажу нерухомого та рухомого майна

ПДФО = 750 000 × 0,05 = 37 500 грн.

ВЗ = 750 000 × 0,015 = 11 250 грн.

Податок був сплачений під час нотаріального супроводу продажу нерухомого майна.

ПДФО з доходу отриманого від здачі в оренду дачного будинку:

ПДФО = 12 000 × 0,18 = 2 160 грн.

ВЗ = 12 000 × 0,015 = 180 грн.

Податкові зобов'язання від операцій з інвестиційними активами:

Фінансовий результат за інвестиційними активами:

$$(135\,000 - 130\,000) + (100\,000 - 90\,000) = 5\,000 + 10\,000 = 15\,000 \text{ грн.}$$

$$\text{ПДФО} = 15\,000 \times 0,18 = 2\,700 \text{ грн.}$$

$$\text{ВЗ} = 15\,000 \times 0,015 = 225 \text{ грн.}$$

Оскільки податковий агент утримав з платника ПДФО – 900 грн та 75 грн військового збору, то платник повинен перерахувати лише різницю:

$$\text{ПДФО} = 2\,700 - 900 = 1\,800 \text{ грн.}$$

$$\text{ВЗ} = 225 - 75 = 150 \text{ грн.}$$

ПДФО з іноземного доходу:

$$\text{ПДФО} = 100 \times 30,6703 \times 0,18 = 552,07 \text{ грн.}$$

$$\text{ВЗ} = 3\,067,03 \times 0,015 = 46,0 \text{ грн.}$$

Податкова знижка ПДФО.

Сума фактичних витрат протягом звітного року, що дозволена для включення до податкової знижки відповідно до ст. 166 ПК, становить, 25 000 грн. Заробітна плата за рік 88 000 грн і є вищою від витрат на страхування (25 000 грн).

Податковий агент у звітному році перерахував до бюджету:

$$\text{ПДФО} = 88\,000 \times 0,18 = 15\,840 \text{ грн.}$$

$$\text{ВЗ} = 88\,000 \times 0,015 = 1\,320 \text{ грн.}$$

Сума податкової знижки ПДФО:

$$15\,840 - (88\,000 - 25\,000) \times 18\% = 4\,500 \text{ грн.}$$

Загальна сума податкових зобов'язань Іванова І. І. складе:

$$\text{ПДФО} = 2\,160 + 1\,800 + 552,07 = 4\,512,07 \text{ грн.}$$

Із врахуванням податкової знижки:

$$\text{ПДФО} = 4\,512,07 - 4\,500 = 12,07 \text{ грн.}$$

$$\text{ВЗ} = 180 + 150 + 46 = 376 \text{ грн.}$$

Всього Іванов І. І. повинен сплатити до бюджету 388,07 грн.

Завдання 2

Ягновій А. А., одинокій матері, яка виховує двох неповнолітніх дітей, нараховано заробітну плату за місяць 4 700 грн. Вона повідомила в заяві роботодавцю про те, що має право на підвищену 150 % податкову соціальну пільгу згідно п. п. 169.1.3 Податкового кодексу України та додала відповідні документи. При визначенні граничного рівня доходу, який у цьому випадку дає право на отримання податкової соціальної пільги, слід керуватись абз. 2 п. п. 169.4.1 п. 169.4 ст. 169 Кодексу.

Розрахувати граничну суму доходу, яка дає право на отримання податкової соціальної пільги Ягновій А. А., нарахування (ЄСВ), утримання із заробітної плати (ПДФО і військовий збір), суму заробітної плати, яка підлягає виплаті.

Завдання 3

Каштановій О. О. (одинокій матері, яка виховує двох неповнолітніх дітей, одна з яких є інвалідом) нараховано заробітну плату за місяць 4 240 грн. Вона повідомила в заяві роботодавцю про право на 100 % податкову соціальну пільгу на одну дитину та на підвищену 150 % податкову соціальну пільгу на дитину-інваліда, згідно зі ст. 169 Податкового кодексу України, та додала відповідні документи.

Розрахувати граничну суму доходу, яка дає право на отримання податкової соціальної пільги Каштановій О. О., нарахування (ЄСВ), утримання із заробітної плати (ПДФО і військовий збір), суму заробітної плати, яка підлягає виплаті.

Примітка: для неповнолітніх дітей, один з яких є інвалідом п. п. 169.3.1 ст. 169 ПКУ передбачено застосування основної та підвищеної соціальної пільги одночасно.

Завдання 4

Працівникам – чоловіку і дружині, які працюють у одного роботодавця та виховують трьох дітей віком до 18 років, – нараховано за повний відпрацьований місяць заробітну плату 6 150 грн та 4 560 грн відповідно.

Розрахувати граничну суму доходу, яка дає право на отримання податкової соціальної пільги, розмір єдиного соціального внеску, утримання із заробітної плати (ПДФО і військовий збір), суму заробітної плати, яка підлягає виплаті. Зробити висновки на основі альтернативних розрахунків, кому з батьків вигідніше використати право на пільгу.

Завдання 5

Працівник працює на умовах неповного робочого часу. За відпрацьований час йому нараховано 2 950 грн заробітної плати.

Розрахувати розмір єдиного соціального внеску, утримання із заробітної плати (ПДФО і військовий збір), суму заробітної плати, яка підлягає виплаті.

10.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Фінансовому директорові Іванову В. П. нарахована заробітна плата у розмірі 6 150 грн. Він є батьком трьох дітей у віці до 18 років, написав заяву на соціальну податкову пільгу на дітей у розмірі 100 % із вказівкою, що мати дітей їй не використовує. Розрахувати податок на доходи фізичних осіб, військовий збір для Іванова В. П., який буде стягуватися з працівника в 2017 році, враховуючи зміни, які відбулися в податковому законодавстві, і заробітну плату, яку він фактично отримає.

Завдання 2

На підприємстві «Максель» працюють та отримують заробітну плату працівники: прибиральниця Кулик Я. Л. – 2 850 грн, менеджер по кадровій роботі Руснак С. Б., брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, отримує заробітну плату у розмірі 5 395 грн; юрист Сошенко Ю. Ж., удівець з двома дітьми 14 та 16 років, отримує заробітну плату 4 220 грн; економіст Тимченко В. А., працює на 0,75 ставки, отримує заробітну плату 2 750 грн, бухгалтер Назаренко Л. Т., пенсіонерка, працює на 0,5 ставки, отримує заробітну плату у розмірі 3 200 грн.

Розрахувати суму податку на доходи фізичних осіб, який буде сплачено до бюджету, військовий збір, заробітну плату, яку отримають працівники, а також суму ЄСВ, яку сплатить роботодавець.

Завдання 3

Розрахувати очікувану суму, яку підприємство сплатить до бюджету у звітному році від податку з доходів фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску, за умови, якщо соціальну пільгу в розмірі 150 % має 5 % робітників, загальну соціальну пільгу – 45 % працюючих.

На підприємстві середньомісячна чисельність працівників – 160 осіб, середньомісячна зарплата працівників – 4 200 грн.

Завдання 4

Громадянка має посвідчення постраждалої від ЧАЕС 1 категорії, є самотньою матір'ю двох дітей у віці до 18 років. Громадянка у звітному періоді мала такі доходи:

- нараховано заробітну плату за основним місцем роботи відповідно до штатного розкладу – 4 450,00 грн;
- нараховано заробітну плату за роботу за сумісництвом відповідно до штатного розкладу – 800,00 грн;
- отримано дивіденди за депозитним договором у сумі 2 100 грн;
- отримано доходи з Польщі в розмірі 120 \$. Курс долара на момент отримання доходу 28,10 грн;
- отримано виграш у державну лотерею – 1 200 грн;
- сума страхових виплат, що отримані за договором довгострокового страхування – 2 800 грн.

Необхідно:

- визначити суму Єдиного соціального внеску за місяць;
- розрахувати суму податку на доходи фізичних осіб та військового збору, що необхідно утримати з робітника відповідно до чинного податкового законодавства.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Оцінити зміни податкового законодавства щодо нарахування та стягнення податку на доходи фізичних осіб.
2. Охарактеризувати механізм застосування податкової знижки в Україні.
3. Ставки та порядок оподаткування операцій з продажу рухомого та нерухомого майна.
4. Оподаткування доходу, отриманого платником у спадщину чи дарунок.
5. Аналіз динаміки та структури надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджету.

10.4. Термінологічний словник

Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – обов’язкові відрахування на загальнодержавне соціальне страхування.

Загальний оподатковуваний дохід – це будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Податкова знижка – це документально підтверджені витрати фізичної особи, резидента України, який не є суб’єктом господарської діяльності, понесені ним на протязі звітного періоду, на які законодавчо дозволено зменшити суму загального оподаткованого доходу такого платника, отриманого у вигляді заробітної плати.

Податкова соціальна пільга – сума, на яку платник ПДФО має право зменшити свій загальний місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати від одного роботодавця.

Податковий агент – юридична особа або самозайнята особа, які зобов’язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок від імені та за рахунок коштів платника.

10.5. Тести для самоперевірки знань

1. Базова ставка податку на доходи фізичних осіб згідно з Податковим кодексом України становить:

- а) 15 % ;
- б) 18 % ;
- в) 17 % ;
- г) 20 % .

2. Податковим агентом з податку щодо доходів фізичних осіб є:

- а) резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи;
- б) фізична особа, яка безпосередньо виконує трудову функцію за дорученням або наказом роботодавця згідно з умовами укладеного з ним трудового договору;
- в) юридична особа або самозайнята особа, які зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок від імені та за рахунок коштів платника;
- г) немає правильної відповіді.

3. За якою ставкою ПДФО буде оподатковуватися 0,5 розміру мінімальних місячних заробітних плат?

- а) 18 %;
- б) 0 %;
- в) 15 %;
- г) 5 %.

4. Ставка податку для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами-платниками податку на прибуток підприємств становить:

- а) 17 % ;
- б) 15 %;
- в) 5 %;
- г) 18 %.

5. Податкова соціальна пільга – це:

- а) сума, на яку платник ПДФО має право зменшити свій чистий місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати від одного роботодавця;
- б) сума, на яку роботодавець має право зменшити загальний місячний оподатковуваний дохід платника ПДФО у вигляді заробітної плати від одного роботодавця;
- в) сума, на яку податковий агент має право зменшити загальний місячний оподатковуваний дохід платника ПДФО у вигляді заробітної плати від одного роботодавця;
- г) сума, на яку платник ПДФО має право зменшити свій загальний місячний оподатковуваний дохід у вигляді заробітної плати від одного роботодавця.

6. Об'єкт оподаткування при нарахуванні доходів у негрошових формах визначається таким чином:

- а) вартість такого нарахування визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який розраховується за такою формулою: $K = 100 / 100 - Sp$;

б) вартість такого нарахування визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який розраховується за такою формулою: $K = 100 / 100 + Sp$;

в) не розраховується, оскільки податок із доходів фізичних осіб у зазначеному випадку не стягується;

г) вартість такого нарахування визначена за звичайними цінами.

7. Гранична сума доходу для застосування податкової соціальної пільги в Україні у 2018 р. становить:

а) 2 240 грн;

б) 2 470 грн;

в) 1 930 грн;

г) 2 030 грн.

8. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються:

а) кошти, отримані платником податку на відрядження або під звіт;

б) інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах;

в) дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою-резидентом, що нараховує такі дивіденди;

г) кошти або майно (майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг), отримані платниками податку як дарунок

9. До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються:

а) дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду;

б) пасивні доходи, доходи у вигляді виграшів, призів;

в) дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна;

г) дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою-резидентом, що нараховує такі дивіденди.

10. Ставка єдиного соціального внеску на найманих працівників в Україні становить:

а) 36 %;

б) 18 %;

в) 22 %;

г) 3,6 %.

11. На податкову соціальну пільгу у розмірі 100 % має право:

- а) платник податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років;
- б) учасник бойових дій під час Другої світової війни;
- в) інвалід 2 групи;
- г) студент.

12. Мінімальний страховий внесок обчислюється як:

- а) добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску;
- б) добуток нарахованої заробітної плати на розмір внеску;
- в) добуток прожиткового мінімуму для працездатних осіб на розмір внеску;
- г) добуток отриманої заробітної плати на розмір внеску.

13. Податкова соціальна пільга може бути застосована до:

- а) заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії;
- б) нарахованого платнику податку місячного доходу у вигляді заробітної плати;
- в) доходу самозайнятої особи від провадження підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності;
- г) усі відповіді правильні.

14. Розмір податкової пільги для платника податку, який утримує дитину-інваліда, становить:

- а) 100 % загальної пільги;
- б) 150 % загальної пільги у розрахунку на кожную дитину-інваліда віком до 18 років;
- в) 200 % загальної пільги у розрахунку на кожную дитину-інваліда віком до 18 років;
- г) 50 % загальної пільги.

15. Ставка податку на доходи фізичних осіб для спадкоємців, що є членами сім'ї спадкодавця другого ступеня споріднення становить:

- а) 5 %;
- б) 15 %;
- в) 17 %;
- г) 0 %.

16. Штраф за несплату ЄСВ або сплату із запізненням становить:

- а) 60 НМДГ;
- б) 20 % від несплаченої суми;
- в) 10 НМДГ;
- г) 10 % від несплаченої суми.

17. За несплату єдиного соціального внеску або його сплату із запізненням на підприємство накладається штраф у розмірі:

- а) 20 % до несплаченої суми;
- б) 50 % до несплаченої суми;
- в) 30 % до несплаченої суми;
- г) немає правильної відповіді.

18. Який розмір ставки застосовується при оподаткуванні спадщини для членів сім'ї першого ступеня споріднення, які успадковують будь-яку власність?

- а) 5 %;
- б) 15 %;
- в) 0 %;
- г) 17 %.

19. Платник податку може відновити право на включення частини суми процентів, фактично сплачених за новим іпотечним житловим кредитом, до податкової знижки без дотримання зазначених строків у разі:

- а) примусового продажу або конфіскації об'єкта іпотеки;
- б) ліквідації об'єкта житлової іпотеки за рішенням місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування у випадках, передбачених законом;
- в) зруйнування об'єкта житлової іпотеки або визнання його непридатним для використання з причин непереборної сили (форс-мажорних обставин);
- г) усі відповіді правильні.

20. У разі, якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав:

- а) податкова соціальна пільга дорівнює сумі пільг, розрахованих за кожною підставою;
- б) застосовується одна пільга з підстави, що передбачає її найбільший розмір;
- в) податкова соціальна пільга застосовується один раз із підстави, що передбачає її найменший розмір;
- г) податкова соціальна пільга не застосовується.

10.6. Запитання для самоконтролю

1. Джерела доходів, які включаються і не включаються до розрахунку загального (річного) оподаткованого доходу.

2. Платники податку та визначення об'єктів оподаткування, ставки.
3. Особливості застосування податкової соціальної пільги.
4. Податкова знижка в оподаткуванні доходів фізичних осіб.
5. Порядок нарахування, утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету.
6. Особливості нарахування та сплати податку за окремими видами доходів.
7. Визначення суми процентів, сплачених платником податку за користування іпотечним житловим кредитом з метою нарахування податкової знижки.
8. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності.
9. Порядок сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету.
10. Порядок подання річної податкової декларації.

ТЕМА 11. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК

11.1. Основні положення теми

Платежі за забруднення навколишнього природного середовища виконують функцію компенсації суспільству збитків, завданих природному середовищу, матеріальним виробам та здоров'ю населення внаслідок попадання в атмосферу, воду, ґрунти та ліси шкідливих компонентів. Тому сума сплачених суб'єктами господарювання платежів за порушення навколишнього природного середовища повинна бути достатньою для ліквідації цього порушення та оздоровлення населення.

Система екологічних платежів включає такі **основні елементи**:

- порядок вилучення коштів в економічних суб'єктах (бази оподаткування, порядок здійснення розрахунків та терміни сплати);
- ставки податків за викиди та скиди забруднюючих речовин, нормативи зборів за використання природних ресурсів;
- допустимі межі порушення середовища, в межах встановлених лімітів, з віднесенням податків на витрати підприємства. Такі ліміти встановлюються окремо для кожного підприємства та в сукупності не повинні допускати перевищення гранично допустимої концентрації шкідливих речовин у природному середовищі;
- порядок розподілу зібраних коштів між різними рівнями управління природоохоронною діяльністю.

Екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Порядок нарахування та стягнення екологічного податку визначено розділом VIII (ст. 240–250) Податкового кодексу України.

Екологічний податок є джерелом фінансування заходів, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, підвищення рівня екологічної безпеки життєдіяльності природного середовища.

Розподілення надходжень екологічного податку здійснюється пропорційно 50 % до місцевого бюджету і 50 % до державного бюджету.

Види забруднення природного середовища, за які стягується екологічний податок:

- забруднення атмосфери спричинене **стаціонарними джерелами** (об'єкти задіяні в технологічних процесах на підприємствах (металургійної, добувної,

енергетичної, нафтохімічної, будівельної та комунальних галузей), при експлуатації яких шкідливі компоненти попадають в атмосферу);

– забруднення **водних об'єктів** зі стаціонарних та (або) з пересувних джерел забруднення. Основними забруднювачами вод є комунальне господарство, морський та річковий транспорт, хімічні та нафтохімічні підприємства, енергетика, які є платниками збору за спеціальне використання води (використовують воду, отриману шляхом її забору з водних об'єктів та для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва);

– **розміщення** відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, утворення радіоактивних та **тимчасове зберігання шкідливих відходів** виробництва. Найбільш шкідливими відходами є продукти переробки атомних електричних станцій. Небезпечні відходи супроводжують лакофарбові та гальванічні процеси. Значні обсяги відходів утворюється при видобуванні вугілля, виробництві хімічних добрив та в побуті.

Платниками податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

– *викиди забруднюючих речовин* в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

– *скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти*;

– *розміщення відходів* (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання);

– *утворення радіоактивних відходів* (включаючи вже накопичені);

– *тимчасове зберігання радіоактивних відходів* їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Не є платниками екологічного податку (ст. 240 ПКУ):

1) за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) суб'єкти діяльності у сфері використання ядерної енергії, які:

– до останнього календарного дня звітного кварталу, в якому придбано джерело іонізуючого випромінювання, уклали договір щодо повернення відпрацьованого

закритого джерела іонізуючого випромінювання за межі України до підприємства-виробника такого джерела;

– здійснюють поводження з радіоактивними відходами, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи;

2) за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та / або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, державні спеціалізовані підприємства з поводження з радіоактивними відходами, основною діяльністю яких є зберігання, переробка та захоронення тих радіоактивних відходів, що знаходяться у власності держави, а також дезактивація радіаційно-забруднених об'єктів;

3) за розміщення відходів суб'єкти господарювання, які розміщують на власних територіях (об'єктах) виключно відходи як вторинну сировину.

Об'єкт та база оподаткування:

1) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;

2) обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти;

3) обсяги та види (класи) розміщених відходів, крім обсягів та видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання;

4) обсяги та категорія радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб'єктів господарювання та / або тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк;

5) обсяги електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій).

Види ставок екологічного податку:

- за викиди в повітря;
- за розміщення відходів;
- за скиди у водні об'єкти;
- за тимчасове зберігання радіоактивних відходів;
- за утворення радіоактивних відходів.

Таблиця 11.1

Ставки екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення станом на 01.01.2018 р. (ст. 243.1 ПКУ)

Назва забруднюючої речовини	Ставка податку, грн/т	Назва забруднюючої речовини	Ставка податку, грн/т
Азоту оксиди	2 451,84	Марганець та його сполуки	19 405,92
Аміак	459,85	Нікель та його сполуки	98 872,97
Ангідрид сірчистий	2 451,84	Озон	2 451,84
Ацетон	919,69	Ртуть та її сполуки	103 931,28
Бенз(о)пірен	3 121 217,74	Свинець та його сполуки	103 931,28
Бутилацетат	552,23	Сірководень	7 879,65
Ванадію п'ятиокис	9 196,93	Сірковуглець	5 120,56
Водень хлористий	92,37	Спирт н-бутиловий	2 451,84
Вуглецю окис	92,37	Стирол	17 903,89
Вуглеводні	138,57	Фенол	11 128,67
Газоподібні фтористі сполуки	6 070,39	Формальдегід	6 070,39
Тверді речовини	92,37	Хром та його сполуки	65 822,27
Кадмію сполуки	19 405,92	Двооксид вуглецю	0,41

Таблиця 11.2

Ставки екологічного податку за викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення забруднюючих речовин (сполук), на які встановлено клас небезпечності, станом на 01.01.2018 р. (ст. 243.2 ПКУ)

Клас небезпечності	Ставка податку, гривень за 1 тону
I	17 536,42
II	4 016,11
III	598,4
IV	138,57

Таблиця 11.3

Ставки екологічного податку для забруднюючих речовин (сполук), на які не встановлено клас небезпечності (крім двоокису вуглецю), ставки податку застосовуються залежно від установлених орієнтовно безпечних рівнів впливу таких речовин (сполук) в атмосферному повітрі населених пунктів, станом на 01.01.2018 р. (ст. 243.3 ПКУ)

Орієнтовно безпечний рівень впливу речовин (сполук), міліграмів на 1 куб. метр	Ставка податку, гривень за 1 тону
Менше ніж 0,0001	738187,86
0,0001–0,001 (включно)	63247,95
Понад 0,001–0,01 (включно)	8737,07
Понад 0,01–0,1 (включно)	2451,84
Понад 0,1	92,37

Для забруднюючих речовин (сполук), на які не встановлено клас небезпечності та орієнтовнобезпечний рівень впливу (крім двоокису вуглецю), ставки податку встановлюються як за викиди забруднюючих речовин I класу небезпечності.

Таблиця 11.4

Ставки податку за скиди окремих забруднюючих речовин у водні об'єкти станом на 01.01.2018 р. (ст. 245.1 ПКУ)

Найменування забруднюючої речовини	Ставка податку, гривень за 1 тону
Азот амонійний	1 610,48
Органічні речовини (за показниками біохімічного споживання кисню (БСК 5))	644,6
Завислі речовини	46,19
Нафтопродукти	9 474,05
Нітрати	138,57
Нітрити	7 909,77
Сульфати	46,19
Фосфати	1 287,18
Хлориди	46,19

Таблиця 11.5

Ставки податку за скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин, які не увійшли до пункту 245.1 та на які встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовно безпечний рівень впливу, станом на 01.01.2018 р. (ст. 245.2 ПКУ)

Гранично допустима концентрація забруднюючих речовин або орієнтовно безпечний рівень впливу, міліграмів на 1 літр	Ставка податку, гривень за 1 тону
До 0,001 (включно)	168 743,5
Понад 0,001–0,1 (включно)	122 347,23
Понад 0,1–1 (включно)	21 092,69
Понад 1 – 10 (включно)	2 146,63
Понад 10	429,72

За скиди забруднюючих речовин, на які не встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовнобезпечний рівень впливу, застосовуються ставки податку за найменшою величиною гранично допустимої концентрації.

За скиди забруднюючих речовин у ставки та озера ставки податку збільшуються у 1,5 разів.

Ставки податку за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів:

- обладнання та приладів, що містять ртуть, елементи з іонізуючим випромінюванням, – 865,47 гривні за одиницю;
- люмінесцентних ламп – 15,06 гривні за одиницю.

Таблиця 11.6

Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу безпеки та рівня небезпечності відходів (ст. 246.2 ПКУ) на 01.01.2018 р.

Клас безпеки відходів	Рівень небезпечності відходів	Ставка податку, гривень за 1 тону
I	надзвичайно небезпечні	1 405,65
II	високо небезпечні	51,2
III	помірно небезпечні	12,84
IV	малонебезпечні	5
Коефіцієнт до ставок податку, який встановлюється залежно від місця (зони) розміщення відходів у навколишньому природному середовищі:		
<i>Місце (зона) розміщення відходів</i>		<i>Коефіцієнт</i>
У межах населеного пункту або на відстані менш як 3 км від таких меж		3
На відстані від 3 км і більше від меж населеного пункту		1

За розміщення відходів, на які не встановлено клас безпеки, застосовується ставка податку, встановлена за розміщення відходів I класу безпеки.

За розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, ставки податку, зазначені у пунктах 246.1–246.3 ПКУ, збільшуються у 3 рази.

Ставка податку за утворення радіоактивних відходів виробниками електричної енергії – експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій), включаючи вже накопичені, становить 0,0114 гривні у розрахунку на 1 кВт/год виробленої електричної енергії.

Коригуючий коефіцієнт, який встановлюється для експлуатуючих організацій ядерних установок (атомних електростанцій) залежно від активності радіоактивних відходів:

- високоактивні відходи – 50;
- середньоактивні та низькоактивні – 2.

Таблиця 11.7

Ставки податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк

Категорія відходів	Ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів (крім відходів, представлених як джерела іонізуючого випромінювання), гривень за 1 куб. метр	Ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів, представлених як джерела іонізуючого випромінювання, гривень за 1 куб. сантиметр
Високоактивні	602 418,72	20 080,63
Середньоактивні та низькоактивні	11 245,14	4 016,11

Суми екологічного податку обчислюються за податковий (звітний) квартал платниками податку.

У разі, якщо під час провадження господарської діяльності платником податку здійснюються різні види забруднення навколишнього природного середовища та / або забруднення різними видами забруднюючих речовин, такий платник зобов'язаний визначати суму податку окремо за кожним видом забруднення та / або за кожним видом забруднюючої речовини.

Суми податку обчислюються платниками податку та податковими агентами **самостійно щокварталу** на основі:

- фактичних обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферу у тоннах (т);
- з кількості фактично реалізованого, або із кількості фактично ввезеного на митну територію України палива та ставок податку;
- обсягів скиду забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти (т);
- обсягів відходів (т);
- обсягів відходів в одиницях обладнання та приладів (од.);
- обсягів відходів у вигляді джерел іонізуючого випромінювання (см³);
- обсягів відходів у вигляді радіоактивних відходів (м³);
- обсягів електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій) (кВт/год);
- вартості джерел іонізуючого випромінювання (грн);
- ставок податку за одиницю бази оподаткування (грн);
- коригуючих коефіцієнтів.

Дані, на основі яких розраховується податкове зобов'язання, мають бути підтвердженими первинними документами бухгалтерського обліку.

Порядок обчислення екологічного податку

Вид податку	Формула
Суми податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (Пвс)	$Пвс = \sum_{i=1}^n (M_i \times H_{pi})$ <p>де M_i – фактичний обсяг викиду i-тої забруднюючої речовини в тоннах (т); H_{pi} – ставки податку в поточному році за тону i-тої забруднюючої речовини у гривнях з копійками</p>
Обчислюються виходячи з фактичних обсягів викидів, ставок податку	
Суми податку, який справляється за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти (Пс):	$Пс = \sum_{i=1}^n (M_i \times H_{pi} \times K_{oc})$ <p>де M_i – обсяг скиду i-тої забруднюючої речовини в тоннах (т); H_{pi} – ставки податку в поточному році за тону i-того виду забруднюючої речовини у гривнях з копійками; K_{oc} – коефіцієнт, що дорівнює 1,5 і застосовується у разі скидання забруднюючих речовин у ставки і озера (в іншому випадку коефіцієнт дорівнює 1).</p>
Обчислюються, виходячи з фактичних обсягів скидів, ставок податку, коригуючих коефіцієнтів	
Суми податку, який справляється за розміщення відходів (Прв)	$Прв = \sum_{i=1}^n (H_{pi} \times M_i \times K_t \times K_o)$ <p>де H_{pi} – ставки податку в поточному році за тону i-того виду відходів у гривнях з копійками; M_i – обсяг відходів i-того виду в тонах (т); K_t – коригуючий коефіцієнт, який враховує розташування місця розміщення відходів; K_o – коригуючий коефіцієнт, що дорівнює 3 і застосовується у разі розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів</p>
Суми податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк	$S_{зберігання} = N \times V \times T_{зберіг}$ <p>де S зберігання – сума податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, обчислена за базовий податковий (звітний) період, календарний квартал, у гривнях з копійками; N – ставка податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк; V – фактичний об'єм радіоактивних відходів, які зберігаються у виробника таких відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк, куб. метрів (куб. сантиметрів – для радіоактивних відходів, представлених у вигляді джерел іонізуючого випромінювання); T зберігання – кількість повних календарних кварталів, протягом яких радіоактивні відходи зберігаються понад установлений особливими умовами ліцензії строк</p>

Базовий податковий період дорівнює **календарному кварталу**.

Платники податку та податкові агенти складають податкові декларації за формою, **подають їх протягом 40 календарних днів**, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу, до фіскальної служби та **сплачують** податок **протягом 10 календарних днів**, за останнім днем граничного строку подання декларації:

– за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення, скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, розміщення протягом звітного кварталу відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах – за місцем розміщення стаціонарних джерел, спеціально відведених для цього місць чи об'єктів;

– за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк – за місцем перебування платника на податковому обліку у контролюючих органах.

11.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Екологічний податок: сутність, платники, об'єкт і бази оподаткування.
2. Ставки екологічного податку та їх розмір.
3. Порядок обчислення екологічного податку для різних видів забруднення.
4. Порядок подання податкової звітності та сплати податку.
5. Види джерел забруднення навколишнього природного середовища.
6. Як розраховується і сплачується екологічний податок, якщо платник має різні види забруднення?

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Підприємство здійснює забруднення навколишнього природного середовища із застосуванням стаціонарного джерела забруднення. Обсяг викидів забруднюючих речовин становить азоту – 1 800 т, аміаку – 3 500 т, марганцю – 2 000 т, озону – 1 500 т. Розрахувати суму екологічного податку, що потрібно сплатити до бюджету.

Рішення:

Ставки податку згідно зі ст. 243.1 ПКУ на 01.01.2017 р. складають: азот – 2 204,89 грн/т, аміак – 413,53 грн/т, марганець та його сполуки – 17 451,37 грн/т, озон – 2 204,89 грн/т.

Для розрахунку податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (Пвс) використаємо формулу:

$$Пвс = \sum_{i=1}^n (Мі \times Нпі),$$

де $Мі$ – фактичний обсяг викиду i -тої забруднюючої речовини в тоннах (т);

$Нпі$ – ставки податку в поточному році за тону i -тої забруднюючої речовини у гривнях з копійками.

$$\begin{aligned} Пвс &= 1\,800 \times 2\,204,89 + 3\,500 \times 413,53 + 2\,000 \times 17\,451,37 + 1\,500 \times 2\,204,89 = \\ &= 43\,626\,232 \text{ грн.} \end{aligned}$$

Завдання 2

Підприємство здійснює забруднення навколишнього природного середовища із застосуванням стаціонарного джерела забруднення. Обсяг викидів забруднюючих речовин становить: сірководень – 150 т, сірковуглець – 350 т, формальдегід – 42,2 т.

У звітному періоді підприємство здійснило розміщення 2,5 т високонебезпечних відходів та 12,5 т малонебезпечних відходів на відстані 3,5 км від населеного пункту.

Розрахувати суму екологічного податку, що потрібно сплатити до бюджету.

Завдання 3

Підприємство здійснює скиди забруднюючих речовин у ставок: нітратів – 1,350 т, хлоридів – 2,680 т, фосфатів – 2,112 т. У цьому ж звітному періоді підприємство здійснило розміщення 5 т помірнонебезпечних відходів та 9,5 т малонебезпечних відходів у межах населеного пункту.

Розрахувати суму екологічного податку, який має сплатити підприємство до бюджету.

Завдання 4

Підприємство «Хімтек» у звітному періоді здійснювало відходи:

1) на відстані 8 км від населеного пункту: надзвичайно небезпечні – 5,5 т і 12 т високонебезпечних;

2) у межах населеного пункту: помірнонебезпечних – 17 т і малонебезпечних – 48 т.

Підприємство здійснювало тимчасове зберігання радіоактивних відходів (крім відходів, представлених як джерела іонізуючого випромінювання) їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк у розмірі 12 м^3 , протягом 6 календарних місяців.

Визначити суму екологічного податку і терміни його сплати.

11.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Підприємство у звітному періоді здійснювало відходи:

– скиди забруднюючих речовин у річку: хлоридів – 3,5 т, нафтопродуктів – 12 т, нітратів – 26 т;

– тимчасове зберігання радіоактивних відходів, представлених як джерела іонізуючого випромінювання, їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк у розмірі: високоактивних – 15 м³ і низькоактивних – 28 м³, протягом 6 календарних місяців;

– скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин, які мають гранично допустиму концентрацію забруднюючих речовин 0,085 мг на 1 літр – 5,6 т, 0,8 мг на 1 літр – 9 т, 12 мг на 1 літр – 7 т.

Визначити суму екологічного податку і терміни його сплати.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Аналіз надходжень від екологічного податку та його розподіл між бюджетами різних рівнів у сучасних умовах.
2. Тенденції зміни екологічного податку в процесі його впровадження.

11.4. Термінологічний словник

Водокористування – використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів).

Стационарне джерело забруднення (п.п. 14.1.230 ПКУ) – це підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати протягом певного часу і здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу та / або скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти.

Розміщення відходів (п.п. 14.1.223 ПКУ) – постійне (остаточне) перебування або захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах (місцях розміщення відходів, сховищах, полігонах, комплексах, спорудах, ділянках надр тощо), на використання яких отримано дозволи уповноважених органів.

11.5. Тести для самоперевірки знань

1. Об'єкт та база оподаткування:

- а) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;
- б) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря пересувними джерелами;
- в) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними джерелами;
- г) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними, пересувними та водними джерелами.

2. За скиди забруднюючих речовин у ставки та озера ставки податку:

- а) збільшуються у 2,5 рази;
- б) збільшуються у 1,5 рази;
- в) зменшується у 1,5 рази;
- г) зменшується у 2,5 рази.

3. За розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, ставки податку:

- а) збільшуються у 2 рази;
- б) збільшуються у 3 рази;
- в) зменшується у 2 рази;
- г) зменшується у 3 рази.

4. Суми податку обчислюються платниками податку та податковими агентами:

- а) самостійно на основі річної податкової декларації;
- б) щоквартально органами ДФС;
- в) самостійно щокварталу;
- г) щомісячно на основі фактично здійснених викидів.

5. Коригуючий коефіцієнт застосовується для розрахунку суми податку, який справляється:

- а) за розміщення відходів;
- б) за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти;
- в) за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення;
- г) за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк.

6. Платники податку та податкові агенти подають податкові декларації протягом:

- а) 10 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- б) 15 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- в) 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- г) 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

7. Платники податку та податкові агенти сплачують екологічний податок протягом:

- а) 10 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- б) 15 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- в) 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу;
- г) 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

8. Для забруднюючих речовин, на які не встановлено клас небезпечності та орієнтовнонебезпечний рівень впливу (крім двоокису вуглецю), ставки податку встановлюються як за викиди забруднюючих речовин:

- а) I класу небезпечності;
- б) II класу небезпечності;
- в) III класу небезпечності;
- г) IV класу небезпечності.

9. Якщо платником екологічного податку здійснюються різні види забруднення навколишнього природного середовища, то такий платник зобов'язаний:

- а) визначити податок відповідно до середньорічного рівня забруднення за встановленою нормою;
- б) визначити суму податку окремо за кожним видом забруднення та / або за кожним видом забруднюючої речовини;
- в) визначити суму податку відповідно до норми споживання та коригуючих коефіцієнтів;
- г) визначити суму податку відповідно до середньоденних обсягів викидів та коригуючих коефіцієнтів.

10. Якщо платник податку з початку звітного року не планує здійснення викидів, скидів забруднюючих речовин, розміщення відходів, утворення радіоактивних відходів протягом звітного року, то такий платник податку повинен:

а) скласти заяву про відсутність у нього у звітному році об'єкта обчислення екологічного податку;

б) повідомити про це контролюючий орган за місцем розташування джерел забруднення;

в) повідомити про це контролюючий орган за місцем розташування джерел забруднення та скласти заяву про відсутність у нього у звітному році об'єкта обчислення екологічного податку;

г) у будь-якому випадку подавати податкові декларації.

11. За скиди забруднюючих речовин, на які не встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовнобезпечний рівень впливу, застосовуються ставки податку:

а) за найменшою величиною гранично допустимої концентрації;

б) за найбільшою величиною гранично допустимої концентрації;

в) за фактичною величиною гранично допустимої концентрації;

г) за середньозваженою величиною гранично допустимої концентрації;

12. Коефіцієнт до ставок податку, який встановлюється для місця розміщення відходів на відстані від 3 км і більше від меж населеного пункту:

а) коефіцієнт 1;

б) коефіцієнт 1,5;

в) коефіцієнт 2;

г) коефіцієнт 3.

13. Коефіцієнт до ставок податку, який встановлюється для місця розміщення відходів на відстані менше як 3 км від меж населеного пункту:

а) коефіцієнт 1;

б) коефіцієнт 1,5;

в) коефіцієнт 2;

г) коефіцієнт 3.

14. Згідно з Податковим кодексом України екологічний податок стягується за такі види джерел забруднення природного середовища:

а) стаціонарні, пересувні, водні, лісові, радіоактивні;

б) стаціонарні, пересувні, водні, радіоактивні;

в) стаціонарні, водні, радіоактивні;

г) стаціонарні, водні, лісові, радіоактивні.

15. Базовим податковим періодом зі сплати екологічного податку є:

- а) календарний рік;
- б) півріччя;
- в) календарний квартал;
- г) календарний місяць.

11.6. Запитання для самоконтролю

1. Платники податку.
2. Об'єкт та база оподаткування.
3. Ставки податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення.
4. Ставки податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти.
5. Ставки податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах.
6. Ставки податку за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені).
7. Ставки податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк.
8. Порядок обчислення податку.
9. Порядок подання податкової звітності та сплати екологічного податку.

ТЕМА 12. РЕНТНА ПЛАТА

12.1. Основні положення теми

Рентна плата – це загальнодержавний податок, який складається з:

- 1) рентної плати за спеціальне використання води;
- 2) рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України;
- 3) рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних із видобуванням корисних копалин;
- 4) рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин;
- 5) рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів;
- 6) рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України.

Рентна плата за спеціальне використання води.

Платниками рентної плати є водокористувачі – суб'єкти господарювання незалежно від форми власності: юридичні особи, їх філії, відділення, представництва, інші відокремлені підрозділи без утворення юридичної особи (крім бюджетних установ), постійні представництва нерезидентів, а також фізичні особи-підприємці, які використовують воду, отриману шляхом забору води з водних об'єктів (первинні водокористувачі) та / або від первинних або інших водокористувачів (вторинні водокористувачі), та використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва.

Не є платниками рентної плати за спеціальне використання води водокористувачі, які використовують воду виключно для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення, у тому числі для задоволення виключно власних питних і санітарно-гігієнічних потреб юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та платників єдиного податку.

Об'єктом оподаткування є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі, з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання.

Об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання води без її вилучення з водних об'єктів є:

- для потреб гідроенергетики – фактичний обсяг води, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії;
- для потреб водного транспорту – час використання поверхневих вод вантажним самохідним і несамохідним флотом, що експлуатується (залежно від тоннажності), та пасажирським флотом, що експлуатується (залежно від кількості місць);

– для потреб рибництва є фактичний обсяг води, необхідної для поповнення водних об'єктів під час розведення риби та інших водних живих ресурсів (у тому числі для поповнення, яке пов'язане із втратами води на фільтрацію та випаровування).

Рентна плата за спеціальне використання води не справляється:

1) за воду, що використовується для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення, у тому числі для задоволення виключно власних питних і санітарно-гігієнічних потреб юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та платників єдиного податку;

2) за воду, що використовується для протипожежних потреб;

3) за воду, що використовується для потреб зовнішнього благоустрою територій міст та інших населених пунктів;

4) за воду, що використовується для пилозаглушення у шахтах і кар'єрах;

5) за воду, що забирається науково-дослідними установами, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

6) за воду, що втрачена в магістральних та міжгосподарських каналах зрошувальних систем та магістральних водогонях;

7) за підземну воду, що вилучається з надр для усунення шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення, зсуву, забруднення тощо), крім кар'єрної, шахтної та дренажної води, що використовується у господарській діяльності після вилучення та / або отримується для використання іншими користувачами;

8) за воду, що забирається для забезпечення випуску молоді цінних промислових видів риби та інших водних живих ресурсів у водні об'єкти;

9) за морську воду, крім води з лиманів;

10) за воду, що використовується садівницькими та городницькими товарами (кооперативами);

11) за воду, що забирається для реабілітації, лікування та оздоровлення реабілітаційними установами для інвалідів та дітей-інвалідів, підприємствами, установами та організаціями фізкультури та спорту для інвалідів та дітей-інвалідів, які засновані всеукраїнськими громадськими організаціями інвалідів відповідно до закону;

12) для потреб гідроенергетики – з гідроакумулюючих електростанцій, які функціонують у комплексі з гідроелектростанціями;

13) для потреб водного транспорту.

Ставки рентної плати за спеціальне використання води встановлюються у таких розмірах:

Таблиця 12.1

Ставки рентної плати за спеціальне використання води відповідно до ст. 255.5 ПКУ на 01.01.2018р.

За спеціальне використання поверхневих вод		За спеціальне використання підземних вод	
Басейни річок, включаючи притоки всіх порядків	Ставка рентної плати, гривень за 100 м ³	Найменування регіону	Ставка рентної плати, гривень за 100 м ³
Дніпра на північ від м. Києва (Прип'яті та Десни), включаючи м. Київ	58,17	Автономна Республіка Крим (крім м. Севастополя)	107,58
Дніпра на південь від м. Києва (без Інгульця)	55,33	м. Севастополь	107,58
Ингульця	84,39		
Сіверського Дінця	113,45	Вінницька область	92,98
Південного Бугу (без Інгулу)	63,97	Волинська область	96,04
Ингулу	78,49	Дніпропетровська область	81,48
Дністра	34,85	Донецька область	110,56
Вісли та Західного Бугу	34,85	Житомирська область	92,98
Пруту та Сірету	26,17	Закарпатська область	61,09
Тиси	26,17	Запорізька область: Веселівський, Мелітопольський, Приазовський, Якимівський райони	92,98
Дунаю	23,32	інші адміністративно-територіальні одиниці області	84,39
Річок Криму	116,32	Івано-Франківська область: Богородчанський, Верховинський, Долинський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський райони	145,42
Річок Приазов'я	139,66	Київська область:	
Інших водних об'єктів	63,97	Інші адміністративно-територіальні одиниці області	81,48

Інші ставки рентної плати за спеціальне використання води:

1) для потреб гідроенергетики – 11,31 гривні за 10 тис. куб. метрів води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій;

2) для потреб водного транспорту з усіх річок, крім Дунаю:

для вантажного самохідного і несамохідного флоту, що експлуатується, – 0,1938 гривні за 1 тоннаж-добу експлуатації;

для пасажирського флоту, що експлуатується, – 0,0215 гривні за 1 місце-добу експлуатації;

3) для потреб рибництва:

59,36 гривні за 10 тис. куб. метрів поверхневої води;

71,36 гривні за 10 тис. куб. метрів підземної води;

4) за воду, що входить виключно до складу напоїв:

55,21 гривні за 1 куб. метр поверхневої води;

64,39 гривні за 1 куб. метр підземної води;

5) за шахтну, кар'єрну та дренажну воду – 12,79 гривні за 100 куб. метрів води.

Для теплоелектростанцій з прямоочною системою водопостачання рентна плата за фактичний обсяг води, що пропускається через конденсатори турбін для охолодження конденсату, обчислюється із застосуванням коефіцієнта 0,005.

Житлово-комунальні підприємства застосовують до ставок рентної плати коефіцієнт 0,3.

Порядок нарахування податкових зобов'язань з рентної плати за спеціальне використання води.

Водокористувачі самостійно обчислюють рентну плату за спеціальне використання води у т. ч. для потреб гідроенергетики і рибництва **щокварталу** наростаючим підсумком з початку року, а за спеціальне використання води для потреб водного транспорту – починаючи з *першого півріччя поточного року*, у якому було здійснено таке використання.

Рентна плата обчислюється, виходячи з фактичних обсягів використаної води (підземної, поверхневої, отриманої від інших водокористувачів) водних об'єктів з урахуванням обсягу втрат води в системах їх водопостачання, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування, лімітів використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

За обсяги води, переданої водокористувачем-постачальником іншим водокористувачам без укладення з останніми договору на поставку води, рентна плата обчислюється і сплачується таким водокористувачем-постачальником.

Обсяг фактично використаної води обчислюється водокористувачами самостійно на підставі даних первинного обліку згідно з показниками вимірювальних приладів.

За відсутності вимірювальних приладів обсяг фактично використаної води визначається водокористувачем за технологічними даними (тривалість роботи агрегатів, обсяг виробленої продукції чи наданих послуг, витрати електроенергії, пропускна спроможність водопровідних труб за одиницю часу тощо). У разі відсутності вимірювальних приладів, якщо можливість їх встановлення існує, рентна плата сплачується у двократному розмірі.

У разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води рентна плата обчислюється і сплачується у п'ятикратному розмірі, виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

Податкова декларація за перший квартал не подається, а рентна плата не сплачується у межах, встановлених в дозволі на спеціальне водокористування.

Лімітне використання води, визначене в дозволі, включається до складу витрат, а понадлімітне використання справляється з чистого прибутку.

Рентна плата за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики і водного транспорту повністю включається до складу витрат.

Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України.

Платниками є загальні користувачі радіочастотного ресурсу України, визначені законодавством про радіочастотний ресурс, яким надано право користуватися радіочастотним ресурсом України в межах виділеної частини смуг радіочастот загального користування на підставі:

- ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України;
- ліцензії на мовлення та дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою;
- дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, отриманого на підставі договору з власником ліцензії на мовлення;
- дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою.

Не є платниками рентної плати спеціальні користувачі, перелік яких визначено законодавством про радіочастотний ресурс, та радіоаматори.

Об'єктом оподаткування є ширина смуги радіочастот, що визначається як частина смуги радіочастот загального користування у відповідному регіоні та зазначена в ліцензії або дозволі користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом для розповсюдження телерадіопрограм.

Таблиця 12.2

**Основні ставки рентної плати за користування радіочастотним ресурсом
України, визначені ст. 254.4 ПКУ**

№	Вид радіозв'язку	Діапазон радіочастот	Ставка рентної плати за 1 МГц смуги радіочастот на місяць, грн
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1	Радіорелейний зв'язок фіксованої радіослужби	0,03–300 ГГц	1,06
2	Радіозв'язок:		
	фіксованої, рухомої сухопутної радіослужб	0,03–470 МГц	1 037,5
	морської радіослужби	0,03–470 МГц	518,75
3	Радіозв'язок у системі охоронної та охоронно-пожежної сигналізації	30–470 МГц	1 037,5
4	Радіозв'язок з використанням радіоподовжувачів	30–470 МГц	520,37
5	Радіозв'язок у системі передавання даних з використанням шумоподібних сигналів	1 427–2 400 МГц 2 400–2 483,5 МГц 5 150–5 850 МГц	26,211
6	Радіозв'язок у системі з фіксованим абонентським радіодоступом стандарту DECT	30–3 000 МГц	52,36
7	Транкінговий радіозв'язок	30–470 МГц	3 217,19
8	Пошуковий радіозв'язок	30–960 МГц	41 499,7
9	Радіолокаційна та радіонавігаційна радіослужби	30–3 000 МГц 3–30 ГГц	104,71
10	Радіозв'язок супутникової рухомої та фіксованої радіослужб	30–3 000 МГц 3–30 ГГц	68,73
11	Стільниковий радіозв'язок	300–791 МГц 821–832 МГц 862–880 МГц 915–925 МГц 960–1 710 МГц 1 785–1 805 МГц 1 880–1 920 МГц 1 980–2 110 МГц 2 170–2 200 МГц	23 085,25–1
		791–821 МГц 832–862 МГц 880–915 МГц 925–960 МГц	23 085,25–2, 3, 4
		1 710–1 785 МГц 1 805–1 880 МГц 1 920–1 980 МГц 2 110–2 170 МГц	23 085,25–2, 5, 6
		2 300–2 400 МГц 2 500–2 690 МГц	3 000,00–2, 7, 8

Закінчення таблиці 12.2

1	2	3	4
12	Радіозв'язок у багатоканальних розподільчих системах для передавання та ретрансляції телевізійного зображення, передавання звуку, цифрової інформації	2–7 ГГц 10–42,5 ГГц	45,83–1 16,37–1
13	Передавання звуку залежно від потужності:	30 кГц–30 МГц	
	до 1 кВт включно		1 243,67
	від 1,1 до 10 кВт включно		1 868,81
	від 10,1 до 100 кВт включно		2 644,49
	від 101 до 500 кВт включно		3 112,48
	від 501 кВт і вище		5 171,08
14	Передавання та ретрансляція телевізійного зображення залежно від потужності:	30–300 МГц	
	від 1 до 10 Вт включно		52,36
	від 10,1 до 100 Вт включно		157,11
	від 101 Вт до 1 кВт включно		258,55
	від 1,1 до 5 кВт включно		415,67
	від 5,1 до 20 кВт включно		778,95
	від 20,1 кВт і вище		1 037,5
15	Передавання звуку залежно від потужності:	66–74 МГц 87,5–108 МГц	
	до 100 Вт включно		389,47
	від 101 Вт до 1 кВт включно		778,95
	від 1,1 до 10 кВт включно		1 243,67
	від 10,1 кВт і вище		1 557,85
16	Передавання та ретрансляція телевізійного зображення залежно від потужності:	300–880 МГц	
	до 10 Вт включно		36,01
	від 10,1 до 100 Вт включно		72
	від 101 Вт до 1 кВт включно		157,11
	від 1,1 до 5 кВт включно		310,96
	від 5,1 до 20 кВт включно		621,84
	від 20,1 кВт і вище		778,95
17	Види радіозв'язку (служби, системи, радіотехнології, радіоелектронні засоби, випромінювальні пристрої), що не зазначені у пунктах 1–16 пункту 254.4 цієї статті	9 кГц–400 ГГц	1 557,85

Податкові зобов'язання із рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України розраховуються за формулою:

$$\begin{aligned}
 ПЗ = & OO_{Шри.1} \times C_T + (OO_{Шри.2} \times C_T \times 1,2 - OO_{Шри.2} \times C_T) + (OO_{Шри.3} \times C_T \times 1,4 - OO_{Шри.3} \times C_T) + \\
 & (OO_{Шри.4} \times C_T \times 0,75 - OO_{Шри.4} \times C_T) + (OO_{Шри.5} \times C_T \times 1,4 - OO_{Шри.5} \times C_T) + (OO_{Шри.6} \times C_T \times 0,75 - OO_{Шри.6} \times C_T) + \\
 & (OO_{Шри.7} \times C_T \times 1,4 - OO_{Шри.7} \times C_T) + (OO_{Шри.8} \times C_T \times 0,75 - OO_{Шри.8} \times C_T), \quad (12.1)
 \end{aligned}$$

ОО_{зп} – об’єкт оподаткування рентною платою, тобто загальна ширина смуги радіочастот, зазначена у ліцензії або ліцензіях платника.

Примітки:

1. Для ширини смуги радіочастот до 30 МГц (15×2) у кожному регіоні окремо, що належить окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

2. Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот менше 10 МГц (5×2) у кожному регіоні окремо та / або в усіх регіонах України, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,2.

3. Для ширини смуги радіочастот, яка перевищує 20 МГц (10×2) у кожному регіоні окремо, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,4.

4. Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот в усіх регіонах України, що дорівнює або перевищує 10 МГц (5×2) у кожному регіоні, за умови що загальна ширина смуги радіочастот не перевищує 20 МГц (10×2) в одному діапазоні радіочастот, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

5. Для ширини смуги радіочастот, яка перевищує 30 МГц (15×2) у кожному регіоні окремо, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,4.

6. Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот в усіх регіонах України, що дорівнює або перевищує 10 МГц (5×2) у кожному регіоні, за умови що загальна ширина смуги радіочастот не перевищує 30 МГц (15×2) в одному діапазоні радіочастот, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

7. Для ширини смуги радіочастот, яка перевищує 40 МГц (20×2) у кожному регіоні окремо, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,4.

8. Для ширини безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот в усіх регіонах України, що дорівнює або перевищує 10 МГц (5×2) у кожному регіоні, за умови що загальна ширина смуги радіочастот не перевищує 40 МГц (20×2) в одному діапазоні радіочастот, що належать окремому платнику рентної плати, користувачу радіочастотного ресурсу, застосовується понижувальний коефіцієнт 0,75.

Передбачені вище наведеними примітками підвищувальні та понижувальні коефіцієнти застосовуються окремо до об’єкта оподаткування шляхом додавання /

віднімання грошового значення відповідного коефіцієнта до нього. Грошове значення коефіцієнта розраховується шляхом визначення різниці між об'єктом оподаткування, до якого застосовується коефіцієнт, помножений на коефіцієнт, та об'єктом оподаткування, до якого застосовується коефіцієнт.

Платники обчислюють суму рентної плати, виходячи з виду радіозв'язку, розміру встановлених ставок та ширини смуги радіочастот по кожному регіону окремо.

Платники, яким надано право користуватися радіочастотним ресурсом України на підставі ліцензій, дозволу, сплачують рентну плату, починаючи з дати їх видачі або продовження.

Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Платниками є юридичні та фізичні особи – суб'єкти господарювання, які використовують у межах території України ділянки надр для:

- 1) зберігання природного газу, нафти, газоподібних та інших рідких нафтопродуктів;
- 2) витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції;
- 3) вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин;
- 4) зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів;
- 5) провадження інших видів господарської діяльності.

Не є платниками рентної плати військові частини, заклади, установи й організації Збройних Сил України та інші військові формування, утворені відповідно до закону, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету.

Об'єктом оподаткування рентною платою за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, є обсяг підземного простору (ділянки) надр:

- 1) для зберігання природного газу та газоподібних продуктів – активний об'єм зберігання газу в пористих чи тріщинуватих геологічних утвореннях (пластах-колекторах);
- 2) для зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів – об'єм спеціально створених та існуючих гірничих виробок (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнин (печер);
- 3) для витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції, вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин, зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів, провадження інших видів господарської діяльності – площа підземного простору, що надана у користування в

спеціально створених та існуючих гірничих виробках (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнинах (печерах).

Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, не справляється:

1) за використання транспортних тунелів та інших підземних комунікацій, колекторно-дренажних систем та об'єктів міського комунального господарства;

2) за використання підземних споруд на глибині не більше 20 метрів, збудованих відкритим способом без засипання або з подальшим ґрунтовим засипанням.

Ставки рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, встановлюються залежно від корисних властивостей надр і ступеня екологічної безпеки під час їх використання у розмірах, визначених ст. 253.5 ПКУ.

Таблиця 12.3

Ставки рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин на 01.01.2018 р.

Характер користування надрами	Вид користування надрами	Одиниця виміру	Ставка рентної плати, грн. на рік
Використання підземного простору надр – пористих чи тріщинуватих геологічних утворень (пластів-колекторів)	зберігання природного газу та газоподібних продуктів	тис. куб. метрів активного об'єму	0,49
	зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів	куб. метрів	0,49
Використання підземного простору – спеціально створених та існуючих гірничих виробок (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнин (печер)	витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції	кв. метрів	1,39
	виращування грибів, овочів, квітів та інших рослин	–	0,79
	зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів	–	0,6
	провадження іншої господарської діяльності	–	1,95

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин.

Платниками є суб'єкти господарювання, у тому числі громадяни України, іноземці та особи без громадянства, зареєстровані відповідно до закону як підприємці, які набули права користування об'єктом (ділянкою) надр на підставі отриманих спеціальних дозволів на користування надрами (далі – спеціальний дозвіл) у межах конкретних ділянок надр із метою провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення (або геологічного

вивчення з подальшою дослідно-промисловою розробкою) в межах, зазначених у таких спеціальних дозволах об'єктах (ділянках) надр.

Платниками рентної є землевласники та землекористувачі, крім суб'єктів підприємництва, які відповідно до законодавства відносяться до фермерських господарств, що провадять господарську діяльність з видобування підземних вод на підставі дозволів на спеціальне водокористування.

Об'єктом оподаткування по кожній наданій у користування ділянці надр, що визначена у відповідному спеціальному дозволі, є **обсяг товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини)**, що є результатом господарської діяльності з *видобування корисних копалин з надр* на території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони, у тому числі обсяг мінеральної сировини, з *відходів (втрат, хвостів тощо) гірничого виробництва*, у тому числі обсяг мінеральної сировини, що утворюється в результаті виконання первинної переробки, що провадиться іншими, ніж платник рентної плати, суб'єктами господарювання на умовах господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, якщо для її видобутку відповідно до законодавства необхідно отримати спеціальний дозвіл.

До об'єкта оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин не належать:

1) не включені до державного балансу запасів корисних копалин корисні копалини місцевого значення і торф, видобуті землевласниками та землекористувачами для власного споживання, якщо їх використання не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них, загальною глибиною розробки до двох метрів, і прісні підземні води до 20 метрів;

2) видобуті (зібрані) мінералогічні, палеонтологічні та інші геологічні колекційні зразки, якщо їх використання не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них;

3) корисні копалини, видобуті з надр під час створення, використання, реконструкції геологічних об'єктів природно-заповідного фонду, якщо використання цих корисних копалин не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них;

4) дренажні та супутньо-пластові підземні води, які не враховуються в державному балансі запасів корисних копалин, що видобуваються під час розробки родовищ корисних копалин або під час будівництва та експлуатації підземних споруд, і використання яких не передбачає отримання економічної вигоди з передачею чи без передачі права власності на них, у тому числі від використання для власних

технологічних потреб, за винятком обсягів, які використовуються для власних технологічних потреб, пов'язаних із видобуванням корисних копалин;

5) видобути корисні копалини, які без набуття та / або збереження платником права власності на такі корисні копалини відповідно до затвердженого в установленому законодавством порядку технологічного проекту розробки запасів корисних копалин відповідної ділянки надр спрямовуються на формування запасів корисних копалин техногенного родовища;

6) обсяг природного газу, визнаного рециркулюючим відповідно до вимог ПКУ, який визначається платником за показниками вимірювальних пристроїв, що зазначені у журналі обліку видобутих корисних копалин;

7) обсяги мінеральних вод, що видобути державними дитячими спеціалізованими санаторно-курортними закладами, в частині обсягів, що використовуються для лікування на їх території.

Базою оподаткування є вартість обсягів видобутих у податковому періоді корисних копалин (мінеральної сировини), яка окремо обчислюється для кожного виду корисної копалини (мінеральної сировини) для кожної ділянки надр на базових умовах поставки (склад готової продукції гірничого підприємства) (ст. 252.6 ПКУ).

Вартість товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини – обчислюється платником для кожної ділянки надр на базових умовах поставки за більшою з таких її величин:

- за фактичними цінами реалізації;
- за розрахунковою вартістю відповідного виду товарної продукції, крім вугледневої сировини.

У разі обчислення вартості товарної продукції **за розрахунковою вартістю до витрат платника** рентної плати за податковий (звітний) період **включаються:**

1) матеріальні витрати, у тому числі витрати, пов'язані з виконанням господарських договорів із давальницькою сировиною, за винятком матеріальних витрат, пов'язаних із:

- зберіганням;
- транспортуванням;
- пакуванням, у тому числі фасуванням (бутелюванням);
- проведенням іншого виду підготовки (включаючи передпродажну підготовку), крім операцій, що віднесені до операцій первинної переробки (збагачення);
- виробництвом і реалізацією інших видів продукції, товарів (робіт, послуг);

2) витрати з оплати праці, крім витрат з оплати праці працівників, які не зайняті в господарській діяльності з видобування відповідної товарної продукції;

3) витрати з ремонту основних засобів;

4) інші витрати, що належать до складу витрат, у тому числі витрати, розподілені і понесені ним у періоди, коли господарська діяльність з видобування корисних копалин не провадилася у зв'язку із сезонними умовами проведення видобувних робіт, у тому числі:

- які виникають у результаті формування фінансових резервів;
- на сплату процентів боргових зобов'язань платника рентної плати;
- на внесення рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин;
- на сплату штрафів та / або неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду;

5) сума нарахованої амортизації, крім амортизації на основні засоби і нематеріальні активи, що не пов'язані технічно та технологічно з господарською діяльністю з видобування відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини);

б) сума амортизації витрат, пов'язаних із господарською діяльністю з видобування товарної продукції.

Розрахункова вартість одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) (Цр) – обчислюється за такою формулою:

$$\text{Цр} = \frac{\text{Вмп} + (\text{Вмп} \times \text{Крмпе})}{V_{\text{мп}}}, \quad (12.1)$$

де Вмп – витрати, обчислені згідно з пунктами 252.11–252.15 ПКУ (у гривнях);

Крмпе – коефіцієнт рентабельності гірничого підприємства, обчислений у матеріалах геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин ділянки надр, затверджених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр (десятьквовий дріб). Гірничі підприємства, що порушили строк регулярної повторної геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин ділянки надр, обчислюють податкові зобов'язання із застосуванням коефіцієнта рентабельності, що дорівнює трикратному розміру облікової ставки Національного банку України;

V_{мп} – обсяг (кількість) товарної продукції гірничого підприємства – видобутих корисних копалин (мінеральної сировини), що видобута за податковий (звітний) період.

Ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин устанавлюються у відсотках від вартості товарної продукції гірничого

підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у розмірах, визначених ст. 252.2 ПКУ.

Таблиця 12.4

**Ставки рентної плати за користування надрами
для видобування корисних копалин**

Групи корисних копалин, надані у користування надрами гірничому підприємству	Ставка, % від вартості товарної продукції
рудні (металовмісні (металічні), у тому числі руди) корисні копалини:	
чорних металів (крім залізної руди), кольорових та легувальних металів	5,00
залізна руда	8,00
урановмісні (в технологічному розчині)	5,00
інші, ніж урановмісні, чорних, кольорових та легувальних металів	5,00
енергетичні корисні копалини:	
вугілля:	
коксівне	1,50
енергетичне	0,75
антрацит	1,00
буре	1,00
торф	1,00
вуглеводні:	
нафта:	
з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5 000 метрів	29,00
з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5 000 метрів	14,00
Конденсат:	
з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5 000 метрів	45,00
з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5 000 метрів	21,00
газ природний (будь-якого походження):	
природний газ, що відповідає умові пункту 252.24 ПКУ, видобутий з покладів до 5 000 м	29,00
природний газ, що відповідає умові пункту 252.24 ПКУ, видобутий з покладів понад 5 000 м	14,00
з покладів на ділянках надр (родовищах) у межах континентального шельфу та / або виключної (морської) економічної зони України	11,00
природний газ, видобутий під час виконання договорів про спільну діяльність	70,00
з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5 000 метрів	29,00
з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5 000 метрів	14,00
неенергетичні, нерудні (неметаловмісні (неметалічні) корисні копалини, води підземні ⁻¹), води поверхневі, грязі лікувальні (пелоїди), крім бурштину	5,00
бурштин	25,00

Вартість руд урану та золота, видобутих з корінних родовищ, обчислюється з урахуванням ціни реалізації за податковий (звітний) період (у разі відсутності реалізації у цей період – за найближчі попередні податкові періоди) хімічно чистого

металу без урахування податку на додану вартість, зменшеної на суму витрат платника рентної плати на збагачення (афінаж) та доставку (перевезення, транспортування) споживачу.

Податкові зобов'язання з рентної плати за користування надрами для відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) в межах однієї ділянки надр за податковий (звітний) період обчислюються за такою формулою:

$$Пзн = V\phi \times Vкк \times Cвнз \times Kпп, \quad (12.2)$$

де $V\phi$ – обсяг (кількість) відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) у податковому (звітному) періоді (в одиницях маси або об'єму);

$Vкк$ – вартість одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства – видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), обчислена згідно з пп. 252.7–252.17 ПКУ;

$Cвнз$ – величина ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин (у відсотках);

$Kпп$ – коригуючий коефіцієнт.

Залежно від відповідного виду видобутої корисної копалини (мінеральної сировини) її кількість визначається в одиницях маси або об'єму.

До ставок рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин застосовуються коригуючі коефіцієнти, які визначаються залежно від виду корисної копалини (мінеральної сировини) та умов її видобування.

Таблиця 12.5

Коригуючі коефіцієнти, які використовуються при визначенні рентної плати

Критерії застосування коефіцієнта	Величина коефіцієнта
1	2
Видобування позабалансових запасів корисних копалин, крім вуглеводневої сировини*	0,50
Видобування позабалансових запасів природного газу	0,79
Видобування позабалансових запасів природного газу, з покладів на ділянках надр (родовищах) в межах континентального шельфу та / або виключної (морської) економічної зони України	0,61
Видобування позабалансових запасів природного газу, що не відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 ПКУ	0,96
Видобування позабалансових запасів нафти і конденсату	0,95
Видобування запасів (ресурсів) корисних копалин з техногенних родовищ	0,50

Закінчення таблиці 12.5

1	2
Видобування піщано-гравійної сировини в межах акваторії морів, водосховищ, у річках та їх заплавах (крім видобування, пов'язаного з плановими роботами з очищення фарватерів річок)	2,0
Видобування вуглекислих мінеральних підземних вод (гідрокарбонатних) із свердловин, що не обладнані стаціонарними газовідділювачами	0,85
Видобування запасів з родовищ, які в установленому законодавством порядку визнані як дотаційні запаси	0,01
Видобування запасів корисних копалин ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів, крім вуглеводневої сировини	0,70
Видобування запасів природного газу, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 ПКУ, ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,88
Видобування запасів природного газу з покладів на ділянках надр (родовищ) у межах континентального шельфу та / або виключної (морської) економічної зони України, що відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 ПКУ, ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,77
Видобування запасів природного газу, що не відповідає умові, визначеній у пункті 252.24 ПКУ, ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,97
Видобування запасів нафти і конденсату ділянки надр, затверджених державною експертизою на підставі звітів з геологічного вивчення, яке виконане платником рентної плати за рахунок власних коштів	0,96
Видобування підземним шахтним способом з глибини понад 300 метрів залізної руди для збагачення із вмістом магнетитового заліза менше 35 %	0,25

Платник рентної плати та уповноважена особа сплачують податкові зобов'язання:

1) за місцезнаходженням ділянки надр, з якої видобути корисні копалини, у разі розміщення такої ділянки надр у межах території України;

2) за місцем обліку платника рентної плати у разі розміщення ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, в межах континентального шельфу та / або виключної (морської) економічної зони України.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів

Платниками є лісокористувачі – юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження з України або

виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, фізичні особи (крім фізичних осіб, які мають право безоплатно без видачі спеціального дозволу використовувати лісові ресурси відповідно до лісового законодавства), а також фізичні особи-підприємці, які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісорубного квитка або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами.

Об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є:

1) деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування;

2) деревина, заготовлена під час проведення заходів:

– щодо поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей (у деревостанах віком понад 40 років – рубки догляду за лісом, вибіркові санітарні рубки, вибіркові лісовідновні рубки, рубки, пов'язані з реконструкцією, ландшафтні рубки і рубки переформування; незалежно від віку деревостанів – суцільні санітарні та суцільні лісовідновні рубки);

– з розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо;

3) другорядні лісові матеріали (заготівля живиці, пнів, лубу та кори, деревної зелені, деревних соків та інших другорядних лісових матеріалів, передбачених нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства);

4) побічні лісові користування (заготівля сіна, випасання худоби, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, збирання лісової підстилки, заготівля очерету та інших побічних лісових користувань, передбачених нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства);

5) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт.

Ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів встановлюються у розмірах, визначених ст. 256.3 ПКУ.

Таблиця 12.6

**Ставки рентної плати за заготівлю деревини основних лісових порід
на 01.01.2018 р.**

Найменування лісової породи	Розряд	Ставка за 1 щільний куб. метр деревини, гривень			
		дров'яної (з корою)			дров'яної (з корою)
		великої	середньої	дрібної	
<i>Перший пояс лісів</i>					
Сосна					
	1	309,2	197,75	76,04	7,84
	2	219,74	141,25	54,92	5,99
	3	177,35	114,23	44,05	4,8
	4	133,37	84,77	32,6	3,61
	5	87,88	56,46	21,74	2,43
Ялина, ялиця					
	1	274,14	233,75	89,64	10,37
	2	203,48	173,25	67,25	6,86
	3	163,19	139,62	53,44	6,04
	4	122,58	104,29	39,67	4,33
	5	82,43	68,96	26,77	3,46
Дуб (крім дуба коркового)					
	1	811,25	389,83	129,8	13,28
	2	581,91	279,77	92,94	9,67
	3	466,02	222,69	74,85	7,84
	4	350,07	168,43	56,15	5,45
	5	229,37	111,35	37,41	4,23
Ясен, клен (крім явора)					
	1	304,23	259,86	129,8	13,28
	2	218,18	186,52	92,94	9,67
	3	174,74	148,5	74,85	7,84
	4	131,25	112,29	56,15	5,45
	5	86,03	74,27	37,41	4,23
Бук					
	1	584,86	376,21	125,57	11,45
	2	416,51	267,61	89,36	7,84
	3	334,98	214,61	71,84	6,65
	4	251,69	160,23	53,72	4,8
	5	168,43	107,3	35,64	3,03

Ставки рентної плати за заготівлю деревини застосовуються з урахуванням розподілу лісів за поясами і розрядами.

Розподіл лісів за поясами:

– до першого поясу належать усі ліси, за винятком лісів Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей і лісів гірської зони Львівської області;

– до другого поясу належать ліси Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей і ліси гірської зони Львівської області.

Розряди встановлюються для кожного кварталу (урочища), виходячи з нижче-зазначеної відстані між центром кварталу і найближчим нижнім складом лісозаготівельника, до якого деревина вивозиться безпосередньо з лісосіки, або пунктом відвантаження деревини залізницею.

Таблиця 12.7

Розряди лісів

Розряди	1	2	3	4	5
Відстань, кілометрів	до 10	10,1–25	25,1–40	40,1–60	60,1 і більше

Відстань (пряма) від центру кварталу (урочища) до нижнього складу або пункту відвантаження деревини залізницею визначається за картографічними матеріалами і коригується залежно від геоморфологічних умов місцевості за такими коефіцієнтами:

у лісах з рівнинним рельєфом – 1,1;

у лісах з горбистим рельєфом або у лісах, понад 30 % площі яких зайнято болотами, – 1,25;

у лісах з гірським рельєфом – 1,5.

Пунктом відвантаження деревини залізницею вважається пункт (залізнична станція, роз'їзд), у якому дозволено здійснення такої операції, незалежно від наявності на ньому відповідних складів.

Сума рентної плати обчислюється суб'єктами лісових відносин, які видають спеціальні дозволи, і зазначається у таких дозволах.

Сума рентної плати, зазначена в лісорубному та в лісовому квитках, підлягає перерахунку суб'єктом лісових відносин, який видає спеціальні дозволи, у разі коли:

– загальна кількість фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею перевищує зазначену в лісорубному квитку та кількість більше ніж на 10 відсотків;

– фактичний обсяг використання лісових ресурсів перевищує зазначений у лісовому квитку на весь обсяг такого перевищення.

Підставою для перерахунку є спеціальні дозволи та акти огляду місць використання лісових ресурсів.

Лісокористувачі, у яких за результатами діяльності здійснюється перерахунок рентної плати, відображають донараховані суми рентної плати в податковій декларації.

Лісокористувачі цюкварталу складають податкову декларацію з рентної плати наростаючим підсумком з початку року, за винятком:

а) лісокористувачів, якими до отримання лісорубних та лісових квитків рентна плата вноситься в каси суб'єктів лісових відносин, які їх видають:

– фізичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, яким видано лісорубні та лісові квитки;

– лісокористувачів (крім фізичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, яким видано лісові квитки), у яких сума рентної плати в лісорубному чи лісовому квитках не перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня року, в якому сплачується рентна плата;

б) лісокористувачів з іншої області, які сплачують рентну плату повністю до видачі їм спеціального дозволу за місцезнаходженням лісової ділянки, на якій здійснюється заготівля деревини.

Про надходження суми рентної плати в касу суб'єкта лісових відносин, що видає спеціальні дозволи, у спеціально заведеній книзі робиться запис і лісокористувачеві видається квитанція. Одночасно в лісорубних та лісових квитках робиться позначка про сплату рентної плати в касу (зазначаються номер і дата квитанції про сплату).

Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України

Платниками рентної плати є суб'єкти господарювання, які експлуатують об'єкти магістральних трубопроводів та надають (організують) послуги з транспортування (переміщення) вантажу трубопроводами України.

Об'єктом оподаткування рентною платою:

– для нафти та нафтопродуктів є їх фактичні обсяги, що транспортуються територією України у податковому (звітному) періоді;

– для аміаку є сума добутків відстаней відповідних маршрутів його транспортування (переміщення), узгоджених між платником рентної плати та замовником на відповідний податковий (звітний) період, на обсяги аміаку, транспортованого (переміщеного) кожним маршрутом транспортування.

Ставки оподаткування:

0,56 долара США за транспортування однієї тонни нафти магістральними нафтопроводами;

0,56 долара США за транспортування однієї тонни нафтопродуктів магістральними нафтопродуктопроводами;

2,4 долара США за транзитне транспортування однієї тонни аміаку за кожні 100 кілометрів відстані відповідних маршрутів його транспортування.

У разі зміни тарифів на транспортування до ставок рентної плати застосовується коригуючий коефіцієнт, який обчислюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, крім ставки рентної плати за транзитне транспортування аміаку та за транспортування нафти магістральними нафтопроводами для споживачів України.

Сума податкових зобов'язань з рентної плати за податковий період сплачується, виходячи з:

- фактичних обсягів аміаку і відстані відповідних маршрутів його транспортування територією України;
- фактичних обсягів нафти і нафтопродуктів, що транспортуються територією України.

Подання декларації і строки сплати рентної плати

Базовий податковий (звітний) період для рентної плати дорівнює *календарному кварталу*, а для рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин за видобування нафти, конденсату, природного газу, у тому числі газу, розчиненого у нафті (нафтового (попутного) газу), етану, пропану, бутану, рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України та рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України, дорівнює календарному місяцю.

Платники рентної плати самостійно обчислюють суму податкових зобов'язань з рентної плати.

Платник рентної плати до закінчення граничного строку подання податкових декларацій за податковий (звітний) період, подає її до відповідного контролюючого органу за формою (у т. ч. додатки):

- 1) з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин:
  - за місцезнаходженням ділянки надр, з якої видобуті корисні копалини, у разі розміщення такої ділянки надр у межах території України;
  - за місцем обліку платника рентної плати у разі розміщення ділянки надр, з якої видобуто корисні копалини, в межах континентального шельфу та / або виключної (морської) економічної зони України;
- 2) з рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин – за місцезнаходженням ділянки надр;

3) з рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України – за місцем податкової реєстрації;

4) з рентної плати за спеціальне використання води – за місцем податкової реєстрації;

5) з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів – за місцезнаходженням лісової ділянки;

б) з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України – за місцем його податкової реєстрації.

Сума податкових зобов'язань з рентної плати, визначена у податковій декларації за податковий (звітний) період, **сплачується платником до бюджету протягом 10 календарних днів** після закінчення граничного строку подання такої податкової декларації.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів сплачується лісокористувачами **щокварталу рівними частинами від суми рентної плати**, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році.

У разі, **якщо місце обліку платника рентної плати не збігається з місцезнаходженням ділянки надр**, платник рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин та платник рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, **подає за місцем податкової реєстрації платника або уповноваженої особи копію податкової декларації та копію платіжного документа про сплату податкових зобов'язань з рентної плати**.

Контроль за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати здійснюють контролюючі органи.

12.2. План практичного заняття

І. Опитування

Питання до теми:

1. Охарактеризуйте склад рентної плати.
2. Охарактеризуйте особливості нарахування та сплати рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин.
3. Охарактеризуйте особливості нарахування та сплати рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

4. Охарактеризуйте особливості нарахування та сплати рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України.

5. Охарактеризуйте особливості нарахування та сплати рентної плати за спеціальне використання води.

6. Охарактеризуйте особливості нарахування та сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Розрахувати суму рентної плати, яку має сплатити платник. Для здійснення діяльності у сфері безпроводового електрозв'язку отримано ліцензії на використання стільникового зв'язку (GSM-1800) у Х-й області отримано ліцензію № 6297 від 04.07.2016 терміном дії до 04.07.2021 шириною безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот – 2 МГц у діапазоні 1710–1712 та шириною безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот – 1,2 МГц у діапазоні 1 711,8–1 713 МГц, які складають безперервний інтервал (суцільну смугу) радіочастот, а ширина смуги суцільної смуги радіочастот менше 10 МГц, тому застосовується підвищувальний коефіцієнт 1,2 відповідно до примітки 2 п. 254.4 ст. 254 Кодексу (коефіцієнти 1,4 та 0,75 не застосовуються, оскільки не виконані умови, зазначені в примітках 5 та 6 до п. 254.4 ст. 254 Кодексу):

$OO_{Ш_{Прим.2}} = 2 + 1,2 = 3,2 \text{ МГц} < 10 \text{ МГц}$ – застосовується коефіцієнт 1,2;

$$PZ_{6297} = OO_{Ш6297} \times C_T + (OO_{Ш_{Прим.2}} \times C_T \times 1,2 - OO_{Ш_{Прим.2}} \times C_T),$$

де $OO_{Ш6297}$ – об'єкт оподаткування рентною платою відповідно до п. 254.3 ст. 254, тобто загальна ширина смуги радіочастот, зазначена у ліцензії № 6297 платника;

$$OO_{Ш6297} = 2 + 1,2 = 3,2 \text{ МГц.}$$

Визначаємо ставку рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України C_T в залежності від діапазону радіочастот:

$C_T = 23085,25$ грн для діапазону радіочастот 1 710–1 785 МГц, зазначеному в ліцензії № 6297 від 04.07.2021, отриманої платником на використання стільникового зв'язку у Х-й області;

$$PZ_{6297} = 3,2 \times 23085,25 + (3,2 \times 23085,25 \times 1,2 - 3,2 \times 23085,25) = 88\ 647,36 \text{ грн.}$$

Завдання 2

Промислове підприємство розташоване в басейні річки Дніпро на північ від м. Києва за звітний період використало 3 200 м³ поверхневих вод, установлений ліміт використання – 2 700 м³ та 1 600 м³ підземних вод, ліміт використання – 1 500 м³.

Визначити, яку суму рентної плати за спеціальне використання води сплатить підприємство за звітний квартал.

Завдання 3

Промислове підприємство використовує воду для рибного господарства. Протягом звітного кварталу фактичне використання води становило: поверхневої – 41 300 м³ за ставкою 46,03 грн за 10 тис. м³ та підземної – 52 700 м³ за ставкою 55,34 грн за 10 тис. м³ води. Встановлений ліміт використання води для поверхневих вод – 40 000 м³ і 50 000 м³ для підземних вод.

Визначити, яку суму рентної плати за спеціальне використання води сплатить підприємство за звітний квартал.

12.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Підприємство у звітному році використало 140 000 м³ води, у тому числі: отриману шляхом забору поверхневої води з Південного Бугу у Вінницькій області 20 000 м³ води на господарські потреби;

отриману шляхом забору підземної води – 120 000 м³ води, з якої на:

виробництво напоїв – 90 000 м³ води;

господарські потреби – 30 000 м³ води.

Підприємству встановлено річний ліміт використання води:

поверхневої – 20 000 м³ води;

підземної – 100 000 м³ води.

Розрахувати суму з рентної плати за спеціальне використання води, що сплатить підприємство.

Завдання 2

Розрахувати суму рентної плати, яку має сплатити платник. Для здійснення діяльності у сфері безпроводового електрозв'язку отримано ліцензії на використання стільникового зв'язку (GSM-1800) у Х-й області отримано ліцензії: № 6298 від 05.07.2016 терміном дії до 05.07.2021 шириною смуги радіочастот – 53,6 МГц у діапазоні 1 714,1–1 767,7 МГц (використовується як об'єкт оподаткування для примітки

3,5; № 6299 від 06.07.2016 терміном дії до 06.07.2021 шириною безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот – 7,5 МГц у діапазоні 1 737,3–1 744,8 МГц та шириною безперервного інтервалу (суцільної смуги) радіочастот – 7,5 МГц у діапазоні 1 737,5–1 745 МГц.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Як застосовується коефіцієнт рентабельності гірничодобувних підприємств при обчисленні податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин?
2. Особливості справляння і заповнення декларацій з рентної плати:
  - за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;
  - за користування надрами для видобування нафти;
  - за користування радіочастотним ресурсом України;
  - за спеціальне використання води;
  - за спеціальне використання лісових ресурсів.

12.4. Термінологічний словник

Корисні копалини – природні мінеральні утворення органічного і неорганічного походження у надрах, у тому числі будь-які підземні води, а також техногенні мінеральні утворення в місцях видалення відходів виробництва та втрат продуктів переробки мінеральної сировини, які можуть бути використані у сфері матеріального виробництва і споживання безпосередньо або після первинної переробки.

Обсяг видобутих корисних копалин (мінеральної сировини) – обсяг товарної продукції гірничого підприємства, що відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» обліковується гірничим підприємством як запаси – активи, вартість яких може бути достовірно визначена, для яких існує імовірність отримання їх власником – суб'єктом господарювання економічної вигоди, пов'язаної з їх використанням, та які складаються з: сировини, призначеної для обслуговування виробництва, у тому числі шляхом виконання господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, та адміністративних потреб; готової продукції, що виготовлена на гірничому підприємстві, у тому числі шляхом виконання господарських договорів про послуги з давальницькою сировиною, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом.

Рентна плата – загальнодержавний податок, який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України.

12.5. Тести для самоперевірки знань

1. Платниками рентної плати за спеціальне використання води є:

а) водокористувачі – суб’єкти господарювання незалежно від форми власності, а також фізичні особи-підприємці, які використовують воду, отриману шляхом забору води з водних об’єктів (первинні водокористувачі) та / або від первинних або інших водокористувачів (вторинні водокористувачі), та використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва;

б) водокористувачі, які використовують воду виключно для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення;

в) водокористувачі, які використовують воду для задоволення виключно власних питних і санітарно-гігієнічних потреб юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та платників єдиного податку;

г) водокористувачі, які використовують воду для задоволення власних питних і санітарно-гігієнічних потреб фізичних осіб-підприємців та платників єдиного податку.

2. Платниками рентної плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, є:

а) юридичні та фізичні особи – суб’єкти господарювання, які використовують у межах території України ділянки надр для: зберігання природного газу, нафти, газоподібних та інших рідких нафтопродуктів; витримання виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції; вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин; зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів; провадження інших видів господарської діяльності;

б) юридичні, які використовують у межах території України ділянки надр для: зберігання природного газу, нафти, газоподібних та інших рідких нафтопродуктів; витримання виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції; вирощу-

вання грибів, овочів, квітів та інших рослин; зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів; провадження інших видів господарської діяльності;

в) військові частини, заклади, установи і організації Збройних Сил України та інші військові формування, утворені відповідно до закону, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету;

г) усі відповіді правильні.

3. Ставки рентної плати за спеціальне використання води не залежать від:

а) басейна річок, включаючи притоки всіх порядків;

б) найменування регіону;

в) ставки рентної плати;

г) немає правильної відповіді.

4. Базовим податковим періодом зі сплати рентної плати за спеціальне використання води є:

а) календарний рік;

б) півріччя;

в) календарний квартал;

г) календарний місяць.

5. У разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води рентна плата обчислюється і сплачується:

а) у п'ятикратному розмірі, виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів;

б) у п'ятикратному розмірі, виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води;

в) у п'ятикратному розмірі, виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати;

г) у п'ятикратному розмірі, виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт використання води із врахуванням коефіцієнтів.

6. Використання води, визначене в дозволі, включається:

а) лімітне до складу витрат, а понадлімітне використання справляється з чистого прибутку;

б) понадлімітне до складу витрат, а лімітне використання справляється з чистого прибутку;

в) включається до складу витрат;

г) справляється з чистого прибутку.

7. Рентна плата за спеціальне використання води обчислюється, виходячи із:

а) фактичних обсягів використаної води з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання, ставок рентної плати та коефіцієнтів;

б) фактичних обсягів використаної води з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання, лімітів використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів;

в) фактичних обсягів використаної води, лімітів використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів;

г) фактичних обсягів використаної води з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання, лімітів використання води, ставок рентної плати.

8. Податкова декларація за перший квартал:

а) не подається, а рентна плата не сплачується;

б) подається, а рентна плата не сплачується;

в) не подається, а розрахована рентна плата сплачується;

г) подається і розрахована рентна плата сплачується.

9. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів сплачується лісокористувачами:

а) щокварталу рівними частинами від суми рентної плати, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році;

б) щокварталу фактично визначеною сумою рентної плати за звітний квартал;

в) щокварталу фактично визначеною сумою рентної плати, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році;

г) щомісячно фактично визначеною сумою рентної плати, зазначеної в спеціальних дозволах, виданих у відповідному календарному році.

10. Одиницею вимірювання при оцінці лісових ресурсів є:

а) щільні квадратні метри;

б) щільні кубічні метри;

в) кілограми;

г) тонни.

11. Ставки рентної плати за заготівлю деревини застосовуються з урахуванням:

а) розподілу лісів за поясами і лісової породи;

б) розряду і лісової породи;

в) розподілу лісів за поясами і розрядами;

г) розподілу лісів за поясами, розрядами і лісової породи.

12. Платники, яким надано право користуватися радіочастотним ресурсом України на підставі ліцензій, дозволу, сплачують рентну плату, починаючи з дати:

- а) видачі;
- б) видачі або продовження;
- в) фактичного отримання;
- г) не обмежується чинним законодавством.

13. Розрахунок рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України обчислюється із врахуванням:

- а) виду радіозв'язку, діапазону радіочастот, ставки рентної плати;
- б) виду радіозв'язку, ширини смуги радіочастот, ставки рентної плати;
- в) виду радіозв'язку, розміру встановлених ставок та ширини смуги радіочастот по кожному регіону окремо;
- г) виду радіозв'язку та розміру встановлених ставок по кожному регіону окремо.

14. Об'єктом оподаткування рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України є:

- а) довжина смуги радіочастот;
- б) ширина смуги радіочастот;
- в) частота смуги радіочастот;
- г) об'єм переданої інформації.

15. Сума податкових зобов'язань з рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України визначається з:

- а) фактичних обсягів нафти і нафтопродуктів і відстані відповідних маршрутів його транспортування територією України;
- б) планових обсягів нафти і нафтопродуктів і відстані відповідних маршрутів його транспортування територією України;
- в) планових обсягів аміаку, нафти і нафтопродуктів і відстані відповідних маршрутів його транспортування територією України;
- г) фактичних обсягів аміаку, нафти і нафтопродуктів і відстані відповідних маршрутів його транспортування територією України.

16. Сума податкових зобов'язань з рентної плати, визначена у податковій декларації за податковий (звітний) період, сплачується платником до бюджету:

а) протягом 30 календарних днів після закінчення граничного строку подання такої податкової декларації;

б) протягом 20 календарних днів після закінчення граничного строку подання такої податкової декларації;

в) протягом 15 календарних днів після закінчення граничного строку подання такої податкової декларації;

г) протягом 10 календарних днів після закінчення граничного строку подання такої податкової декларації.

17. Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, не справляється:

а) за використання транспортних тунелів та інших підземних комунікацій, колекторно-дренажних систем та об'єктів міського комунального господарства, використання підземних споруд на глибині не більше 20 метрів, збудованих відкритим способом без засипання або з подальшим ґрунтовим засипанням;

б) для зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів – об'єм спеціально створених та існуючих гірничих виробок (відпрацьованих і пристосованих), а також природних порожнин (печер);

в) для витримування виноматеріалів, виробництва і зберігання винопродукції, вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин, зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів;

г) для зберігання природного газу та газоподібних продуктів – активний об'єм зберігання газу в пористих чи тріщинуватих геологічних утвореннях (пластах-колекторах).

18. Базою оподаткування рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є:

а) вартість обсягів, видобутих у податковому періоді корисних копалин, яка окремо обчислюється для кожного виду корисної копалини та кожної ділянки надр на базових умовах поставки;

б) середня вартість обсягів, видобутих у податковому періоді корисних копалин на всіх ділянках надр на базових умовах поставки;

в) вартість обсягів, видобутих у податковому періоді корисних копалин за фактичними або розрахунковими цінами для кожного виду корисної копалини та кожної ділянки надр;

г) вартість обсягів, видобутих у податковому періоді корисних копалин за фактичними цінами для кожного виду корисної копалини та кожної ділянки надр.

19. Податкові зобов'язання з рентної плати за користування надрами для відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства в межах однієї ділянки надр за податковий (звітний) період обчислюються з урахуванням:

а) обсягу, кількості, вартості товарної продукції гірничого підприємства і ставки рентної плати, коригуючого коефіцієнта;

б) обсягу і кількості товарної продукції гірничого підприємства, ставки рентної плати і коригуючого коефіцієнта;

в) обсягу і кількості товарної продукції гірничого підприємства, ставки рентної плати;

г) вартості товарної продукції гірничого підприємства, ставки рентної плати і коригуючого коефіцієнта.

20. До ставок рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин застосовуються коригуючі коефіцієнти, які визначаються залежно від:

а) виду корисної копалини (мінеральної сировини) та ставок;

б) виду корисної копалини (мінеральної сировини);

в) виду корисної копалини (мінеральної сировини) та умов її видобування;

г) виду корисної копалини (мінеральної сировини), ставок та умов її видобування.

12.6. Запитання для самоконтролю

1. Які ресурсні платежі об'єднує рентна плата?
2. Визначити особливості подання декларації і строки сплати рентної плати.
3. Відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням.

ТЕМА 13. МІСЦЕВЕ ТА МАЙНОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

13.1. Основні положення теми

Згідно з Податковим кодексом України передбачено, що всі податки розподіляються на загальнодержавні та місцеві. Місцеві податки та збори є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад, які визначають їх перелік та ставки не пізніше 1 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується їх застосовувати.

ДФС України не пізніше 15 липня поточного року оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті зведену інформацію про розмір та дату встановлення ставок місцевих податків та зборів на відповідних територіях, а також інформацію про нормативну грошову оцінку земель.

Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим Кодексом України, забороняється.

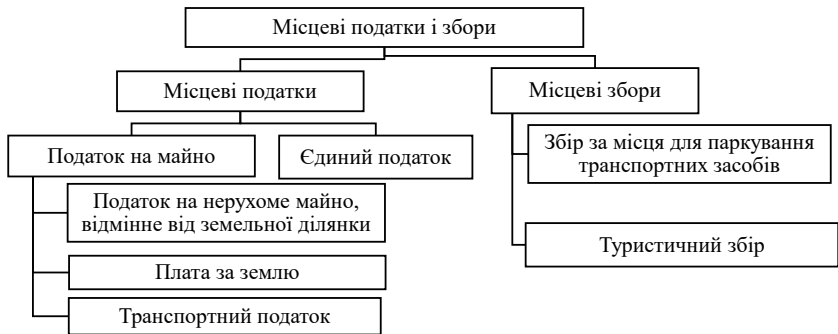

Рис. 13.1 – Місцеві податки і збори

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Платники податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та / або нежитлової нерухомості, а також платники податку спільного володіння кожна з цих осіб за належну їй частку.

Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка.

Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток.

Не є об'єктом оподаткування:

– об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також організацій, що повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету і є неприбутковими;

– об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які розташовані в зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, у тому числі їх частки;

– будівлі дитячих будинків сімейного типу;

– гуртожитки;

– житлова нерухомість, непридатна для проживання, у тому числі у зв'язку з аварійним станом;

– об'єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки, що належать дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, але не більше одного такого об'єкта на дитину;

– об'єкти нежитлової нерухомості, які використовуються суб'єктами господарювання малого та середнього бізнесу, що провадять свою діяльність в малих архітектурних формах та на ринках;

– будівлі промисловості, зокрема виробничі корпуси, цехи, складські приміщення промислових підприємств;

– будівлі, споруди сільськогосподарських товаровиробників, призначені для використання безпосередньо у сільськогосподарській діяльності;

– об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності громадських організацій інвалідів та їх підприємств;

– об'єкти нерухомості, що перебувають у власності релігійних організацій;

– будівлі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг;

– об'єкти нежитлової нерухомості державних та комунальних дитячих санаторно-курортних закладів та закладів оздоровлення та відпочинку дітей;

– об'єкти нежитлової нерухомості державних та комунальних центрів олімпійської підготовки, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів фізичного здоров'я населення, центрів з розвитку фізичної культури і спорту інвалідів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл;

– об'єкти нежитлової нерухомості баз олімпійської та параолімпійської підготовки. Перелік таких баз затверджується Кабінетом Міністрів України;

– об'єкти житлової нерухомості, які належать багатодітним або прийомним сім'ям, у яких виховується п'ять та більше дітей.

Пільги зі сплати податку.

База оподаткування об'єкта / об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи-платника податку, зменшується:

а) для **квартири / квартир** незалежно від їх кількості – на **60 кв. метрів**;

б) для **житлового будинку / будинків** незалежно від їх кількості – на **120 кв. метрів**;

в) для **різних типів об'єктів житлової нерухомості**, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири / квартир та житлового будинку / будинків, у тому числі їх часток), – на **180 кв. метрів**.

Таке зменшення надається *один раз за кожний податковий (звітний) рік*.

Пільги встановлюють сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад залежно від майнового стану та рівня доходів.

Органи місцевого самоврядування до 25 грудня року, що передує звітному, подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта житлової та / або нежитлової нерухомості рішення щодо ставок та наданих пільг юридичним та / або фізичним особам зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової нерухомості, для фізичних осіб не надаються на:

1) об'єкт / об'єкти оподаткування, якщо площа такого / таких об'єкта / об'єктів перевищує п'ятикратний розмір неоподатковуваної площі, затвердженої рішенням органів місцевого самоврядування;

2) об'єкти оподаткування, що використовуються їх власниками з метою одержання доходів (здаються в оренду, лізинг, позичку, використовуються у підприємницькій діяльності).

Ставка податку:

2016 р. – не більше 3 % розміру МЗП (або 41,34 грн), встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 м² бази оподаткування;

2017 р. – не більше 1,5 % розміру МЗП (або 48 грн), встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 м² бази оподаткування.

Базовий податковий період дорівнює календарному року.

Обчислення суми податку:

а) за наявності у власності платника податку одного об'єкта житлової нерухомості, в тому числі його частки, податок обчислюється, виходячи з бази оподаткування, зменшеної на пільгову площу та помноженої на ставку податку;

б) за наявності у власності платника податку *більше одного об'єкта житлової нерухомості* одного типу об'єкта житлової нерухомості, в тому числі його частки, податок обчислюється, виходячи з бази оподаткування, зменшеної на пільгову площу та помноженої на ставку податку;

в) за наявності у власності платника податку *об'єктів житлової нерухомості різних видів*, у тому числі їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об'єктів, зменшеної на пільгову площу, та помноженої на відповідну ставку податку;

г) сума податку, обчислена з урахуванням підпунктів «б» і «в» цього підпункту, розподіляється контролюючим органом пропорційно до питомої ваги загальної площі кожного з об'єктів житлової нерухомості;

д) за наявності у власності платника податку об'єкта (об'єктів) житлової нерухомості, у тому числі його частки, **загальна площа якого перевищує 300 м² (для квартири) та / або 500 м² (для будинку)**, розрахована сума податку **збільшується на 25 000 грн на рік** за кожен такий об'єкт житлової нерухомості (його частку).

Податкове повідомлення-рішення про сплату суми податку нежитлової нерухомості, надсилається (вручається) платнику податку контролюючим органом за місцем його податкової адреси (місцем реєстрації) **до 1 липня року**, що настає за базовим податковим періодом.

Щодо *новоствореного об'єкта житлової та / або нежитлової нерухомості* податок сплачується фізичною особою-платником **починаючи з місяця**, в якому виникло право власності на такий об'єкт.

Платники податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем проживання (реєстрації) для **проведення звірки даних** щодо:

- об'єктів житлової та / або нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності платника податку;
- розміру загальної площі об'єктів житлової та / або нежитлової нерухомості;
- права на користування пільгою зі сплати податку;
- розміру ставки податку;
- нарахованої суми податку.

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно зобов'язані щоквартально у **15-денний строк** після закінчення податкового (звітного) кварталу подавати контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку податку.

Платники податку – юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на **1 січня** звітного року і до **20 лютого** цього ж року подають контролюючому органу декларацію, з **розбивкою річної суми рівними частками поквартально**.

Строки сплати податку:

➤ **фізичними особами – протягом 60 днів** з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

➤ **юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця**, що настає за звітним кварталом.

Плата за землю.

Земельний податок – це обов’язковий платіж, що стягується з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів.

Платники:

- власники земельних ділянок, земельних часток (паїв);
- землекористувачі.

Об’єктами оподаткування є:

- 1) земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні;
- 2) земельні частки (паї), які перебувають у власності.

Базою оподаткування є:

1) нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації;

2) площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю є календарний рік.

Рішення рад щодо нормативної грошової оцінки земельних ділянок, розташованих у межах населених пунктів, офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування нормативної грошової оцінки земель або змін (плановий період).

Ставка земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку (НГО) яких проведено (незалежно від місцезнаходження), ст. 274 ПКУ:

- нормативну грошову оцінку яких проведено – не більше 3 % від їх НГО;
- для сільськогосподарських угідь не більше 0,3 % від їх НГО;
- для земель загального користування – не більше 1 % від їх НГО;
- які перебувають у постійному користуванні суб’єктів господарювання (крім державної та комунальної форми власності) – не більше 12 % від їх НГО;
- розташовані за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено (ст. 277 ПКУ) ставка, становить не більше 5 % від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі.

Пільги щодо сплати земельного податку для фізичних осіб

Від сплати податку звільняються (ст. 281.1 ПКУ):

- 1) інваліди першої і другої групи;
- 2) фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років;
- 3) пенсіонери (за віком);
- 4) ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;
- 5) фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Звільнення від сплати податку за земельні ділянки, передбачене для відповідної категорії фізичних осіб пунктом 281.1 ПКУ, поширюється на одну земельну ділянку за кожним видом використання у межах граничних норм, наведених у табл. 13.1.

Таблиця 13.1

Ліміт на пільги зі сплати земельного податку у разі певного використання земельної ділянки

Пільговане використання земельної ділянки	Пільгована площа земельної ділянки
для ведення особистого селянського господарства	не більше 2-х гектарів
для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка):	
у селах	не більше 0,25 гектара
у селищах	не більше 0,15 гектара
у містах	не більше 0,10 гектара
для індивідуального дачного будівництва	не більше 0,10 гектара
для будівництва індивідуальних гаражів	не більше 0,01 гектара
для ведення садівництва	не більше 0,12 гектара

Додаткові пільги зі сплати земельного податку можуть встановлюватися місцевими органами влади. Якщо пільгу встановлено посеред року, то застосовувати її «пільговики» мають право не раніше місяця, наступного за місяцем відповідного рішення.

Від сплати податку звільняються на період дії єдиного податку четвертої групи власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи.

Від сплати податку звільняються такі юридичні особи (ст. 282 ПКУ):

- 1) санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів;

2) громадські організації інвалідів України, підприємства та організації, які засновані громадськими організаціями інвалідів та спілками громадських організацій інвалідів і є їх повною власністю, де протягом попереднього календарного місяця кількість інвалідів, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці;

3) бази олімпійської та паралімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

4) дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності і джерел фінансування, заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів

Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком:

1) **сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій;**

2) **землі сільськогосподарських угідь, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння;**

3) **земельні ділянки державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;**

4) **землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування** – землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, штучними спорудами, тунелями, транспортними розв'язками і т. д., а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди, захисні насадження, шумові екрани, очисні споруди;

б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, склади, гаражі, резервуари для зберігання паливно-мастильних матеріалів, комплекси для зважування великогабаритного транспорту, виробничі бази, штучні та інші споруди, що перебувають у державній власності, власності державних підприємств або власності господарських товариств, у статутному капіталі яких 100 % акцій (часток, паїв) належить державі;

5) **земельні ділянки сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та фермерських (селянських) господарств, зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними насадженнями, генофондовими колекціями та розсадниками багаторічних плодкових насаджень;**

6) земельні ділянки кладовищ, крематоріїв та колумбаріїв;

7) земельні ділянки, на яких розташовані дипломатичні представництва, які відповідно до міжнародних договорів (угод), згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, користуються приміщеннями та прилеглими до них земельними ділянками на безоплатній основі;

8) земельні ділянки, надані для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення діяльності релігійних організацій України, статuti (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку.

Органи місцевого самоврядування до 25 грудня року, що передує звітному, подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки рішення щодо ставок земельного податку та наданих пільг зі сплати земельного податку юридичним та / або фізичним особам.

Нові зміни щодо інформації зі сплати плати за землю надаються до 1 числа першого місяця кварталу, що настає за звітним кварталом, у якому відбулися зазначені зміни.

Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Платники плати за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік.

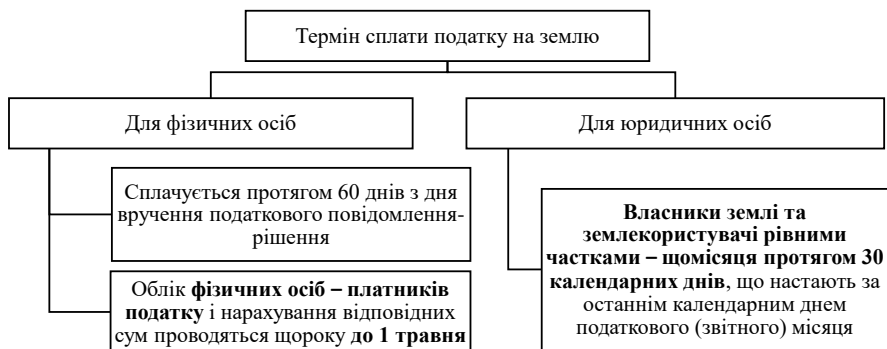

Рис. 13.2 – Термін сплати плати за землю

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у спільній власності кількох юридичних або фізичних осіб, податок нараховується з урахуванням прибудинкової території кожному із таких осіб:

1) у рівних частинах – якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділена в натурі, або одній з таких осіб-власників, визначеній за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

2) пропорційно належній частці кожної особи – якщо будівля перебуває у спільній частковій власності;

3) пропорційно належній частці кожної особи – якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності і поділена в натурі.

Орендна плата. Індикація нормативної грошової оцінки земель

Законом України «Про оренду землі» визначено, що об'єктами оренди є земельні ділянки, що перебувають у власності громадян, юридичних осіб, комунальної або державної власності.

Орендна плата за землю – це обов'язковий платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою.

Платником орендної плати є орендар земельної ділянки.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які укладають договори оренди землі, повинні до 1 лютого подавати контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки переліки орендарів, з якими укладено договори оренди землі на поточний рік.

Власник земельної ділянки подає податкову декларацію відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки та сплачує земельний податок до бюджету, а орендар земельної ділянки сплачує орендодавцю орендну плату у відповідно до договору оренди (суборенди).

Розмір та умови внесення орендної плати встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем.

Розмір орендної плати встановлюється у договорі оренди, але річна сума платежу:

– для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких проведено, – у розмірі не більше 3 % їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування – не більше 1 % їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 % та не більше 1 % їх нормативної грошової оцінки;

– для земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено, – у розмірі не більше 5 % нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, для сільськогосподарських угідь – не менше

0,3 % та не більше 5 % нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області.

Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель, на який індексується нормативна грошова оцінка сільськогосподарських угідь, земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення за станом на 1 січня поточного року, що визначається за формулою:

$$K_i = I:100, \quad (13.1)$$

де I – індекс споживчих цін за попередній рік.

У разі, якщо індекс споживчих цін не перевищує 100 відсотків, такий індекс застосовується із значенням 100.

Коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель.

Транспортний податок

Щороку до 1 лютого податкового (звітного) року центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, на своєму офіційному веб-сайті розміщується перелік легкових автомобілів, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, який повинен містити такі дані щодо цих автомобілів: марка, модель, рік випуску, об'єм циліндрів двигуна, тип пального.

Таблиця 13.1

Транспортний податок

2015 р.	2016 р.	2017–2018 р.
Платниками є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі		
Об'єктом оподаткування є		
легкові автомобілі < 5 років і об'єм циліндрів двигуна > 3 000 куб см.	легкові автомобілі < 5 років (включно) та середньоринкова вартість яких становить 750 розмірів МЗП. На 2016 рік оподатковуються автомобілі із середньою ринковою ціною більше 1 033 500 грн	легкові автомобілі < 5 років (включно) та середньоринкова вартість яких становить 375 розмірів МЗП (1 200 000 грн), встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року
Ставка (за рік) – 25 000 грн за кожен автомобіль		

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Обчислення суми податку з об'єкта / об'єктів оподаткування фізичних осіб здійснюється контролюючим органом за місцем реєстрації платника податку.

Податкове повідомлення-рішення про сплату суми податку та відповідні платіжні реквізити надсилаються (вручаються) платнику податку контролюючим органом за місцем його реєстрації до 1 липня року базового податкового (звітного) року.

Щодо об'єктів оподаткування, придбаних протягом року, податок сплачується фізичною особою-платником, починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт. Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності.

З 1 квітня 2015 року органи внутрішніх справ зобов'язані щомісяця у десятиденний строк після закінчення календарного місяця подавати контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку та справляння податку фізичними та юридичними особами, за місцем реєстрації об'єкта оподаткування станом на перше число відповідного місяця.

Форма подачі інформації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Платники податку – юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцем реєстрації об'єкта оподаткування декларацію за формою, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально.

У разі спливу п'ятирічного віку легкового автомобіля протягом звітного року податок сплачується за період з 1 січня цього року до початку місяця, наступного за місяцем, в якому вік такого автомобіля досяг (досягне) п'яти років.

Транспортний податок сплачується:

а) фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

Збір за місця для паркування транспортних засобів.

Платники збору є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи-підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, в якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість

мість для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, про встановлення збору.

Об'єктом оподаткування є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету, за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених ст. 30 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні».

Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 м² площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка МЗП, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Сума збору за місяць для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням об'єкта оподаткування.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

Туристичний збір – це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету.

Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, про встановлення туристичного збору, та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Не є платниками туристичного збору особи, які:

- а) постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;
- б) особи, які прибули у відрядження;

в) інваліди, діти-інваліди та особи, що супроводжують інвалідів І групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжуючого);

г) ветерани війни;

д) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

е) особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів;

ж) діти віком до 18 років;

и) дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади.

Ставка збору – від 0,5 до 1 % до бази справляння збору.

База справляння збору – вартість усього періоду проживання (ночівлі) в готелях та інших закладах готельного типу, санаторно-курортних закладах, будинках, квартирах, що належать на праві власності (найму) фізичним особам, за вирахуванням ПДВ.

До вартості проживання не включаються:

1) витрати на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни);

2) телефонні рахунки, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз);

3) обов'язкове страхування;

4) витрати на усний та письмовий переклади, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду.

Справляння туристичного збору може здійснюватися податковими агентами:

а) адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та іншими закладами готельного типу, санаторно-курортними закладами;

б) квартирно-посередницькими організаціями, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

в) юридичними особами або фізичними особами-підприємцями, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Сума туристичного збору, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, *сплачується щоквартально*, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням податкових агентів.

Сума сплаченого збору *вказується окремим рядком у рахунку (квитанції) на проживання.*

13.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Економічна сутність та значення місцевих податків.
2. Туристичний збір.
3. Збір за місця для паркування транспортних засобів.
4. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
5. Транспортний податок.
6. Плата за землю.
7. Орендна плата. Індиксація нормативної грошової оцінки земель.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Розрахувати суму збору за паркування транспортних засобів, яку має сплатити за перший квартал 2017 р. приватне підприємство, яке здійснює відповідну діяльність. Площа земельної ділянки, яка відведена для паркування транспортних засобів відповідно до рішення місцевого органу самоврядування, становить 560 м². Стоянка працює цілодобово.

Завдання 2

ПП «ОНІКС» здійснює діяльність щодо надання послуг паркування.

Розрахуйте суму збору за місця для паркування транспортних засобів у 2017 році за мінімальною і максимально можливою діючою ставкою за 2-й квартал звітного року, якщо площа земельної ділянки, відведена для паркування, складає 160 м².

Завдання 3

Розрахувати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки за 2016–2017 рік відповідно, за умови, що у фізичної особи у власності перебуває два будинки, загальна площа яких складає 180 і 520 кв. м. При розрахунках використувати максимальні граничні ставки податку, що діяли в звітному році.

Завдання 4

Фізична особа має у власності такі об'єкти житлової нерухомості:

- квартиру житловою площею 120 кв. м;
- житловий будинок житловою площею 240 кв. м;
- садовий будинок житловою площею 110 кв. м.

Необхідно обчислити суму податку на нерухомість за 2016 рік. Пояснити зміни, які відбудуться щодо сплати цього податку у 2017 році, і які були у 2016 році.

Завдання 5

Розрахувати суму туристичного збору за мінімальною та максимально граничною ставкою визначеною в ПКУ, який має утримати з двох фізичних осіб податковий агент в особі адміністрації готелю, розташованому у курортному місці. Особи, які прибули в готель, були розміщені в одномісних номерах. Вартість проживання 1 особи в одномісному номері становить 450 грн за добу. Термін проживання Іванова І. І. у готелі – 15 днів, Соколова О. С. – 8 днів (прибув у відрадження).

Завдання 6

Сім'я із чотирьох осіб (чоловік, жінка і двоє неповнолітніх дітей) прибули у м. Трускавець на відпочинок з 1 по 21 травня звітного року включно.

Вартість проживання у номері готелю за добу становить 450 грн (без ПДВ) з однієї особи, без урахування витрат на харчування і побутові послуги. Витрати на харчування і побутові послуги становили 6 200 грн за весь період перебування на відпочинку. Ставка туристичного збору у м. Трускавець – 0,8 % до бази справляння. Гасин М. І. (батько) пред'явив посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Розрахувати суму туристичного збору, яку повинен стягнути податковий агент в особі адміністрації готелю з громадян.

Завдання 7

Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення розташованих в с. Якушинці Вінницької області складає: одиниці площі ріллі – 6 640 грн/га; одиниці площі землі під багаторічними насадженнями – 7 200 грн/га. Сільськогосподарське підприємство має в користуванні 1000 га ріллі та 500 га під багаторічними насадженнями.

Визначити суму земельного податку на рік, використовуючи максимальну ставку податку, яка діє у 2017 році.

Завдання 8

У населеному пункті с. Агрономічне проведена грошова оцінка землі у 2016 р. склала 67 980 грн за 1 кв. м, коефіцієнт індексації у 2017 р. склав 1,06. У ТОВ «АСК», яке займається торгівельною діяльністю, земельна ділянка за функціональним призначенням відноситься до земель комерційного використання, коефіцієнт функціонального використання – 2,5. Площа земельної ділянки, що використовується підприємством, складає 1 200 м².

Визначити суму земельного податку на рік з урахуванням коефіцієнтів індексації, пояснити порядок і терміни сплати плати за землю.

13.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Розрахувати податок на нерухомість за 2016 та 2017 р. для сім'ї, що складається з п'яти осіб: чоловік (резидент Італії), дружина (резидент України) і троє неповнолітніх дітей.

Дружина володіє 2 квартирами і дачею: 1-ша квартира загальною площею 180 м², житловою 130 м²; 2-га квартира загальною площею 120 м², житловою 90 м²; дача 150 м².

Чоловік володіє 2 квартирами і будинком: 1-ша квартира загальною площею 150 м², житловою – 121 м²; 2-га квартира загальною площею 80 м², житловою 40 м²; будинок загальною площею 350 м², житловою 255 м².

Пояснити зміни, які відбулися в законодавстві щодо сплати цього податку.

Завдання 2

Розрахувати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки за 2016–2017 рік відповідно, за умови, що у фізичної особи у власності перебуває два будинки, загальна площа яких складає 180 і 520 м². При розрахунках використовувати максимальні граничні ставки податку, що діяли в звітному році.

Завдання 3

У м. Бориспіль з чисельністю населення 60,9 тис. осіб. Нормативна грошова оцінка землі складає 136,05 тис. грн. ТОВ «Спіп» займається промисловим виробництвом, тобто земельна ділянка за функціональним призначенням відноситься до земель промислового використання, коефіцієнт функціонального використання – 1,2. Площа земельної ділянки, що використовується підприємством, складає 1 250 м².

Визначити суму земельного податку на рік з урахуванням коефіцієнтів індексації, який у 2016 р. склав 1,06.

Завдання 4

Студент університету зупинився в готелі терміном на 9 календарних днів. Вартість проживання в обраному номері становить 320 грн за добу (без ПДВ). Під час проживання витрати на харчування туриста склали 140 грн за добу. Визначте суму туристичного збору, яку потрібно сплатити податковим агентом до бюджету, якщо ставку туристичного збору встановлено в розмірі 0,7 %.

Завдання 5

Громадянин Австрії прибув на територію курортно-оздоровчого санаторію в м. Трускавець (Україна) для відпочинку з 12 по 30 березня звітного року. Вартість проживання в санаторії за добу становить 600 грн (з ПДВ). Для виїзду в Україну було сплачено послуги оформлення закордонного паспорту та дозволу на в'їзд у розмірі 200 євро. Також турист витратив 35 євро на оформлення полісу обов'язкового страхування від нещасних випадків. Протягом відпочинку турист скористався послугою письмового перекладу за 10 євро. Ставка туристичного збору в місті, де розташований санаторій, становить 1 % від бази справляння збору. Курс євро станом на 01.01.2018 р. становить 34,5 грн. Обчисліть суму туристичного збору, яку потрібно сплатити податковим агентом до бюджету та загальну суму витрат, які здійснив громадянин протягом відпочинку.

Завдання 6

Обчисліть суму збору за місця для паркування транспортних засобів, яку має сплатити приватне підприємство за 3-ій квартал звітного року з урахуванням таких показників:

- площа земельної ділянки, відведеної для паркування становить 575 м²;
- ставка збору на 2017 рік за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів становить 0,12 % мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року;
- загальна кількість днів із провадження діяльності у сфері надання послуг паркування підприємством у 3 кварталі 2017 року становила 58 днів.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Охарактеризувати особливості справляння місцевих податків і зборів в окремому регіоні України.

2. Особливості нарахування та стягнення податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки у Вінницькій області.

3. Аналіз надходжень місцевих податків і зборів у м. Вінниця (можна на прикладі іншого міста) за останні 3-5 років.

4. Порівняльна характеристика встановлення структури місцевих податків і зборів в Україні.

13.4. Термінологічний словник

Місцеві податки та збори – це податки та збори, які встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства, вони є обов’язковими до сплати в межах адміністративно-територіальних одиниць та зараховуються до їх бюджетів.

Орендна плата за землю – це обов’язковий платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою.

13.5. Тести для самоперевірки знань

1. До місцевих податків згідно з Податковим кодексом України належить:

- а) податок на доходи фізичних осіб;
- б) податок на майно;
- в) екологічний податок;
- г) рентна плата.

2. Ставка збору за місця для паркування транспортних засобів та порядок сплати до бюджету встановлюються:

- а) державною владою;
- б) положеннями Податкового кодексу України;
- в) відповідною сільською, селищною або міською радою;
- г) обласними та районними радами.

3. Базою справляння туристичного збору є:

- а) вартість усього періоду проживання (ночівлі) за вирахуванням податку на додану вартість;
- б) вартість усього перших десяти діб проживання (ночівлі) за вирахуванням податку на додану вартість;

в) вартість усього періоду проживання (ночівлі) з урахуванням податку на додану вартість;

г) вартість усього перших десяти діб проживання (ночівлі) з урахуванням податку на додану вартість.

4. Кошти від стягнення туристичного збору зараховуються до:

а) місцевого бюджету;

б) державного бюджету;

в) 50 % до місцевого та 50 % до державного бюджету;

г) 30 % до державного та 70 % до місцевого бюджету.

5. Вкажіть, який податок не відноситься до місцевих:

а) податок на майно;

б) єдиний податок;

в) збір за місяця для паркування транспортних засобів;

г) рентна плата.

6. Платниками туристичного збору можуть бути:

а) особи, які постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму;

б) особи, які прибули у відрядження;

в) громадяни України, іноземці, які отримують послуги з тимчасового проживання (ночівлі);

г) особи, які прибули за путівками на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів.

7. Згідно з рішенням сільської, селищної та міської ради справляння туристичного збору може здійснюватися:

а) юридичними особами або фізичними особами-підприємцями;

б) квартирно-посередницькими організаціями;

в) адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів і гуртожитків;

г) усіма перерахованими суб'єктами.

8. Податок на майно складається з таких складових:

а) єдиний податок, податок на нерухоме майно, плати за землю;

б) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плата за землю;

в) податок на нерухоме майно, податок за першу реєстрацію транспортного засобу, плата за землю;

г) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, єдиний податок.

9. Ставка туристичного збору встановлюється в розмірі:

- а) від 1 до 3 % бази справляння збору;
- б) від 0,5 до 1 % бази справляння збору;
- в) 2 % бази справляння збору;
- г) 1 % НМДГ.

10. Збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір сплачується до місцевих бюджетів:

- а) кожного робочого дня;
- б) до 30 числа кожного місяця;
- в) щоквартально;
- г) двічі на рік.

11. До вартості проживання при справлянні туристичного збору не включаються витрати на:

- а) харчування чи побутові послуги;
- б) оформлення закордонних паспортів;
- в) обов'язкове страхування;
- г) усі перераховані витрати.

12. Узгоджене податкове зобов'язання фізичними особами щодо сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, повинне бути сплачене:

- а) протягом 10 календарних днів із дня вручення податкового повідомлення-рішення;
- б) на наступний день після вручення податкового повідомлення;
- в) протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;
- г) до 30 числа звітного місяця з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

13. Платниками туристичного збору можуть бути:

- а) особи, які прибули у відрядження;
- б) особи, які отримують послуги з тимчасового проживання;
- в) ветерани війни;
- г) особи, які прибули за путівками в санаторії.

14. Яке основне призначення місцевих податків і зборів?

- а) регулювання розвитку промисловості та послуг на місцевому рівні;
- б) підтримка вітчизняних виробників;
- в) формування доходів місцевих бюджетів;
- г) підвищення якості комунальних послуг.

15. Ставка земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено встановлюється у таких розмірах:

- а) не більше 3 % від їх нормативної грошової оцінки;
- б) не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- в) не більше 12 % від їх нормативної грошової оцінки;
- г) не більше 5 % від їх нормативної грошової оцінки.

16. Платниками земельного податку є:

- а) власники земельних ділянок, земельних часток (паїв);
- б) інвестори;
- в) кредитори;
- г) орендарі.

17. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком:

а) дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ;

б) дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України незалежно від їх підпорядкованості, у тому числі дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України, які знаходяться на балансі підприємств, установ та організацій;

в) санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів;

г) земельні ділянки державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур.

18. Базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю є:

- а) календарний рік;
- б) календарний місяць;
- в) календарний квартал;
- г) півріччя.

19. Ставка земельного податку для сільськогосподарських угідь та земель загального користування встановлюється у таких розмірах:

- а) не більше 3 % від їх нормативної грошової оцінки;
- б) не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- в) не більше 12 % від їх нормативної грошової оцінки;
- г) не більше 5 % від їх нормативної грошової оцінки.

20. Ставка земельного податку для земель, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної форми власності) встановлюються у таких розмірах:

- а) не більше 3 % від їх нормативної грошової оцінки;
- б) не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- в) не більше 12 % від їх нормативної грошової оцінки;
- г) не більше 5 % від їх нормативної грошової оцінки.

13.6. Запитання для самоконтролю

1. Визначити об'єкт оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та види нерухомості, яка не оподатковується.
2. Пояснити механізм оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та можливість використання пільг з податку.
3. Охарактеризувати порядок визначення та терміни сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
4. Збір за місця для паркування транспортних засобів: платники, об'єкт оподаткування, порядок обчислення та терміни сплати.
5. Туристичний збір як один із видів місцевих зборів.
6. Платники туристичного збору і податкові агенти.
7. Ставка та база справляння туристичного збору.
8. Особливості справляння та порядок сплати туристичного збору.
9. Транспортний податок: платники, об'єкт, база оподаткування, порядок обчислення, сплати.
10. Плата за землю: платники податку, об'єкт, база оподаткування, податковий період.
11. Пільги щодо сплати земельного податку для фізичних осіб та юридичних осіб.
12. Орендна плата. Індексація нормативної грошової оцінки земель.

ТЕМА 14. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

14.1. Основні положення теми

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 ПКУ, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Спрощена система оподаткування – це:

- низькоподатковий режим для мікробізнесу, з нескладним обліком та звітністю;
- можливість суб'єктам мікробізнесу працювати легально, створювати нові продукти (послуги), сплачуючи обмежену кількість податків;
- можливість розвивати економіку, створювати нові робочі місця, впроваджувати нові технології;
- підґрунтя для креативної економіки, великої армії самозайнятих професійних людей;
- можливість працювати в умовах складної та корупційної загальної системи сплати податків.

Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування суб'єкт господарювання подає до контролюючого органу заяву.

Заява подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено ПКУ, в один із таких способів:

- особисто платником податків або уповноваженою на це особою;
- надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;
- засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством;
- державному реєстратору як додаток до реєстраційної картки, що подається для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи-підприємця.

Суб'єктами малого підприємництва є:

- **фізичні особи**, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує

суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– **юридичні особи-суб'єкти господарювання** будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Фізичні особи-підприємці, які до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація, подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для першої або другої групи, *вважаються платниками єдиного податку з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому відбулася державна реєстрація.*

Суб'єкти господарювання (новостворені), які протягом 10 днів з дня державної реєстрації подали заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої *для третьої групи, яка не передбачає сплату ПДВ, вважаються платниками єдиного податку з дня їх державної реєстрації.*

Суб'єкт господарювання, який утворюється в результаті реорганізації (крім перетворення) будь-якого платника податку, що має непогашені податкові зобов'язання чи податковий борг, які виникли до такої реорганізації, може бути зареєстрований як платник єдиного податку (шляхом подання **не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу заяви**) з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому здійснено погашення таких податкових зобов'язань чи податкового боргу.

Суб'єкт господарювання, який є платником інших податків і зборів відповідно до норм цього Кодексу, може прийняти рішення про перехід на спрощену систему оподаткування шляхом **подання заяви** до контролюючого органу **не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу**. Такий суб'єкт господарювання може здійснити перехід на спрощену систему оподаткування один раз протягом календарного року.

Перехід на спрощену систему оподаткування суб'єкта господарювання може бути здійснений за умови, якщо протягом календарного року, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, суб'єктом господарювання дотримано вимоги, встановлені в ст. 291.4 ПКУ.

Особливості спрощеної системи оподаткування

Вимоги до платників	Особливості оподаткування
<p>Група I – ФОП, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно торгівлю на ринках або надають побутові послуги населенню. Обсяг доходу не перевищує 300 тис. грн</p>	<p>Група I. Ставка єдиного податку – до 10 % ПМДПГ встановленого на 1 січня звітного року (до 176,2 грн), установлюють місцеві ради. ЄСВ – 22 % МЗП (2018 р.: ЄСВ = 819,06 грн)</p>
<p>Група II – ФОП, які надають послуги платникам єдиного податку чи населенню. Виробництво та продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства. Наймані працівники – до 10 осіб. Обсяг доходу – до 1,5 млн грн</p>	<p>Група II. Ставка – до 20 % мінімальної заробітної плати встановленої на 1 січня звітного року. ЄСВ – 22 % бази нарахування або не менше мінімального страхового внеску.</p>
<p>Група III – ФОП та юридичні особи, які мають дохід до 5 млн грн</p>	<p>Група III. Ставки єдиного податку: Для платників ПДВ – 3 % від доходу + ПДВ; Для неплатників ПДВ – 5 % від доходу. ЄСВ – 22 % бази нарахування, або не менше мінімального страхового внеску</p>
<p>Група IV – с/г товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік дорівнює чи перевищує 75 %</p>	<p>Група IV. Збільшено ставки: 0,19–6,33 % нормативно-грошової оцінки 1 га землі (залежно від виду земель)</p>

Ставка єдиного податку встановлюється для платників єдиного податку першої–третьої групи (фізичні особи-підприємці) у розмірі 15 %:

- 1) до суми перевищення обсягу доходу;
- 2) до доходу, отриманого від провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку, віднесенного до першої або другої групи;
- 3) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж готівковий або безготівковий;
- 4) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування;
- 5) до доходу, отриманого платниками першої або другої групи від провадження діяльності, яка не передбачена п. 1 або 2 ст. 291.4 ПКУ.

Ставки єдиного податку для платників третьої групи (юридичні особи) встановлюються у подвійному розмірі ставок:

- 1) до суми перевищення обсягу доходу;
- 2) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж готівковий або безготівковий;
- 3) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування.

Ставки податку для 4-ї групи платників на 2017 рік (згідно із законопроектом № 5132):

– для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) розмір ставок податку з одного гектара буде встановлена на рівні 0,95;

– для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,57;

– для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) – 0,57;

– для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,19;

– для земель водного фонду ставка залишиться на рівні 2,43;

– для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, – 6,33.

Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та / або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного за станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого розділом XII ПКУ.

Підставою для нарахування єдиного податку платникам четвертої групи є дані державного земельного кадастру та / або дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Побутовими послугами населенню, які надаються першою та другою групами платників єдиного податку, є такі види послуг:

1) виготовлення взуття за індивідуальним замовленням;

2) послуги з ремонту взуття;

3) виготовлення швейних виробів, ювелірних виробів за індивідуальним замовленням;

- 4) виготовлення виробів зі шкіри, хутра, текстильних виробів та текстильної галантереї за індивідуальним замовленням;
- 5) додаткові послуги до виготовлення виробів за індивідуальним замовленням;
- 6) послуги з ремонту одягу та побутових текстильних виробів, шкіряних галантерейних та дорожніх виробів, з ремонту, реставрації та поновлення меблів;
- 7) виготовлення меблів за індивідуальним замовленням;
- 8) виготовлення теслярських та столярних виробів за індивідуальним замовленням;
- 9) технічне обслуговування та ремонт автомобілів, мотоциклів, моторолерів і мопедів за індивідуальним замовленням;
- 10) послуги з ремонту радіотелевізійної та іншої аудіо- і відеоапаратури, з ремонту електропобутової техніки та інших побутових приладів, годинників, велосипедів, музичних інструментів;
- 11) виготовлення металовиробів за індивідуальним замовленням;
- 12) послуги з ремонту інших предметів особистого користування, домашнього вжитку та металовиробів;
- 13) виготовлення за індивідуальним замовленням;
- 14) прокат речей особистого користування та побутових товарів;
- 15) послуги з виконання фоторобіт, оброблення плівок;
- 16) послуги з прання, оброблення білизни та інших текстильних виробів;
- 17) послуги з чищення та фарбування текстильних, трикотажних і хутрових виробів;
- 18) вичинка хутрових шкур за індивідуальним замовленням;
- 19) послуги перукарень;
- 20) ритуальні послуги;
- 21) послуги, пов'язані з сільським та лісовим господарством;
- 22) послуги домашньої прислуги;
- 23) послуги, пов'язані з очищенням та прибиранням приміщень за індивідуальним замовленням.

Фізичні особи-підприємці не можуть обрати спрощену систему оподаткування, якщо здійснюють:

- 1) діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);
- 2) обмін іноземної валюти;
- 3) виробництво, експорт, імпорт, продаж підкацизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);

4) видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органогенного утворення (крім виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння);

5) видобуток, реалізацію корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;

6) діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, сюрвейєрами, аварійними комісарами та аджастерами;

7) діяльність з управління підприємствами;

8) діяльність з надання послуг пошти (крім кур'єрської діяльності) та зв'язку (крім діяльності, що не підлягає ліцензуванню);

9) діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

10) діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;

11) технічні випробування та дослідження, діяльність у сфері аудиту;

12) надання в оренду земельних ділянок, загальна площа яких перевищує 0,2 гектара, житлові приміщення та / або їх частини, загальна площа яких перевищує 100 квадратних метрів, нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та / або їх частини, загальна площа яких перевищує 300 квадратних метрів;

13) діяльність як страхові (перестрахові) брокери;

14) зареєстровані як фізичні особи-нерезиденти.

Дохід підприємця-спрошенця включає:

- виручку від реалізованої продукції (товарів, робіт та послуг);
- доходи у грошовій формі (готівковій та / або безготівковій);
- матеріальній або нематеріальній формі;
- вартість безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг).

До ФОП-платника єдиного податку доходу НЕ включаються:

1) пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування;

2) доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності;

3) суми податку на додану вартість (для III групи-підприємців платників ЄП та ПДВ);

4) суми фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, отриманої та поверненої протягом 12 календарних місяців з дня її отримання, та суми кредитів;

5) суми коштів цільового призначення, що надійшли від Пенсійного фонду та інших фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, з бюджетів або державних цільових фондів, у тому числі в межах державних або місцевих програм;

6) суми коштів внаслідок повернення товару, розірвання договору або за листом-заявою про повернення коштів;

7) оплати товарів (робіт, послуг), реалізованих у період перебування на загальній системі оподаткування, вартість яких була включена до загального оподаткованого доходу фізичної особи-підприємця;

8) суми надмірно сплачених податків і зборів, суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що повертаються платнику єдиного податку з бюджетів або державних цільових фондів.

Платники єдиного податку не сплачують такі податки і збори відповідно до Податкового кодексу України:

1) податок на прибуток підприємств (для юридичних осіб);

2) податок на доходи фізичних осіб (для фізичних осіб-підприємців);

3) податок на додану вартість з операцій із постачання товарів та послуг, місце надання яких розташоване на митній території України, за винятком податку на додану вартість, що сплачується юридичними особами, які обрали ставку оподаткування 6 відсотків;

4) земельний податок, окрім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення підприємницької діяльності;

5) екологічний податок.

Розрахунки за продукцію (роботи, послуги) можуть здійснюватися виключно **в грошовій формі (готівковій та / або безготівковій)**. Бартер не допускається.

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є календарний рік, 3-ї – календарний квартал.

Платники єдиного податку **першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця.**

Платники єдиного податку **третьої групи** сплачують єдиний податок **протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.**

Платники єдиного податку четвертої групи:

– самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцем знаходження платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік;

– **сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів**, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, у таких розмірах:

- у I кварталі – 10 %;
- у II кварталі – 10 %;
- у III кварталі – 50 %;
- у IV кварталі – 30 %.

Єдиний податок, **нарахований за перевищення обсягу доходу**, сплачується протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.

Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку.

1. Реєстрація суб'єкта господарювання як платника єдиного податку здійснюється шляхом внесення відповідних записів до реєстру платників єдиного податку.

2. У разі відсутності визначених Податковим Кодексом підстав для відмови у реєстрації суб'єкта господарювання як платника єдиного податку **контролюючий орган зобов'язаний протягом 2-х робочих днів від дати надходження заяви** щодо переходу на спрощену систему оподаткування **зарєєструвати** таку особу платником єдиного податку.

3. У разі відсутності визначених Податковим Кодексом підстав для відмови у реєстрації суб'єкта господарювання як платника єдиного податку **контролюючий орган зобов'язаний протягом 2-х робочих днів від дати надходження заяви** щодо переходу на спрощену систему оподаткування **зарєєструвати** таку особу платником єдиного податку.

Підставами для прийняття контролюючим органом рішення про відмову у реєстрації суб'єкта господарювання як платника єдиного податку є виключно:

- невідповідність суб'єкта вимогам, встановленим ст. 291 ПКУ;
- наявність у суб'єкта господарювання, який утворюється у результаті реорганізації (крім перетворення) будь-якого платника податку, непогашених податкових зобов'язань чи податкового боргу, що виникли до такої реорганізації;
- недотримання таким суб'єктом вимог, встановлених підпунктом 298.1.4 пункту 298.1 статті 298 ПКУ.

До реєстру платників єдиного податку вносяться такі відомості про платника єдиного податку:

1) найменування суб'єкта господарювання, код згідно з ЄДРПОУ (для юридичної особи) або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи-підприємця, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків і мають відповідну відмітку у паспорті);

2) податкова адреса суб'єкта господарювання;

3) місце провадження господарської діяльності;

4) обрані фізичною особою-підприємцем першої та другої груп види господарської діяльності;

5) ставка єдиного податку та група платника податку;

6) дата (період) обрання або переходу на спрощену систему оподаткування;

7) дата реєстрації;

8) види господарської діяльності;

9) дата анулювання реєстрації.

Реєстрація платником єдиного податку є безстроковою та може бути анульована шляхом **виключення з реєстру платників єдиного податку за рішенням контролюючого органу у разі:**

1. Самостійної відмови платника від ССО.

2. Припинення підприємницької діяльності.

3. Виникнення податкової заборгованості зі сплати податку протягом двох послідовних кварталів.

4. Здійснення діяльності, яка заборонена на єдиному податку.

5. Перевищення граничної чисельності найманих працівників.

6. Перевищення граничного доходу для відповідної категорії особи (при відсутності переходу в іншу групу з відповідним лімітом доходу).

7. Застосування платником інших способів розрахунку, ніж готівкові і безготівкові.

8. Якщо у податковому (звітному) році частка сільськогосподарського товаровиробництва платника єдиного податку четвертої групи становить менше 75 %.

Строки подання звітності суб'єктами малого підприємництва

Групи платників єдиного податку	Податковий (звітний) період
1 група	Календарний рік (тобто протягом 60 к. д., що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року). Згідно з пп. 296.2 ПКУ, така податкова декларація подається, якщо платник ЄП не перевищив протягом року обсяг доходу та / або самостійно не перейшов на сплату єдиного податку за ставками, встановленими для другої, третьої або п'ятої групи.
2 група	У разі перевищення обсягу доходу або прийняття рішення про перехід на сплату податку за ставками, встановленими для 2-ї або 3-ї (фіз. особи-підприємці) груп, платники подають декларацію у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду. Декларація подається за місцем податкової адреси
3 група	Календарний квартал (протягом 40 к. д., що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу). Декларація подається за місцем податкової адреси
4 група	Календарний рік (самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і подають декларацію не пізніше 20 лютого поточного року за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки)

Платники єдиного податку першої та другої груп подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строк, встановлений для річного податкового (звітного) періоду, в якій відображаються обсяг отриманого доходу, щомісячні авансові внески, визначені пунктом 295.1 статті 295 ПКУ.

Платники єдиного податку третьої групи подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду.

Податкова декларація подається до контролюючого органу за місцем податкової адреси.

Платники податку не звільняються від ведення податкового обліку, складання і подання звітності, пов'язаної зі сплатою інших податків і зборів (обов'язкових платежів), платниками яких вони є. За результатами господарської діяльності протягом податкового (звітного) періоду платники податку подають до органу державної податкової служби декларацію суб'єкта малого підприємництва-платника податку в строк, встановлений для квартального податкового (звітного) періоду.

Форма декларації затверджується центральним органом державної фіскальної служби за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері підприємництва.

Податкова звітність складається та подається наростаючим підсумком.

14.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
2. Порядок переходу на роботу за спрощеною системою оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності.
3. Платники, ставки, об'єкт і база оподаткування фізичних і юридичних осіб.
4. Строки сплати, розподіл єдиного податку між бюджетами і державними цільовими фондами Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку.
5. Порядок та строки подання звітності суб'єктами малого підприємництва.
6. Перелік податків і зборів, від яких звільняються платники єдиного податку.

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

III. Виконання практичних завдань

Завдання 1

Фізична особа-підприємець здійснює надання побутових послуг населенню з ремонту взуття. Обсяг доходу підприємця за попередній звітний рік не перевищує 300 тис. грн. Органами місцевого самоврядування встановлено ставку єдиного податку для підприємців, які є платниками 1-ї групи, у розмірі 10 % від ПМПО.

Визначити, які податкові платежі і внески повинен здійснювати підприємець за місяць.

Завдання 2

Підприємець-платник єдиного податку третьої групи (ставка 5 % без ПДВ) отримує дохід за три місяці в сумі 56 000 грн, 64 000 грн і 68 000 грн відповідно. Підприємець використовує працю 5-ти найманих працівників.

Розрахувати, яку суму єдиного податку повинен сплатити підприємець до бюджету, а також визначити розмір податкових платежів, які сплачуються за найманих працівників (за умови, що робітника виплачується мінімальна заробітна плата).

Завдання 3

Підприємець-платник єдиного податку III групи (ставка 3 % із ПДВ) отримує дохід від реалізації продукції за квартал у сумі 420 тис. грн у т. ч. ПДВ. Підприємець використовує працю 8 найманих працівників (робітникам виплачується мінімальна заробітна плата).

Розрахувати розмір податків і зборів, які має сплатити підприємець за квартал: єдиний податок, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір і єдиний соціальний внесок.

Завдання 4

Підприємець на першій групі отримав річний дохід у розмірі 360 000 грн.

Визначити податкові платежі, які повинен сплатити підприємець до бюджету, а також обґрунтувати його подальші дії, зумовлені перевищенням граничного розміру доходу.

14.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Аналітичні завдання

Завдання 1

Визначити суму єдиного податку ЄСВ, які повинен заплатити платники єдиного податку I і II групи у звітному році, якщо протягом року факт отримання доходу мав несистемний характер.

Чи зміниться сума податкових платежів, якщо фізичною особою-підприємцем є пенсіонер за віком?

Завдання 2

Фізична особа-підприємець є платником III групи спрощеної системи оподаткування. Протягом звітного (податкового) періоду отримував:

дохід, що оподатковувався за ставкою 3 % у сумі 3 млн грн;

дохід, що оподатковувався за ставкою 5 % у сумі 150 тис. грн;

сума доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків, ніж в грошовій формі – 200 тис. грн;

сума доходу, отриманого від діяльності, яка не дає права на спрощену систему оподаткування – 50 тис. грн.

Підприємець використовує працю 18 найманих працівників, місячний фонд оплати яких складає 102 тис. грн, 55 % яких отримує мінімальну заробітну плату, визначену на 1 січня звітного року, 5 осіб працюють на неповний робочий день і отримують 9 тис. грн.

Розрахувати розмір податків і зборів, які має сплатити підприємець до бюджету за рік: єдиний податок, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір і єдиний соціальний внесок.

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Становлення та розвиток спрощеної системи оподаткування в Україні.
2. Спрощена система оподаткування та її роль у розвитку малого бізнесу.

3. Єдиний податок з фізичних осіб-підприємців: проблеми справляння та шляхи вдосконалення.

4. Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в Україні.

5. Порядок обрання, переходу на спрощену систему оподаткування та відмови від неї.

6. Реєстрація та анулювання реєстрації платників єдиного податку.

14.4. Термінологічний словник

Датою отримання доходу платника єдиного податку є дата надходження коштів у грошовій (готівковій або безготівковій) формі або дата підписання платником акта приймання-передачі безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг).

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 ПКУ, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

14.5. Тести для самоперевірки знань

1. Ставки єдиного податку для першої групи платників єдиного податку встановлюються:

- а) у межах до 5 відсотків розміру мінімальної заробітної плати;
- б) у межах до 10 відсотків розміру мінімальної заробітної плати;
- в) 10 відсотків розміру мінімальної заробітної плати;
- г) у межах до 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати;
- д) правильних відповідей немає.

2. Яка група платників єдиного податку включає фізичних і юридичних осіб?

- а) 2 група;
- б) 2 і 3 групи;
- в) 3 і 4 групи;
- г) 3 група.

3. До якої групи єдиного податку включаються платники податку, річний дохід яких складає до 5 млн грн?

- а) 1 групи;
- б) 2 групи;
- в) 3 групи;
- г) 4 групи.

4. Єдиний податок юридичними особами-платниками податку сплачується за ставками:

- а) 3 % чи 6 % від доходу від реалізації;
- б) 5 % чи 7 % від доходу від реалізації;
- в) 2 % чи 4 % від доходу від реалізації;
- г) 3 % чи 5 % від доходу від реалізації.

5. Фіксований сільськогосподарський податок розраховується платниками по кварталах у розмірі:

- а) 10 %, 10 %, 50 %, 30 %;
- б) рівними частинами;
- в) 10 %, 10 %, 30 %, 50 %;
- г) 10 %, 50 %, 30 %, 10 %.

6. Для платників фіксованого сільськогосподарського податку частка сільськогосподарського товаровиробництва у загальному об'ємі доходу має становити:

- а) 60 %;
- б) 65 %;
- в) 50 %;
- г) 75 %.

7. Базовим податковим періодом для платників сільськогосподарського податку є:

- а) календарний місяць;
- б) календарний квартал;
- в) півріччя;
- г) календарний рік.

8. Платники єдиного податку єдиний соціальний внесок:

- а) не сплачують;
- б) сплачують частково;
- в) сплачують;
- г) мають право обирати – платити чи ні.

9. Ставки єдиного податку для другої групи платників єдиного податку встановлюються у розмірі:

- а) 10 % розміру мінімальної заробітної плати;
- б) у межах до 10 % розміру мінімальної заробітної плати;
- в) 20 % розміру мінімальної заробітної плати;
- г) у межах до 20 % розміру мінімальної заробітної плати.

10. Спрощена система оподаткування застосовується:

- а) примусово;
- б) за вільним вибором платника податку;
- в) за порадою податкових органів;
- г) за розпорядженням органів місцевої влади.

11. Що повинен зробити «єдиноподатник» у разі перевищення максимальної середньооблікової чисельності працівників чи у разі перевищення максимального обсягу виручки від реалізації, встановлених за спрощеною системою оподаткування?

а) перерахувати до бюджету всю суму перевищення максимального обсягу виручки у 10-денний термін;

б) перейти на загальну систему оподаткування, обліку та звітності, починаючи з наступного звітного періоду (кварталу);

в) сплатити штраф у розмірі 100 неоподаткованих мінімумів;

г) усі відповіді правильні.

12. Оподатковуваним доходом, одержаним від підприємницької діяльності юридичної особи-платника єдиного податку, є:

а) сукупний чистий дохід;

б) виручка від реалізації продукції та надання послуг;

г) дохід, одержаний у грошовій, матеріальній та натуральній формах;

д) валові доходи за мінусом валових витрат.

13. У разі надання послуг, виконання робіт за договорами доручення, комісії, транспортного експедирування або за агентськими договорами, доходом є:

а) сума отриманої винагороди повіреного (агента);

б) сума отримана за договором доручення;

в) заробітна плата експедитора;

г) усі відповіді правильні.

14. До складу доходу платника єдиного податку не включаються:

- а) суми податку на додану вартість;
- б) суми коштів, отриманих за внутрішніми розрахунками між структурними підрозділами платника єдиного податку;
- в) суми фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, отриманої та поверненої протягом 12 календарних місяців з дня її отримання, та суми кредитів;
- г) усі відповіді правильні.

15. До якої групи єдиного податку включаються платники податку, річний дохід яких складає до 1,5 млн грн?

- 1) 1 групи;
- 2) 2 групи;
- 3) 3 групи;
- 4) 4 групи.

16. Яку граничну кількість найманих робітників можуть мати платники єдиного податку третьої групи?

- а) не більше 20 осіб;
- б) не обмежено;
- в) не більше 10 осіб;
- г) не більше 50 осіб.

17. Які групи спрощеної системи оподаткування можуть використовувати юридичні особи?

- а) будь-яку;
- б) першу і другу;
- в) третю і четверту;
- г) тільки третю.

18. При сплаті ПДВ ставка єдиного податку для третьої групи встановлюється у розмірі:

- а) 4 % від обсягу отриманого доходу;
- б) 2 % від обсягу отриманого доходу;
- в) 3 % від обсягу отриманого доходу;
- г) 5 % від обсягу отриманого доходу.

19. Що є об'єктом оподаткування єдиним податком 4 групи податком?

- а) площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножаті, пасовища і багаторічні насадження) та / або землі водного фонду;

б) нормативна грошова оцінка сільськогосподарських угідь та земель водного фонду;

в) дохід сільськогосподарських підприємств;

г) прибуток.

20. Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом:

а) здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця;

б) сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал;

в) здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного кварталу;

г) немає правильної відповіді.

14.6. Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте групи платників єдиного податку.
2. Особливості використання спрощеної системи оподаткування.
3. Поняття та види суб'єктів малого підприємництва.
4. Побутові послуги населенню, які надаються першою та другою групами платників єдиного податку.
5. Фізичні особи-підприємці, які не можуть обрати спрощену систему оподаткування. Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку.
6. Підстави щодо відмови у реєстрації суб'єкта господарювання як платника єдиного податку.
7. Строки подання звітності суб'єктами малого підприємництва.
8. Випадки виключення з реєстру платників єдиного податку за рішенням контролюючого органу.
9. Порядок переходу на спрощену систему оподаткування.

ТЕМА 15. ПЕРЕКЛАДАННЯ ТА УХИЛЕННЯ ВІД ПОДАТКІВ

1.15. Основні положення теми

Суб'єктами оподаткування є платники податків і зборів (обов'язкових платежів), тобто юридичні і фізичні особи, на яких згідно із законами України покладено обов'язок сплачувати податки і збори.

Суб'єкти оподаткування поділяються на:

- фізичні особи (резиденти і нерезиденти України);
- юридичні особи (резиденти і нерезиденти України);
- податкові агенти (особи, які утримують податок і перераховують його до бюджету).

Резиденти – це:

- *фізичні особи*: громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які отримали посвідку на проживання в Україні;
- *юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, філії, представництва* тощо, відділення інших відокремлених підрозділів підприємств з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність на підставі законів України;
- дипломатичні, консульські, торговельні та інші *офіційні представництва України за кордоном*, які мають дипломатичні недоторканність і привілеї, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності.

Нерезиденти – це:

- *фізичні особи* (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, в тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України відповідно до відкритої візи строком до 1 року;
- *юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності*, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням за межами України, які створені і діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності за участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України;
- *розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва*, міжнародні організації та їх філії, що мають дипломатичні недоторканність і привілеї, а також представництва інших організацій і фірм, які не здійснюють підприємницької діяльності на підставі законів України.

Носій податку – це особа, яка не несе ніякої відповідальності перед державою за сплату податків, бо не вступає в податкові відносини з державою, але на яку відповідно до діючої системи перекладання податку фактично перекладається податковий тягар, тобто носій податку фактично за рахунок своїх коштів сплачує податок.

Суб'єкт оподаткування, чи платник, не завжди є дійсним його носієм, оскільки іноді податок перекладається на інших осіб, наприклад, обкладення митом товару передбачає перекладення суми мита на споживачів шляхом включення в ціну.

Перекладання податків – це процес зміни цін на товари та послуги, при якому платник отримує можливість повністю чи частково перекласти податкове навантаження на інших осіб (на своїх покупців чи постачальників).

Процес перекладання податків має досить давню історію й застосовувався в світі ще в середніх віках та активно використовувався платниками податків. Теорії перекладання податків репрезентують фінансові та податкові наукові школи (табл. 15.1).

Таблиця 15.1

Теорії перекладання податків

Теорії	Сутність	Вчені-представники теорій
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>Абсолютні теорії перекладання</i>	Усі податки, у т. ч. і податки на споживання, падають на власника землі. Кінцевим платником податку є власник землі або багатий споживач. Податком обкладається вся земля, незалежно від її якості, географічного розташування, продуктивності, що призводить до підвищення ціни, і цей податок перекладається частково на споживача	Д. Локк А. Сміт Д. Рікардо
<i>Оптимістичні теорії оподаткування</i>	Усі податки після їх введення починають перекладатися на різних платників і автоматично стають рівномірними та розподіляються між платниками пропорційно їхньої платоспроможності. Головним є принцип рівноважності податків, який автоматично може здійснюватися (і здійснюється) у суспільстві	Н. Канар
<i>Песимістичні теорії оподаткування</i>	Будь-який податок перекладається на споживачів, основна маса яких – малозабезпечені категорії населення, тому основний тягар податку падає на бідних і, відповідно, є несправедливим	П. Прудон, Ф. Лассаль

1	2	3
<p><i>Теорії перекладання національних фінансових шкіл 2-ї половини XIX ст.</i></p>	<p>Перекладання непрямих податків тим легше, чим ближче момент стягнення до моменту споживання</p> <p>Однакове обкладання об'єктного доходу не призводить до рівності оподаткування суб'єктивного доходу, і навпаки.</p> <p>Платники податків мають бажання перекладати податковий тягар і за умови рівномірного прибуткового податку.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перекладання можливе лише при зміні ціни. 2. Перекладання від покупця до продавця утруднене, оскільки зміна попиту непомітно поширюється на всю сукупність товару. 3. Перекладання від продавця легше там, де податок стягується з ціни товарів. 4. Майже неможливе перекладання податку з окремих особистих доходів (платні). 5. Малоперекладними є податки, які не визначаються кількістю товарів. 6. Податок із джерела доходу перекладається, якщо його можна використати інакше 	<p>А. Шеффіле</p> <p>А. Вагнер</p> <p>К. Рау</p>
<p><i>Маржиналізм і математична школа оподаткування</i></p>	<p>Зростання розміру податку зменшує кількість його платників. Суть перекладання полягає в тому, що якщо платник податку перекладає його, то він отримує винагороду. Податок зменшується тільки після зазначеного критичного рівня ставок оподаткування. Тобто податок об'єктивно збільшує ціну виробу, а виробник згоден сплачувати його, поки він не досягне критичної величини. Коли попит на товар зменшується, то платник податку намагається зменшити ціну, і починається перекладання податків на інших суб'єктів</p>	<p>Ж. Дюпон, М. Панталеоне, Д. Копільяні</p>
<p><i>Американська фінансова школа</i></p>	<p>Питання про перекладання – це питання ціни, а саме: як впливає введення нового податку на підвищення ціни на капітал, працю та предмети споживання</p>	<p>Е. Селігман</p>

Перекладання податків – це процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини. При цьому перекласти сплату податків можна як на іншу юридичну чи фізичну особу (тобто суб'єкт підприємництва), так і на громадян як споживачів продукції.

Механізм перекладання передбачає використання процесів ціноутворення, які визначають ціни на ті чи інші товари та формують залежність між цінами, попитом та пропозицією. Так, наприклад, підвищення ціни скорочує попит, а, отже, може зменшити загальний обсяг продажів у вартісному виразі, і навпаки; невідповідність між попитом і пропозицією може сприяти, як збільшенню, так і зменшенню ціни на відповідні товари.

При перевищенні попиту над пропозицією перекладання податків є можливим, якщо ж пропозиція перевищує попит, то перекласти податки на споживача неможливо, а лише на постачальника.

На процеси перекладання здійснюють вплив загальноекономічні фактори:

- зміни в доходах споживачів та їх розподіл;
- рівень інфляції, стадія економічного циклу (підйом або рецесія);
- життєвий цикл того чи іншого товару;
- податкова політика держави;
- висота та механізм визначення податкових ставок (універсальні чи диференційовані, процентні чи тверді);
- стабільність податкового законодавства, тощо.

Види перекладання податків:

- 1) перекладання з продавця на покупця;
- 2) перекладання з покупця на продавця.

Умови (випадки) перекладання податків:

- 1) ухилення від податку;
- 2) об'єднує три подібних за умовами випадків перекладання:
  - амортизація (або погашення) податку;
  - капіталізація податку;
  - поглинання податку;
- 3) платник, законно обкладений податком, перекладає тягар податку на іншого;
- 4) трансформація податку – особа, яка зобов'язана сплачувати податок по закону, фактично несе податковий тягар, тобто є не тільки платником, а й носієм податку.

Особливості перекладання деяких податків:

Податок з доходів фізичних осіб: стягується з окремих осіб, тому його майже неможливо перекласти на будь-кого. Але бувають винятки: наприклад, цей податок може бути перекладений на працедавця за умови, якщо останній не має можливості замінити робітника іншим і вимушений підвищувати йому заробітну плату.

Податок на прибуток: існує дві точки зору, які на практиці цілком ймовірні. Традиційна полягає у тому, що податок на прибуток не перекладається, однак деякі економісти вважають, що його можна перекласти на споживачів через більш високі ціни та на постачальників через більш низькі ціни на ресурси.

Майнові податки: тягар у більшій мірі припадає на власників майна, так як податки немає на кого перекласти.

Перекладання ПДВ і акцизного податку має деякі відмінності, так як ПДВ охоплює більш широкий асортимент товарів та послуг, ніж акциз, то у споживачів майже немає шансів протистояти підвищенню цін на товари, які обкладаються цим податком.

За умовами перекладання виділяють:

- ухилення від сплати податку;
- амортизація, поглинання й капіталізація податку;
- перекладання податку в процесі обміну за певних умов (монополія, нееластичність попиту та пропозиції, ступінь мобільності);
- співпадіння платника і носія податку.

Ухилення від сплати податків – нелегальний шлях зменшення податкових зобов'язань, заснований на свідомому використанні методів приховування доходів і майна від податкових органів і недостовірності бухгалтерської і податкової звітності.

Основними інструментами уникнення від податків в Україні є:

1. Контрабанда:

- маніпуляції з митною вартістю товарів;
- перерваний транзит;
- пряма контрабанда.

2. Розкрадання ПДВ:

- незаконне відшкодування з бюджету при експорті;
- фіктивне підприємництво (missingtrader), зокрема карусельні схеми.

3. Контрафакт (англ. Counterfeit – підробка) – фальсифіковані товари або новий продукт, створений на основі існуючого оригіналу з порушенням інтелектуальних прав.

До контрафакту належать:

- використання чужого логотипу або настільки схожого, що його легко переплутати;
  - підробка зовнішнього вигляду товару, його дизайнерських рішень;
  - незаконне використання мультимедіа-продукції, книг і комп'ютерних програм («піратські диски»);
  - незаконне використання запатентованих технічних рішень.
4. Переміщення прибутку до «податкових гаваней» («офшорів»).
5. Викривлення бази оподаткування (приховування обсягів продажу).
6. Зловживання податковими пільгами та преференціями.
7. Неофіційне підприємництво та індивідуальна економічна діяльність без реєстрації.

Відповідно до статті 109 Податкового кодексу України, **податковими правопорушеннями** є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів та / або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, встановлених ПКУ та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Класифікація податкових правопорушень:

1) в залежності від об'єкта:

– відсутність бухгалтерського та податкового обліку об'єктів оподаткування або ведення обліку з порушенням встановленого порядку;

– неподання або несвоєчасне подання податкових декларацій, фінансової звітності та іншої інформації податковим органам, несплата або несвоєчасна сплата встановлених податків і зборів;

– приховування об'єктів та заниження бази оподаткування;

2) в залежності від спрямованості дій:

– правопорушення проти системи оподаткування;

– правопорушення проти прав та законних інтересів платників податків;

– правопорушення проти контролюючих функцій контролюючих органів;

– порушення порядку ведення податкового та бухгалтерського обліку;

3) в залежності від ступеня суспільної небезпеки:

– податкові правопорушення (проступки);

– податкові злочини.

Здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, правильною обчислення, повнотою та своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (неподаткових обов'язкових платежів), а також доходів є завданням Державної фіскальної служби України. Також важливим завданням цієї служби є запобігання злочинам та іншим правопорушенням, віднесенням законом до компетенції податкової міліції, їх розкриття, припинення, розслідування і провадження у справах про адміністративні правопорушення.

За порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

1) фінансова;

2) адміністративна;

3) кримінальна.

Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з ПКУ та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та / або пені.

Притягнення до фінансової відповідальності платників податків за порушення законів з питань оподаткування, іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, не звільняє їх посадових осіб за наявності відповідних підстав від притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності.

Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства визначається у вигляді:

- податкового боргу (недоїмки);
- пені;
- штрафної санкції (штраф).

Адміністративна відповідальність – це засоби адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, які містять осуд винного і його діяння та передбачають негативні наслідки для правопорушника.

З усіх видів стягнень, які визначені чинним законодавством про адміністративні правопорушення, фіскальній службі надано право використовувати лише *адміністративні штрафи*. Розмір їх визначається в межах, встановлених за скоєння відповідних правопорушень у сумах, або кратних певному показнику (неоподаткованому мінімуму доходів, мінімальному розміру заробітної плати), або в національній грошовій одиниці (гривнях).

Кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства, визначена в Кримінальному кодексі України, має певні особливості:

- суб'єктами є виключно фізичні особи;
- регулюється нормами Кримінального кодексу України;
- встановлюється лише в судовому порядку;
- має певні процесуальні особливості.

Відповідно до чинного законодавства платник податку може бути притягнутий до відповідальності у разі:

- ухилення від сплати податку, іншого обов'язкового платежу;
- заниження об'єкта оподаткування;
- несвоєчасної сплати податку, іншого обов'язкового платежу;
- неподання (несвоєчасного подання) податкових декларацій, розрахунків, інших документів,

– неподання (несвоєчасного подання) до банку платіжних доручень на сплату податків, інших обов'язкових платежів;

– недопущення перевіряючих для обстеження приміщень, що використовуються для отримання доходів тощо.

Взаємопов'язані елементи злочинного збагачення:

1) дії, спрямовані на безпосереднє одержання доходів кримінального походження і пов'язані з учиненням основних злочинів;

2) дії, що є способом чи необхідною умовою вчинення основного (предикатного) злочину (службове підроблення, підроблення документів, печаток, штампів та бланків, використання підроблених документів тощо);

3) дії, спрямовані на приховування слідів учинення попередніх злочинів, внаслідок яких були здобуті кримінальні доходи, осіб, які їх отримали, а також осіб, що ініціюють і здійснюють їх відмивання, створення видимості законного походження цих доходів тощо, тобто здійснення самої легалізації як завершального етапу злочинного збагачення.

Умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які входять у систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, – **карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.**

Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах, – караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років (ч. 2 ст. 212 Кримінального кодексу України).

Особа, яка вперше вчинила вищенаведені діяння, звільняються від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, заподіяну державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Ухилення від сплати податків у значних, великих та особливо великих розмірах визначається в разі ненадходження до державного бюджету податків у сумі, яка у 1 000 і більше (значних розмірах), 3 000 і більше (великих розмірах), 5 000 і більше (особливо великих розмірах) перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (НМДГ).

Доходи, одержані злочинним шляхом – це будь яка економічна вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з матеріальної власності чи власності, що виражена у правах, а також включаючи рухоме чи нерухоме майно та документи, що підтверджують право на таку власність або частку в ній.

Місцем легалізації (відмивання) є місцезнаходження суб'єктів господарювання, а також певних фінансових (банків, страхових компаній, адвокатських фірм) або реєстраційних установ (нотаріальних контор, бюро технічної інвентаризації), де здійснювалися фінансові операції або укладалися правочини стосовно набуття права власності.

Стаття 15 ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму» встановлює перелік фінансових операцій, які можуть вказувати на «відмивання» грошей у разі, якщо сума, на яку проводиться операція, дорівнює чи перевищує 150 000 гривень (для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї або проводять та надають можливість доступу до азартних ігор у казино, будь-яких інших азартних ігор, у тому числі електронне (віртуальне) казино, – 30 000 гривень) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150 000 гривень (для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї або проводять та надають можливість доступу до азартних ігор у казино, будь-яких інших азартних ігор, у тому числі електронне (віртуальне) казино, – 30 000 гривень), та має одну або більше таких ознак:

- 1) переказ грошових коштів на анонімний (номерний) рахунок за кордон;
- 2) зарахування або переказ коштів, надання або отримання кредиту (позики);
- 3) зарахування на рахунок коштів у готівковій формі з їх подальшим переказом того самого або наступного операційного дня іншій особі тощо;
- 4) фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів);
- 5) здійснення розрахунку за фінансову операцію у готівковій формі;
- 6) зарахування коштів на поточний рахунок юридичної або фізичної особи-підприємця чи списання коштів з поточного рахунка юридичної або фізичної особи-підприємця, період діяльності якої не перевищує трьох місяців з дня реєстрації, або

зарахування коштів на поточний рахунок чи списання коштів з поточного рахунка юридичної або фізичної особи-підприємця у разі, якщо операції на зазначеному рахунку не здійснювалися з дня його відкриття;

7) переказ коштів за кордон за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), крім переказів коштів за договорами (контрактами), які передбачають фактичне постачання товарів на митну територію України;

8) обмін банкнот на банкноти іншого номіналу;

9) здійснення фінансових операцій з цінними паперами на пред'явника, які не депоновані в депозитарних установах;

10) здійснення операцій з векселями (крім фінансових казначейських векселів), ордерними цінними паперами;

11) перерахування або отримання коштів неприбутковою організацією;

12) здійснення фінансових операцій за правочинами, форма розрахунків за якими не визначена;

13) одержання (сплата, переказ) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи перестрахової премії), крім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

14) проведення страхової чи перестрахової виплати або страхового чи перестрахового відшкодування або виплати викупної суми, крім зарахування чи списання коштів на / з рахунки (рахунків) державних позабюджетних фондів;

15) виплата (передача) особі виграшу в лотерею, придбання фішок, жетонів, внесення особою в інший спосіб плати за право участі в азартній грі, виплата (передача) виграшу суб'єктом господарювання, який проводить азартні ігри;

16) надання кредитних коштів особі, яка є членом небанківської кредитної установи, в один і той самий день два рази і більше за умови, що загальна сума фінансових операцій дорівнює чи перевищує суму, визначену частиною першою цієї статті;

17) фінансові операції осіб, щодо яких встановлено високий ризик.

Схеми відмивання можуть бути виявлені при проведенні:

- виїзних перевірок;
- оперативних заходів;
- аналізу звітності;
- дослідження фінансової операції;
- валютного контролю.

Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження:

- ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом»;
- ЗУ «Про банки і банківську діяльність»;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- Кримінальний кодекс України;
- Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;
- Укази Президента України;
- Положення про здійснення банками фінансового моніторингу (далі – ФМ) та інші нормативно-правові акти з питань ведення ФМ Національного банку України (НБУ).

15.2. План практичного заняття

I. Опитування

Питання до теми:

1. Розмежування суб'єктів оподаткування та носіїв податку
2. Теорії перекладання податків
3. Просте та складне перекладання
4. Види податкових правопорушень
5. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства
6. Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом

II. Обговорення проблемних питань теми та результатів експертних оцінок

15.3. Навчальні завдання для самостійної роботи студентів

Теми презентацій та експертних оцінок

1. Практичні приклади методів ухилення від сплати податків та заходи щодо їх усунення.
2. Податкові правопорушення, які виникають на практиці.
3. Охарактеризуйте випадки виникнення права податкової застави.
4. Поняття та види адміністративного арешту активів.
5. Аналіз напрямів податкових правопорушень в Україні.

15.4. Термінологічний словник

Адміністративна відповідальність – це засоби адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, які містять осуд винного і його діяння та передбачають негативні наслідки для правопорушника.

Відмивання грошей – це операція, в процесі якої приховуються походження, призначення грошового платежу.

Носій податку – це особа, яка не несе ніякої відповідальності перед державою за сплату податків, бо не вступає в податкові відносини з державою, але на яку відповідно до діючої системи перекладання податку фактично перекладається податковий тягар, тобто носій податку фактично за рахунок своїх коштів сплачує податок.

Пеня – плата у вигляді процентів, нарахованих на суму податкового боргу (без урахування пені), що справляється з платника податків у зв'язку з несвоєчасним погашенням податкового зобов'язання.

Перекладання податків – це процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини.

Податкове правопорушення – це протиправне винне діяння (дія чи бездіяльність), що виражається у невиконанні або неналежному виконанні платниками податків фінансових обов'язків перед бюджетом, державними цільовими фондами або в порушенні органом (посадовою особою) державної податкової служби прав і законних інтересів платників податків, за яке встановлено юридичну відповідальність.

Податковий борг (недоїмка) – податкове зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), самостійно узгоджене платником податків або узгоджене в адміністративному чи судовому порядку, але не сплачене у встановлений строк, а також пеня, нарахована на суму такого податкового зобов'язання.

Суб'єктами оподаткування є платники податків і зборів (обов'язкових платежів), тобто юридичні і фізичні особи, на яких згідно із законами України покладено обов'язок сплачувати податки і збори.

Штрафна санкція (штраф) – плата у фіксованій сумі або у вигляді відсотків від суми податкового зобов'язання (без урахування пені та штрафних санкцій), яка справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним правил оподаткування, визначених відповідними законами.

15.5. Тести для самоперевірки знань

1. Перекладання податків – це:

а) процес, що здійснюється суб'єктом господарської діяльності за допомогою сукупності планових дій, об'єднаних у єдину систему, і передбачає вибір оптимальних варіантів фінансово-господарської діяльності з метою зменшення податкових платежів і збільшення прибутковості;

б) дії платників податків, спрямовані на несплату податків шляхом зниження доходу й оцінки майна чи їхнього повного приховування;

в) процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини;

г) збільшення цін на розмір податку, у результаті чого реальним платником податків стає покупець товару.

2. Вкажіть визначення нееластичного попиту:

а) відсоткова зміна кількості товару перевищує відсоткову зміну ціни;

б) відсоткова зміна кількості товару менша, ніж відсоткова зміна ціни;

в) відсоткова зміна кількості товару дорівнює відсотковій зміні ціни;

г) немає правильної відповіді.

3. Особа, яка не несе ніякої відповідальності перед державою за сплату податків, бо не вступає в податкові відносини з державою, але на яку відповідно до діючої системи перекладання податку фактично перекладається податковий тягар – це:

а) суб'єкт податку;

б) податковий агент;

в) носій податку;

г) об'єкт податку.

4. Зниження (збільшення) попиту прямо пропорційне збільшенню (зменшенню) ціни при:

а) еластичному попиті;

б) нееластичному попиті;

в) попиті з одиничною еластичністю;

г) $E_d > 1$.

5. Ситуація, коли при підвищенні ціни одного товару попит на інший товар знижується, характерна для:

- а) взаємозамінювальних товарів;
- б) незалежних товарів;
- в) взаємодоповнювальних товарів;
- г) будь-яких товарів.

6. На процес перекладання податків здійснюють вплив такі фактори:

- а) життєвий цикл товару;
- б) рівень інфляції;
- в) механізм визначення податкових ставок;
- г) усі відповіді правильні.

7. Перекладання податків можливе:

- а) при еластичному попиті;
- б) при нееластичному попиті;
- в) правильна відповідь а) і б);
- г) немає правильної відповіді.

8. Ухилення від сплати податків – це:

а) процес, що здійснюється суб'єктом господарської діяльності за допомогою сукупності планових дій, об'єднаних у єдину систему, і передбачає вибір оптимальних варіантів фінансово-господарської діяльності з метою зменшення податкових платежів і збільшення прибутковості;

б) дії платників податків, спрямовані на несплату податків шляхом заниження доходу й оцінки майна чи їхнього повного приховання;

в) збільшення цін на розмір податку, у результаті чого реальним платником податків стає покупець товару;

г) процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини.

9. Перекладання податків відбувається шляхом:

- а) зменшення цін на розмір податку;
- б) збільшення цін на розмір податку;
- в) правильна відповідь а) і б);
- г) немає правильної відповіді.

10. У результаті перекладання податку його носієм є:

- а) продавець товару;
- б) покупець товару;
- в) орган Державної фіскальної служби;
- г) Пенсійний фонд.

11. Не переслідується законом:

- а) приховання валютного виторгу;
- б) завищення витрат на виробництво;
- в) використання можливостей господарських договорів;
- г) неподання податкових декларацій.

12. Завищення витрат на виробництво дозволяє незаконно зменшити платежі з:

- а) податку на прибуток;
- б) податку на додану вартість;
- в) акцизного збору;
- г) державного мита.

13. До легальних способів відхилення від оподаткування відносять:

- а) використання кредитних ліній комерційних банків;
- б) приховання об'єктів оподаткування;
- в) незаконне використання податкових пільг;
- г) немає правильної відповіді.

14. Завищення витрат на виробництво дозволяє зменшити один із податків:

- а) податок на прибуток;
- б) податку на додану вартість;
- в) акцизний податок;
- г) мито.

15. Носієм у результаті процесу перекладання податку є:

- а) продавець товару;
- б) покупець товару;
- в) податковий агент;
- г) органи Державної фіскальної служби.

16. Штраф у розмірі не менше 1 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян сплачується в разі заниження суми податкового обов'язку:

- а) у великому розмірі;
- б) у крупному розмірі;
- в) у значному розмірі;
- г) у середньому розмірі.

17. Штраф у розмірі не менше 3 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян сплачується в разі заниження суми податкового обов'язку:

- а) у великому розмірі;
- б) у крупному розмірі;
- в) у значному розмірі;
- г) у середньому розмірі.

18. Організація примусового продажу активів здійснюється:

- а) виконавцем рішення про адміністративний арешт;
- б) керівником податкового органу;
- в) податковим управляючим;
- г) державним виконавцем.

19. Пеню нараховують на:

- а) податкове зобов'язання;
- б) податковий борг;
- в) податковий борг і суму штрафних санкцій;
- г) усі відповіді правильні.

20. Плата у фіксованій сумі або у вигляді відсотків від суми податкового зобов'язання, що справляється з платника податків у зв'язку з порушення ним правил оподаткування, визначених відповідними законами – це:

- а) пеня;
- б) штрафна санкція;
- в) фінансова санкція;
- г) адміністративний штраф.

15.6. Запитання для самоконтролю

1. Економічна сутність, причини та наслідки ухилення від оподаткування в Україні.
2. Класифікація податкових правопорушень.

3. Ціноутворення і механізм перекладання непрямих податків.
4. Особливості та умови перекладання податку на прибуток та інших прямих податків.
5. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження.
6. Причини виникнення та прогресування ухилення від оподаткування.
7. Можливості ухилення від сплати з різних видів податків.
8. Перекладання прямих та непрямих податків.
9. Фактори, що впливають на процес і результати перекладання податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-VI>
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. – К.: Кодекси і закони, 2013. – 124 с.
3. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI
4. Закон України «Про оплату праці» № 108/95-вр зі змінами від 23.09.2010.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
7. Конституція України: Закон України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-IV. – К.: Національний книжковий проєкт, 2012. – 304 с.
9. Наказ Міністерства фінансів України від 7 грудня 2012 р. № 1298. Положення про проведення перевірок стану збереження майна платника податків, яке перебуває у податковій заставі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2202-12>
10. Наказ Міністерства фінансів України від 17 грудня 2012 р. № 1340 Порядок ведення реєстру виданих та отриманих податкових накладних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0201-13/paran16#n16>
11. Наказ Міністерства фінансів України від 14 грудня 2012 р. № 1329 Порядок списання безнадійного податкового боргу платників податків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0075-13/paran16#n16>
12. Наказ Міністерства фінансів України від 05 грудня 2012 р. № 1277 Порядок використання додаткових джерел погашення податкового боргу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2186-12>
13. Податковий кодекс України: Закон України: від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 22.12.2010 № 1170.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку обставин, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин» від 27 грудня 2010 р. № 1235.
16. Порядок застосування адміністративного арешту майна платника податків. Затверджено наказом ДПА України від 24.12.2010 р. № 1042.
17. Про заставу. Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2654-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>
18. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
19. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 року № 1246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1246-2010-%D0%BF>
20. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість. Затверджено наказом Міністерств фінансів України від 14.11.2014 р. № 1130.
21. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
22. Бандурка О. М. Податкове право: навч. посібн. / О. М. Бандурка, В. Д. Попікаров, С. М. Попова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
23. Іванов Ю. Б. Податкова система: підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кизима та ін. – К.: Знання. – 2008. – 525 с.
24. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: навчальний посібник / за редакцією д-ра екон. наук, проф. Ю. Б. Іванова, д-ра екон. наук, проф. І. А. Майбурова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.
25. Податкова система: Навчальний посібник / В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко та ін.; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
26. Податкова система: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. К. Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, А. В. Пислиця та ін.; кер. авт. кол. В. К. Хлівний. – К.: КНЕУ, 2014. – 372 с.
27. Проблеми розвитку корпоративного податкового менеджменту: монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Вид. ХНЕУ, 2010. – 488 с.
28. Ангелов О. Особливості оподаткування нерезидентів / О. Ангелов // Вісник податкової служби України. – 2012. – № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/4109>

29. Ангелов О. Податковий облік використання в господарській діяльності підприємства власного автомобіля директора / О. Ангелов // Вісник податкової служби України. – 2012. – № 28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visionuk.com.ua/ua/pubs/id/2722>

30. Податкова система: Методичні рекомендації щодо виконання контрольної роботи / А. Ю. Семенов, О. М. Пахненко, М. М. Бричко. – Суми: УАБС, 2015. – 79 с.

31. Податковий кредит з ПДВ можна формувати й на підставі тимчасових митних декларацій. Сайт «Дебет-кредит». – Режим доступу: <http://consulting.dtki.ua/taxation/pdv/1577>

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

34. Порядок взаємодії органів державної податкової служби і органів Пенсійного фонду України під час організації та проведення планових перевірок. Затверджено наказом ДПА України від 24.01.2011 № 38

35. Порядок визначення відповідності платника податку критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість. Затверджено наказом ДПА України від 25.01.2011 № 42

36. Про затвердження порядку застосування податкової застави контролюючими органами. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 16.06.2017 № 586 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0859-17>

37. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2011 № 1562/20300 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>

38. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків-юридичними особами та їх відокремленими підрозділами. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.08.2015 № 727 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1300-15>

39. Про затвердження Порядку подання повідомлень про відкриття / закриття рахунків платників податків у банках та інших фінансових установах до контролюючих органів. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.08.2015

№ 721 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1058-15>

40. Про затвердження Порядку списання безнадійного податкового боргу платників податків. Затверджено наказом Міністерства доходів і зборів України від 10.10.2013 № 577 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1844-13>

41. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08 липня 2010 р. № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

42. Про Митний тариф України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2371-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2371-14>

Інформаційні ресурси

1. Сайт Дебет-Кредит. Розділ «Консультації». – Режим доступу: <http://consulting.dtkk.ua>

2. Ліга Бізнес-Інформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liga.net

3. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua

4. Податки та бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: basa.tav.kharkov.ua

5. Право. Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html

6. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

7. Українське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrpravo.com

8. Офіційний сайт Державної фіскальної служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>

9. Вісник ДФС: офіційно про податки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>

10. Головбух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/6050-qqq-17-m2-03-02-2017-splata-pdf-u-prostih-prikladah>

11. Бухгалтер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bukhalter.com.ua/news/podatky-ta-zbory/prikladi-rozrahunku-podatkiv-iz-zarplati-u-2017-rotsi/>

У порядку зняття з обліку "У" зазначається код 2 - у разі здійснення операцій з історичними власниками (товари, отримані на результативні види діяльності, вивчення в разі 16.3 статті 16.3 закону України "Про державну підтримку сільськогосподарства України", або код 5 - у разі скасування платіжної накладної операції торгівлі інвестором з балансовим угодою про розподіл прибутку.

Значення у рядках таблиці "Прибуток" товарів/послуг фізико (структура прибутково) товарів/послуг, які фактично є на один повномасштабний підприємство - платіжна підтримка - платіжна підтримка створено до договору.

У випадку вистачення товару, введеного на митну територію України, у графі 3.2 проставляється позначка "Х".

(У разі відсутності вилучу довідкових кодів зазначаються відповідні графі (підприємств, статті, підрозділ, розділ) Податкового кодексу України та або міжнародного договору, який передбачено записати під оподаткування)

Сервіс та або номер пасажирів та загальні функції/особі, які мають відношення до будь-якого підрозділу сервісу та або номерів пасажирів.

Директор, Департаменту податкової, митної політики та методології бухгалтерського обліку

Ю. П. Романюк

Додаток 1 до податкової

Додаток до податкової декларації № /

(періодичний номер)

Дата складання / /

Від / /

Додаток до податкової декларації № /

(дата складання)

№ п/п	Номенклатура товарів/послуг/продавця	Код		Надлежить до виставлення						Передіє чистий товар/послуги, що не містять відокремленої вартості, яку слід доплатити товарів/послуг		Залишок чистий товар/послуги, що не містять відокремленої вартості, яку слід доплатити		Код виду діяльності господарського товариства/виробника
		товару згідно з УКТЗЗД	опису послуги згідно з ДСП (Україна)	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	одиничний обсяг	
1	2	3.1	3.2	3.3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1														
2														
3														
4														
...														
Усього														

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

Юрчишена Людмила Вікторівна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

навчально-методичний посібник
для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння
навчального матеріалу з дисципліни

Редактор
Технічний редактор

І. М. Колесникова
О. К. Гомон

Підписано до друку 15.02.2018 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 17,21
Тираж 100 прим. Зам. № 93

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.